T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

MĪRZĀ ʿALĪ-NAḲĪ-İ MERĀĠĪ'NİN

EMṢĀL Ü NAṢĀYİḤ-İ TÜRKĪ – DĪVĀN-I MERĀĠĪ

İSİMLİ ESERİ

(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞAFAK GELGEÇ

İSTANBUL 2013

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

MĪRZĀ ʿALĪ-NAḲĪ-İ MERĀĠĪ'NİN

EMṢĀL Ü NAṢĀYIḤ-İ TÜRKĪ – DĪVĀN-I MERĀĠĪ

İSİMLİ ESERİ

(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

ŞAFAK GELGEÇ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. GÜLŞEN SEYHAN ALIŞIK

İSTANBUL 2013

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Şafak GELGEÇ'in "Mîrzâ Alî-nakî-i Merâgî'nin 'Emsâl ü Nasâyih-i Türkî-Dîvân-ı Merâgî' Adlı Eseri (İnceleme, Metin, Dizin, Tıpkıbasım)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof.Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Doç.Dr. Osman Gazi ÖZGÜDENLİ Marmara Üniversitesi	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..25./..02../ 2013 tarih ve 2013/04-02... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**

ÖNSÖZ ..... **XI**

ÖZET ..... **XIII**

HARF ÇEVİRİYAZI ALFABESİ ..... **XVI**

1. İNCELEME **1**

1.1. GÜNEY AZERBAYCAN (COĞRAFYA-TARİH-DİL) **2**

1.1.2. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİ **3**

1.1.3. MÜELLİFİ **3**

1.1.4. NÜSHA ÖZELLİKLERİ **5**

1.1.5. TARİHİ **7**

1.1.6. SAHASI **8**

1.1.7. İÇERİĞİ **9**

1.2. DİL ÖZELLİKLERİ **10**

1.2.1. ÜNLÜLERİN YAZIMI **10**

1.2.1.1. /A/ Ünlüsü 10

1.2.1.1.1. Önseste 10

1.2.1.1.2. İçseste 11

1.2.1.1.3. Sonseste 11

1.2.1.2. /E/ Ünlüsü 11

1.2.1.2.1. Önseste 11

1.2.1.2.2. İçseste 11

1.2.1.2.3. Sonseste 11

1.2.1.3. /É/ Ünlüsü 12

1.2.1.3.1. Önseste 12
1.2.1.3.2. İçseste 12
1.2.1.4. /I/, /İ/ Ünlüsü 13
1.2.1.4.1. Önseste 13
1.2.1.4.2. İçseste 13
1.2.1.4.3. Sonseste 13
1.2.1.5. /O/, /Ö/, /U/, /Ü/ 13
1.2.1.5.1. Önseste 13
1.2.1.5.2. İçseste 13
1.2.1.5.3. Sonseste 13
1.2.2. ÜNSÜZLERİN YAZIMI 14
1.2.2.1. /Ç/ Ünsüzü 14
1.2.2.2. /P/ Ünsüzü 14
1.2.2.3. /K/, /G/ Ünsüzleri 14
1.2.2.4. /Ñ/ Ünsüzü 14
1.2.2.5. /T/ Ünsüzü 15
1.2.2.6. /S/ Ünsüzü 15
1.2.2.7. /H/ Ünsüzü 15
1.2.2.8. /Ķ/ Ünsüzü 15
1.2.3. SESLİK ÖZELLİKLER 16
1.2.3.1. Kalınlık- İncelik Uyumu / Uyumsuzluğu 16
1.2.3.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu 16
1.2.3.3. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ 18
1.2.3.3.1 Kalın Ünlülerin İncelmesi 18
1.2.3.3.1.1. a > e değişmesi 18
1.2.3.3.1.2. a > é değişmesi 18

1.2.3.3.1.3. a > ö değişmesi 18
1.2.3.3.1.4. ı > i değişmesi 18
1.2.3.3.1.5. o > ö değişmesi 18
1.2.3.3.1.6. o > ü değişmesi 18
1.2.3.3.1.7. u > e değişmesi 18
1.2.3.3.1.8. u > ö değişmesi 19
1.2.3.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması 19
1.2.3.3.2.1. e > a değişmesi 19
1.2.3.3.2.2. e > o değişmesi 19
1.2.3.3.2.3. ı > u değişmesi 19
1.2.3.3.2.4. i > a değişmesi 19
1.2.3.3.2.5. i > ı değişmesi 19
1.2.3.3.2.6. i > u değişmesi 19
1.2.3.3.2.7. ö > o değişmesi 19
1.2.3.3.2.8. ü > u değişmesi 19
1.2.3.3.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması 19
1.2.3.3.3.1. a > o değişmesi 19
1.2.3.3.3.2. a > ö değişmesi 19
1.2.3.3.3.3. a > u değişmesi 20
1.2.3.3.3.4. e > o değişmesi 20
1.2.3.3.3.5. e > ö değişmesi 20
1.2.3.3.3.6. e > u değişmesi 20
1.2.3.3.3.7. ı > u değişmesi 20
1.2.3.3.3.8. ı > ü değişmesi 20
1.2.3.3.3.9. i > u değişmesi 20
1.2.3.3.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi 20
1.2.3.3.4.1. o > é değişmesi 20

1.2.3.3.4.2. u > ı değişmesi 20
1.2.3.3.4.3. ü > i değişmesi 20
1.2.3.3.5. Geniş Ünlülerin Daralması 21
1.2.3.3.5.1. a > ı değişmesi 21
1.2.3.3.5.2. e > i değişmesi 21
1.2.3.3.5.3. o > u değişmesi 21
1.2.3.3.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi 21
1.2.3.3.6.1. i > e değişmesi 21
1.2.3.3.6.2. i > é değişmesi 21
1.2.3.3.6.3. u > o değişmesi 21
1.2.3.3.6.4. ü > ö değişmesi 21
1.2.3.4. Ünlü Düşmesi 21
1.2.3.4.1. a düşmesi 21
1.2.3.4.2. e düşmesi 21
1.2.3.4.3. ı düşmesi 22
1.2.3.4.4. i düşmesi 22
1.2.3.4.5. u düşmesi 22
1.2.3.4.6. ü düşmesi 22
1.2.3.5. Ünlü Türemesi 22
1.2.3.6. Ünlü Birleşmesi 23
1.2.3.7. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ 23
1.2.3.7.1. Sedalılaşma 23
1.2.3.7.1.1. k > g değişmesi 23
1.2.3.7.1.2. ç > c değişmesi 23
1.2.3.7.1.3. t > d değişmesi 23
1.2.3.7.1.4. f > p değişmesi 23
1.2.3.7.1.5 p > b değişmesi 23

1.2.3.7.1.6. ķ > ġ değişmesi 23
1.2.3.7.2. Sedasızlaşma 24
1.2.3.7.2.1. b > p değişmesi 24
1.2.3.7.2.2. c > ç değişmesi 24
1.2.3.7.2.3. z > s değişmesi 24
1.2.3.7.2.4. ġ > ķ değişmesi 24
1.2.3.7.3. Sızıcılaşma 24
1.2.3.7.3.1. ķ > ḫ değişmesi 24
1.2.3.7.3.2. ķ > h değişmesi 24
1.2.3.7.3.3. ç > ş değişmesi 24
1.2.3.7.3.4. b > v değişmesi 25
1.2.3.7.4. Akıcılaşma 25
1.2.3.7.4.1. b > m değişmesi 25
1.2.3.7.4.2. g > y değişmesi 25
1.2.3.7.4.3. ġ > y değişmesi 25
1.2.3.7.5. Süreksizleşme 25
1.2.3.7.5.1. l > d değişmesi 25
1.2.3.7.5.2. ş > ç değişmesi 25
1.2.3.7.6. Dudaksılaşma 25
1.2.3.7.6.1. ġ > v değişmesi 25
1.2.3.7.6.2. g > v değişmesi 25
1.2.3.7.6.3. ñ > v değişmesi 25
1.2.3.7.6.4. ñ > m değişmesi 26
1.2.3.7.7. Dişsileme 26
1.2.3.7.7.1. k > t değişimi 26
1.2.3.7.7.2. l > r değişmesi 26
1.2.3.7.7.3. m > n değişmesi 26

1.2.3.7.7.4. ñ > n değişmesi 26
1.2.3.7.8.1. d > ç değişmesi 26
1.2.3.7.8.2. ñ > ķ değişmesi 26
1.2.3.7.8.3. ñ > y değişmesi 26
1.2.3.7.9. Avurtsulaşma 26
1.2.3.7.10. Gırtlaksılaşma 27
1.2.3.8. Ünsüz Benzeşmesi 27
1.2.3.8.1. -nd- > -nn- benzeşmesi 27
1.2.3.8.2. -ld- > -ll- benzeşmesi 27
1.2.3.8.3. -nl- > -nn- değişmesi 27
1.2.3.8.4. -rl- > -ll- benzeşmesi 27
1.2.3.9. Ünsüz İkizleşmesi 27
1.2.3.10. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi 27
1.2.3.10.1. cc > c 27
1.2.3.10.2. kk > k 28
1.2.3.10.3. yy > y 28
1.2.3.11. Ünsüzleşme 28
1.2.3.12. Ünsüz Düşmesi 28
1.2.3.12.1. l düşmesi 28
1.2.3.12.2. n düşmesi 28
1.2.3.12.3. ñ düşmesi 28
1.2.3.12.4. r düşmesi 28
1.2.3.12.6. v düşmesi 29
1.2.3.12.7. y düşmesi 29
1.2.3.13. Ünsüz Türemesi 29
1.2.3.13.1. h türemesi 29
1.2.3.13.2. n türemesi 29

1.2.3.13.3. v türemesi 29
1.2.3.14. Göçüşme 29
1.2.3.14.1. rg > gr 29
1.2.3.14.2. ml > lm 29
1.2.3.14.3. pr > rp 30
1.2.3.14.4. ds > sd 30
1.2.3.14.5. vr > rv 30
1.2.3.14.6. l…r > r…l 30
1.2.3.14.7. i…ü > ü…i 30
1.2.3.15. Hece Yutumu 30
1.2.4. BİÇİMLİK ÖZELLİKLER **30**
1.2.4.1. YAPIM EKLERİ 30
1.2.4.1.1. İSİM YAPIM EKLERİ 30
1.2.4.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri 30
1.2.4.1.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri 33
1.2.4.1.2. FİİL YAPIM EKLERİ 36
1.2.4.1.2.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri 36
1.2.4.1.2.1.1. Ettirgenlik Ekleri 36
1.2.4.1.2.1.2. Edilgenlik Ekleri 37
1.2.4.1.2.1.3. Dönüşlülük Ekleri 37
1.2.4.1.2.1.4. İşteşlik Ekleri 37
1.2.4.1.2.1.5. Kuvvetlendirme Ekleri 37
1.2.4.1.2.1.6. Olumsuzluk Eki 38
1.2.4.1.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri 38
1.2.4.2. İSİM ÇEKİM EKLERİ 39
1.2.4.2.1. Çokluk Eki 39

1.2.4.2.2. İyelik Ekleri 39
1.2.4.2.2.1. Teklik Üçüncü Şahıs İyelik Eklerinde Yığılma 41
1.2.4.2.3. Aitlik Eki 41
1.2.4.2.4. Soru Edatı 41
1.2.4.2.5. Hâl Ekleri 41
1.2.4.2.5.1. İlgi Hâli 41
1.2.4.2.5.2. Yükleme Hâli 42
1.2.4. 2.5.3. Yönelme Hâli 42
1.2.4. 2.5.4. Bulunma Hâli 43
1.2.4. 2.5.5. Ayrılma Hâli 43
1.2.4. 2.5.6. Vasıta Hâli 44
1.2.4.2.5.7. Eşitlik Hâli 44
1.2.4.2.5.8. Yön Gösterme Hâli 44
1.2.4.3. FİİL ÇEKİMİ 44
1.2.4.3.1. Haber Kipleri 44
1.2.4.3.1.1. Geniş Zaman 44
1.2.4.3.1.2. Şimdiki Zaman 45
1.2.4.3.1.3. Gelecek Zaman 46
1.2.4.3.1.4. Görülen Geçmiş Zaman 47
1.2.4.3.1.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman 48
1.2.4.3.2. Tasarlama Kipleri 49
1.2.4.3.2.1. Emir Çekimi 49
1.2.4.3.2.2. İstek Kipi 50
1.2.4.3.2.3. Şart Kipi /-sa/ 50
1.2.4.3.2.4. Gereklilik Kipi /-malı/ 51
1.2.4.3.3. Birleşik Çekimli Kip 51
1.2.4.3.3.1. Hikâye Birleşik Çekimi 51

1.2.4.3.3.2. Rivayet Birleşik Çekimi 51
1.2.4.3.4. Ek fiil 52
1.2.4.3.4.1. Geniş zaman 52
1.2.4.3.4.2. Görülen Geçmiş zaman 52
1.2.4.3.4.3. Şart Kipi 53
1.2.4.3.5. Ek fiilin Olumsuzu 53
1.2.4.4. Sıfat Fiiller 53
1.2.4.5. Zarf Fiiller 54
1.2.4.6. Birleşik Fiiller 55
1.2.4.6.1. İsimle Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller 55
1.2.4.6.2. Fiille Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller 56
1.2.4.6.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller 56
1.2.5. SÖZDİZİMİ ÖZELLİKLERİ 56
1.2.5.1. Basit Cümle 56
1.2.5.2. Birleşik Cümle 57
1.2.5.2.1. Girişik Birleşik Cümle 57
1.2.5.2.1.1. Girişik Birleşik Cümle – İsimfiil 57
1.2.5.2.1.2. Girişik Birleşik Cümle – Sıfatfiil 57
1.2.5.2.1.3. Girişik Birleşik Cümle – Zarffiil 57
1.2.5.2.2. Şartlı Birleşik Cümle 58
1.2.5.2.3. Ki'li Birleşik Cümle 58
1.2.5.3. Sıralı ve Bağlı Cümle 58
1.2.5.3.1. Sıralı Cümle 58
1.2.5.3.2. Bağlı Cümle 58
1.2.5.3.2.1. Ortak Ögeli Bağlı Cümleler 59
1.2.5.3.2.2. Cümle Bağlayıcıları ile Kurulan Bağlı Cümleler 59
1.2.5.4. Eksiltili Cümle 59

1.2.5.5. Aktarma Cümlesi 60
1.2.5.6. Değil Cümlesi 60
1.2.5. ANLAMLIK ÖZELLİKLER 60
2. METİN 62
3. DİZİN 118
KAYNAKÇA 326
4. TIPKIBASIM 329
ÖZGEÇMİŞ 362

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak üzerinde çalıştığımız eser, Mīrzā ʿAlī-naḳī-i Merāġī tarafından XX.yüzyılın ilk çeyreğinde Azerbaycan Türkçesi ile kaleme alınmıştır. Eserin Merâga merkezli Güney Azerbaycan sahasında, Kaçar Hanedanının (1796-1925) son zamanlarında yazıldığı anlaşılmaktadır.

Eser, İran Kitâbhâne-i Meclis-i Şurâ-yi İslâm (Tahran), numara 8830/1'de *Emṣāl ü Naṣāyiḥ-i Türkī* adıyla kayıtlıdır. Bilinen tek nüsha olan eser, ön ve arka kapakla birlikte 32 varaktır. Şikeste yazı ile harekesiz yazılmıştır. Eser, 1033 Türkçe atasözü ile müellifin Farsça ve Türkçe şiirlerini ihtiva etmektedir.

Eserde bulunan atasözlerinin Çağdaş Azerbaycan Türkçesi ses, şekil ve söz varlığı özelliklerini oldukça iyi yansıtması eserin çalışma konusu olarak seçilmesinin sebebidir. Atasözlerindeki dil, Eski Oğuz Türkçesi ile yakınlık göstermekle birlikte Merâga merkezli Güney Azerbaycan Türkçesi özellikleri taşımaktadır. Eserde atasözlerinin içses ahengini sağlamak için oluşturulan mahallî kullanımlar hariç, kalınlık-incelik uyumu görülürken, düzlük yuvarlaklık uyumunun henüz yerleşmediği tıpkı Eski Oğuz Türkçesinde olduğu gibi yuvarlaklaşmadan yana olduğu görülmektedir. Bu uyumsuzluktan dolayı birçok sözcük gövdesinde ikili kullanımlar tespit edilmektedir. Eserdeki şiirlerin dili ise klasik nazım dilinde olduğu gibi Arapça-Farsça sözcüklerin yoğun olduğu bir üslupla oluşturulmuştur. Türkçe sadece zamirler ve yardımcı fiil ile kurulan yapılarda tercih edilmiştir.

Çalışmada eserin yazıldığı çevreye uygun bir fonetikle okunabilmesi için Çağdaş Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi ödünç sözcüklerde inceltme temayülü gözetilmiştir. Bunun dışında eser yaklaşık bir yüzyıl önce gibi yakın bir döneme ait olduğundan metnin çeviri yazıya en doğru şekilde aktarılması ve anlamlandırılmasında *Azerbaycan Dilinin İzahlı Lugatı* esas alınmıştır.

Çalışma, eserin sahası olan Güney Azerbaycan'ın kısa bir coğrafî, tarihî ve dil/kimlik tanıtımı ile esere ait genel bilgilerin sunulmasından sonra sırasıyla inceleme, çeviri yazılı metin, sözlüklü dizin ve yazmanın tıpkıbasımından oluşmaktadır. Çalışmanın seslik, biçimlik ve sözlük incelemesi Türkçe sözcükler için yeri geldikçe Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ile mukayeseli; ödünç sözcüklerde ise kaynak dil ve aslî şekiller göstermek suretiyle oluşturulmuştur.

Çalışmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışmanım sayın Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Dizin kısmının oluşmasında yardımcı olan Prof. Dr. Ceval Kaya'ya, eserin temininde ve okunmasında emeği geçen Reza KHALILY'e de ayrıca teşekkür ediyorum.

ÖZET

Bu çalışma Mīrzā ʿAlī-naḳī-i Merāġī'nin Güney Azerbaycan sahasında Azerbaycan Türkçesi ile yazdığı *Emṯāl ü Naṣāyiḥ-i Türkī* adlı eserini konu almaktadır.

Çalışma, Güney Azerbaycan'ın kısa bir coğrafî, tarihî ve dil/kimlik tanıtımı ile esere ait genel bilgilerin sunulmasından sonra sırasıyla inceleme, çeviri yazılı metin, sözlüklü dizin ve yazmanın tıpkıbasımından oluşmaktadır.

Dil incelemesi bölümünde özellikle ünlüler ve ünsüzler başlıkları altında Çağdaş Azerbaycan Türkçesi fonetiği gözetilerek sadece Türkçe sözcüklerin değişimleri değil aynı zamanda ödünç sözcüklerin değişimi de incelenmiştir. Bu incelemeler Türkçe sözcükler için yeri geldikçe Eski Türkçe, Türkiye Türkçesi ile mukayeseli; ödünç sözcüklerde ise kaynak dil ve aslî şekiller göstermek suretiyle oluşturulmuştur.

Metin bölümünde yazmanın çeviri yazıya aktarımı yapılmıştır. Metin, yazmada olduğu sırayla satır numaraları belirtilerek, noktalama işlemi yapılarak aktarılmıştır. Eksik olduğu düşünülen kısımlar [ ] içinde, derkenarda yazılan kısımlar satır numarasına d harfi eklenerek verilmiş, yazım hataları dipnotta belirtilerek düzeltilmiştir.

Sözlüklü dizin bölümünde sözcüklerin hangi dile ait olduğu, türü, aslî şekline göre varsa metin içinde uğradığı harf ve ses değişikliği gösterilmiş, metin içinde kullanıldığı anlamlarıyla anlamlandırılmıştır. Metinde ses değişikliği sebebiyle ikili kullanıma sahip sözcükler → işareti ile birbirine yönlendirilmiştir. Harf yazım hatası olan sözcükler metne sadık kalınarak doğru ve yanlış olmak üzere iki ayrı madde başı hâlinde verilmiş ve → işareti ile birbirine yönlendirilmiştir. Özellikle fiiller metin içinde kullanılan gerçek, yan ve mecaz anlamlarına göre tek tek tasnif edilmiştir. Kalıplaşmış yapılar yine metin içindeki anlamlarına göre birlikte alınmıştır. Tıpkıbasım bölümünde yazmanın tıpkıbasımı eklenmiş ve çalışma sonlandırılmıştır.

ABSTRACT

This study about Mīrzā ʿAlī-naḳī-i Marāġī's work called *Emṣāl ü Naṣāyiḥ-i Türkī* which was written in Azerbaijan Turkish belongs to South Azerbaijan area.

After presenting the general information about the work with a short geographical, historical and language/identity introduction of the area of the work, South Azerbaijan, our study consisted review, full transcription text, lexicographical directory and the exact copy of writing, respectively.

In the language review part, especially under the consonants and vowels headings, by not only the change of the Turkish words but also the change of the borrowed words wereexamined by paying attention to the phonetics of today's Modern Azerbaijan Turkish. These examinations, when necessary, were created by comparing it with Old Turkish and Turkey Turkish and in the occasions of borrowed words, the source language and the original figures were provided.

In the text part the transfer of writing to transcription was made. As in the script writing it was transferred by giving line numbers respectively and by doing the punctuation. The missing parts we think were given in [ ] and the written parts in the postscript by adding "d" to the number of line and spelling errors were corrected by specifying them in footnote. In the index part including a dictionary, the words were named according to which language they belong to, their types, their original figures and by showing the change of letter and sound they have had, if there is any. The words which have bilateral usage due to change of sound were directed to each other with → sign. Staying with script, the words with the spelling errors were provided with two separate entries; right and wrong and were directed to each other with → sign. Especially for Turkish verbs the real, figurative meanings and connotations used in the text were provided by sorting out one by one. Stereotyped structures were dealt with together again according to their meanings in the text. In the facsimile part the facsimile of writing was added and the study was brought to an end.

KISALTMALAR VE İŞARETLER

a	Varağın ön yüzü
Ar.	Arapça
b	Varağın arka yüzü
bağ.	Bağlaç
b. i.	Birleşik İsim
b. sf.	Birleşik Sıfat
bkz.	Bakınız
d	Derkenar
Erm.	Ermenice
e.	Edat
ET.	Eski Türkçe
f.	Fiil
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
i.	İsim
İtal.	İtalyanca
mec.	Mecazî
Moğ.	Moğolca
müz.	Müzik
özel i.	Özel isim
Peh.	Pehlevice
S.	Sayı
s.	sayfa
sf.	Sıfat
ses tak.	Ses taklidi
Soğd.	Soğdca
tar.	Tarih
Tür.	Türkçe
ünl.	Ünlem
zf.	Zarf
zm.	Zamir
→	Bakınız
+	İsim tabanına gelen ek
-	Fiil tabanına gelen ek
[ ]	Metin onarımı ve ekleme
<	Sözcüğün kökeni
~	Diğer varyant
>	Metinde görülen şekil

HARF ÇEVİRİYAZI ALFABESİ				
ʾ	ء		N, ñ	ن
ʿ	ع		n͡g	نك
Ā	آ		O, Ö	او
B	ب		Ō	او
C	ج		P	پ
Ç	چ		R	ر
D	د		S	س
E	ا / ه		Ṣ	ص
É	ا/ ي		Ş	ث
F	ف		Ş	ش
G, K, Ñ	ک		T	ت
Ġ	غ		Ṭ	ط
Ḥ	ح		U, Ü	او
Ḫ	خ		Ū	او
H	ه		V	و
I, İ	ا/ ي		Y	ى
Ī	ا/ ي		Ẓ	ظ
Ḳ (Fonetik karşılığı ġ'dır.)	ق		Z	ز
L	ل		Ẕ	ذ
M	م		Ż, Ḍ	ض

1. İNCELEME

1.1. GÜNEY AZERBAYCAN (COĞRAFYA-TARİH-DİL)

"Güney Azerbaycan, kuzeyden Aras Nehri ve Hazar Denizi kıyılarına kadar uzanan Talış Dağları, batıdan Türkiye, doğudan Hazar Denizi ve İran'ın Gilan vilayetiyle çevrelenmiş, 105.952 kilometrekarelik bir alana yayılmıştır. Güney Azerbaycan doğu ve batı olmak üzere, iki yönetim bölgesine ayrılmıştır. Doğu Azerbaycan'ın merkezi, eskiden beri Tebriz'dir. Erdebil, Merâga, Serâb ve Merend diğer önemli şehirleridir. Batı Azerbaycan'ın merkezi, Urmiye'dir; diğer önemli şehirleri ise, Miyândaâb, Mehâbâd, Hoy, Salmas ve Mâkû'dur. Toplam nüfus, 12.630.681'dir."[1] İran'da yaşayan diğer Türk grupları ile birlikte (Afşarlar, Kaşkaylar vb.) Güney Azerbaycan Türklerinin nüfusu bugün 30 milyona yaklaşmaktadır.[2]

Tarih boyunca Güney Azerbaycan'da Emevîler, Abbasîler, Sacoğulları, Selçuklular, İlhanlılar, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safeviler hüküm sürmüştür. Özellikle Selçuklular, İlhanlılar, Karakoyunlular ve Akkoyunlular dönemlerinde Türkmen aşiretleri Güney Azerbaycan'ı yurt tutmuştur. XVIII. yüzyılın sonları XIX. yüzyılın başlarından itibaren bölgede yoğun olarak görülen Rus-İran rekabeti neticesinde Rusya ve İran arasında Gülistan (1813) ve Türkmençay (1828) antlaşmaları imzalanmış, Güney Azerbaycan İran hâkimiyetinde kalmıştır. "Safevi Devleti'ne son veren Nadir Şah'tan sonra İran'da siyasî birliği XVIII. yüzyılın sonlarında Kaçar Hanedanı sağlamıştır. 1925 yılına kadar hüküm süren bu hanedan İran'daki son Türk sülâlesidir."[3]

Gülistan ve Türkmençay antlaşmalarını izleyen süreçte Aras'ın iki yakası birbirinden kopma noktasına gelmiştir. Kuzey Azerbaycan'da Rus (Sovyet) hâkimiyeti güçlenirken Güney Azerbaycan'da İran hâkimiyeti güçlenmiştir. Pehlevî yönetiminin benimsediği *Farslaştırma* politikası sonucunda Türkçenin yasaklanması ve Türkçe eserlerin basımına izin verilmemesi Güney Azerbaycan'da dil/kimlik meselesi üzerine ciddi tartışmalara sebep olmuştur. Ancak 1979'da Şah yönetiminin devrilmesi ve onu takip eden süreçte İran İslam Cumhuriyeti'nin kurulması Türkçe basın-yayın hayatına serbestlik sağlamış, ana dille yazılan yayınlar yoğunluk kazanmıştır. Kendilerini *Türk*,

[1] Gülşen Seyhan Alışık, "Azerbaycan Türkçesi Maddesi", *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.227-243.

[2] Mehmet Saray, *Quzey ve Güney Azərbaycan Türklerinin Tarixi*, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Bakı, 2010.

[3] Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler)*, İlavelerle 3. baskı, 1980.

ana dillerini de *Türkî* olarak isimlendiren Güney Azerbaycan Türkleri bugün Arap alfabesini kullanmaktadırlar.

1.1.2. ESER HAKKINDA GENEL BİLGİ

Teze konu olan eser, İran Kitâbhâne-i Meclis-i Şurâ-yi İslâm (Tahran), numara 8830/1'de kayıtlı Mîrzā ʿAlī-naḳī-i Merāġī'nin Azerbaycan Türkçesi ile yazılmış *Emṯāl ü Naṣāyiḥ-i Türkī* adlı eseridir. Eserin adı, yazmanın üzerinde yer alan kütüphane kaydında *Emṯāl ü Naṣāyiḥ-i Türkī – Dīvān-ı Merāġī* olarak geçmektedir.

1.1.3. MÜELLİFİ

Yazmada açıkça görülen Merāġī adından dolayı müellifin Merâgalı olduğu söylenebilmektedir. Müellifin adı kaynaklarda öncelikle Mîrzā ʿAlī-naḳī-i Merāġī şeklinde ve sonra ihtimal dahilinde olabilecek diğer okuma şekilleriyle araştırılmış ancak müellife ait herhangi bir bilgi bulunamamıştır.[4] Müellifin adının kütüphane kaydı dışında yazmanın başka herhangi bir yerinde geçmemesi ve müellifin şiirlerinde mahlas kullanmaması araştırmaları sınırlandırmıştır. Müellif, sadece bir beyitte *Emīn* adını kullanmaktadır:

Besdür Emīn ḫetm éyle ġā'iyyeni ḳutar

Ṭūl-ı kelām bāʿiṣ-i olur inzicāra baḫ. (23a/16)

Ancak bu isim diğer Türkçe şiirlerin makta beyitlerinde geçmemektedir. Bu nedenle müellifin şiirlerinde kesin olarak kullandığı mahlasın *Emīn* olduğu söylenememektedir.

Eserde geçen şiirlerde müellifin yaşadığı döneme ait bilgiler yer almaktadır. Beyitler incelendiğinde müellifin dönemin toplumsal ve siyasî hareketleriyle yakından

[4]Muhammed Ali Terbiyet, *Danişmendân-ı Azerbaycan*, Matbaa-i Meclis, Tahran, 1314.
Mirza Ali Ekber Dihhudâ, *Lugatnâme*, Danişgah-i Tahran Müessese-i Lugatnâme-i Dihhudâ, Tahran, 1375/1955.
Aziz Devlet Abadî, *Sühanverân-ı Azerbaycan*, Müessese-i Tarih ve Ferheng-i İran, Tebriz, 1355/1976.
Muhammed Deyhim, *Tezkire-i Şuarâ-yı Azerbaycan: tarih-i zindegi u asâr*, Tebriz, Cilt:I-II, 1986.
İsa Habibbeyli, *XX.Yüzyılın Başlarında Yaşayan Azerbaycan Yazarlarının Biyografileri*, Erzurum Atatürk Ünversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1982.
Abdürrahim Akikî Bahşayeşi, *Mefâhir-i Azerbaycan (V cilt)*, Neşr-i Azerbaycan, Tebriz, 1997.
Samed Serfarî Niya, *Meşâhir-i Azerbaycan (III cilt)*, İntişarat-ı Danyal, Tebriz, 1377.
Hüseyin Sıddik, *Asâr-ı ez Şuarâ-yı Azerbaycan*, Tahran: Babek, 1973.
Hasan Enuşe, *Danişmane-i edeb-i Farisî: edeb-i Farisî der Kafkaz*, Vilayet-i Ferheng u İrşad-ı İslami, Tahran, 2002.

ilgilendiği anlaşılmaktadır. Bazı beyitlerde müellifin yaşanan olaylara bizzat şahit olduğu görülmektedir:

Şéyḫiyyeti öldürdile mescidde görmedün
Çün minber üste étdiler iẓhār-ı emr-i dīn. (27a/25)

Sen görmedün ki Nāṣiru'l-islām'ı ḳovdılar
Bī-çāre Ṭūs'a kimi yıġışdırmadı özin. (27a/26)

Müellif sadece Merâga'da yaşananları değil başka yerlerde yaşananları da takip etmektedir:

Bākū'da Ḫoy'da Urmı'da Savucbulaġ'da
Tebrīz'de Rey'de Reşt'de maḳtūllara baḫ. (23a/13)

Baḫ semt-i Erdebīl'e ḳiyāmet ḳiyām édüb
Bī-nefḫ-ı ṣūr meʿreke-i kār-zāra baḫ. (23a/14)

Eserdeki tüm şiirler İslâm şeriat sistemini muhafaza etmeye yönelik düşüncelere dayalıdır. Beyitlerde de açıkça görüldüğü üzere müellif, meşrutiyet rejimine ve rejimin getirdiklerine karşı bir tutum içindedir. Buradan hareketle müellifin bir din alimi olduğu düşünebilir:

Ḳānūn-ı İngiriz'i gözetdiler müslimīn
Ḳānūn-ı şerʿ gelmedi gūyā ki kāra baḫ. (19b/13)

Mescid yérine meclis ü Ḳurʿān müḳābili
Ḳanūn ḳoyulla zındıḳa-i āşikāra baḫ. (22a/03)

Meşrūʿanun ḳabaḳına meşrūṭa ḳoydılar
Bu cemʿde ḫeyāya neẓer éyle ʿāra baḫ. (22a/04)

Bī-şübhe öz kitābını Allāh ḫifẓ éder

Sen iştibāh éyleyüb uyma bulara baḫ. (22a/05)

1.1.4. NÜSHA ÖZELLİKLERİ

Dünya kütüphanelerinde Emsal-i Türkî ve Emsal-i Türkân ismiyle kayıtlı Türkçe atasözlerini ihtiva eden birçok yazma bulunduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda XVIII. yüzyılda Güney Azerbaycan'da Ağa Muhammed Şah Kaçar'ın babası Mazenderân hâkimi Hüseyin-kulu Han'ın tavsiyesi ile Abbas-kulu-yi Maragî tarafından derlenmiş 1400 kadar Türk atalar sözünü ihtiva eden *Emsal-i Türkân* isimli eser tespit edilmiştir.[5] *Emsal-i Türkân*'dan ilk defa bahseden Prof. Dr. A. Yavuz Akpınar olmuştur. Onun araştırmalarına göre *Emsal-i Türkân*'ın Türkiye kütüphanelerinde, ikisi Güney Azerbaycan'da, biri Türkiye'de istinsah edilmiş üç nüshası vardır. Bir dördüncü nüsha da Bakü El yazmaları Enstitüsü'nde B-6425 numara ile kayıtlı 31 varaklık mecmuanın 18-25 varakları arasındadır. Mecmua "Kef" harfinin bir kısmına kadar 1147 atasözünü ihtiva etmektedir. Diğer nüshalarda yaklaşık 1400 atalar sözü olduğuna göre 250 kadarı eksik demektir. Mecmuanın ebadı 20,5x15,5 cm. olup nestalik hatla kaleme alınmış ve atasözleri birbirinden üç nokta ile ayrılmıştır. Bu yazma üzerine Azerbaycan'da Böyük Resuloğlu tarafından bir çalışma yapılmıştır.[6] Çalışma yazmada olduğu gibi Arap alfabesine göre sıralanarak Latin esaslı Azerbaycan alfabesine aktarılmıştır. Çalışmanın sonunda küçük bir sözlük ve yazmanın tıpkıbasımı yer almaktadır. Bunun yanı sıra Leningrad (Petersburg) Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi El yazmaları Bölümü'nde esas adı *Kitab-ı Oğuzname* veya *Emsal-i Memmedali* olan fakat *Emsal-i Türkî* adıyla kayda alınmış (Numara:121/58) bir yazma daha bulunmaktadır. Bu yazmanın 16. yüzyıl sonlarında istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Her sayfada 15 satır bulunan yazma nesih yazı ile kaleme alınmış ve toplam 1863 atasözünü ihtiva etmektedir. Yazma üzerine Azerbaycan türkologlarından Samed Alizâde tarafından bir çalışma yapılmıştır.[7]

Üzerinde çalıştığımız eserin bilinen yegâne nüshası İran Kitâbhâne-i Meclis-i Şurâ-yi İslâm (Tahran) numara 8830/1'de kayıtlıdır. Aynı nüsha aynı kütüphanede

[5] Ali Haydar Bayat, "XVIII. Yüzyılda Güney Azerbaycan'da Derlenmiş Türk Atasözleri Kitabı (Emsâl-i Türkân)", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Ekim 1992-1994, s. 203.

[6] Böyük Resuloğlu, *Əmsal-i Türkanə*, Qartal neşriyyatı, Bakı, 1996.

[7] Samed Alizâde, *Oğuzname (Emsal-i Mehmedali),* Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1992.

Dīvān-ı Merāġī olarak numara 8830/2'de ikinci kez kaydedilmiştir. Nüsha üzerinde bulunan kütüphane damgalarından hareketle nüshanın önce Tebriz Caʿfer Sultān el-Kurʿānī Kütüphanesi'nde (Kameri 1365) kayda alındığı daha sonra Tahran Kitâbhâne-i Meclis-i Şurâ-yi İslâm'a geçtiği anlaşılmaktadır. Nüsha 20,5 x 26,5 ebatlarında olup ön ve arka kapakla birlikte 32 varaktır. Şikeste yazı ile harekesiz yazılmıştır. Kütüphane kaydında hatt-ı müellif (müeelif hattı) ibaresi bulunmaktadır. Eser iki ana bölümden oluşmaktadır: Atasözleri ve şiirler. Atasözleri kısmı 1a-17a varakları arasında kalan toplamda 1033 Türkçe atasözünü Arap alfabe sırasına göre bâblara ayırarak ihtiva eden kısımdır. Her sayfada ortalama 15 satır, 30 atasözü bulunmakta ve her sayfanın sonunda bir sonraki sayfanın ilk sözcüğü yazmaktadır. Atasözleri kısmı şiirler kısmına nispeten daha okunaklı bir yazı ile kaleme alınmıştır. Atasözlerinin nesir şeklinde yazılması yazıyı daha okunabilir kılmıştır. Müellifin Farsça ve Türkçe şiirlerinin bulunduğu kısım 17b-30b varakları arasındadır. Şiirler kısmı sayfanın üç, yer yer dört sütuna bölünmesi ile yukarıdan aşağıya doğru istiflenmiştir. Şiirlerin bu şekilde yazılması yazının sıkışmasına sebep olduğu için okumayı güçleştirmiştir. Müellif, şiirlerini Farsça, Türkçe sırasıyla kaleme almış ve şiirlerin bitiminde kalın siyah çizgi çekmiştir. Eser, 17b-18a Farsça, 18a-18b Türkçe, 18b-19b Farsça, 19b-23a Türkçe, 23a-26a Farsça, 26a Türkçe, 26b Farsça, 27a-28a Türkçe, 28a Farsça, 28b Türkçe, 29a Farsça, 29b Türkçe ve 30a Farsça şiirleri içermektedir. Çalışmada müellifin Farsça şiirleri değerlendirilmemiş ancak tıpkıbasımları verilmiştir. Yukarıda bahsedilen diğer nüshalarla karşılaştırma yapıldığında, Bakü nüshasında atasözleri birbirinden üç nokta ile ayrılmakta ve nüshanın kef harfinden sonrası eksiktir. Petersburg nüshası ise bu nüshadan daha önce yazılmış ve kapağında Emsal-i Memmedali veya Mecmau'l-Memmedali yazmakta, birinci sayfası "Haza Kitab-ı Oğuzname" sözleri ile başlamaktadır. Yine de nüshaların Azerbaycan sahası içinde derlendiği ve atasözlerinin kamuya mal olmuş ortak sözler olduğu göz önüne alınırsa nüshalar arasında yakınlık ilişkisi olduğu düşünülebilir.

Böyük başın böyük ağrısı var. *(Emsâl-i Memedali s. 47)*

Böyük başun böyük belası olur. *(Əmsal-i Türkanə s. 16)*

Böyük başun böyük belāsı olur. *(Emṣāl ü Naṣāyiḥ-i Türkī 5a/15)*

Çeyne-tükür yoldaşdan galma. *(Emsâl-i Memedali s. 49)*

Çeynə, *tükür, yoldaşdan qalma. (Əmsal-i Türkanə s. 25)*

Çéyne tükür, yoldaşdan géri ḳalma! *(Emṣāl ü Naṣāyiḥ-i Türkī 7a/13)*

1.1.5. TARİHİ

Eserin telif ya da istinsah tarihi kaydedilmemiştir. Bu sebeple ancak eserin imlası ve şiirlerde geçen tarihi hadiseler dikkate alınarak tahmini bir değerlendirme yapılabilmektedir. Eserin özellikle atasözlerinde görülen imlası Çağdaş Azerbaycan Türkçesine oldukça yakın özellikler taşımaktadır. Şiirlerde geçen tarihi hadiseler ise daha somut bilgiler sunmaktadır. Şiirlerde, Kaçar Şahı Nâsırüddin Şah zamanında (1848-1896) ortaya çıkan Bâbîlik hareketi ve bu hareketin devamı niteliğinde olan Bahaîlik hareketi yer almaktadır. "Bâbîlik Hareketi Mirza Ali Muhammed Bâb'ın XIX. yüzyıl ortalarında kendisini kayıp on ikinci imam mehdî olduğunu iddia ederek İran'da kurduğu, sonraları siyasî bir hareket hâlini alan bir inanç sistemidir. Nâsırüddin Şah zamanının en önemli olaylarından biri olan Bâbîlik hareketi, devleti hareketin taraftarlarının kurşuna dizildiği 1850 yılına kadar uğraştırmıştır."[8]

Müellif şiirinde Şükûhî'nin kasidesine gönderme yapmaktadır. Kaside, XIX. yüzyıl Azerbaycan şairlerinden Mirza Mehdi Şükûhî (1829 Tebriz-1896 Merâga) tarafından kaleme alınmıştır.

Şiirlerde en çok yer alan diğer bir hadise meşrutiyetin ilanıdır. Müellif İran'da kurulan Meclis-i Şûrâ'dan bahsetmektedir. Tam adı Meclis-i Şûrâ-yi Millî olan meclis Kaçar Şahı Muzafferüddin Şah tarafından açılmıştır. "Muzafferüddin Şah'ın saltanat yılları, sadece İran'ın değil bütün İslâm dünyasının sömürgeci devletlerin baskısı altında bulunduğu sıkıntılı bir döneme rastlamaktadır. İran bir taraftan Rus ve İngiliz rekabetinin arasında bunalırken diğer taraftan içeride siyasî ve iktisadî başarısızlıklar merkezî hükümetin otoritesini zayıflatmış, eyaletler denetimden çıkmış, Şiî uleması ile iş birliği hâlindeki modernist muhalefet baskılarını iyice arttırmıştır. Özellikle babası Nâsırüddin Şah'ın bir suikast sonucu hayatını kaybetmesi Muzafferüddin Şah'ı etkilemiş, Muzafferüddin Şah'ın ülkedeki tüm bu durumlarla baş edememesine yol açmıştır. Bu şartlarda 1905-1906 meşrutiyet hareketi gelişmiştir. Anayasa taraftarlarının yazılı bir anayasa ve seçilmiş bir parlemento istemesi üzerine Kânûn-ı Esâsî imzalanarak Ekim 1906'da Meclis-i Şûrâ-yi Millî açılmış ve Meşrutiyet sistemine geçilmiştir." [9] Şah meclis açıldıktan birkaç gün sonra vefat etmiş ve yerine Muhammed

[8] Ethem Ruhi Fığlalı, "Bahâîlik Maddesi" *, TDAV İslam Ansiklopedisi*, , Cilt: 4, İstanbul, 1991, s. 464-468.

[9] Azmi Özcan, "Muzafferüddin Şah Maddesi", *TDAV İslam Ansiklopedisi,* Cilt:31, İstanbul 2006, s. 420-421.

Ali Şah geçmiştir. Muhammed Ali Şah 1907 yılında tahta çıkmış ancak ülkede çıkan ihtilâlden dolayı tahtan indirilmiş ve yerine oğlu Ahmed Şah geçmiştir. [10]

Müellif bir beyitinde meşrutiyet rejimini ağaca benzetmekte ve bu ağacın meyve vermesi için üç yüz yıl geçmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Meşrūṭa bir āġacdı ki her yérde ekseler

Ḳandan suyı gerek ola tā berkide kökin. (27a/07)

Çün berkidi köki üç [y]üz ilde şemer vérür

Bizde hanı o ʿömür görek bār vérmegin. (27a/08)

Müellif aynı şiirin başka bir beyitinde ise meşrutiyet rejimini üzüm meyvesine benzetmektedir. Ancak bu meyve, İran'da toprağın yavan olması ve asıl meyve verenin Kuran ve hükümleri olması sebebiyle ancak üç yıl tutunabilmiştir. Müellifin bu beyitle 1908'de ve ikince defa 1911'de kapatılan Meclis-i Şûrâ-yi Millî'ye gönderme yaptığı düşünülebilmektedir.

Ol üç yüz ilde bār véren engerīrdür

Çün toprağı yavandı ne ḥāk bu ser-zemīn. (27a/14)

Burda üç ilde vérdi şemer görmisen meger

Vérmiş şemer emānet-i Ḳurʿān u şerʿ u dīn. (27a/15)

Tüm bu bilgilerden hareketle eserin telif ya da istinsah tarihinin Kaçar Hanedanının son zamanları, 1911 veya sonrası olduğu söylenebilmektedir.

1.1.6. SAHASI

Müellifin adından ve eserde görülen dil özelliklerinden yola çıkarak eserin Merâga merkezli Güney Azerbaycan sahasına ait olduğu söylenebilmektedir. "İslam öncesi tarihi dönemde Azerbaycan'ın askerî ve idarî merkezi olan Merâga bu özelliğini İslamî dönemde de sürdürmüş ve Arap ordularına askerî ve idarî merkezlik yapmıştır. Abbasî halifesi Harunürreşid zamanında önemli bir merkez hâline gelmiştir.

[10] Faruk Sümer, "Kaçarlar Maddesi", *TDAV İslam Ansiklopedisi*, Cilt:24, İstanbul 2001, s. 51-55

Selçuklulardan sonra Azarbaycan Atabeyleri, Harzemşahların ve İlhanlıların hâkimiyetine giren vilayet halkı, İlhanlılar tarafından iki kez kılıçtan geçirilmiştir. Hülâgü'nün İran'a gelmesi ile Merâga, İlhanlı Devleti'nin başvilayeti olmuş ve bu tarihten sonra nüfus hızla artarak vilayet ilmî ve kültürel mekânlara kavuşmuş, büyük bir gelişme göstermiştir. İlhanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra Merâga sırasıyla Celayirliler, Timurlular, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safeviler tarafından hâkimiyet altına alınmıştır. Osmanlı-Safevi savaşları sırasında vilayet çok kez Osmanlıların eline geçmiş ve bir süre Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. Şehir 1828 yılında Ruslar tarafından işgal edilmiş, ardından tekrar İran hâkimiyetine geçmiştir."[11]Bugün Merâga İran İslam Cumhuriyeti'nin Doğu Azerbaycan eyaletinde kendi adını taşıyan vilayetin merkezidir.

1.1.7. İÇERİĞİ

Eser iki ana bölümden oluşmaktadır: Atasözleri ve şiirler. Atasözleri kısmında 1033 Türkçe atasözü bulunmaktadır. Atasözleri, uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte sözlerdir.[12] Türkiye Türkçesinde atasözü olarak isimlendirilen yapılar, Kuzey ve Güney Azerbaycan'da atalar sözü olarak isimlendirilmektedir.

Eserdeki atasözlerinde ağırlıklı olarak görülen temalar şu şekilde sıralanabilir: Anne-baba ilişkileri, çocuklar ve onların gelişimi, büyüklük-küçüklük, komşuluk ilişkileri, konukseverlik, arkadaşlık-dostluk ilişkileri, yiğitlik-mertlik, ağırbaşlılık, sabırlılık, sağlık-ölüm, zenginlik-fakirlik, tarım ve hayvancılık, akıllılık-cahillik, doğru-yalan, çalışkanlık-tembellik, birlik-beraberlik.

Eserde dikkati çeken diğer bir husus kadın kavramı ve özellikle kadınla ilgili olumsuz ifadelerin sık geçmesidir. Eserdeki atasözlerinde kadını nitelemek için kız, kadın, avrat (arvat), karı sözcükleri kullanılmıştır. Ancak bu sözcüklerin geçtiği hemen hemen bütün atasözleri olumsuz anlamlar içermektedir. Birçok çalışmada standart dil dışı kullanımlar … konularak okunmamaktadır. "Dilde var oldukları yadsınamayan bu sözlerin kitaplara geçirilmesini doğru bulmayanlar, bir ahlâk titizliği göstermekte, özellikle bunları okuyacak çocukları düşünmektedirler. Kitaplara geçirilmesini savunanlar ise, 'Bilimde ayıp ve utanma olmaz. Bunları kitaplara geçirmemek bilim dışı

[11] Osman Gazi Özgüdenli, "Merâga Maddesi", TDAV İslam Ansiklopedisi, Cilt:29, Ankara 2004, s. 162-163.

[12] *Türkçe Sözlük*, Atasözü Maddesi, TDK Yay., Ankara, 2009.

davranıştır. Dil gerçeği gizlenmemelidir.' demektedirler."[13] Bu düşünceden hareketle çalışmada standart dil dışı kullanımlar olduğu gibi okunmuştur.

Atasözleri kısmında yer alan bazı cümleler atasözü değil de kalıp söz niteliği taşımaktadır. "Kalıp sözler, önceden belirli bir biçime girip öylece hafızada saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı ekleme ve çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşabilen, belirli durumlarda toplumun benimsediği sözleri sunarak iletişimin kurulmasına veya devamına yardım eden kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir."[14] Bu nedenle kalıp sözler yapısal, işlevsel ve anlamsal olarak atasözlerine yakın cümlelerdir.

Eserin *Dīvān-ı Merāġī* olarak isimlendirilmesinin sebebi müellifin Farsça ve Türkçe şiirlerinin yer aldığı manzum kısımdır. Bu kısımda müellif yaşadığı dönemi art ve eş zamanlı olarak ele almıştır. Şiirlerin konu yönünden incelendiğinde sosyal hiciv niteliği taşıdığı görülmektedir. Müellif hemen hemen bütün şiirlerinde dönemin yönetim anlayışını eleştirmektedir. XX. yüzyılın başlarında İran'da ortaya çıkan meşrutiyet rejimi, müellifi rahatsız etmektedir. Müellif meşrutiyet rejimini, İslam şeriatının yani Kuran'ın ve Peygamberin hadislerinin terk edilmesinin sebebi olarak görmektedir. Kurulan Meclis-i Şûra'nın insanları İslam'ın farzlarından uzaklaştırdığını düşünmektedir. Meşrutiyet rejiminin bir Avrupa rejimi olduğunu da belirterek, İslâm'a uygunsuzluğunu dile getirmektedir. Bu noktada müellifin şeriate sıkı sıkıya bağlı şiirleri ile atasözlerinde yoğun olarak görülen standart dil dışı ifadeler bir çelişki arz etmektedir. Bu durum eserin iki ayrı kalemden çıkmış olabileceği ihtimalinin doğmasına sebep olmaktadır. Ancak bu konu açıklığa kavuşturulamamıştır.

1.2. DİL ÖZELLİKLERİ

1.2.1. ÜNLÜLERİN YAZIMI

1.2.1.1. /A/ Ünlüsü

1.2.1.1.1. Önseste

Önses /a/ ünlüsü çoğunlukla medli elif (آ) ile yazılmıştır:

[13] Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü- Atasözleri Sözlüğü 1*, İnkılâp Kitabevi, 1993, s.55.

[14] Hürriyet Gökdayı, "Türkçede Kalıp Sözler", *Bilig Dergisi*, Kış/2008, S. 44, s. 89-110.

azdan (1b/03), ac (1a/13), atdur (11b/11), açıḳun (4b/05), adımız (96/13), adlu (11a/10), aġarmaz (11b/14), aġır (1b/13), aġzınan (4a/02), aḳ (1b/01), atasından (2b/03), aḳacları (10a/06), alabülmez (8b/13), aparmaḳa (4b/15), atavı (10a/09).

Ayrıca metinde bazı Türkçe sözcüklerin ayın (ع) ile yazıldığı görülmektedir:

1.2.1.1.2. İçseste

İçses /a/ ünlüsü çoğunlukla elif (ا) ile yazılmıştır. Nadiren güzel he (ه) ile yazıldığı veya hiçbir harfle gösterilmediği sözcükler de mevcuttur:

olmaz (1a/11), çoḫdan (1b/04), dutmaḳ (2a/13), doyasan (2a/15), umaç (2b/15), açar (3a/10), ḳaşnan (3a/10), başındadı (7a/01), ḳan (7a/01), aġlamasan (10b/11), yalan (11a/12), ḳonaḳ (12b/12) , arasındadur (3a/11), ḳaşav (12b/10)

1.2.1.1.3. Sonseste

Sonses /a/ ünlüsü çoğunlukla elif (ا) ile yazılırken güzel he (ه) ile yazımına da rastlanmaktadır:

azca (1a/17), arıca (1a/17), alana (12a/04), suçıya (3b/09), baḫana (3a/01), ola (4b/03), dalusunca (3a/03), tanımasa (13b/16), yandırmaḳa (1b/09), olma (8b/09), yıḫıla (4b/17), oynaşa (12b/07), çorbana (16b/04).

1.2.1.2. /E/ Ünlüsü

1.2.1.2.1. Önseste

Önses /e/ ünlüsü elif (ا) ile yazılmıştır:

egleş (4b/15), egri (5a/16), ekende (2b/09), elündeki (2a/16), emcegin (1b/07), eser (6b/05), eskük (12a/11), etegime (4b/10).

1.2.1.2.2. İçseste

İçses /e/ ünlüsü genellikle ayrı bir harf ile yazılmamıştır. Az da olsa elif'li ve güzel he'li yazımı mevcuttur:

ürek (3a/09), kürek (3a/13), berkişmez (6b/13), érkek (2a/03), deve (8b/11), gerek (14a/06), küremekden (8a/06), küreken (3a/07), irelü (5b/11), gédebilmez (2a/13), üregi (3a/05)

1.2.1.2.3. Sonseste

Son ses /e/ ünlüsü genellikle güzel he (ه) ile yazılmıştır. Nadiren de olsa elif'li yazımı mevcuttur:

özge (2b/02), kerme (5b/10), dede (3a/11), deve (1b/07), béle (2a/03), sévine (4a/01), gele (2b/16), éyle (21a/09), göre (1b/09), sene (7b/09).

1.2.1.3. /É/ Ünlüsü

1.2.1.3.1. Önseste

Kapalı e (é) ünlüsü Türkçe sözcüklerde önseste elif + ya (ا يـ) ile yazılmıştır:

éşid (1a/09), éşik (3b/07), év (2b/09), étdiler (18a/08), éyler (21a/15), éndiri (3a/06), élçi (4a/01), él (3b/06), göz élemişuḳ (11b/10).

Ödünç sözcüklerde; téz (2a/04), bézāram (4b/04), héç (2a/14), ḫéyrün (8a/01), ʿéyb (3b/19).

Önseste bugün Çağdaş Azerbaycan Türkçesinde kapalı e (é) ile yazılması gereken bazı sözcüklerin metinde kapalı e ile yazılmadığı görülmektedir. Ancak metin çok yakın bir döneme ait olduğu için günümüz Azerbaycan Türkçesi fonetiği esas alınarak bu sözcükler de kapalı e ile okunmuştur.

érmeni (2a/02), érkek (2a/03)

Atasözleri şiirlere nispeten daha sade ve konuşma Türkçesini yansıtan yapılar olduğu için atasözlerinde geçen yardımcı fiil eyle- > éle- şeklinde bugün Güney Azerbaycan'da konuşulan Türkçeye uygun olarak okunmuştur. Ancak şiirlerde vezin gereği kapalı hece olması gereken yerlerde éyle- şeklinde okunmuştur.

"Allah, héç (2a/15) évi böyüksüz élemesün."

"(4b/01) Péyġamber evvel öz cānına duʿā éleyüb."

"(19b/10) İslām'ı ḥifẓ éyleyen eşḫāṣ öldiler."

"(19b/21) Fikr éyle gör ki gétdiler hansı diyāra baḫ."

1.2.1.3.2. İçseste

İçses /é/ ünlüsü genellikle (يـ) ile yazılmıştır. Ancak ya (ى) ile yan yana geldiğinde tek harf ile gösterilmiştir:

yé-gilen (8b/03), yél (16a/10), dé-gilen (11a/12), yétirür (11b/06), géce (13a/13), çéyne (7a/13), gédende (3b/18), géyenün (1a/08)

1.2.1.4. /I/, /İ/ Ünlüsü

1.2.1.4.1. Önseste

Önses /ı/, /i/ ünlüleri elif + ya (ﺍﻱ) ile yazılmıştır. Arapça- Farsça sözcüklerde harekesiz elif (ا) ile yazılmıştır:

il (2a/16), ilan (4a/02), inanuram (4a/13), indi (18b/10), irelü (5b/11), isdi (5b/01), isteyesen (21a/17), it (1b/04), igid (5b/03).

1.2.1.4.2. İçseste

İçses /ı/, /i/ ünlüleri ya ya harfi (ﻲ) ile yazılmış ya da gösterilmemiştir:

tike (5b/03), çağırur (3a/04), pişige (5a/07), kimi (8b/03), çetindi (7a/14), ḳılıç (10a/08), özinden (2b/05), sıçanlar (5a/06), sınıḳ (5a/10), yıḫılan (2b/12), cırt (13b/12).

1.2.1.4.3. Sonseste

Sonses /ı/, /i/ ünlüleri ya (ى) ile yazılmıştır:

gözüvi (8b/09), küsüli (6a/07), öli (2b/08), istekçi (3a/02), yükdi (8b/11), oġrı (1b/10), ḳursaġı (3b/10), ḳurı (5a/04), ikimci (27b/10), ilhıçı (21b/13), ḳuzı (12b/08), yaḫçı (11a/03), hansı (5a/11)

1.2.1.5. /O/, /Ö/, /U/, /Ü/

1.2.1.5.1. Önseste

Yuvarlak ünlüler önseste (او) ile yazılmıştır:

oġrı (1b/10), odunçı (3b/03), oġul (2b/03), oṣṣuraḳlu (3b/01), otruşuḳ (4b/14), ovlamaḳdan (8a/07), ögünme (7b/07), öldürecekdile (27b/11), örgense (4b/03), ulduz (4a/03), uşaḳ (3a/18), üçümcüni (18b/13), ürek (3a/06).

1.2.1.5.2. İçseste

Yuvarlak ünlüler içseste (و) ile yazılmıştır:

böyük (4b/04), küçik (5a/13), kötügün (13a/04), ḳuduran (8a/05), ḳuyruḳ (5a/17), dönderdi (7b/13), çöndermeyüb (27b/01), balalu (4b/02), sınıb (7a/10), uduzub (1a/16), bülüller (14a/12), dövletlünün (11a/13), yamanluḳ (16a/05), beglügi (6a/01), értelüken (29b/10), çoḫ (1b/02), yumuruḳı (16b/03), yovşan (5b/15), dovşan (5b/16), börk (4b/09)

1.2.1.5.3. Sonseste

Sonseste /u/, /ü/ ünlüleri (و) ile yazılmıştır.

bellü (1a/06), her keşlü (1b/17), irelü (5b/11), ilanlu (22b/11), atlu (26a/15), ulu (26a/11), cücü (5b/05), ḳarşu (15b/08).

1.2.2. ÜNSÜZLERİN YAZIMI

1.2.2.1. /Ç/ Ünsüzü

Metindeki tüm /ç/ ünsüzleri (چ) harfi ile yazılmıştır:

çaġurasan (8a/13), çalaḳan (6b/10), çaruḳ (3b/10), çerçinün (6b/12), çıḫartdıla (27b/03), çignine (16b/06), çoḫdan (1b/04), çömçe (7a/05), çölmek (14a/01), çuḫur (14a/01), yaḫçı (11a/03), élçiye (4a/01), başmaḳçı (4b/02)

1.2.2.2. /P/ Ünsüzü

Metindeki tüm /p/ ünsüzleri (پ) harfi ile yazılmıştır:

panbuḳçıya (1b/05), piçaḳ (9a/05), patavasında (6b/08), payızda (7a/05), péşman (3a/17), pişigiminen (5a/10), ḳopartdı (14a/12d), tapmasa (4b/05), aparmaḳa (4b/15), körpi (5a/14), ḳapusında (11b/04), tepükleşür (20a/29), arpasını (16b/01).

1.2.2.3. /K/, /G/ Ünsüzleri

Metinde /k/ ve /g/ harfleri için ayırt edici herhangi bir işaret kullanılmamıştır:

kölgesinde (1b/06), gemirsün (3b/14), géçmaḳ (10a/02), géçinün (12a/15), göçen (14a/12), gögde (6b/10), tüfeng (20a/23), köki (3a/05), gāmış (13a/02), Firengi (20b/16), göñülden (14a/07).

1.2.2.4. /Ñ/ Ünsüzü

Metinde Eski ve Orta Türkçede nazal n /ñ/ ile yazılan birçok kelime yerini n ünsüzüne bırakmıştır:

soñ > ṣon (18a/06) , añla- > anla- (1a/15)

Bazı sözcüklerde ise ñ > ø değişimine uğramıştır:

tañrı > Tarı (6a/03) , soñra > sora (3b/01)

Bunların dışında kalan deṉgiz (3b/10), iṉgilde- (5a/04), yéṉg (4b/09) sözcükleri metinde Eski Türkçede olduğu biçimde yer almaktadır.

Ayrıca Eski Türkçede nazal n ile yazılan añır- > anḳır- (20b/01) ve doñuz > donḳuz (5a/05) sözcükleri metinde nun+ḳaf ile yazılmıştır.

1.2.2.5. /T/ Ünsüzü

Metinde Türkçe kelimeler bir iki istisna dışında hem kalın hem ince sıradan olmak üzere çoğunlukla /t/ (ت) ile yazılmıştır:

aḫtarasan (20b/10), arturı (16b/01), atadan (3a/18), taḫmamış (6b/02), tapanda (27b/11), tapşurdı (18a/06), Tarı (6a/03), telesen (6b/02), tepükleşir (20a/29), toḫ (1a/14), toyuḳ (1a/13), törer (1b/08), tülki (6b/02), tüman (7b/10).

Bazı Türkçe sözcüklerin ise ṭı (ط) ile yazıldığı görülmektedir:

ṭoy (10b/11), ṭosbaġa (10b/12), oṭaḳ (20b/01)

1.2.2.6. /S/ Ünsüzü

Metinde Türkçe sözcükler bir iki istisna dışında hem kalın hem ince sıradan olmak üzere çoğunlukla sin harfi (س) ile yazılmıştır:

saġalmayacaḳdur (19b/05), saḫlasun (4b/04), sancan (4a/05), seslendi (23a/08), sındıran (5a/10), sorımamışdan (9b/05), soyuḳ (14a/09), suçıya (3b/09), suvardıla (27a/13).

Metinde Türkçe “sonra” sözcüğü hem sin harfi (س) ile hem de ṣad harfi (ص) ile iki ayrı şekilde, “son” sözcüğü ṣad (ص) ile osur- fiili ve bu fiilden türeyen sözcükler ise sadece ṣad (ص) ile yazılmıştır.

sora (3b/01), ṣora (10a/09), ṣon (18a/06), oṣṣuranda (3b/01).

1.2.2.7. /H/ Ünsüzü

Metinde bazı Türkçe kelimelerin iç ve sonseslerinde yer alan h ünsüzü ḳ > ḫ değişimi ile hı harfi (خ) ile yazılmıştır:

arḫalı (2a/02), baḫanda (27b/08), çoḫ (1b/02), ḳalḫar (6a/06), ḳırḫ (12a/01), ḳorḫaḫ (12b/06), oḫ (12b/08), oḫṣar (20a/01), saḫla (11a/03), taḫar (12b/17), toḫ (1a/14), yaḫçı (11a/03).

Eski Türkçeden beri kullanılan soru sözleri hara (1a/11), handa (13a/07), hanı (5b/16), hansı (5a/11) ise güzel he (ه) ile yazılmıştır.

1.2.2.8. /Ḳ/ Ünsüzü

Bugün çağdaş Azerbaycan Türkçesinde Türkçe bazı sözcüklerin ön, iç ve sonseslerindeki ḳ, ġ (gı) şeklinde telaffuz edilmektedir. Metinde bu sözcükler Arap

alfabesindeki ġ (gayın) ile karıştırılmaması için ķ şeklinde çeviri yazıya aktarılmıştır. Ancak fonetik değeri ġ'dır.

ġul (11a/13) , ġulluķ (11a/13), ġovġalu (5a/15)

1.2.3. SESLİK ÖZELLİKLER

1.2.3.1. Kalınlık- İncelik Uyumu / Uyumsuzluğu

Metinde bazı eklerin ikili kullanımı dışında tam bir kalınlık-incelik uyumu söz konusudur.

başmaķsızlıķdan (6b/09), adlu (11a/10), ķonaķ (4b/17), tapılmaz (7b/14), beglügi (6a/01), çörek (3b/11), böyük (4b/04), yaĢçı (11a/03), doġanaķdan (2a/02).

Azerbaycan Türkçesinin ödünç sözcüklerde görülen en belirgin özelliklerinden biri inceltme temayülüdür, bu temayül ile kalınlık-incelik uyumu korunur: müķeddes (19b/23), ḥedīş (19b/12), teġyīr (20b/17). Bazı ödünç sözcüklerde ise kalın sıraya geçilerek ünlü uyumu korunur: ḥalvā (7b/02), ḥalvāçı (5b/09), salām (4b/07), salāmat (12b/13), cavāb (22b/22), cavān (7a/04).

Yukarıda da belirtildiği gibi metinde kalınlık-incelik uyumu büyük ölçüde sağlanmıştır. Ancak bazı eklerde kalınlık-incelik uyumu bozulmaktadır. Bu uyumsuzluğa sebep olan ekler şöyledir:

+luķ : düzluķ (11b/03), kécluķdadır (11b/03), şīrīnluķdan (11b/05), zīrekluķ (7a/04), miskerluķ (3b/02), pīş-Ģidmetluķ (6a/11).

-mAķ : yérimaķa (6a/08), dirilmaķa (8a/14), düzmaķ (10a/06), acuķ élemaķın (16b/02), énmaķ (2a/09), géçmaķ (10a/02), géçmemaķ (5a/14), gétmaķ (10a/09), minmaķ (2a/09), vérmaķlın (1b/07), yémaķımı (10a/06).

-duķ : egleşduķ (15b/05), gelduķ (2b/06), gétduķ (2b/05), görmüşduķ (7a/11),

Metinde bu eklerin kalın sıradan sözcüklere uyumla eklendiği ve bu durumun çoğunluk arz ettiği göz önüne alınırsa bu durumun atasözlerindeki içses ahengini sağlamak amacıyla yapılan bir ağız özelliği olduğu düşünebilir.

1.2.3.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Metinde bazı sözcük gövde ve eklerinde görülen ikili kullanımlar sebebiyle tam bir düzlük-yuvarlaklık uyumu söz konusu değildir.

ʿaḳıllıya (2b/13) ~ ʿaḳıllu (5a/04), bağlıdur (12a/02) ~ bağlu (21a/13), eskikdür (11a/07) ~eskük (12a/11), ḳaşıḳı (5b/06) ~ ḳaşuḳ (16a/12), ḳayur (8a/06d) ~ ḳayır (11b/06), yaḫşılıḳ (16a/04) ~ yaḫşıluḳ (1a/06), yapışun (2b/11) ~ yapuşa (26a/14), açıḳun (4b/05) ~açuḳ (29b/17), ağrımaz (10b/01) ~ ağrur (9a/12), çarıḳında (6b/08) ~ çaruḳ (3b/10), ġerīblikde (7b/07) ~ ġerībluḳda (11a/12), géri (7a/13) ~ gérü (13a/13), tapılanda (7b/14) ~ tapulmırı (20b/03), ḳurı (5a/04), ḳuzı (12b/08), nʾoldı (19b/25), tapşurdı (18a/06), şükr éyledük (21a/18), fikr éylemedüz (29b/11), tülki (6b/02), oğlın (3a/17), daralur (6a/09), inanuram (4a/13), egleşür (3b/02), çeküri (20b/02), durmış (9a/08), görmişduḳ (16b/02)

Metinde kalınlık-incelik uyumu büyük ölçüde sağlanmışken düzlük-yuvarlaklık uyumu henüz sağlananmamıştır. Eski Oğuz Türkçesinde olduğu gibi eklerin çoğunlukla yuvarlak şekilleri kullanılmıştır. Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğuna sebep olan ekler şöyledir:

+lU: başlu (4b/04), ilanlu (22b/11), ḳanlu (11b/04), adlu (11a/10), ʿaḳıllu (5a/04), atlu (26a/15), bağlu (21a/13), ballu (4b/06), balalu (4b/02)

+lUḳ / lÜk: Oldukça işlek bir ektir. Metinde hem kalınlık-incelik hem de düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğuna sebep olmaktadır. Kalın sıradan yuvarlak şekli daha geniş kullanım alanı bulmuştur. aḳluḳ (16a/03), ḫādimluḳı (7b/11), ġerībluḳda (11a/12), ādīneluḳ (2a/06), doġrıluḳ (9a/09), dumanluḳ (12a/16), kécluḳdadur (11b/03), ḳurbānluḳ (13a/08), mergluḳ (7a/05), miskerluḳ (3b/02), mollaluḳ (9b/04), saġluḳ (3a/05), şīrīnluḳdan (11b/05), tarıluḳ (6a/04), yaḫşıluḳ (1a/06), yamanluḳ (16a/06), zīrekluḳ (7a/04), dövletlulıḳa (9a/06).

+dUr (Bildirme eki) : bed-cānavardur (1b/05), yaḫşıdur (13a/16), vardur (18a/05), Allah'dur (21a/07), dükāndur (22a/01).

-duḳ (Çokluk I. şahısın görülen geçmiş zamanı) gétduḳ (2b/06), gelduḳ (2b/06), görmemişduḳ (7a/11), yıḳduḳ (8a/06), alduḳ (9a/08), ḳızışmaduḳ (12a/04), egleşduḳ (15b/05), görmişduḳ (16b/02).

-dı (Teklik I. şahısın görülen geçmiş zamanı) : düşdi (13a/16), oldı (9b/13), öldi (8a/12), ḳurtuldı (4b/08).

-Ub (Öğrenilen geçmiş zaman ve zarf-fiil eki): buraḫub (1b/08), ḳalub (2a/13), atub (3a/14), sındırub (4b/10), çıḫub (4b/19), ḳaçub (11b/10), ḳaytarub (15b/14), başlanub (18b/01), atubdılar (19b/11), bağlayubdıla (19b/19), ḳaralayub (28b/15).

-Ur (Şimdiki zaman eki) : salur (3b/01), açur (3b/02), ḳalur (3b/04), ḳaşur (4b/07), daralur (6a/09), yırtılur (6a/08), yığışur (6b/13), paylur (11a/04), tanur (11b/12).

1.2.3.3. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

1.2.3.3.1 Kalın Ünlülerin İncelmesi

1.2.3.3.1.1. a > e değişmesi

Azerbaycan Türkçesinin en belirgin özelliklerinden biri ödünç sözcüklerde inceltme temayülüdür. Bu nedenle metindeki hemen hemen bütün ödünç sözcükler ince sıradan okunmuştur:

(Ar.) ʿeşkün (11a/04), meḥebbet (6a/07), müḥeḳḳeḳ (19b/23), müḳeddes (19b/23), ḳeṣdi (26a/07), ḳetl (22a/18), ṭebībi (15b/08), ṭebeḳlenür (8b/06), ferḳ (18a/09), şeḫs (27b/09), beḫtnen (4b/12), ġerīb (11a/12), ġem (1b/16), selṭenet (21a/09), ṣebr (23a/02).

1.2.3.3.1.2. a > é değişmesi

(Ar.) ʿayb ~ ʿéyb (3b/19), ḫayrāt ~ ḫéyrāt (2b/01), ʿayn ~ ʿéyn (18a/03), ʿayş ~ ʿéyş (27b/14)

1.2.3.3.1.3. a > ö değişmesi

(Ar.) ḳavm > ḳövm (12b/08)

1.2.3.3.1.4. ı > i değişmesi

yılkı > ilḫıçı (21b/13), yıl > il (2a/16), bıçak > piçaḳ (9a/05), ışık > işıḳ (6b/13), yılan > ilan (4a/02).

1.2.3.3.1.5. o > ö değişmesi

(Ar.) ṣoḥbet > ṣöḥbet (3b/06)

1.2.3.3.1.6. o > ü değişmesi

(Ar.) sofra > süfre (7a/12)

1.2.3.3.1.7. u > e değişmesi

(Ar.) Muḥammed > Meḥemmed (18b/16), Muḥarrem > Meḥerremmün (18a/01)

1.2.3.3.1.8. u > ö değişmesi

(Ar.) muḥterem > möḥteremi (22a/07)

1.2.3.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

1.2.3.3.2.1. e > a değişmesi

(Ar.) selām > salām (4b/07), cevāb > cavāb (22b/22)

(Farsça) cevān > cavān (7a/04), piyāde > piyāda (6a/01)

1.2.3.3.2.2. e > o değişmesi

(Farsça) nev+bār > nobāra (7b/12)

1.2.3.3.2.3. ı > u değişmesi

yırtılur (6a/08), sarıdur (7a/05), saġalmayacaḳdur (19b/05), çırpınur (20a/28), ḳalur (3b/04), tapılur (10a/12)

1.2.3.3.2.4. i > a değişmesi

(Ar.) imtiḥān > imtaḥānı (2a/17)

1.2.3.3.2.5. i > ı değişmesi

(Farsça) ḫirmen > ḫırman (4a/10)

1.2.3.3.2.6. i > u değişmesi

(Farsça) dīvār > duvara (21b/03)

1.2.3.3.2.7. ö > o değişmesi

kör > kōr (13a/13)

1.2.3.3.2.8. ü > u değişmesi

yüceldi > ucaldı (21b/22)

1.2.3.3.3. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

1.2.3.3.3.1. a > o değişmesi

tavşan > dovşan (5b/16), yavşan > yovşan (5b/15), avdan > ovdan (3b/16), avla- > ovla (8a/06d), tavuk > toyuḳ (1a/13), avun- > ovundı (15b/09), havuz > ḫovż (29b/16), pilav > pilov (4b/17), kavga > ġovġalu (5a/15)

1.2.3.3.3.2. a > ö değişmesi

(Ar.) ḳavm > ḳövm (12b/08)

1.2.3.3.3.3. a > u değişmesi

ol-ma-y-asan > olmusan (28b/05), salmusan (13a/12), olunmur (22a/15)

1.2.3.3.3.4. e > o değişmesi

kösegi > kössöv (2b/06)

1.2.3.3.3.5. e > ö değişmesi

(Ar.) mevc > mövce (19b/02), mevlūd > mövlūd (22b/08), mevt > mövt (21b/13), evlād > övlād (5a/02), devlet > dövlet (18b/18), devr > dövr (7a/12), evliyā > övliyā (1a/03)

1.2.3.3.3.6. e > u değişmesi

(Farsça) penbe > panbuḳdan (1b/07), panbuḳçıya (1b/05)

1.2.3.3.3.7. ı > u değişmesi

bırak-> buraḫmaz (14a/01), tapıl- > tapulmırı (20b/03), tapşır-> tapşur (16a/12), sıva-> suvamaḳ (14a/11)

1.2.3.3.3.8. ı > ü değişmesi

(Ar.) fırsat > fürset (18b/05)

1.2.3.3.3.9. i > u değişmesi

(Farsça) dīvār > duvara (21b/03), bil-ir-ik > biliruḳ (22b/24)

1.2.3.3.4. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

1.2.3.3.4.1. o > é değişmesi

(Eski Türkçe) yorı- > yérimemiş (16a/08)

1.2.3.3.4.2. u > ı değişmesi

ḳuzu > ḳuzı (12b/08), ḳuru > ḳurı (5a/04), hamu > hamı (20a/13), ḳovırkanın > ḳovırḳanun (12b/04), sucu > suçıya (3b/09), oduncu > odunçı (3b/03), yolcu > yolçı (16b/02)

1.2.3.3.4.3. ü > i değişmesi

körpü > körpi (5a/14), tüsdü > tüsdisi (9b/07), gücü > güci (9a/05), günü > güni (3a/17)

1.2.3.3.5. Geniş Ünlülerin Daralması

1.2.3.3.5.1. a > ı değişmesi

ağlamayan > aġlamıyan (1a/11), bakmayan > baḫmıyan (3b/04), basmayan > basmıyan (4a/04), tanımayan > tanımıyan (5a/15)

1.2.3.3.5.2. e > i değişmesi

bilmeyen > bilmiyen (1a/12), çekmeyen > çekmiyen (1a/13), düşmeyen > düşmiyeni (2b/01), gelmeye > gelmiye (4b/15)

1.2.3.3.5.3. o > u değişmesi

boġa > buġa (20b/18)

1.2.3.3.6. Dar Ünlülerin Genişlemesi

1.2.3.3.6.1. i > e değişmesi

belki > belke (belke), şehir > şeherdi (1b/17)

1.2.3.3.6.2. i > é değişmesi

hīç > héç (2a/14), tīz > téz (2a/04)

1.2.3.3.6.3. u > o değişmesi

uyat-> oyatma (15b/12)

1.2.3.3.6.4. ü > ö değişmesi

(Ar.) mü ʾmīn > mö ʾminīn (27a/18)

1.2.3.4. Ünlü Düşmesi

1.2.3.4.1. a düşmesi

Orta hecede bulunan a ünlüsü vurgunun zayıflığı ve r ünsüzünün etkisiyle düşer:

orada > orda (18b/11), vır-ar-am > vırram (5b/05)

1.2.3.4.2. e düşmesi

Orta hecede bulunan e ünlüsü, yanyana gelen l ve r ünsüzleri arasındaki ilerleyici benzeşme ile düşer:

bil-er-em > billem (10a/06), bül-er-em > büllem (4b/14), öl-er-em > öllem (7b/09), Ar. ġaleyān+un > ḳalyanun (12a/07)

1.2.3.4.3. ı düşmesi

Orta hecede bulunan ı ünlüsü, sözcük ünlü ile başlayan bir ek aldığında vurgunun zayıf olması sebebiyle düşer:

yaḳışıḳ > yaḫşı (2b/15), aġ-ı-n-a-dı > aġnadı (2a/06), aġız+ı > aġzı (1a/12), ḳarın+ım+ı > ḳarnımı (4a/08), ayır-ı > ayrı (1b/10)

1.2.3.4.4. i düşmesi

Orta hecede bulunan i ünlüsü, sözcük ünlü ile başlayan bir ek aldığında vurgunun zayıf olması sebebiyle düşer:

çigin+in+e > çignine (16b/06)

1.2.3.4.5. u düşmesi

İkiden fazla heceli sözcüklerde, sözcük ünlü ile başlayan bir ek aldığında, sonunda ünsüz bulunmayan hecedeki u ünlüsü düşer:

oġul+ı > oġlı (2b/16), burun+un+dan > burnundan (14a/04), otur-uş-uḳ > otruşuḳ (4b/14), boyun+un > boynun (8b/11), it-burun+ı > it+burnı (20a/28), oyun+ı > oynı (1a/10), oyun+a-maḳ > oynamaḳ (1a/15), yumuşak > yumşak (4a/04)

1.2.3.4.6. ü düşmesi

Orta hecede bulunan ü ünlüsü, sözcük ünlü ile başlayan bir ek aldığında vurgunun zayıf olması sebebiyle düşer:

ötürü > ötri (5b/01)

1.2.3.5. Ünlü Türemesi

Ödünç sözcüklerin yan yana bulunan son ünsüzlerinin arasında ünlü türemesi görülür:

(Ar.) ʿayb > ʿéyib (2a/09), şehr > şeher (20b/10)

ḳayt- fiilinde de aynı durum görülür:

ḳayt- > ḳayıdı (12a/08)

yumruḳ+ı > yumuruḳı (16b/03),

Sonseste, Azerbaycan Türkçesi şimdiki zaman teklik üçüncü şahıs çekiminde aynı türeme görülür:

éyle-me- yor > éylemiri (23a/06), gelmiri (19b/14), vérmiri (23a/06)

1.2.3.6. Ünlü Birleşmesi

Yan yana gelen ünlülerin tek ünlüde birleşmesidir:

ne +oldu > nʾoldı (19b/25), nʾéler (3a/11), nʾédelle (21b/03)

1.2.3.7. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1.2.3.7.1. Sedalılaşma

1.2.3.7.1.1. k > g değişmesi

Önseste sedalılaşma görülür:

kéç- > géçende (1b/01), kéç > géç (13a/07), kemir- > gemirsün (3b/14), kéçi > géçi (12b/06)

1.2.3.7.1.2. ç > c değişmesi

Metinde iç ve sonseste ç'nin sedalılaşarak c'ye döndüğü görülür:

aġaç > aġacdı (27a/07), borç > borcdı (12a/17), borç > borclu (5b/02), güçlü > güclüsi (3a/04), ḳazanç > ḳazancdur (10b/09), géç > géc (13a/07).

1.2.3.7.1.3. t > d değişmesi

Metinde Eski Türkçede ön, iç ve sonseste yer alan t'lerin bir kısmının d'ye dönüştüğü görülür:

taş > daş (1a/02), tat > dadı (16a/11), tavşan > dovşan (5b/16), tüş- > düşdi (1a/08), tur- > dur- (27b/15), taḳı > daḫı (7b/04), süt > süd (1a/11), yiğit > igid (4a/10)

1.2.3.7.1.4. f > p değişmesi

öfke > öpke (5a/17)

1.2.3.7.1.5 p > b değişmesi

parmaḳ > barmaḳ (10b/01), kebāp > kabāb (5b/13), cevāp > cavāb (22b/22), ḥésāp > ḥésāb (6b/01), pahā > bahādur (12a/15)

Metinde gerundium ve öğrenilen geçmiş zaman görevinde kullanılan -Ub eki her zaman sedalıdır.

alup > alub (22b/10), dönderüp > dönderüb (8b/01), sındırub (4b/10)

1.2.3.7.1.6. ḳ > ġ değişmesi

Birkaç sözcükte sonseste ḳ > ġ değişimi görülmektedir.

balıġ (10a/01), bulaġ (06a/02)

1.2.3.7.2. Sedasızlaşma

1.2.3.7.2.1. b > p değişmesi

bıçak > piçaḳ (9a/05), balçıḳ > palçıḳlan (14a/11), balçıḳladılar > palçıḳladıla (27a/28)

1.2.3.7.2.2. c > ç değişmesi

bildircin > bildirçin (5b/15)

Metinde meslek adı yapan +cı/+ci > +çı/+çi eki hep düz ünlülüdür:

börkçi (4b/05), çörekçiye (7a/07), başmaḳçı (4b/02), demirci-y-nen (8b/09), ḫalvāçı (5b/09), ilḫıçı (21b/13), naḫırçı (21b/11)

1.2.3.7.2.3. z > s değişmesi

(Far.) ḫoroz > ḫorusun (4a/13)

1.2.3.7.2.4. ġ > ḳ değişmesi

aġac > aḳac (1a/03), aḳız (1b/06)

1.2.3.7.3. Sızıcılaşma

1.2.3.7.3.1. ḳ > ḫ değişmesi

Metinde en yaygın olarak görülen ses hadisesidir. Azerbaycan Türkçesinde, Türkçe sözcükler içseste -ḳ- > -ḫ- ve sonseste -ḳ > -ḫ değişimine uğrar:

çoḳ > çoḫ (1b/02), boḳ > poḫ (5b/07), artuḳ > artuḫdı (4a/11), çarḳ > çarḫ (28b/16), ḳırḳ > ḳırḫ (12a/01), ḳorḳaḳ > ḳorḫaḫ (12b/06), oḳ > oḫ (12b/08), toḳ > toḫ (1a/14), yoḳ > yoḫ (20b/05), çıḳ- > çıḫmaḳ (16a/16)

yoḳsul > yoḫsul (4b/19), yuḳarı > yuḫarı (2b/05), aḳ- > aḫanından (1a/06), aḳşam > aḫşam (23a/04), aḳtar- > aḫtarasan (20b/10), baḳ- > baḫmıyan (3b/04), buraḳ- > buraḫmaz (14a/01), çıḳart- > çıḫard (4b/18)

1.2.3.7.3.2. ḳ > h değişmesi

Metinde Eski Türkçe ḳa soru sözünden türeyen bütün sözcükler güzel he (ه) ile yazılmıştır:

hamı (20a/13), hanı (5b/16), hansı (5a/11), handa (13a/07), hara (1a/11)

1.2.3.7.3.3. ç > ş değişmesi

Teşekkül noktaları aynı olan ünsüzlerin değişmesidir:

ḳaç- > ḳaşmaḳ (3a/12), işmege (4a/08), çorba > şorba (1b/15)

1.2.3.7.3.4. b > v değişmesi

subar- > suvardıla (27a/13)

1.2.3.7.4. Akıcılaşma

1.2.3.7.4.1. b > m değişmesi

Metinde açık olarak görülen önses b-> m- değişikliği Azerbaycan Türkçesinin en belirgin ses olaylarından biridir:

ben > men (2a/12), boncuḳ > muncıḳın (12b/17), bin- > minübdile (21a/03), bin > min (1a/07) , bin bir > min bir (11b/02).

1.2.3.7.4.2. g > y değişmesi

g > ğ > y değişiminin son aşamasıdır:

eğ- > eymese (16b/04), değirmen > deyirmana (5b/05) yéğ > yéydür (16b/02), göğ > göyde (29b/13)

1.2.3.7.4.3. ġ > y değişmesi

soġuḳ > soyuḳ (14a/10)

1.2.3.7.5. Süreksizleşme

1.2.3.7.5.1. l > d değişmesi

kentli > ketdi (13a/03), sütlü > sütdi (2b/10)

1.2.3.7.5.2. ş > ç değişmesi

yaḫşı > yaḫçı (11a/03)

1.2.3.7.6. Dudaksılaşma

1.2.3.7.6.1. ġ > v değişmesi

buzaġı > bizavı (2b/09), soġuḳ > sovuḳ (6b/01)

1.2.3.7.6.2. g > v değişmesi

kösegi > kössöv (2b/06)

1.2.3.7.6.3. ñ > v değişmesi

Metinde en açık olarak görülen ses olaylarından biri de Eski Türkçede nazal n /ñ/ ile yazılan ikinci teklik şahıs iyelik ekinin v'ye dönüşmesidir:

dedeñe > dedeve (2b/01), elüñe > elüve (2b/01), gözüñi > gözüvi (8b/09), öziñi > özivi (16a/12)

1.2.3.7.6.4. ñ > m değişmesi

(Eski Türkçe) sün͡gük > sümük (12a/11)

1.2.3.7.7. Dişsileme

1.2.3.7.7.1. k > t değişimi

sürükle- > sürütdülle (3b/08).

1.2.3.7.7.2. l > r değişmesi

degil > degir (5b/17).

1.2.3.7.7.3. m > n değişmesi

düğüm > dügni (2a/17), imdi > indi (18b/10).

1.2.3.7.7.4. ñ > n değişmesi

Eski Türkçede nazal n /ñ/ ile yazılan eklerin n'ye dönüşmesidir:

İkinci teklik şahıs iyelik eki:

atañ > atan (5a/01), ḳızıñ > ḳızın (11b/13), göziñi > gözini (26a/11), igneñi > igneni (4a/06).

İkinci teklik şahısın fiil çekimleri:

geldüñ > geldün (10b/11), gördüñ > gördün (3b/18), alduñ > aldun (1a/11), olduñ > oldun (10a/03), yorulduñ > yoruldun (16b/03).

1.2.3.7.8. Damaksılaşma

1.2.3.7.8.1. d > ç değişmesi

dönder-> çöndermeyüb (27b/01)

1.2.3.7.8.2. ñ > ḳ değişmesi

yalñız >yalḳuz (6a/06)

1.2.3.7.8.3. ñ > y değişmesi

göñül > göyüle (14a/10)

1.2.3.7.9. Avurtsulaşma

sarar- > saraldı (28b/15)

1.2.3.7.10. Gırtlaksılaşma

(Ar.) ḳavm > ḳohum (15b/10)

1.2.3.8. Ünsüz Benzeşmesi

1.2.3.8.1. -nd- > -nn- benzeşmesi

Sonu -n ile biten sözcük, ayrılma hâl ekinin (+dan/+den) ilk ünsüzüyle benzeşir:

aġzından > aġzınnan (4a/02), elinnen (16a/02), ayaġunnan (9a/02), çatlaḳınnan (12a/10), deliginnen (13a/01), dibinnen (5b/15), gözinnen (14a/03), hīzluḳınnan (6a/09), ḳabaġındaḳınnan (8b/10), ḳuyruġunnan (7a/10), poḫınnan (4a/06), püşkinnen (12a/16), yarısınnan (10b/08), yérinnen (9a/01), yoḳsunluḳınnandı (1b/11)

1.2.3.8.2. -ld- > -ll- benzeşmesi

aldat- > alladı (5a/08)

1.2.3.8.3. -nl- > -nn- değişmesi

Üçüncü teklik şahıs zamiri eklenen +lan/+len vasıta eki ile benzeşir:

on(un)lan > onnan (2b/05)

1.2.3.8.4. -rl- > -ll- benzeşmesi

Sonda bulunan geniş zaman -ar/-er veya şimdiki zaman -ır/-ir eki, sözcüğe eklenen üçüncü çokluk şahıs eki ünsüzleri ile benzeşir:

at-ur-lar > atullar (22a/07), aparıllar (19b/19), yétişüller (21b/19), yédirüller (12b/16), yéyeller (12b/16), yaḫallar (10b/14), sanallar (7a/05), ḳoyulla (22a/03), ḳavılla (19b/20), gédülle (21b/06), éylüller (27a/16), éylülle (22a/15)

1.2.3.9. Ünsüz İkizleşmesi

Vurgunun çok kuvvetli olduğu Azerbaycan Türkçesinde hece sonundaki ünsüz ikizleşir:

saḳız > saḳḳız (10b/05), taḳḳılladır (6b/02), éşşek (1a/05), köşşek (8b/13)

1.2.3.10. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Ödünç sözcüklerdeki aslî ikiz ünsüzler tekleşir:

1.2.3.10.1. cc > c

ḫacc > ḫec (19b/11)

1.2.3.10.2. kk > k

dükkān > dükān (8b/04)

1.2.3.10.3. yy > y

séyyid > séyid (4a/02)

1.2.3.11. Ünsüzleşme

dāʾir > dāyir (19b/15)

1.2.3.12. Ünsüz Düşmesi

1.2.3.12.1. l düşmesi

değil > degi (5b/09)

1.2.3.12.2. n düşmesi

kent > ketde (6a/05)

1.2.3.12.3. ñ düşmesi

Eski Türkçede nazal n /ñ/ ile yazılan ñ > ø değişmesi sonucu oluşur.

tañrı > tarı (6a/03), soñra > sora (3b/01)

1.2.3.12.4. r düşmesi

Metnin en açık görülen ses özelliklerinden biri de r düşmesidir:

otur > otı (6a/04)

Şimdiki zaman ekindeki -ır/-ir ünsüzün düşmesi:

bilürsen > bilüsen (10a/06), déyisen > déyisen (13b/10), görmirsen > görmisen (13b/10), vérmirsen > vérmisen (8b/01)

Çokluk üçüncü şahıs ekindeki son ünsüzün düşmesi:

ḥökm éylülle (21b/01), ḳeṭ éylülle (22a/14), ʿünvān éylülle (22a/23)

Üçüncü şahıs bildirme ekindeki son ünsüzün düşmesi:

artuḫdı (4a/11), borandı (1b/02), budı (1b/09), çoḫdı (4a/11), dermāndı (5a/07), ḥarāmdı (3b/06), ḳaradı (16a/16), lāzımdı (22b/06), meʿlūmdı (9a/02), odı (7a/06), oġıldı (3a/17), uzundı (9b/08), vardı (9b/08), yaḫçıdı (8a/13), yoḫdı (3b/06), zaydı (1a/16)

1.2.3.12.5. ş düşmesi

Öğrenilen geçmiş zaman ekinin son ünsüzünün düşmesidir:

görmemişsen > görmemisen (8a/09)

1.2.3.12.6. v düşmesi

ov+maç > umaç (2b/15), (Ar.) ḫavf > ḫaflu (7b/11)

1.2.3.12.7. y düşmesi

Azerbaycan Türkçesinin en belirleyici özelliklerinden olan y düşmesi metinde en açık görülen ses olaylarından biridir:

Önseste:

yiğit > igid (4a/10), yıl > il (2a/16), yılan > ilan (4a/02), yürek > ürek (3a/06), yücel-> ucaldı (21b/22), yüce > uca (4b/11), yıldız > ulduz (4a/03), iraḳ (29b/20)

İçseste:

éyle-> éle (12b/04), séyr éle (12b/02), péynir > péniri (11a/09), béyle > béle (2a/03)

Sonseste:

buġday > buġda (4b/14)

1.2.3.13. Ünsüz Türemesi

1.2.3.13.1. h türemesi

ür- > hürsün (3b/18)

1.2.3.13.2. n türemesi

kimi > kimin (27a/04)

1.2.3.13.3. v türemesi

yu- > yuvar (2a/14)

1.2.3.14. Göçüşme

1.2.3.14.1. rg > gr

(Türkiye Türkçesi) öğren- > örgendi (13a/07)

1.2.3.14.2. ml > lm

(Türkiye Türkçesi) çömlek > çölmek (14a/01)

1.2.3.14.3. pr > rp

(Türkiye Türkçesi) köprü > körpi (5a/14)

1.2.3.14.4. ds > sd

(Türkiye Türkçesi) tütsü > tüsdüsi (5a/16), yatsı > yasdılıḳın (3a/07)

1.2.3.14.5. vr > rv

(Türkiye Türkçesi) āvrat > ārvat (4a/09)

1.2.3.14.6. l…r > r…l

ileri > irelü (5b/11)

1.2.3.14.7. i…ü > ü…i

tilkü > tülki (6b/02)

1.2.3.15. Hece Yutumu

İkinci teklik şahıs iyelik çekimlerinde:

aġzınız > aġzuz (28a/07), üzüzden (29b/20)

İkinci çokluk şahıs fiil çekimlerinde:

bilmediniz > bilmedüz (29b/05), ḳaçmısuz (29b/06), éledüz (29b/04), görmedüz (29b/05), söyledüz (29b/04), yérmazüz (20a/20), götürdü > götdi (3a/02), getirdiler > gétdiler (19b/21), aşaḳıya > aşaḳa (1b/04), yériyişi > yérişi (6a/08)

ne+éleyim > n'élim (7b/14), yaşayaram > yaşaram (5a/12), bileyim > billem (10a/06), büllem (4b/14), öllem (7b/09), élisen (2b/01), baġlır (3a/15), hara (1a/11)

1.2.4. BİÇİMLİK ÖZELLİKLER

1.2.4.1. YAPIM EKLERİ

1.2.4.1.1. İSİM YAPIM EKLERİ

1.2.4.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+A

ḫırḫırama (7b/14), cüfte (2a/13)

+An

Eski bir çokluk ekidir.

oġlan (7b/01)

+çA/+cA

aḳça (16a/09), arıca (1a/17), azca (1a/11), boyınca (15b/14), çoḫca (1a/11), çoḳlıca (1a/17), dalısınca (3a/01), dalusınca (3a/03), ḳaraca (9a/07), poḫlıca (1a/17), yanınca (4b/13), yoġurtca (7b/05), birce (18b/03), fīlce (9a/05), néce (13b/11), zerrece (29b/13).

+çI

Meslek adı yapar. Metinde sadece düz ve sedasız şekliyle geçmiştir.

başçı (16a/13), başmaḳçı (4b/02), börkçi (4b/05), çörekçiye (7a/07), degirmançı (21b/11), demirci-y-nen (8b/09), gemiçi (13b/09), ḫalvāçı (5b/09), ḥammāmçı (7b/08), ilḫıçı (21b/13), ḳarçıya (12a/01), ḳaṭırçı (21b/11), māliyātçı (21b/12), nāḫırçı (21b/11), odunçı (3b/03), panbuḳçıya (1b/05), suçıya (3b/09), ṣūrnāçı (21b/14), télgrafçı (23a/11), tünbekçi (21b/14), yalançı (16a/10), yolçı (16b/02), zenbūrekçi (21b/14).

+cUḳ

altıncuḳ (16a/14), tufarḳancuḳ (16a/15), palçıḳa (28b/07)

+daş

Ortaklık ve beraberlik anlamı sağlar.

ḳardaş (11b/05), yoldaş (2b/05)

+ge/+ḳa

Kalıcı isim yapar.

özge (2b/02), başḳa (10b/04)

+ḳ

acuḳ (16b/02), topuḳımnan (2a/04), tersikdi (21a/18)

+ki

bildirki (5b/05), bizimki (12a/12), bugünki (5a/17), dağdaki (8a/03), daldaki (11b/09), dannaki (5a/17), elündeki (2a/16), gérüdeki (5b/14), ilki (5b/05), ḳabaḳdaki (11b/09), minberdeki (22b/27), oṭaḳdaki (20b/01)

+l

Eklendiği sözcüğe benzerlik anlamı katar.

kéçel (13a/10).

+laḳ

yaylaḳa (12a/12)

+lU

Sahiplik anlamı bildirir. Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumunu bozan eklerdendir.

ʿaḳıllı (2b/13), arḫalı (2a/02), bağlıdur (12a/02), çadralı (4a/08), çorlıya (7a/03), dolaḳlı (1b/08), duvaḳlı (1b/09), falaḳḳalılara (20a/28), géçilinün (12a/13), ḳorḫulı (12b/13), ḳulaḳlı (12b/05), küsüli (13b/02), yaġlı (8a/01), dövletlinün (9a/03), elli (2a/14), adlu (11a/10), ʿaḳıllu (5a/04), atlu (26a/15), bağlu (21a/13), ballu (4b/06), balalu (4b/02), başlu (4b/04), borclu (5b/02), ilanlu (22b/11), ḳanlu (11b/04), zınḳırovlusın (7a/11)

+luḳ/ +lük

Oldukça işlek bir ektir. Metinde hem kalınlık-incelik hem de düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğuna sebep olmaktadır. Kalın sıradan yuvarlak şekli daha geniş kullanım alanı bulmuştur.

aḳluḳ (16a/03), ġulluḳda (11a/13), ḫādimluḳı (7b/11), ġerībluḳda (11a/12), ādīneluḳ (2a/06), doġrıluḳ (9a/09), dumanluḳ (12a/16), düzluḳı (11b/03), ḫoşluḳını (20a/26), kécluḳdadur (11b/03), ḳurbānluḳ (13a/08), mergluḳ (7a/05), miskerluḳ (3b/02), mollaluḳ (9b/04), oġurluḳa (2b/11), saġluḳ (3a/05), suyuḳluḳı (1b/11), şīrīnluḳdan (11b/05), tarıluḳ (6a/04), yaḫşıluḳ (1a/06), yamanluḳ (16a/06), zīrekluḳ (7a/04)

beglügi (6a/01), küllükde (2a/08), tenbellük (6b/05)

aġırlıḳ (1b/13), dövletlulıḳa (9a/06), ḳadasızlıḳdan (2a/08), ḳırḳlıḳ (12b/06), ḳışlıḳın (12a/05), yaḫşılıḳ (16a/04), yasdılıḳın (3a/07), yémişsızlıḳdan (16b/07)

çekimlik (1b/12), kermelikde (10a/04), kürelige (10a/07), séçmelige (9b/09), zīreklik (6b/03)

+man

Abartı ve benzerlik ifade eder.

lelemanı (3a/04), degirman (9a/10), deyirman (5b/05)

+mci

Sıra sayısı yapan ek metinde m'li şekilde geçmektedir.

evvelimci (27b/10), ikimci (27b/10), üçümci (27b/02)

+rek

Üstünlük bildiren ek metinde sadece bir sözcükte görülmektedir.

yügürek (16b/01)

+saḳ

Metinde iki organ adında geçmektedir.

bağırsaḳlarım (11b/15), ḳursaḳı (5a/14)

+sul

Benzerlik anlamı sağlayan ek metinde ikili kullanıma sahip bir sözcüğün her iki şeklinde de geçmektedir.

yoḫsul (4b/19), yoḳsulına (1a/10)

+sIz

Yoksunluk anlamı bildiren ektir. Metinde yuvarlak ünlülü şeklinin yanında çoğunlukla düz ünlülü şekli görülmektedir.

ʿaḳılsız (11a/05), başmaḳsızlıḳdan (6b/09), başsız (19b/09), dīnsizün (9a/11), ersiz (12b/07), imānsız (9a/11), ḳadasızlıḳdan (2a/08), ḳalıbsız (3a/02), tarısız (6a/04), yémişsizlıḳdan (16b/07), kōrsuz (13b/12), yolsuzı (16a/12), böyüksüz (2a/15), tüksüzi (5a/08)

1.2.4.1.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-aġan

Metinde sadece bir örneği vardır.

vıraġandı (16a/13)

-aḳ /- aḫ

oşşuraḳdan (3b/05), oṭaḳda (20b/01), piçaḳ (9a/05), ḳorḡaḫ (12b/06), ḳonaḳ (4b/17), ḳaçaḳa (11b/06), yanşaḳ (8a/14)

-anaḳ

Metinde ikili kullanıma sahip bir sözcüğün her iki şeklinde de görülmektedir.

doġanaḳ (2a/02), doḳanaḳdan (4a/13)

-er

Kalıcı isim yapan bir ektir.

keseri (7b/05)

-maç / -mec

Metinde yer alan iki yemek isminde görülmektedir.

umaç (2b/15), döymecini (2b/17)

-cek

Kalıcı isim yapar.

emcegin (1b/07), tüpürcek (14a/05)

-ḳa

Kalıcı isim yapan bir ektir.

ḳovırḳanun (12b/04), ḳovurḳanun (16a/03), yorḳaynan (11a/08)

-ḳı

yuḳıda (1a/13),

-ḳun / -kün

yorḳun (16b/04), ötkün (11a/05), düşküni (12a/03)

-I

çatıdan (4a/06), küsüli (13b/02), yaḫşı (2b/15), yaḫçı (11a/03), ayrı (1b/10)

-ıcı

alıcı ḳuşun (1a/03)

-İş

yérişi (6a/08), dögüş (3a/01), duruşuḳımı (4b/14), otruşuḳ (4b/14), yaġış (15b/04)

-ḳ / -ḫ / -k

aḫsaḳı (3b/16), açuḳ (29b/17), artuḳ (11b/15), ḳırḫuḳ (20b/18), çürük (10b/05), eskük (12a/11), tepük (28a/03), delik (7b/06), kesik (13b/03), yérik (21a/22), artuḫdı (4a/11)

-m

ölüm (3a/02)

-ma

Kalıcı isim yapan bir ektir.

asma üzüm (1b/07), ḳazma (11b/11), yarma (15b/10), yapmalara (22b/07),

-maḳ / -mek

İstisnasız bütün fiil kök ve gövdelerine gelebilen ek metinde çoğunlukla kalın sıradan şekli ile kullanılmış, kalınlık-incelik uyumsuzluğuna sebep olmuştur.

aġlamaḳın (1a/12), almaḳ (10b/06), baġlamaḳ (12a/08), çıḫmaḳ (16a/16), dirilmaḳa (8a/14), dutmaḳ (2a/13), acuḳ élemaḳın (16b/02), géçmaḳ (10a/02), ḳaçmaḳ (12b/13), ḳılmaḳa (18b/15), minmaḳ (2a/09), oynamaḳı (5b/17), satmaḳ (9a/12), tanımaḳ (1b/06), ummaḳ (13b/11), vérmaḳlın (1b/07), yandırmaḳa (1b/09), yémaḳımı (10a/06)

degmeklen (3b/10), gétmek (26a/06), gülmek (3a/01), hürmek (3b/19), kesmek (2b/10), örgetmek (12a/10), yémek (7a/08)

-n

gelin (4b/14)

-sü

tüsdüsi 5a/16

1.2.4.1.2. FİİL YAPIM EKLERİ

1.2.4.1.2.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

1.2.4.1.2.1.1. Ettirgenlik Ekleri

-ar-

İşlek olmayan bir ettirgenlik ekidir.

çıḫardı (8b/10), ḳaytarub (15b/14), ḳızarmaḳı (22b/13), kopardı (6b/03)

-der-

İşlek olmayan bir ettirgenlik ekidir.

çöndermeyüb (27b/01), dinderiler (4b/19), dönderdi (7b/13), gönderdiler (27a/24)

-dIr-

En işlek ettirgenlik eklerinden biridir. Metinde çoğunlukla düz şekli kullanılmıştır.

barışdırı (7b/03), bulandırı (6b/12), dindirme (6a/12), éndiri (3a/06), évlendiren (3a/17), güldiren (1a/04), ḳarışdırı (7b/03), ḳazdırun (29b/10), ḳızdırmaya (2b/11), sındırısan (8b/02), söndiribdiler (19b/08), yandırmaḳa (1b/09), yazdırun (29b/10), yédirüller (12b/16), yığışdırmadı (27a/26), doldurur (4b/10), ḳusdura (6b/03), öldürecekdile (27b/11)

-r-

İşlek kullanılan ettirgenlik eklerinden biridir.

artırı (6a/07), batırı (2a/13), itiren (6b/08), savır (13b/06), doyurmaz (6a/06)

-t-

İşlek kullanılan ettirgenlik eklerinden biridir.

aġladan (1a/04), cırt (13b/12), çıḫardabilmez (5a/04), ḳurutdum (12b/09), ḳopartdı (14a/12d), ḳorḫudursan (11b/08), uzatdı (23a/11), gizledür (3a/14), arıtmaz (13a/04)

-z-

İşlek kullanılmayan ettirgenlik eklerinden biridir.

uduzub (1a/16)

1.2.4.1.2.1.2. Edilgenlik Ekleri

-l-

En işlek edilgenlik eklerinden biridir. Metinde düz yardımcı ünlülü şekli kullanıldığı kadar yuvarlak yardımcı ünlülü şekli de kullanılmıştır.

açılmışun (1a/07), çekildi (20a/02), dirilmaḳa (8a/14), ḳayrılu (4a/07), kesilmişleri (13b/03), süpürilmemiş (11a/07), tapılanda (7b/14), tikilü (4a/07), vérilsün (23a/03), yıḫılan (2b/12), yırtılu (6a/08), soyulandan (10a/09), dutulmamış (9a/04), tapulmırı (20b/03), yoruldun (16b/03), yuyulmamış (16a/12), durulmaz (27b/07), düzülüb (18a/08), tökülsün (19b/02)

-k-

İşlek kullanılmayan edilgenlik eklerinden biridir.

görüki (12b/02)

1.2.4.1.2.1.3. Dönüşlülük Ekleri

-n-

İşlek kullanılan dönüşlülük eklerindendir.

ögünme (7b/07), sınanmamış (10a/02), ovundı (15b/09), çırpınur (20a/28)

1.2.4.1.2.1.4. İşteşlik Ekleri

-ş-

İşlek kullanılan işteşlik eklerinden biridir.

soruşmadun (28b/06), görüşdile (21a/19), egleşduḳ (15b/05), tepükleşür (20a/29)

1.2.4.1.2.1.5. Kuvvetlendirme Ekleri

-y-

Eski bir kuvvetlendirme ekidir.

ḳoyam (7b/16), ḳoyma (2b/12), doymaram (1b/13), doyuran (11b/12)

-p-

se(r)peler (22a/23)

-ı-

sarıduḳcan (22b/11), sorımamışdan (9b/05)

1.2.4.1.2.1.6. Olumsuzluk Eki

ma-

En işlek eklerden biridir. Fiile menfi anlam katar. Metinde çoğunlukla kalın sıradan şekli kullanılmıştır.

baḫma (2b/05), çalma (6b/09), dadandırma (3a/11), inanma (9a/11), soḫma (16a/12), uyma (22a/05), olmadı (21a/18), salmadı (27b/12), yumurtlamadı (16b/03), gelmedi (19b/13), görmedim (8b/13), begenmedi (10b/12)

1.2.4.1.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+a

oyun+a- > oynamaḳa (1a/15), oḫşar (20a/01), suvamaḳ (14a/11), yaşaram (5a/12), törer (13b/05)

+al

Sıfat kökünden fiil yapan ektir.

dar+al-> daralur (6a/09)

+ar

ağ+ar-> aġarmaz (11b/14), suvarmaz (13b/05)

+da

Çoğunlukla ses taklidi sözcüklerin fiil yapımında kullanılmaktadır.

ḳaḳḳıldar (6a/08), ḳurıldar (11b/15), parıldar (11b/15), gürülde (15b/13), ikildemekden (3a/07), inḡilder (5a/04), istemez (6b/06), alladı (5a/08)

+i

Metinde sadece iki örneği bulunan, işlek olmayan bir isimden fiil yapım ekidir.

berkide (27a/07), igür (10a/07).

+ḳIr

anḳıranda (20b/01), tükür (7a/13)

+I

Sıfat kökünden fiil yapan ektir.

diri+l-> dirilmaḳa (8a/14), ucaldı (21b/22)

+lA

Oldukça işlek bir kullanıma sahip olan ek metinde çoğunlukla kalın sıradan sözcüklerde görülmektedir.

anlar (3a/08), bağışlar (2a/07), balalar (6a/09), boşla (27a/19), cırmaḳlar (5a/09), çatlar (10a/14), ḳarala (10a/02), oġurlıyan (12b/17), otlasan (5b/16), ovla (8a/06d), palçıḳladıla (27a/28), paylur (11a/04), poḫlar (5a/05), saḫlamaz (5b/14), sayıḳlamaḳa (3a/06), şıllaḳla (12b/11), topraḳladı (5a/07), yuḫlama (27a/09), yumurtladı (1b/05), dişler (7a/03), gizledi (8b/06), gözler (11b/11), işler (2a/11), söyle (20a/02), terler (7b/07)

1.2.4.2. İSİM ÇEKİM EKLERİ

1.2.4.2.1. Çokluk Eki

Çokluk eki, Eski Türkçeden bu yana olduğu gibi metinde de +lar/+ler şeklindedir. Ek kalın sıradan sözcüklere eklendiğinde lamelif (+لار) ile yazılmakta, az da olsa elifsiz yazıldığı da görülür, ince sıradan sözcüklere eklendiğinde ise (+لر) şeklinde yazılmaktadır.

ādamlar (26a/11), atlar (20a/29), ayrılara (22b/10), bağırsaḳlarım (11b/15), başmaḳçılara (22b/06), cuvāllar (7a/09), dağarcıḳlar (7a/09), ḳardaşlar (11b/13), saḳsaḳanlar (12a/12), uşaḳlar (29b/21), yollarda (4b/12), böyüklerden (13a/06), dirilere (3a/18), feḳīrler (20a/30), gözellerde (13b/02), itler (4b/03), küzeler (7a/10).

Zamirler köklerine arada +n olmadan doğrudan eklendiği de görülmektedir.

bular (18b/12), bulara (21a/20), bulardu (21b/19), olara (22a/26).

1.2.4.2.2. İyelik Ekleri

Teklik I. şahıs +m

Ek ünsüzle biten bir sözcüğe eklendiğinde yanına +ı,+i,+u,+ü yardımcı seslerinden birini alır. Metinde bu yardımcı seslerin hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü şekillerini görmek mümkündür.

anam (11b/11), balam (26a/13), dedem (8a/12), ḳan ayaḳlum (11b/04), elim (4a/09), atum (12b/10), donum (11b/15), toyuḳum (11b/07), gözüm (19b/03)

Teklik II. şahıs +n ve +vI

Ek ünsüzle biten bir sözcüğe eklendiğinde yanına +ı,+i,+u,+ü yardımcı seslerinden birini alır. Metinde bu yardımcı seslere düz ünlülü örnekler görülse de çoğunlukla yuvarlak ünlülü yardımcı seslerin kullanıldığı görülür.

atan (5a/01), baban (5a/01), ḳonşun (12b/14), acun (1a/10), aḳşamun (1a/17), ḫorusun (4a/13), ḳonaḳun (12b/02), bildirçinün (6a/01), dinün (19b/09), ʿeşḳün (11a/04).

Metinde teklik ikinci şahıs iyelik eki için kullanılan bir diğer ek de +vı/+vi/+vu/+vü'dür. Ek tarihsel süreçte ñ > v değişimine uğrayarak son şeklini almıştır. Metinde n'li kullanımdan ziyade v'li kullanım tercih edilmiş, düz ünlülü yardımcı sesle kullanımı bir iki sözcükte sınırlı kalarak v'nin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle yuvarlak ünlülü kullanım çoğunluk kazanmıştır.

atavı (10a/09), dayıvı (1a/12), dedeve (2b/01), dedevün (8a/11), üzive (16a/07), elüve (2b/01), kürküve (13a/16), bāġuva (3a/11), yāduva (22b/09), başuva (4b/11), özüvi (16a/08).

Teklik III. şahıs +ı/+i ve +sı/+si

Metinde çoğunlukla düz ünlülü şekiller görülmektedir.

öküzi (3a/09), payı (5b/04), şomluḳı (1a/17), uşaḳı (5a/06), adı (6b/03)

Metinde teklik üçüncü şahıs için kullanılan bir diğer ek de -sı/-si'dir. Metinde ilk ekten ziyade bu ek çoğunluktadır. Ekin sadece düz şekli görülmektedir.

acısı (12b/01), arasına (7b/10), balası (4a/03), darḳası (7b/01), fāydası (3b/09), harasındadur (13a/15), ḳapusına (5a/10), ḳarısı (11a/09), sövdāsı (1b/03), şorbası (1b/15), delisini (3b/07)

Çokluk I. şahıs +mIz

Ekin sadece düz şekli görülmektedir.

adımız (9b/13), emīrimiz (21a/18)

Çokluk II. şahıs +z

Ek ñ > ø değişimi ile metinde yardımcı ses alarak +z şeklinde görülmektedir.

üzüzden (29b/20), öziz (23a/07), aġzuz (28a/07)

Çokluk III. şahıs +ları / +leri

Ekin sadece düz ünlülü şekli görülmektedir.

balaları (20a/10), cemdeklerin (19b/18), özleri (21b/01)

1.2.4.2.2.1. Teklik Üçüncü Şahıs İyelik Eklerinde Yığılma

"birisi" sözcüğü 18a/02, 20a/23, 21a/03, 21a/03, 29b/19 numaralı beyitlerde ek yığılmasına örnek olarak görülmektedir.

Ayrıca iki atasözünde üçüncü şahıs iyelik ekleri üst üste gelmiştir:

"(3a/01) Ölinün dalısınca gülmek olmaz."

"(13b/06) Gülün dalısı ḳabaġı olmaz."

Şiirlerin 20b/17, 21a/01 numaralı beyitlerinde de "tamāmısı" sözcüğünde üçüncü şahıs iyelik ekleri üst üste gelmiştir.

1.2.4.2.3. Aitlik Eki

Metinde ek ince sıradan düz şekli ile görülmektedir.

bugünki (5a/17), dannaki (5a/17), günkine (28a/05), ilki (5b/05), bāġdakin (8a/03), daġdaki (8a/03), ḳabaḳdaki (11b/09), oṭaḳdaki (20b/01), Sarābdaki (11b/01), menimki (13b/03), senünki (13b/03)

1.2.4.2.4. Soru Edatı

Metinde sadece bir yerde soru edatı kullanılmıştır:

"(29b/14) Anluya ger var bu işe éʿtibār

Fāżıl-ı enṣār éder mi firār?"

1.2.4.2.5. Hâl Ekleri

1.2.4.2.5.1. İlgi Hâli

Ek sonu ünsüzle biten sözcükler için +In; sonu ünlü ile biten sözcükler için +nIn'dır. Metinde çoğunlukla yuvarlak ünlülü şekiller görülmektedir. Zamir üzerine gelen ilgi eki teklik ikinci ve üçüncü şahıslar için yuvarlak iken teklik birinci şahıs için düzdür.

atanun (1b/08), ayınun (1b/03), borclunun (5b/02), ḳapınun (8b/10), ḳarḳanun (11b/07), onun (22a/17), yalançınun (15b/05), yolçınun (3b/13), cücenün (6b/11), derenün (16a/13), géçilinün (12a/13), kişinün (16a/04), öznün (3a/15), menim (9a/08), senün (1b/14), ādamun (16b/06), yārun (15b/15), çobanun (13a/09)

Metinde ilgi hâli eki kullanılmadan sağlanan ilgi durumları da görülmektedir.

ayı yuvası (1b/07), bāġ yiyesi (4b/07), dovşan balası (5b/16), géce yarısı (09a/07), su küzesi (10a/10), ḳavun acısı (12b/01)

1.2.4.2.5.2. Yükleme Hâli

Metinde üç türlü yükleme eki görülmektedir:

1.Ek metinde ünsüzle biten bir sözcüğe eklenirken +ı/+i olarak düz şekillidir. Ek Türkiye Türkçesinden farklı olarak sonu ünlü ile biten bir sözcüğe eklenirken araya y değil n ünsüzünü alır. Yardımcı ünsüz olarak y'nin geldiği şekil sadece "su" sözcüğünde görülmektedir.

ölini (2b/15), balasını (05a/08), malını (08b/03), oynamaḳı (5b/17), pilovı (06a/05), yéyeni (6b/03), çırāġı (6b/06), burunı (2b/10), çayı (6b/10), damı (08a/06), suyı (27a/07), yurduvı (11b/01), meni (9a/08), seni (8b/03), tikeni (6a/06), Tarı'nı (6a/03), igneni (04a/06), delini (4b/15)

2. Teklik ve çokluk üçüncü şahıs iyelikten sonra gelen +n eki.

başın (8b/07), birbirin (19b/06), birin (1a/09), etin (12b/16), cānların (27b/04)

3. Bazı sözcüklerde kalıplaşmış olarak görülen +nı eki.

onı (21b/07)

1.2.4. 2.5.3. Yönelme Hâli

Ek ünsüzle biten bir sözcüğe eklenirken +a/+e'dir.

palçıḳa (28b/07), ḳurta (12a/12), ḳoyuna (12a/13), küçige (5a/13), kende (27b/15), çölmege (7a/05)

Ünlüyle biten bir sözcüğe eklenirken araya y yardımcı ünsüzünü alır.

atluya (6a/01), boġaya (13b/01), çorlıya (7a/03), dannaya (16a/04), ḳapıya (8b/11), oġrıya (8b/11), suya (10b/03), tazıya (9a/03), cüceye (5b/05), dereye (1a/16), élçiye (4a/01), méşeye (5a/04), özgeye (3a/04), teleye (6b/04)

Eğer sözcük iyelik ekiyle bitiyorsa araya n yardımcı ünsüzü gelir.

aġzına (4a/02), dalına (10a/02)

Teklik ikinci şahıs iyelik ekinden sonra geliyorsa:

dedeve (2b/01), dişüve (2a/17), altuva (5a/02)

Metinde Türkiye Türkçesinden farklı olarak teklik birinci ve ikinci şahısların yönelme hâlleri ince sıraya geçmiştir.

mene (1b/14), sene (7a/05).

1.2.4. 2.5.4. Bulunma Hâli

Metinde bulunma hâli sedalı şekilde +da/+de ‘dir.

çölde (7a/06), derede (20a/24), évde (1b/02), günde (2a/05), küllükde (2a/08), adada (1b/12), başda (11a/06), ḳabanda (7a/06), ovda (1b/04), yuḳıda (1a/13).

Ek zamir köklerinden ve iyelik eklerinden sonra n yardımcı ünsüzünü alır.

sende (13b/03), mende (13b/03), onda (22b/02), ḳabaḳında (29b/06), yolında (4b/15), ilinde (27b/02), üstinde (28b/18)

“(3a/16) Özge atta minen, téz düşer.” atasözünde ek +ta şeklinde görülmektedir. Ancak anlamdan anlaşıldığı üzere buradaki ek bulunma hâli değil, yönelme hâlidir.

1.2.4. 2.5.5. Ayrılma Hâli

Metinde ayrılma hâli sedalı olarak +dan/+den’dir.

acdan (1b/08), bacadan (1a/08), çaydan (1b/01), daġdan (3a/06), ḳayḳanaḳdan (3b/14), ovdan (3b/16), çörekden (3b/15), évden (5a/06), igidden (4a/11), menden (1b/14), teleden (5a/12)

Ek iyelik ekiyle biten bir sözcüğe eklenirken araya yardımcı n ünsüzünü alır.

özinden (2b/04), ḳınından (10b/12), ayaḳından (13a/10), altundan (15b/05)

Metinde Türkiye Türkçesinden farklı olarak ayrılma hâl eki +n ünsüzüyle biten bir sözcüğe eklenirken benzeşme göstermiş ve ekin ilk ünsüzü n’ye dönüşmüştür.

aġzınnan (4a/02), yarısınnan (10b/09), çatlaḳınnan (12a/10), deliginnen (13a/01), gözinnen (14a/03), elinnen (16a/02).

1.2.4. 2.5.6. Vasıta Hâli

Metinde ek, vasıta hâli ve ile edatının ekleşmesi şeklinde +la/+le'dir. Ek, ünsüzle biten sözcüğe eklenirken araya yardımcı ünlü alır. Ayrıca ek +n vasıta eki ile de kalıplaşarak +ılan /+ilen şeklinde de görülmektedir.

tamām-ıla (23a/10), aş-ılan (8b/03), daş-ılan (8b/03), yār-ilen (15b/08), ẓülmle (18a/10), edeb-ile (27a/22), atluynan (1b/02), geminen (1b/12)

Vasıta hâli tıpkı ayrılma hâlinde olduğu gibi sonu +n ile biten bir sözcüğe eklenirken benzeşme gerçekleşir +nnan/+nnen şekline gelir.

"(2b/05) Evvel yoldaş, onnan yol."

"(2b/06) Evvel ṭaʿām, onnan kelām."

"Evvel (2b/11) meṣleḥet, onnan meşveret." atasözlerinde teklik üçüncü şahıs o(un)+lan > onnan yoluyla ünsüz benzeşmesine uğramıştır.

Ayrıca metinde Eski Türkçeden beri belli başlı sözcüklerde yaşamaya devam eden +n eki de görülmektedir.

kimin (27a/04) , gizlin (13b/01), içün (1a/15), deyin (6a/07).

1.2.4.2.5.7. Eşitlik Hâli

Metinde eşitlik hâli +cA/+çA şeklindedir.

azca (1a/11), arıca (1a/17), çoḫca (1a/11), nécce (21b/10), néçe (28a/03).

1.2.4.2.5.8. Yön Gösterme Hâli

Metinde ek +ra/+re ve +arı'dır.

sora (3b/01), hara (1a/11), orda (12b/13), burama (12b/12), yuḫarı (2b/05), içre (18a/07), irelü (5b/11), sarıdur (7a/05)

1.2.4.3. FİİL ÇEKİMİ

1.2.4.3.1. Haber Kipleri

1.2.4.3.1.1. Geniş Zaman

Metinde geniş zaman eki ünsüzle biten fiillerde düz ünlülü -ar/-er, ünlüyle biten fiillerde -r'dir.

Teklik I. şahıs -aram/-erem

dutaram (9b/02), söyerem (10a/09), yaşaram (5a/12)

Geniş zamanın teklik I. şahsının olumsuz çekiminde ek Türkiye Türkçesinden farklı olarak -maram/-merem'dir.

bilmerem (23a/07), görmerem (11b/07), doymaram (1b/13), acmaram (1b/13)

Teklik II. şahıs -arsan/-ersen

uçarsan (15b/07), yırtarsan (9b/01), görersen (21a/01), tökersen (16a/03), dutarsan (7b/08)

Teklik III. şahıs -ar/-er/-r

pişer (10b/06), böler (7b/02), géder (4a/04), aşar (8a/02), çıḫar (3a/09), yaġar (8b/13), gétmez (1b/04)

Çokluk I. şahıs

Örneksiz.

Çokluk II. şahıs

Örneksiz.

Çokluk III. şahıs -arlar/ -erler

Metinde çokluk III. şahıs için çoğunlukla r > l benzeşmesi görülmektedir.

atallar (3b/11), çalalla (6b/09), sanallar (7a/05), yaḫallar (10b/14), döyeller (2b/17), güleller (4b/19), küseller (10a/03), éylemezle (20a/06)

1.2.4.3.1.2. Şimdiki Zaman

Metinde şimdiki zaman eki için düz-dar ünlülü şekiller görülmekle birlikte çoğunlukla yuvarlak ünlülü -ur/-ür şeklindedir.

Teklik I. şahıs -irem/-uram

gédirem (10a/01), inanuram (4a/13), yéyirem (12a/07)

Şimdiki zamanın teklik I. şahsının olumsuz çekiminde ek Türkiye Türkçesinden farklı olarak -mirem'dir.

bilmirem (28a/01)

Teklik II. şahıs -ırsan/-irsen

Özellikle teklik II. şahısta, zaman ekindeki -r- ünsüzünün düşmesine sıklıkla rastlanmaktadır.

gédirsen (12a/12), kesürsen (8b/04), gelürsen (9a/01d), buyurursan (11b/03), ḳayırursan (11b/04), ḳorḫudursan (11b/08), umursan (2a/06), édürsen (20a/10), bilüsen (10a/06), görisen (13b/10), salusan (5a/09), vérmisen (8b/01)

Teklik III. şahıs -ır/-ir/-ur/-ür

örgedir (5b/05), tökülür (9a/01d), vérür (22b/16), bilür (1a/13), baġlır (3a/15), oynur (1a/16)

Şimdiki zamanın teklik üçüncü şahsı çekimlenirken Türkiye Türkçesinden farklı olarak çekimin sonunda -ı/-i ünlüsü türer.

aḫtarırı (21a/15), uzadırı (1a/02), ḳoyurı (6b/02), çeküri (20b/02), seslenüri (20b/05), édmiri (21a/16), vérmiri (23a/06), açmırı (21b/07), tapulmırı (20b/03)

Çokluk I. şahıs -iruḳ

biliruḳ (22b/24)

Çokluk II. şahıs

Örneksiz.

Çokluk III. şahıs -ürler

Çokluk üçüncü şahısta r > l benzeşmesi görülmektedir.

dögüller (20a/18), vérüller (26a/08), bülüller (14a/12)

1.2.4.3.1.3. Gelecek Zaman

Metinde en az görülen zaman çekimidir. Gelecek zaman eki -acaḳ/-ecek'tir.

Teklik I. şahıs

Örneksiz.

Teklik II. şahıs

Örneksiz.

Teklik III. şahıs -acaḳ/-ecek

sayacaḳ (10a/05), çekecek (22a/06), saġalmayacaḳdur (19b/05)

Çokluk I. şahıs

Örneksiz.

Çokluk II. şahıs

Örneksiz.

Çokluk III. şahıs -acaḳlar/-ecekler

ḳoyacaḳlar (22b/07)

1.2.4.3.1.4. Görülen Geçmiş Zaman

Metinde görülen geçmiş zaman eki teklik ve çokluk 3. şahıslar için çoğunlukla düz ünlülü ve sedalı olarak -dı/-di; diğer şahıslar için düz ünlülü şekli de görülmekle birlikte çoğunlukla yuvarlak ünlülü ve sedalı -du/-dü şekli ile görülmekte olup düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğuna sebep olmaktadır.

Teklik I. şahıs -dUm

bildim (12b/04), dédim (28b/08), aġladım (28b/06), ḳurutdum (12b/09), oldum (23a/08), gördüm (27a/06), vérdim (27a/09), görmedim (8b/13)

Teklik II. şahıs -dUn

aldun (1a/11), oldun (10a/03), yoruldun (16b/03), geldün (10b/11), görmedün (12a/14), soruşmadun (28b/06)

Teklik III. şahıs -dİ

götdü (22b/08), çekdi (23a/11), degdi (12b/04), kesdi (3b/09), vérdi (8a/12), begenmedi (10b/12), yémedi (12b/17), inanmadı (15b/06)

Çokluk I. şahıs -duḳ

alduḳ (9a/08), durduḳ (15b/05), egleşduḳ (15b/05), gelduḳ (2b/06), ḳurtulduḳ (8a/06), yıḳduḳ (8a/06) , gelmedük (2b/13), ḳızışmaduḳ (12a/04)

Metinde çokluk birinci şahıs için genellikle kalınlık-incelik uyumsuzluğuna sebep olan kalın sıradan -duḳ eki görülmektedir.

Çokluk II. şahıs -dUz

olduz (29b/08), éyledüz (29b/04), söyledüz (29b/04), bilmedüz (29b/05), éylemedüz (29b/11)

Metinde çokluk ikinci şahıs eki -UnUz > -Uz şeklinde hece yutulması değişikliğine uğramış olarak görülmektedir.

Çokluk III. şahıs -diler

dögdiler (27a/24), étdiler (19b/08), étdiler (18b/15), gédile (20a/07), gönderdiler (27a/24), , aldıla (27b/04), asdıla (27b/03)

Metinde çokluk üçüncü şahıs ekinin son ünsüzü çoğunlukla -r > ø olarak görülmektedir.

1.2.4.3.1.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Metinde öğrenilen geçmiş zaman eki için teklik ve çokluk birinci şahıslarda (teklik üçüncü şahısta az da olsa görülmekte) -mIş'lı, diğer şahıslarda Türkiye Türkçesinden farklı olarak -Ub'lu çekim görülmektedir. Gerundium ve yardımcı fiil kalıplaşması ile ortaya çıkan öğrenilen geçmiş zaman eki için düz ünlülü şekiller görülmekle birlikte çoğunlukla yuvarlak ünlülü şekiller kullanılmıştır. Metinde p için ayrı bir harf olmasına rağmen -Ub'lu öğrenilen geçmiş zaman eki her yerde sedalı olarak b şeklinde geçmektedir.

Teklik I. şahıs -mişem

görmişem (11b/01)

Teklik II. şahıs -Übsen

édübsen (28b/10), içübsen (28b/03)

Teklik III. şahıs -İbdİ/-mIş

olmuş (28b/08), atılmış (20b/09), doyubdı (22a/24), ḳalubdı (19b/09), solubdur (28b/09), yazıbdı (27b/06), oturubdı (1b/02)

Metinde özellikle teklik üçüncü şahısların gerundium ve yardımcı fiil kalıplaşmasıyla oluşan ekte sonses ünsüzü -r > ø değişimine uğramış ve ek düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Bu durum düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğuna sebep olmaktadır.

Çokluk I. şahıs -mIşUz / - mIşUḳ

açmışuz (29b/06), élemişuḳ (11b/10), ḳaçmışuz (29b/06)

Çokluk II. şahıs -İbsİz

olubsuz (29b/08)

Metinde çokluk ikinci şahısta -sInIz > -sIz hece yutulması değişikliğine uğramıştır.

Çokluk III. şahıs -İblEr

olubdular (21a/04), édübdile (18b/06), söndiribdiler (19b/08)

Diğer zaman çekimlerinde olduğu gibi öğrenilen geçmiş zaman çekiminde de r > l benzeşmesi görülmekte ve sonses -r > ø değişikliğine uğramaktadır.

1.2.4.3.2. Tasarlama Kipleri

1.2.4.3.2.1. Emir Çekimi

Teklik I. şahıs -Am

ḳoyam (7b/16), olam (8b/12), soḫum (10a/01), götürüm (12b/11), n'élim (7b/14)

Teklik II. şahıs -ġılan/-gilen / eksiz

Teklik II. şahsın emir çekimi Türkiye Türkçesinden farklı olarak -gil(en) eki ile yapılmaktadır.

kesgilen (10b/02), yégilen (8b/03), dé (1a/09), getür (19b/01), yémegilen (5b/09)

Teklik III. şahıs -sün

bögisün (14a/06), çeksün (20a/11), degmesün (11a/04), gemirsün (3b/14), gédsün (22b/26), tökülsün (19b/02), çıḫsın (21a/19), aparsın (28a/02), yaşasın (27b/14), élemesün (2a/15)

Çokluk I. şahıs -ek/-aḳ

Çokluk III. şahsın emir çekimi Türkiye Türkçesinden farklı olarak iyelik menşeli ekle çekimlenmektedir.

çekek (19b/04), édek (23a/02), gelek (19b/04), görek (5a/02), aparaḳ (20b/03), çataḳ (13b/03),

Çokluk II. şahıs -İn

bilün (23a/07), çekün (29b/16), gelün (22b/19), gédün (19b/20), ḳazdırun (29b/10), baḫun (27b/13), yapışun (2b/11), yazdırun (29b/10)

Çokluk III. şahıs -sünler

désünler (12b/05), vérsünle (20b/15)

Diğer zaman çekimlerinde olduğu gibi emir çekiminde de r > l benzeşmesi görülmekte ve sonses -r > ø değişikliğine uğramaktadır.

1.2.4.3.2.2. İstek Kipi

Metinde bazı şahısların çekiminde emir ve istek eklerinin aynı olduğu görülmektedir.

Teklik I. şahıs -Em

étmeyüm (21b/10)

Teklik II. şahıs -esen

gelesen (1b/13), gédesen (9b/01)

Teklik III. şahıs -e/-a

baḫa (12b/16), yıḫıla (3a/09), yapuşa (26a/14), ḳala (4b/18), étmeye (22a/21)

Çokluk I. şahıs -ek

gelek (5a/02)

Çokluk II. şahıs

Örneksiz.

Çokluk III. şahıs -eler

géçeler (22b/10), göreler (21b/03), sepeler (22a/23)

1.2.4.3.2.3. Şart Kipi /-sa/

Teklik I. şahıs -sam

ḳurtulsam (5a/12), gelin olsam (4b/14), yaman olsam (2a/12),

Teklik II. şahıs -sen/-sen

savursan (13b/06), yıġsan (12a/01), yıḳasan (16a/14), ḳoşsan (3b/15), beslesen (10b/06)

Teklik III. şahıs -sa

atsa (29b/19), bağlasa (12b/13), dutsa (1b/05), ḳaşusa (2a/06), ḳudursa (11b/13), olsa (4b/18)

Çokluk I. şahıs -sek

söylesek (22a/13)

Çokluk II. şahıs -senüz

görsenüz (4a/14)

Çokluk III. şahıs -seler

déseler (9a/10), ekseler (27a/07)

1.2.4.3.2.4. Gereklilik Kipi /-malı/

Metinde tek bir kullanım vardır.

ḳeżā éylemeliydi 29b/15

Metinde gereklilik anlamı "gerek" sözcüğü kullanılarak sağlanmıştır.

"(15b/13) Yanana yanmamaḳ gerek.": Yanana yanmamalı.

"(5a/14) Böyük körpi olsa, üstünden géçmemaḳ gerek." : Büyük köprü olsa da üstünden geçmemeli.

"(4a/10) İgid ya her atda gerek ya yér altda." : Yiğit ya her atta ya yer altında olmalı.

1.2.4.3.3. Birleşik Çekimli Kip

1.2.4.3.3.1. Hikâye Birleşik Çekimi

Metinde öğrenilen geçmiş, geniş ve şimdiki zamanın hikâye birleşik çekimi görülmektedir.

kesmişdi (28a/05), yazmışdı (27a/06), géymişdiler (21b/02), görmişduḳ (16b/02), görmüşduḳ (7a/11), doġmuşdı (7b/06), dutardı (10b/01), oḫurdı (27a/06), ḳoymazdılar (18b/18)

1.2.4.3.3.2. Rivayet Birleşik Çekimi

Metinde sadece geniş zamanın hikâye birleşik çekimi görülmektedir.

yaġarmış (10a/05), yıḫarmış (8b/14)

1.2.4.3.3.3. *Şart Birleşik Çekimi*

Metinde şart birleşik çekimi görülmemektedir.

1.2.4.3.4. Ek fiil

1.2.4.3.4.1. Geniş zaman

Teklik I. şahıs

degülem (8b/12), ġerībem (10a/01), bézāram (4b/04)

Teklik II. şahıs

bī-ḳerārsan (28b/06), ḥimārsan (28b/07), ḫumārsan (28b/03), kemer-i isfendiyārsan (28b/05), ʿizārsan (28b/04), şāh-mārsan (28b/02), tāb-dārsan (28b/01), yémüşānsan (1a/02)

Teklik III. şahıs

arıḳdur (8a/08), bağlıdur (12a/02), bed-cānavardur (1b/05), dardur (11b/06), hansıdur (5b/10), ḳazancdur (10b/09), vardur (18a/05), yaḫşıdur (13a/15), yaḫundur (13b/04), bellüdür (8a/05), dededür (8a/09), eskikdür (11a/07), kimdür (11b/10), yégdür (5a/17), yükdür (12b/11), rūz-nāmedir (19b/15), vekīl-i ṣinfdir (20a/23)

Teklik III. şahsın ek fiil çekiminde Türkiye Türkçesinden farklı olarak ek çoğunlukla düz ünlülü sıradan ve son ünsüzü -r > ø şeklinde görülmektedir.

bircedi (4b/17), çetindi (7a/14), düzdi (8b/12), egridi (8b/12), hünerdi (12b/13), kimdi (6a/05), sözdi (29b/07), yédidi (12a/10), zīrekdi (2a/01)

Çokluk I. şahıs

Örneksiz.

Çokluk II. şahıs

Örneksiz.

Çokluk III. şahıs

Örneksiz.

1.2.4.3.4.2. Görülen Geçmiş zaman

Teklik I. şahıs

Örneksiz.

Teklik II. şahıs

Örneksiz.

Teklik III. şahıs

var-ıdı (1a/08), saḳīfe idi (18b/10), vāʿiẓ-idi (18b/13), var idi (20a/24), nuṭfesidi, (22a/12)

Çokluk I. şahıs

Örneksiz.

Çokluk II. şahıs

Örneksiz.

Çokluk III. şahıs

Örneksiz.

1.2.4.3.4.3. Şart Kipi

Metinde şart kipinin ek fiil çekimi görülmemektedir. Sadece kalıp olarak yoḫsa (28a/04) şekli görülmektedir.

1.2.4.3.5. Ek fiilin Olumsuzu

Ek fiilin olumsuzu için *değil* menfilik sözcüğü kullanılır.

bes degül (1b/12), éyib degül (3b/19), mırdār degül (06b/12), senün degül (9b/08), revā degül (10b/02), yaḳīn degül (18b/16), meṣleḥet degül (23a/02)

1.2.4.4. Sıfat Fiiller

-an /-en

aġladan (1a/04), sözine baḫan (11a/06), çıḫan (7a/01), danışanun (7a/04), ḳaçan (9b/02), dost olan (6a/07), salana (26a/15), tutan (7a/05), uman (10a/03), yanan (3a/05), bilene (5b/03), delen (9b/11), emen (10a/11), gezen (7a/02), itiren (2a/11), minen (3a/16), ölen (3a/05), sögen (14a/08), telesen (6b/02), véren (5a/11), déyenün (7b/06), istiyeni (6a/03), yéyen (4a/12)

-maz /-mez

saymaz (9b/07)

-dıḳ /-dik

dédiḳun (5a/11), saydıḳun (10a/05), buyurduḳı (15b/02), tutduḳın (14a/01), ḳazanduḳı (12a/09), umduḳın (12b/17), vérduḳı (15b/02)

-miş

pişmişi (7b/01), yuyulmamış (16a/12), doġmamış (5b/16), açılmamış (1a/07), sınanmamış (10a/02), görmemişün (14a/12d),

1.2.4.5. Zarf Fiiller

-a /-e

séçe séçe (9b/09), sévine sévine (4a/01), vére vére (7a/06), dada dada (8a/10), dama dama (8a/10), ḳısıla ḳısıla (12a/05)

-alı / -eli

olalı (2a/03)

-anda / -ende

Metinde en çok kullanılan gerundiumdur.

düşende (12b/06), ekende (2b/09), gelende (10a/08), hürende (3a/16), kesende (9a/05), tepende (12a/13), yétişende (1a/13), anḳıranda (20b/01), baḫanda (27b/08), çıḫanda (5a/06), ḳalanda (10a/07), tapanda (27b/11), yıḫılanda (9a/10).

-duḳca /-dıḳca

sarıduḳcan (22b/11), yumurtladıḳca (6a/08)

-Ub

Metinde en çok kullanılan gerundiumlardandır. Metnin yazımında /p/ için ayrı bir harf kullanılmasına rağmen -Ub gerundiumu Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi sedalı ve yuvarlak ünlülüdür.

sındırub (4b/10), çıḫub (4b/19), ḳaçub (11b/10), oturub (13b/09), başlanub (18b/01), dönüb (04a/05), döndürüb (07a/14)

-ınca

savuşıncadur (6a/02), minnet çekince (12a/06), gédince (12a/05), durunca (6b/01), olunca (13a/02), yalvarunca (2b/02)

-ken

ḫayırken (2a/15), hürken (2a/15)

-mamış /-madun

Metinde -mamış eki Türkiye Türkçesindeki -madan /-meden gerundiumunun karşılığı olarak kullanılmıştır.

süpürilmemiş (11a/07), utanmadun (3a/14)

1.2.4.6. Birleşik Fiiller

1.2.4.6.1. İsimle Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller

Metinde "ét-, éyle-, éle-, ḳıl-, ol-" yardımcı fiilleri ile birleşik fiil yapıları kurulmuştur:

ét- yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiil yapıları:

ʿerż étmek (27a/23), ʿezm étmek (18b/15), istişāre édek (23a/02), binā éder (21b/26), firār éder (29b/14), ḥifẓ éder (22a/05), terk édibdiler (19b/14), ġeyret édüb (18b/17), ḫiṭāb édüb (22a/11), şehīd édüp (18a/09)

Atasözleri şiirlere nispeten daha sade ve konuşma Türkçesini yansıtan yapılar olduğu için atasözlerinde geçen yardımcı fiil eyle- > éle- şeklinde bugün Güney Azerbaycan'da konuşulan Türkçeye uygun olarak okunmuştur. Ancak şiirlerde vezin gereği kapalı hece gereken yerde éyle- şeklinde okunmuştur.

éyle- yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiil yapıları:

cemʿ éylemek (28a/10), ḫetm éylemek (23a/16), ḳiyās éylemek (21a/12), séyr éyle (18b/11), şükr éylemek (22b/13), kōr éylemek (26a/11), muḫālefet éylür (22b/25), ferż éylemek (29b/03), ṣebr éylemek (23a/02)

éle- yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiil yapıları:

tilid élemek (7a/13), ḫarāb élemek (4a/09), ḫetm élemek (2b/15), ḫeyāl élemek (8b/14), göz élemek (11b/10), duʿā élemek (4b/01)

ḳıl- yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiil yapıları:

maḫṣūṣ ḳılmaḳ (18b/19), pamāl ḳılmaḳ (18b/15), şerḥ ḳılmaḳ (27a/03), ser-germ ḳılmaḳ (19b/01)

ol- yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiil yapıları:

yoldaş olmaḳ (3b/15), dost olmaḳ (6a/07), bellü olmaḳ (1a/06), ḳulı olmaḳ (13a/02), divāne olmaḳ (22b/18), meʿlūm olmaḳ (8a/11), yād olmaḳ (12b/09), çāre olmaḳ (21a/18), péşmān olmaḳ (3a/17), yār olmaḳ (7b/07)

1.2.4.6.2. Fiille Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller

Metinde sadece yeterlilik fiil yapıları görülmektedir. Yeterlilik olumsuz çekiminde Türkiye Türkçesinden farklı olarak -a/e bil- eki görülmektedir.

cüfte gédebilmez (2a/13), alabülmez (8b/13), çıḫardabilmez (5a/04), olabülmez (26a/16), udabilesen (4b/16), yéyebilmir (8a/11)

1.2.4.6.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller dizin bölümünde verilmiştir. Ancak metinde Türkiye Türkçesinde görülmeyen bazı örnekler bulunmaktadır.

sal- yardımcı fiili ile kurulan birleşik yapılar:

dügin sal- (2a/17) "düğümlemek ", başına daş sal- (3b/01) "başına iş gelmek ", saḳḳız sal- (10b/05) "sakız çiğnemek", yāduva sal- (22b/09) "hatırlamak"

düş- yardımcı fiili ile kurulan birleşik yapılar:

teleye düş- (6b/04) "tuzağa düşmek ", séçmelige düş- (9b/09) "seçilecek duruma gelmek", od düş- (13b/01) "ateş düşmek", çignine düş- (16b/06) "omzuna değmek"

çat- yardımcı fiili ile kurulan birleşik yapılar:

güci çat- (2a/10) "gücü yetmek", öküzi çat- (13b/03) "öküzü koşmak"

vér- yardımcı fiili ile kurulan birleşik yapılar:

zad vér- (8b/02) "bir şey vermek", cerime vér- (8b/05) "sıkıntı vermek", yara vér- (19b/05) "yaralamak"

1.2.5. SÖZDİZİMİ ÖZELLİKLERİ

Atasözlerinde görülen belli başlı cümle kuruluşları şöyle sıralanabilir.[15]

1.2.5.1. Basit Cümle

Tek yüklemi olan cümlelerdir.

(1a/02) Arı yuvasına çöp uzadırı.

(1a/10) Azınan çoḫun oynı olmaz.

Acun īmānı (1a/11) olmaz.

[15] Mustafa Altun, "Türk Atasözleri Üzerine Sentaktik Bir İnceleme", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Mayıs-Temmuz 2004, S. 21, s. 79-91.

(13b/02) Gözellerde vefā olmaz.

(12a/17) Ḳonşı çanaḳı ḳonşıya borcdı.

(9a/09)Doġrıluḳ dost ḳapusıdı.

1.2.5.2. Birleşik Cümle

Birden fazla yüklemi ve yargısı olan cümlelerdir.

1.2.5.2.1. Girişik Birleşik Cümle

İçinde fiilimsi olan yapılardır.

1.2.5.2.1.1. Girişik Birleşik Cümle – İsimfiil

(1b/06) Aḳız egerini dalıdan tanımaḳ olur.

(2a/13)El dutmaḳ ʿElīden ḳalub.

(3a/12) Ölümden ḳaşmaḳ olmaz.

(04a/04) İlanı yumşaḳ dililen yuvadan çıḫartmaḳ olı.

(5a/01) Bir elde iki ḳarpuz dutmaḳ olmaz.

(8b/08) Deliden ʿaḳıl ummaḳ olmaz.

1.2.5.2.1.2. Girişik Birleşik Cümle – Sıfatfiil

Damnan dama giren itün (8a/12) béli sınar.

(7b/07) Ḥammāma giren terler çıḫar.

(5a/11) Beg véren atun dişine baḫmazlar.

(3b/07) Élnen gelen ḳara gün bayrāmdur.

(3a/17) Oġlın téz évlendiren péşmān olmaz.

Bitmemiş yovşan dibinnen, (5b/16) doġmamış dovşan balası aḫtarır.

(10a/02) Sınanmamış atun dalına géçmaḳ olmaz.

1.2.5.2.1.3. Girişik Birleşik Cümle – Zarffiil

(4b/19) Bir budaġa çıḫub min budaġı terpetme!

(11b/10) Ḳaçub ḳurtulmaḳ-da bir hünerdür.

(3a/18) Ölileri yéye yéye dirilere dadandı.

Aġzı (01a/13) aşa yétişende, başı daşa yétişür.

Ḳurt ḳoyuna tepende vāy bir géçilinün (12a/14) günine.

(10a/07) Su bir yérde çoḳ ḳalanda igür.

1.2.5.2.2. Şartlı Birleşik Cümle

İçinde şart eki ve anlamı bulunan cümlelerdir.

Derd (8a/14) bir olsa dirilmaḳa ne gerek.

(3a/09) Ürek yansa gözden yaş çıḫar.

(12b/14) Ḳonşı ḳonşıya ten gerek, ten olmasa gén gerek.

(7b/12) Ḫalandan bir iste; vérse de ḫalandı, vérmese de.

(11a/11) ʿÉyiblü ʿéybin bilse başına palās örter.

1.2.5.2.3. Ki'li Birleşik Cümle

Farsça ki edatı ile oluşan birleşik cümlelerdir.

Bir yérde (4b/15) egleş ki durmıyasan.

(4b/16) Bir tike götür ki udabilesen.

(4b/18) Bir başmaḳ ki ayaḳa dar olsa, çıḫard at!

(5a/03) Bir arḫa ki su geldi, ümid var bir de gele.

(5a/03) Bir iş dut ki ʿāḳıbeti olsun!

Bir īmān ki dost yolında vece gelmiye, ne (4b/16) günde vece gelür?

1.2.5.3. Sıralı ve Bağlı Cümle

1.2.5.3.1. Sıralı Cümle

Birbiri ardınca sıralanan cümlelerdir.

(4b/09) Baş sınar börk içinde, ḳol sınar yéng͡ içinde.

(8a/04) Dağ dağa yétişmez, ādam ādama yétişür.

1.2.5.3.2. Bağlı Cümle

Ortak ögeler yoluyla birbirine bağlanan cümlelerdir.

1.2.5.3.2.1. Ortak Ögeli Bağlı Cümleler

Yüklemi ya da öznesi ortak olan bağlı cümlelerdir.

(3b/18)İt ne görsün, ne hürsün.

(3a/06) Ürek var dağdan éndiri; ürek var dağa çıḥardı.

(2b/17) Yéyer içer; gördüm démez.

Özinden aşaḳıya (2b/05) baḫ, özinden yuḥarı baḫma!

(2b/04) Öz börkivi ḳoy, öz dīvānuvı éle!

Arpa çöregi turş ayran ḳarnımı (4a/09) ḫarāb éledi, yanı ḳoduḳlu dul ārvat évimi ḫarāb éledi.

(8a/06) Damı yıḳduḳ, dam küremekden ḳurtulduḳ.

(8a/10) Dama dama göl olı, dada dada héç olı.

1.2.5.3.2.2. Cümle Bağlayıcıları ile Kurulan Bağlı Cümleler

Cümle bağlayıcıları ile birbirine bağlanan cümlelerdir.

Aḳsaḳ it ovda gétmez, (1b/05) dutsa da buraḳmaz.

(8a/12) Dedem öldi yā ṭaʿūnnan yā zelzeleden.

(4b/08) Baba déyer, bolı gerek yā dermānı yā derdi

(16a/01) Yā doğra, yā tilid éle!

ʿAvratun (11a/10) yaḫçısına-da leʿnet, pisine-de!

1.2.5.4. Eksiltili Cümle

Bir ya da birden fazla ögesi eksik olan cümlelerdir.

(10a/04)Senden ḫereket, menden bereket.

(16a/01) Yā ʿElī ḫᵛāce, yā ḫᵛāce ʿElī.

(9b/12) Serçenün ḳırḫına bir daş.

(8b/05) Deliden doğrı ḫeber.

(8b/03)Düşmen seni daş-ılan, sen düşmeni aş-ılan.

(8a/04) Dam kirāya, ʿavrat mütʿa.

(7b/04) Ḥalvā şīrīn nefs kāfir.

1.2.5.5. Aktarma Cümlesi

Birinin cümlesini değiştirmeden bir başkasına aktamak için kurulan cümlelerdir.

(2a/05) Éşege dediler, “Günde ne-ḳeder yol gédesen?” dedi, “Biz bili.”

Éşege dédiler, “Meʿrifetüvi göster!”; küle (2a/06) aġnadı.

(5a/07) Pişige dédiler, “Poḫun dermāndı.”; sıçdı, üstin topraḳladı.

Tenbele déyersen “Ḳapunı ört!” (6b/05) déyer, “Yél eser, örter.”

(6b/05) Tülkiye déyer “Ḳaç!”, dovşana déyer “Dut!”

Deveye dédiler “Boynun (08b/12) egridi.”, dédi “Haram düzdi?”

Deveye dédiler “İşün nedi?” dédi (9a/02) “ʿElāḳe-bendluḳ!”. Dédiler, “El ayaġunnan meʿlūmdı!”

Déseler “Şorba (9a/11) pilovdan yaḫşıdı!”, Éşid inanma!

ʿEzrāʾīl (11a/04) dédiler uşaḳ paylur, dédiler “Öznünki öznün olsun, bizimkine degmesün!”

Kürd’e démaḳ olmaz yaḫşıdur, démaḳ olı (13a/16) “Bu Kürd o Kürd’den yaḫşıdur.”

1.2.5.6. Değil Cümlesi

Böyükden (5a/12) ḳorḫmaḳ ʿéyib degül.

Yoldan çıḫmaḳ ʿéyib degül, yolda gelmemek (16a/17) ʿéyibdi.

Ḫelḳün (7b/16) aġzı menim götüm degül; dabanımı ḳoyam, déyem “Danışma!”

(6b/12) Çibin mırdār degül, göñil bulandırı.

(3b/19) İt yiyesine hürmek ʿéyib degül.

1.2.5. ANLAMLIK ÖZELLİKLER

Aşağıda Azerbaycan Türkçesine özgü bazı sözcükler metindeki anlamları verilerek gösterilmiştir.

“aḫtarmaḳ” aramak, “aparmak” göndermek, “ata” baba, “bele” böyle, “danışmak” konuşmak, “isti” sıcak, “iy” koku, “küreken” güvey, “oḫşamaḳ” benzemek,

“öz” kendi, “özge” başka, “soruşmak” sormak, “tapmak” bulmak, “kimi” gibi, “yaḫşı” iyi, “yaman” kötü, “zad” şey, “igid” yiğit, “ilan” yılan, “il” yıl, “irelü” ileri, “acuḳ élemek” küsmek, “ḳan ayaklı” zavallı, “bayaḳ” önce, “bildirki” geçen yıl, “çerçi” seyyar satıcı, “çiğin” omuz, “çörek” ekmek, “çömçe” kepçe, “dal” sırt, “danmaḳ” gizlemek, “dimdik” gaga, “don” elbise, “emcek” meme, “élemek” etmek, “éşik” dışarı, “gic” akılsız, “harda” nerede, “ḳabaḳ” ön, “ḳaçmaḳ” koşmak, “ḳarı” yaşlı, “ḳaşḳa” benek, “ḳayırmaḳ” yapmak, “ḳayıtmaḳ” dönmek, “ḳıraḳ” kenar, “ḳonaḳ” misafir, “küsüli” küskün, “cemdek” vücut, “méşe” orman, “mırdar” pis, “nahar” gündüz, “nahır” sürü, “nırh” şart, “oġrı” hırsız, “ovunmak” avunmak, “örken” urgan, “ötkün” üstün, “paltar” elbise, “payız” güz, “pişik” kedi, “sağalmak” iyileşmek, “sançmak” ısırmak, “sıḳılmaḳ” kısılmak, “sınık” kırık, “suvarmak” sulamak, “tapşırmaḳ” öğüt vermek, “tepük” tekme, “terpetmek” hareket ettirmek, “tike” parça, “tuman” iç çamaşırı, “uşak” çocuk, “ulduz” yıldız, “üz” yüz, “yağış” yağmur, “yarma” dövülmüş buğday, “yavuḳ” yakın, “yiye” sahip, “yuḳı” uyku, “yuvmaḳ” yıkamak, “zınḳırov” çıngırak.

2. METİN

[01a/01] BİSMİLLĀḤİRRAḤMĀNİRRAḤĪM

DER-EMṢĀL Ü NAṢĀYİḤ-İ TÜRKĪ

[01a/02] **Ḥerfü'l-Elif** Elif Allah adıdur. Adun nedi daş demür; yémüşansan, yémüşansan. Arı yuvasına çöp uzadırı. [01a/03] At tepügine at dözer. Alıcı ḳuşun dimdigi egri olur. Aḳacdan tendir, kömürden övliyā. [01a/04] Aġladan yanına gét, güldiren yanına gétme! Āhilinen daş daşı, cāhilinen bal yéme! Atnan ḳatır [01a/05] savaşdı, arada éşşek öldi. At ele düşer, méydān ele düşmez. Ādamun yére baḫanı, suyun [01a/06] vam aḫanından ḥeẕer. Ādam-zāda yaḫşıluḳ gelmeyüb. Aḳası bellü olanun ḳulı ʿāṣī olur. [01a/07] Açılmamış süfrenün bir ʿéybi var, açılmışun min ʿéybi. Atı at yanında baġlasan hem-reng olmazsa hem-ḫūy olı. [01a/08] At minenündi, don géyenün. Az var-ıdı ac ādam, biri-de düşdi bacadan. At özgenün, göt [01a/09] özgenün vérirsün. Adun nedi? Reşīd. Birin dé, birin éşid! Āḫirün poḫa döndi gülābī. [01a/10] Azınan çoḫun oynı olmaz. Atun arıḳına "ḳarı" déyeller; igidün yoḳsulına "deli". Acun īmānı [01a/11] olmaz. Azca, "Hara gédisen?" Çoḫca yanına. Aġlamıyan uşaḳa süd vérmezler. Aldun payıvı, çaġır [01a/12] dayıvı. Acıyan géder, giciyen gelür. Aġlamaḳın bilmiyen, ölisin gōr-be-gōr salur. Aġzı [01a/13] aşa yétişende, başı daşa yétişür. Arı ḳehrin çekmiyen, bal ḳedrin ne bilür? Ac toyuḳ, yuḳıda darı [01a/14] görer. Ādamı tanıyan ḳurt yésün. Ac doġrar, toḫ yéyer. Āsda géden yorulmaz. [01a/15] Anlıyanun ḳulı olasan, anlamıyanun aḳası da olmıyasan! Aşıḳı yıġallar oynamaḳ-içün. Aḳa déyir sür [01a/16] dereye, sür dereye! Atun daydı, işün zaydı. Aşıḳı uduzub, çulınan oynur. [01a/17] Az vér, çoḳ yalvar! Azca arıca, çoḳlıca poḫluca. Aḳşamun şomluḳı ikindiden meʿlūm olur. [01b/01] Aḳ götnen ḳara göt çaydan géçende meʿlūm éler. Ādam-zādda vefā olmaz. Āmcıḳ ne bilür daġda [01b/02] borandı, oturubdı évde ḥökmi revāndı. Āmcıḳ çoḫ ister, sik endāzesin bilür. Atluynan [01b/03] piyādanun sövdāsı olmaz. Ayınun yétmiş iki oyunı var, bir amrūdı üste. Azdan az olı, [01b/04] çoḫdan çoḫ. Aḳac ne-ḳeder bār getürse, başın aşaḳa salur. Aḳsaḳ it ovda gétmez, [01b/05] dutsa da buraḳmaz. Ayı bed-cānavardur yumurtladı yumurtladı. Aḳ itün panbuḳçıya ne-ẕararı. [01b/06] Aḳız egerini dalıdan tanımaḳ olur. Ayı ḳaya kölgesinde yatar, déyer bes öz kölgesidür. [01b/07] Ayı yuvası asma üzüm. Āmcıḳa vérmaḳlın deve panbuḳdan çıḫmaz. Ananun emcegin [01b/08] buraḫub, atanun daşaḳına yapışur. Ac acı siker, acdan lelövin törer. Aḳ dolaḳlım [01b/09] saḳ olsun, al duvaḳlım budı geldi. Aġzımı yandırmaḳa göre bir aş

olaydı, başımı yarmaḳa göre [01b/10] bir daş olaydı. Aḳacı götürmemişden oġrı pişik meʿlūm olur. Ananı ḳızdan ayrı, [01b/11] ḳıraḳı çatlaḳ ʿabbāsī. Aḳ at arpa yémez. Aşun suyuḳluḳı den yoḳsunlıḳunnandı. [01b/12] Ala ḳarḳa olmaḳı bes degül, çekimlik de éler. Adada ḳurt az-ıdı, biri-de geminen geldi. Ac déyer [01b/13] doymaram, toḫ déyer acmaram. Aġır oḳı[16] batman gelesen. Aġırlıḳ igidün lengeridür. [01b/14] Āmcuḳ senden sik menden, senün mene ne minnetün. İḫtilāṭun şīrīn yérinde moltānı geldi. [01b/15] Allah saḫlasun! İḫtilāṭ şīrīn gerek, şorba n'éler çöregi. At ata degür, şorbası [01b/16] ḳazanca ḳalur. Ebleh odur dünyā-yiçün ġem yéye, kim ne bilür, kim ḳazana kim yéye. Erdebil bir [01b/17] şeherdi, herkeşlü öz vekīli. Erdebil pişigi küfte görmemiş. Erdebillü sikişen éler, Sarāblu [02a/01] cerīme çeker. Erdebillü küçikse, bizim ḳız da zīrekdi. Erdebil… [02a/02] Arḫalı köpek ḳurt basar. Örken geli, doġanaḳdan géçer. Érmeni kendi, ḥamām burḳusı. [02a/03] Érkek éşek altınan ḳoduḳ aḫtarır. İslām dīni aşikār. Érmeni olalı béle [02a/04] ḫaça sıçmamışdı. Aras aşıḳımnandı, Kür topuḳımnan. Er gerek, téz gerek. [02a/05] Éşege dédiler, "Günde ne-ḳeder yol gédesen?", dédi "Biz bili." Éşege dédiler, "Meʿrifetüvi göster!"; küle [02a/06] aġnadı. Éşekden ne ādīneluḳ umursan. Éşek éşegi berk ḳaşusa berk [02a/07] ḳaşur, boş ḳaşusa boş ḳaşur. Éşege çaḫır vérsen, palanın suya bağışlar. Éşek [02a/08] oynı küllükde olur. Éşek ḳadasızlıḳdan ḳısır olı. Éşek sikine min, piyāda ḳalma! [02a/09] Éşege minmaḳ bir ʿéyib, énmaḳ iki ʿéyib. İştihā diş altında olur. Éşege güci çatmaz, [02a/10] palanın tabdar.Éşek süren osuraḳına tablaşı. Éşek sikine, "Allah ḳuvvet vérsün!" [02a/11] déyeller. Éşek işler, at yéyer; Muḳaddem işler, Tāt yéyer. Eṣlin itiren ḥarām-zādedür. [02a/12] Eṣl itmez; yaġ iymez. Egri aḳac düz olmaz. Eger men yaman olsam, sen öz yaḫşıluḳı [02a/13] éle. Öküz ilen kel çüfte gédebilmez; boynın batırı. El dutmaḳ ʿElīden ḳalub. [02a/14] El eli yuvar; el-de döner üzi[17] yuvar. Elli elli üste, bu-da bir elli üste. Allah, héç [02a/15] évi böyüksüz élemesün. Elinde doyasan. Éle hürken itden béle ḥayırken [02a/16] tula. Eli kesigün, eli kesükden ḫeberi olı. Elden ḳalan, min il ḳalı. Elündeki [02a/17] dügüni dişüve salma! İmām-zāde, pīy véreni tanur. İmtaḥānı ḳurt yémeyüb. [02b/01] El, eli tanur. Elüve düşmiyeni dedeve ḫéyrāt élisen. Elüvi dellāl eline vérmemüsen. [02b/02] On iki imāma yalvarunca bir Tarı'ya yalvar. Öz gözinde teri görmez; özge gözinde çöpi [02b/03] görer.Oġrıdan oġrıya ḥalāldı. Oġul atasından güclüsin bilmez; nöker aḳasından. [02b/04] Öz börkivi ḳoy, öz dīvānuvı éle!Özive nesen, mene ne olasan?

[16] oturmak
[17] z'nin noktası konulmamıştır.

Özinden aşaḳıya [02b/05] baḫ, özinden yuḥarı baḫma! Evvel yoldaş, onnan yol. Uzun gétduḳ, ḳıssa [02b/06] gelduḳ. Uzun kössöv, el yandırmaz. Evvel ṭaʿām, onnan kelām. Uzun [02b/07] ādamun ʿaḳlı topuġında olı. O dililen ki sen istisen, bir sıḫım kere de sallam. [02b/08] Özge ārvadı göze gözel geli. Öli göti dar olı. Üz, üzden utanı. [02b/09] Év bizavı öküz olmaz. Öküz özine kirişne ekende başı aġrır. Uzun burunı [02b/10] kesmek olmaz. Öli ḳoyun sütdi olı. Öküzün ḳaşḳasın dögeller. Evvel [02b/11] meşleḥet, onnan meşveret. Ölünen yapışun ḳızdırmaya rāżı olsun. Oġırluḳa-da [02b/12] getsen, mürüvveti elden ḳoyma! Ölümün er aġacı. Özi yıḫılan aġlamaz. Ölinün siki [02b/13] aġlıyanun götine. Öldük deli sikmekten, bir ʿaḳıllıya rāst gelmedük. Oġrı özi év [02b/14] olmaz, év yiyesin ovḳatdan salı. Utananun oġlı olmaz. Ölini öz ḫoşına ḳoysan, [02b/15] sıçar kefeni batırı. Umaç aşına bir Ḳurān ḫetm élemek olmaz. Olsun, o yaman yérine yaḫşı [02b/16] gele! Uzun adamun ʿaḳlı olsa ġul-be-yābānī péyġamber olı.Özge oġlı, oġul olmaz. [02b/17] Yéyer içer; gördüm démez. Uzaḳ yérün döymecini holāynan döyeller. Uzaḳda minim olsun, [03a/01] yavuḳda birim olmasun. Ölinün dalısınca gülmek olmaz. Uzaḳdan baḫana dögüş āsān [03a/02] gelür. İstekçi götdi, ḳalıbsız kele töker. Ölüm ḫeḳden, kefen Meḥemmed Cān Beg'den. [03a/03] Üzinün ḳaralıḳıynan ne işün var; ḳelbinün aḳluḳına baḫ! Ölinün dalusınca [03a/04] yalan déyeller. Uşaḳdan güclüsi olmaz. Özge özgeye lelemanı çaġırur. [03a/05] Ot, köki üste biter. Üregi yanan béle başı saġluḳı vérür. Ölisi ölen caḥīl olı. [03a/06] Ürek var daġdan éndiri; ürek var daġa çıḫardı. Öli ki sayıḳlamaḳa düşdi, [03a/07] yasdılıḳın çeke. Özge sikinen küreken olmaḳ olmaz. Öküz ikildemekden [03a/08] ḳanlu cırıldır. Öküz şişkiden ne anlar. Uzaḳ gétduḳ, yaḫun gelduḳ. [03a/09] Ölüm ḫeḳdi ḳonşılara. Öküzi yıḫılana yol gösteren çoḫ olı. Ürek yansa gözden yaş çıḫar. [03a/10] Öküz déme, çeker gāmış suluya. Oġul atadan görer, süfre açar. Ölüm, ḳaşnan göz [03a/11] arasındadur. Évive s̱āḳī, bāġuva alı dadandırma! Oġul Reşīd, öli n'éler dede [03a/12] malın; nā-Reşīd, öli n'éler dede malın? Ölümden ḳaşmaḳ olmaz. Oyun [03a/13] ʿāşiḳi oyundan çıḫmaz. Öli bir gün, şīveni bir gün. Oraḳı kürek vaḳti, küregi [03a/14] oraḳ vaḳti. Uç atub, yay gizledür. Utanmadun oynamaḳa ne var? [03a/15] Öznün başın baġlayabilmir, ṭoyda gelinbaşı baġlır. Ucuzdan bahāsı olmaz. [03a/16] Oġrınun ḫésābı, sözi nedi? İt hüreyende ḳaşmaya. Özge atta minen, téz düşer. [03a/17] Oġul olan güni oġıldı. Oğlın téz évlendiren péşmān olmaz. [03a/18] Ölileri yéye yéye dirilere dadandı. Uşaḳ atadan yetīm olmaz, anadan yetīm olı. [03b/01] Oġrı yādına daş salur. Oşsuraḳlu göte arpa çöregi behānedür. Oşşuranda sora, göti [03b/02] üste egleşür. Oşşurmaḳı bes degül,

miskerluḳ dükānı-da açur. Oġrıdan ḳalanı remmāl aparı. [03b/03] Otdan gül törer, gülden ot. Opuç, götün kilidüdür. Odunçı gözi kömçekde olı. [03b/04] Oṣṣurmaḳı bes degül, yéle de ḳarşı durar. Ululer sözine baḫmıyan, ulıya ulıya ḳalur. Oṣṣuran [03b/05] çoḫ olur, sikime dīn gerek. Oṣṣuraḳdan ḳulınca ne daḫli var? Oṣṣuran yanında sıçmasan, déyer [03b/06] göti yoḫdı. İntiẓārlıya ṣöḥbet ḥarāmdı. Élnen Allahu-ekber! Él-içün aġlıyan gözden olı. [03b/07] Él delisini éşige atmaz. Él atanı ḥeḳ atar, él tutanı ḥeḳ tutar. Élnen gelen ḳara gün bayrāmdur. [03b/08] İt ayaḳın kārvānnan esirgeme! İt öldür ne sürütdürüller. İt itnen savaşı, elini dalda [03b/09] tutar. İtün suçıya ne faydāsı var? İt sallāḫ-ḫandan bir ayaġ apardı, öz ayaġın kesdi.İt [03b/10] ḳursaġı sarı yaġ götürmez. İt évi köhne çaruḳ. İt aġzı degmeklen deñgiz mırdār olmaz. [03b/11] İt hürer, kārvān géçer. İte çörek atallar yiyesi ḫ^{v}āṭrine. İtün eblehi küçikleri-ynen oynar. [03b/12] İt bülür, daḳarcıḳda ne var; daḳarcıḳ bilür, ite ne vérüb. İt ulıya ulıya yuvasına ḳurt getüri. [03b/13] İt itlen savaşdı, yolçınun işi rāst geldi. İt ḳorḫan yére hürer. İt ḳulaġın kesenden [03b/14] ḳorḫar. İt saḫla, başuvı gemirsün. İtün ʿaḳılsızı ḳayḳanaḳdan pay umar. İti holıya [03b/15] ḳoşsan, poḫına gerek tablaşa. İtnen yoldaşı ol, degnegün elden ḳoyma! İt çörekden [03b/16] kaşmaz. İtün aḫsaḳı ovdan ḳalmaz. İtün ʿaḳılsızı tazı, ādamun ʿaḳılsızı şāṭır. [03b/17] İtün yaġ yémegi ādamı yandırmaz, ḳuyruġın şāḫ dutmaġı yandırı. İt itinen savaşı, ḳurda [03b/18] gédende béle géder. İtün siki it götine, sen-de gördün dürt götine! İt ne görsün, ne hürsün. [03b/19] İtün eti donḳuzun dişi. İt yiyesine hürmek ʿéyib degül. İte çörek vérmesen, acından [04a/01] hürer oṣṣurı. İt sümügi sévine sévine yéyer, sıçanda tamaşa. Élçiye ölüm yoḫdı. [04a/02] İlanı Séyid Eḥmed elinen dutsan. İlan aġzınnan ḳurtuldı, ḳurbaġa aġzına düşdi. İlana [04a/03] ġenim olsa, balası olur. İlan ulduz görmeyince cān vérmez. İlan her yére egri getse, [04a/04] yuvasına düz géder. İlanı yumşaḳ dililen yuvadan çıḫartmaḳ olı. İlanun ḳuyruġın [04a/05] basmıyan dönüb ādamı çalmaz. İlanun aġına-da leʿnet, ḳarasına da. İlan sancan ala [04a/06] çatıdan ḳorḫar. Év bizim sir bizim. İşıḳlu uşaḳ poḫınnan meʿlum éler. İgneni özive [04a/07] batır, cuvāldūzı yoldaşıva! Év ḳayrılu, paltar tikilü. Éşiden üslūblu gerek. İş, [04a/08] işi gösterür. Ayran tapmaz işmege, çadralı géd sıçmaġa! Arpa çöregi turş ayran ḳarnımı [04a/09] ḫarāb éledi, yanı ḳoduḳlu dul ārvat évimi ḫarāb éledi. Arpadan buġdadan elim üzüldi.[04a/10] Ümid mene, ḳaldı darı ḫırmanı. İgid ya her atda gerek ya yér altda. İki pulına baḫ, sikine baḫ! [04a/11] İgidün igidden nesi artuḫdı? Éḥtiyāṭı. İşün çoḫdı, vér culfaya! İşe dön [04a/12] yoldaşdan dalı ḳald[ı], sıçdun évün yıḫıldı. İgne yéyen çuvāldūz sıçar. İp ne-ḳeder [04a/13] uzun olsa,

gelür doḳanaḳdan géçer. Öz işive baḫ! Anduva inanuram, ḫorusun [04a/14] cıġaları görsenüz.

[04b/01] **Ḥerfü'l- Bā'** Péyġamber evvel öz cānına duʿā éleyüb. Bala başı belādı, olmasa kerbelādı. [04b/02] Balalu ḳarḳa poḫ yémez. Başına gelen başmaḳçı olı. Basanı kesmezler. Baḫmaḳ-nan ādam zad [04b/03] örgense, itler gerek sallāḫ ola. Bāġ vaḳti bāġbānun ḳulaġı aġır olı. Bāġbān beḫīl olmasa, [04b/04] bāġ dīvārı n'éler? Başlu başın saḫlasun, men başımdan bézāram. Baş böyük oldı [04b/05] ne-fāyda, içinde béyin gerek. Başı açıḳun ḳaçaḳı börkçi dükān-ıdı. Bāblu bābın tapmasa, [04b/06] güni āh vāynan géçer. Ballu bal yémez. Bāġ yiyesi bāġı ḳıydı, bāġbān bir salḫum üzüm [04b/07] ḳıymadı. Bacanaḳ bacanaḳı görende götin ḳaşur. Bāġda erik var-ıdı salām ʿeleyk [04b/08] var-ıdı, bāġdan [erik] ḳurtuldı salām ʿeleyk ḳurtuldı. Baba déyer, bolı gerek yā dermānı yā derdi. [04b/09] Baş sınar börk içinde, ḳol sınar yéñg içinde. Başında böyük poḫ yémek olmaz. Başımı [04b/10] sındırub etegime ḳōz doldurur. Balıġı at deryāya, balıġ bilmese ḫāliḳ bilü. Balıġı her vaḳt [04b/11] dutsan tāzedi. Bāc ḳaçar, bāc-dār ḳovar. Başuva kül savırsan, uca küllükden [04b/12] savur. Beḫtnen ḫāca géden, yollarda ser-gerdān olur. Bed-eṣl eṣl olmaz, olasan [04b/13] yüz ḳurbānı. Bir paha sözün şāhidi yanınca olur. Bir cuvāl pul borcun olsun, bir cuvāl [04b/14] buġda borcun olmasun. Bir de gelin olsam, otruşuḳ duruşuḳumı büllem. Bir yérde [04b/15] egleş ki durmıyasan. Bir delini yola aparmaḳa ne-var? Bir īmān ki dost yolında vece gelmiye, ne [04b/16] günde vece gelür? Bir tike götür ki udabilesen. Bir gülnen yaz olmaz. Bir elden ses çıḫmaz. [04b/17] Bir év ki şorba-y-nan yıḫıla; pilov vér, dümdüz olsun. Bircedi bircedi. Bir évde ḳonaḳ [04b/18] çoḫ ḳala, oġul uşaḳ ayaġı basar. Bir başmaḳ ki ayaḳa dar olsa, çıḫard at! [04b/19] Bir budaġa çıḫub min budaġı terpetme! İgid ki yoḫsul oldı dindiriller güleller. Bir [05a/01] bir poḫ yé-gilen, atan baban yémiş ola. Bir elde iki ḳarpuz dutmaḳ olmaz. Bir iş dut-ki Allaha-da ḫoş [05a/02] gelsün! Bir yérde yat, altuva su çıḫmasun! Paha görek ne bilür, övlād-ı ẕükūr nedür? Bir [05a/03] poḫ yéyeni öldürmezler. Bir arḫa ki su geldi, ümid var bir de gele. Bir iş dut ki ʿāḳıbeti olsun! [05a/04] Bir méşeye od düşdi; ḳurı yanar, yaş iñgilder. Bir deli bir daş salı ḳuyıya, min ʿaḳıllu çıḫardabilmez. [05a/05] Bir siklen hīz olmaz. Bir naḫırun adını, bir dana poḫlar. Bismillah-nan donḳuz darıdan çıḫmaz. [05a/06] Bismillah-nan sikiş éleyenün uşaḳı kōr olı. Pişik évden çıḫanda sıçanlar "bir cān gel" oynar. [05a/07] Pişige dédiler, "Poḫun dermāndı."; sıçdı, üstin topraḳladı. Pişigün āḫiri tobra-keş olı. [05a/08]

Pişik balasını istediginden yéyer. Béş élün tüksüzi, yüz élün ḳāẕīsın alladı. [05a/09] Pişigi bir dama salusan, ādamun üzin cırmaḳlar. Pişigün derdi, iti öldüri. [05a/10] Pişigim pişigim-inen yola getmaḳ gerek. Beg ḳapusına başı sınıḳ gét, başı sındıran gétme! Beg [05a/11] dédiḳun hansı, begenmedigün hansı? Beg véren atun dişine baḫmazlar. Böyükden [05a/12] ḳorḫmaḳ ʿéyib degül. Bu teleden ḳurtulsam, yüz yaşaram. Böyüklerde güc olı, yalan [05a/13] olmaz. Böyüge böyük déyübler, küçige küçik. Budı sıḫmaḳlan ʿām dar olmaz. [05a/14] Böyük körpi olsa, üstünden géçmemaḳ gerek. Böyük olanun ḳursaḳı gén gerek. [05a/15] Böyük başun, böyük belāsı olur. Böyük baş, ġovġalu olur. Böyügin tanımıyan Tarı'sın [05a/16] tanımaz. Buḫarı egri olanda n'éler, tüsdüsi düz çıḳsun! Pul vérennen sora mollanı mescidden. [05a/17] Burun ḳulaḳ, başun ṣadaḳasıdur. Bugünki öpke, dannaki ḳuyruḳdan yégdür. Boş [05b/01] boş dutan berk yéyer. Bu börki Cebrāʾīl başına ḳoy! Börki isdi savuḳdan ötri başa ḳoymazlar, [05b/02] ġeyretden ötri ḳoyallar. Börkçi, başına börk tapmaz. Borclu, borclunun saġluḳın ister. [05b/03] Pul pulı ḳazanı, ḳoç igid yéli yéter. Bilene bir tike, bilmiyene min tike. Bu başa, bu börk çoḫdı. [05b/04] Bu ḳara, o ḳaraya benzemez. Puldan ḳonşı payı olmaz. Pul, cān yonḳarıdı. Bu [05b/05] ilki cüce, bildirki cüceye cücü örgedir. Boş kāseni dolı kāseye vırram. Boz éşek, deyirmana [05b/06] gétmez. Pulun çoḫdı żāmin ol, işün yoḫdı şāhid ol! Bu niyyete fātiḥa. Poḫ yéyenün ḳaşıḳı [05b/07] bélinde olı. Poḫ nedi kölgesi ne ola? Poḫ ḳurşaḳdandı. Poḫ çoḫ oldı, çıḳ yala! [05b/08] Poḫuva göre bostān ek! Poḫdan ḳorḫan göte vırmaz. Poḫ yéyesen pilov yéyen poḫı [05b/09] yé-gilen, poḫ yéyen poḫı yéme-gilen! Poḫ yémegin bilmez, ḥalvāçı dükānı açar. Poḫ yémegi bes degi, üstünnen [05b/10] kerme ʿaraḳı içer. Poḫ poḫdı; ḳalıbtı hansıdur, yıḫması hansıdur? Poḫa göre tezek. Poḫına [05b/11] baḫ, kölgesine baḫ! Poḫı yémek olı ki bundan irelü pilov yémiş. Poḫun çoḫdı göl alı. [05b/12] Bu derd-ilen otur gilen ki āzād olusan ġemden. Biri ḫūb-rū, biri ḫoş-ḫū; biri şāʿir, biri dānā. [05b/13] Béle ki ḫanbacım çézer, buna meger tuman düzer. Béle éle, ne şiş yansun ne kabāb. Béle oṣṣuran [05b/14] mādyān ḳulun saḫlamaz. Bekāra gét, bekār ḳalma! Pīş-namāz oṣṣuranda gérüdeki [05b/15] sıçar. Bildirçin Cemāl-ābād'dan hara géder, deni yanında suyı yanında. Bitmemiş yovşan dibinnen, [05b/16] doġmamış dovşan balası aḫtarır. Béle otlasan, hanı yal ḳuyruġun? Pıçpıç, év [05b/17] yıḫar. Pis oynamaḳı bes degir, çökür de. Bī-mürüvvete göt vérsen, daşşaḳların-da soḫar. [06a/01] Bī-mürüvvetün keli ḳaçar. Piyāda atluya gülmese, işi géçmez. Bildirçinün beglügi darı ḫırmanı [06a/02] savuşıncadur. Bulaġ gerek, aṣlannan bulaġ ola.

[06a/03] **Ḥerfü'l- Tā'** Tarı böyük, altı gén. Tarı istiyeni ḳurt yémez. Tarı'nı görmeyübler, ʿaḳl-nan [06a/04] tanıyallar. Tarısız yerde otı, böyüksüz yére oturma! Tarı'nan tarıluḳ élemek olmaz. [06a/05] Tarı bilür, ketde günāhkār kimdi. Tarı iştihānı kime vérür, pilovı kime vérür? Teʿārüf, [06a/06] teʿārüfden ḳalḫar. Tikeni yalḳuz yéyen, tayı diş-inen götüri. Tike ḳarın doyurmaz, [06a/07] meḥebbet artırı. Tike ilen dost olan ḳıyamete deyin küsüli ḳalı. Toyuḳ yumurtasına [06a/08] göre ḳaḳḳıldar. Toyuḳ gelü, ḳaz yérişi, yérimaḳa vırar, göti yırtılur. Toyuḳ yumurtladıḳca [06a/09] göti daralur. Tazınun hīzluḳınnan dovşan gelür, samanlıḳda balalar. Tövbe tövbe ne [06a/10] tövbe, örgenen göte ne tövbe! Tāze göze serīn su. Tökülen dolı gelmez. Toḫun [06a/11] acdan ḫeberi olmaz. Topanlanmamış yérde yériyebilmez, pīş-ḫidmetluḳ éler. Toḫı terpetme, [06a/12] acı dindirme! Tekeni dingildeden daşşaḳlarıdı. Tekeye dédiler, "Daşşaḳlarun niye iki [06b/01] iki haçadı?" dédi, "Arasında ḥésāb var." Tā senün sikün durunca menim amcuḳımı sovuḳ aparı. [06b/02] Taḫmamış taḳḳılladır. Telesen terse sıçar. Tāze dellāk gelüb, kāküli yana ḳoyurı. Tülki dar [06b/03] başı ḳopardı ḳurdun adı bed-nāmdı. Tülki yéyeni aşlan ḳusdura bilmiyüb. Tülki zīrekliginden [06b/04] teleye düşer. Tülkiye dédiler, "Hanı şāhidün?" dédi, "Budı ḳuyruġum." Tenbele déyersen "Ḳapunı ört!" [06b/05] déyer, "Yél eser, örter." Tülkiye déyer "Ḳaç!", dovşana déyer "Dut!" Tenbellükden éşege "Dayı" déyür. [06b/06] Tarı yandıran çırāġı géçirtmek olmaz. Tamāşā pul istemez.

[06b/07] **Ḥerfü'ṣ-Ṣā'** Ṣavāb tökülübdi, yıġanı yoḫdı.

[06b/08] **Ḥerfü'l-Cim** Cānı cānān yolında déyen çoḫdı, ḳıyan az. Çarıḳında itiren, patavasında [06b/09] tapar. Çalma ḳapumı, çalalla ḳapuvı. Çadra başmaḳsızlıḳdan évde ḳalub. [06b/10] Çayun daşı çayun ḳuşı. Çayı géçenden sora "Bārekallah!" déyeller. Çalaḳan gögde [06b/11] dolanı, cücenün göñli bulanı. Çepel ʿāmun ḫaṭāsı göte deger. Çibine dédiler, [06b/12] "Götüve filün siki"; dédi, "Girer, sıġarı var." Çibin mırdār degül, göñil bulandırı. Çerçinün [06b/13] andı yıġışur bir yére éşegün ḳıçı sınar. Çıraġ öz dibine işıḳ vérmez. Çekişmese berkişmez. [07a/01] Cehd ile dost ḳazan-gilen, düşmen ocaḳ başındadı.Çıḫan ḳan damarda durmaz. [07a/02] Çoḫ bilüsen, az danış! Çörek açanı ḳılıç açmaz. Çoḫ yaşıyan çoḫ bilmez, çoḫ gezen [07a/03] çoḫ bili. Çomaḳ çorlıya deger. Çoḫ uca sıçub, başınnan-da dişler. Çoḫ ḳoyunun [07a/04] çoḫ ḳuzusı olı. Çoḫ danışanun aġzı böyük olı. Çoḫ zīrekluḳ cavān- [07a/05] mergluḳ getüri. Cüceni pāyızda sanallar. Çömçe tutan sene sarıdur. Çölmege [07a/06] vére vére

çıḫar ḳazan bahāsı. Çölde ḳabanda oṣṣurı, şerṭ odı burda oṣṣura. Cüce [07a/07] hemīşe sebed altda ḳalmaz. Çöregi vér çörekçiye, bir çörek-de üste vér! Çobanun göñli olsa, [07a/08] tekeden yaġ dutar. Çoḫ yémek az yémekden ḳoyar. Çömçe aşdan isdi olmaz. Çoḳ [07a/09] yaḫşı oynar, oturı durar da. Cuvāllar doldı, daġarcıḳlar dolmaz. Çoḫ bilmiş tülki, [07a/10] ḳuyruġunnan teleye düşer. Çoḫ küpeler, küzeler yanında sınub. Çobanun sovḳatı mirçaluḳ [07a/11] olı. Çomaḳun o başın çévirdim. Çoḳ daşaḳ görmüşduḳ, zınḳırovlusın görmemişduḳ. [07a/12] Cavānı ser-ferāz éler, bu dövr ü aʿ dād-ı bī-hemtā. Biri séyf ü biri süfre, biri imlā biri inşā. Çé doğra, çé [07a/13] çé tilid éle! Çehār-şenbe Cühūd'dan erzānī olsun. Çéyne tükür, yoldaşdan géri ḳalma! [07a/14] Çölmege sıçmaḳ asāndı, döndürüb yumaḳı çetindi.

[07b/01] **Ḥerfü'l-Ḥā'** Ḥāci ḥācini Mekke'de görer. Ḥāci oġlan babası, pişmiş aşun darḳası. Ḥedd ü seddi [07b/02] ḳara öküz böler. Ḥerāmīlen çıḫ yola! Ḥarām demir poḥıdı, diş batmaz. Ḥalvā ḥalvā démeknen aġız [07b/03] şīrīn olmaz, yaġnan doşāb gerek. Ḥalāl-zāde barışdırı, ḥarām-zāde ḳarışdırı. Ḥalvāçı [07b/04] ḳızı daḫı şirīn. Ḥalvā şīrīn nefs kāfir. Ḥeḳ sözden gül éyi gelür. Ḥeḳ-dārun ḥeḳini vér! [07b/05] Ḥeḳdür, yoḫdur. Ḥeḳ sözün yoġurtca keseri olur. Ḥeḳ yandıran çırağı géçirtmek olmaz. [07b/06] Ḥeḳḳine doġmuşdı, ḳaldı bicegi. Ḥeḳ söz déyenün börkünün tepesi delik olı. Ḥeḳ söz acı olı. [07b/07] Ḥeḳ yiyesinden yār olmaz. Ḥammāma giren terler çıḫar. Ḥammāmda sallanma, ġerīblikde ögünme! [07b/08] Ḥammāmçı ḥammāmçıya yétişende şandūḳı öper. Ḥammām suyı-y-nan dost dutarsan. Ḥenā çoḫ olanda [07b/09] göte de yaḫallar. Ḥéyf ki men öllem, sene déyeller başun saġ olsun! Ḥarām pis, o da şalġam. [07b/10] Ḥésāb dīnār dīnār, bağış tüman tüman. Ḥésāb arasına özge zad girmez. Ḥeḳ ḥeḳdi her kim déye.

[07b/11] **Ḫerfü'l-Ḫā'** Ḫāyın ḫaflu olur. Ḫala ḫᵛāṭrün ḳalmasun! Ḫādimluḳı gāmūşa vérsen, [07b/12] samanluḳı özine çıḫar. Ḫalandan bir iste; vérse de ḫalandı, vérmese de. Ḫeber-ilen nobāra telesme! [07b/13] Ḫūbluḳun getdi daġlara, yél senden üz dönderdi. Ḫarābāta giren işgesin, yoġunın aḫtarmaz. [07b/14] Ḫarāba tapılanda ḳeḫbe tapılmaz, ḳeḫbe tapılanda ḫarāba. Ḫırḫırama degin āmcuḳ, sikime fāydası yoḳ n'élim? [07b/15] Ḫaṭā-dīdeden ḫaṭā eskük olmaz. Ḫelḳ āḫirden ḳorḫar, men evvelden. Ḫelḳün [07b/16] aġzı menim götüm degül; dabanımı ḳoyam, déyem "Danışma!" Ḫunaḫa ḫunaḫanun ḥésābun ḳelbinde géder. [08a/01] Ḫeyāl pilovı ḳoy yaġlı olsun! Ḫéyrün ḳapunda ḳalsun!

[08a/02] **Ḥerfü'd-Dal** Dağlar ne-ḳeder uca olsa, üstünden yollar aşar. Damı çoḫ olanun [08a/03] ḳarı çoḫ olur. Dağdaki geldi, bāġdakin ḳovdı. Daldan atan daş topuġa [08a/04] deger. Dağ dağa yétişmez, ādam ādama yétişür. Dam kirāya, ʿavrat mütʿa. Daş düşdigi [08a/05] yérde aġır olı. Damara göre ḳan alulla. Daş degene bellüdür. Dadananlan ḳuduran [08a/06] bir olur. Damı yıḳduḳ, dam küremekden ḳurtulduḳ. [08a/06d] Damıdan od kayursan. Dağda keklik ovla, évde [08a/07] toyuḳ ovlamaḳdan ne fāyda? Dağ yérimese, abdāl yérür. Daḫı vérsen darūġa, "Atun [08a/08] arıḳdur." déye[r], "Arpa vér!" Dalınan dīvāra çıḫmaḳ olmaz. Dede görmemisen, déyüsen bes [08a/09] Şāh-ḳulı da bir dededür. Daşaḳlu ḫ^{v}āce olmaz. Dartmasan-ki dögmesen de. [08a/10] Dama dama göl olı, dada dada héç olı. Daşun böyügine yapuşmaġun-da vırmaḳun-da [08a/11] meʿlūm oldı. Dedevün béle ölidür ki ḥalvā da yéyebilmir. Damnan dama giren itün [08a/12] béli sınar. Dedem öldi yā ṭaʿūnnan yā zelzeleden. Dedem béle cān vérdi ki [08a/13] göt vérseydi onnan yaḫçı[y]dı. Deryāda ne ḳayırısan, çaġurasan yā Ḫıżır u Elyās. Derd [08a/14] bir olsa dirilmaḳa ne gerek. Dede malı oġulı yanşaḳ éler. Deryā-dilün mizācı [08b/01] séyl-āblan bulanmaz. Yüz dönderüb gédende zencīr-ilen dayanmaz. Dervīşe zad vérmisen, [08b/02] keşkülin niye sındırısan? Düşmeni bas, her dilnen basasan bas! Düşmenün [08b/03] malını dost kimi yé-gilen! Düşmen seni daş-ılan, sen düşmeni aş-ılan. Daʿvā-çün [08b/04] ḳāżī, bār-içün Allah. Daʿvā arasında nırḫ kesürsen. Dükān öz dükānundı, baḫ [08b/05] baḫ ḳayıt! Deli cerīme vérür, ʿaḳıllu rüşve. Deliden doġrı ḫeber. Deliye bal, [08b/06] gice ḥalvā n'élesün? Deli delini görende üzi ṭebeḳlenür. Deli delini görende çomaḳın gizledi. [08b/07] Dellāk dellākun başın ḳırḫanda pul almaz. Deli ḳırmızı séver. Deliye hōl vér, eline bél vér! [08b/08] Deliden ʿaḳıl ummaḳ olmaz. Deli sikim gic béynüve. Dil başa belādur. Deliye [08b/09] günde bayrām. Demirçi-y-nen āşinā olma, ḳor atılı gözüvi çıḫardı. Dingildennen ḳorḫan [08b/10] ḳabaġındakinnen ḳorḫsun. Demiri demir küreden çıḫardı. Demir ḳapınun aḳac [08b/11] ḳapıya işi düşer. Deve yüz öli olsa derisi éşege bir yükdi. Deveye dédiler "Boynun [08b/12] egridi.", dédi "Haram düzdi?" Deve degülem, iki yérden saḫar olam. Deve satan [08b/13] köşşek alabülmez. Deve gördün, ḳıġın-da görmedim. Deve oynıyanda ḳar yaġar. [08b/14] Deve de dama çıḫarmış, ḳuyruḳı damı yıḫarmış. Deve bir ḫeyāl élerse, sār-bān iki. [09a/01] Deve yérinnen gédib, efsārını aḫtarır, déyer "Onı al!". Deveye dédiler "İşün nedi?" dédi [09a/02] "ʿElāḳe-bendluḳ!". Dédiler, "El ayaġunnan meʿlūmdı!" [09a/01d] Deveye ḳırtıḳ, gāmışa şüşeki n'éler? Deveye dédiler "Haradan gelürsen?", dédi "Çīn-Māçīn'den". Dédiler, "Tökülür ḳıç

paçondan.” Dolı ḳuyıya bit düşmez. [09a/03] Dövletlinün iti yatmaz, kāsıbun siki. Dovşana déyer “Ḳaç!”, tazıya déyer “Tut!” Dovşan [09a/04] ne-ḳeder yatar, o ḳeder ḳaçar. Donḳuzun başı aġır olı, leşi çeker. Dutulmamış [09a/05] oġrınun filce güci var. Düz egrini keser. Dövletlünün elin piçaḳ kesende kāsıb [09a/06] etegin yırtar. Dövletlülıḳa telesen, kāsıbluġa téz düşer. Dul ʿavratdan sik payı ummaḳ [09a/07] olmaz. Dul ʿavratun dilleri, ḳaraca yazun günleri! Dul ʿavrat géce yarısı péşmān olı. [09a/08] Doşāb alduḳ, mürebbā çıḫdı. Dost meni ansun bir pūç helinen! Durmış sikün [09a/09] Tarı’sı olmaz. Doġrıluḳ dost ḳapusıdı. Donḳuzun böyügi ol, yoldaşun [09a/10] küçigi olma! Degirman növbetlen olı. Dīvār yıḫılanda toz ḳalḫar. Déseler “Şorba [09a/11] pilovdan yaḫşıdı!”, Éşid inanma! Dīnsizün ʿöhdesinnen imānsız gelür. Dīni dünyāya [09a/12] satmaḳ olmaz. Degirman bildüginen éler çaḳ-çaḳı başın döger. Dişün aġrur, [09a/13] çek ḳurtul!

[09b/01] **Ḥerfü’l-Raʾ** Rāh-dārun her-çi-bed-terin onda yırtarsan ki boş gelesen boş gédesen. [09b/02] Rāh-dārdan ḳaçan ḥerāmīye rāst gelür. Ramażānnan çoḫ rāżıyam, şeşe sened dutaram. [09b/03] Rīş-ḫandun béş min altun ḫerci var.

[09b/04] **Ḥerfü’l-Zāʾ** Zır zır mollaluḳ degül, ʿélim-palandūzluḳdur. Zīreni Kirmān’a [09b/05] aparırsan. Zılafʿāşıḳ kimi sorımamışdan alçı durur.

[09b/06] **Ḥerfü’l-Sin** Sār-bānlan āşinā olanun dervāzası gén gerek. Saman [09b/07] tüsdisi göz çıḫardur. Saymaz sik göte géder, yırtar. Sār da çalaḳanun delisidür. [09b/08] Sallan daşşaḳım sallan, sikim senden uzundı. Saman senün degül, samanluḳ [09b/09] ki senündi. Séçe séçe séçmelige düşer. Sürme çoḳ olanda göte-de çek, göze de! [09b/10] Siki yoġun olanun tüpürcegi çoḫ vérsün. Sikine böhtān déyer. Siklerden [09b/11] ne oldı, āmcuḳlardan ne ola? Sıçannan olan, cuvāl dibi delen olur. Sirrün [09b/12] déme yāruva, yārun-da bir yārı var. Serçenün ḳırḫına bir daş. Sikme ḳoduḳ vérme [09b/13] , cerīme! Sik görmedi ʿāmımız, bed-nām oldı adımız. Sikilenden şora tumanuvun [10a/01] bağını berk bağla! Sen çek men soḫum; men ġerībem, gédirem. Sen balıġ dut, at deryāya; balıġ bilmese ḫāliḳ [10a/02] bili. Sınanmamış atun dalına géçmaḳ olmaz. Sen menim bir üzümi ḳarala, men senün iki üzün. [10a/03] Sen oldun Selmān-ı Pāk; hanı senün gözlerün? Sen Muḳaddem, men Afşar; uman yérden küseller. Sen [10a/04] mene pilov vér; kürelikde vér, kermelikde vér! Senden ḫereket, menden bereket. Sene günde kim daġlar [10a/05] senede ḳar yaġarmış. Sen saydıḳun ḳoy dursun, gör felek ne sayacaḳ? Senün ipüve [10a/06] odun düzmaḳ olmaz. Sen

doġramaḳuvı bülisen, men yémaḳımı billem. Sen gören aḳacları [10a/07] küreklige kesdiler. Su bir yérde çoḳ ḳalanda igür. Su başdan aşdı, ister bir ḳarış [10a/08] ister bir erş. Sövdānı pul ayırı, daʿvānı ḳılıç. Su gelende yolın tapar. Soruşa soruşa [10a/09] Hind'e getmaḳ olı. Söyme gedā atamı, söyerem beg atavı. Soyulandan sora başuva fırtıl [10a/10] al gét! Söz-inen pilov olmaz, yaġ-nan dügi gerek. Su küzesi su yolunda sınar. [10a/11] Suyınan ḳurdun aġzı baġlanı. Südün ḳedrini ḳışır emen dana bilür. Süd-inen giren [10a/12] sümüknen çıḫar. Savuḳ demir dögüri. Sulu namāzdur, Mekke çölünde tapılur. Su küçigündi, [10a/13] süfre böyügün. Söz var ḫelḳ içinde, söz var ḫulḳ içinde. S… dutan g… bir [10a/14] çāreḳ et ḳoymasan çatlar.

[10b/01] **Ḥerfü'l-Şın** Şerīk yaḫşı olsaydı Tarı özi-y-çün dutardı. Şerʿ kesen barmaḳ aġrımaz. [10b/02] Şerʿe géden öz sözin déyer. Şerʿe revādu, mürüvvete revā degül. Şerṭi şoḫumda kes-gilen. [10b/03] Şāh-da bilür, Şīrvān Sünnī'dür. Şāh-ḳulı bilür, g… ne var. Şor yéyen suya gelür. [10b/04] Şéyṭān başḳa, cin başḳa.

[10b/05] **Ḥerfü'l-Ṣad** Ṣaha çürük dözmez. Ṣah başuva saḳḳız salusan. Ṣidḳlen [10b/06] ḳara daşdan meṭleb almaḳ olı. Ṣebr-ilen ḥalvā pişer, éy ġora senden. Beslesen aṭlas [10b/07] olur tut yapraġından.

[10b/08] **Ḥerfü'l- Ḍaḍ** Żerb zīrekden yaġ çıḫardı. Żararun yarısınnan ḳaytmaḳ [10b/09] ḳazancdur.

[10b/10] **Ḥerfü'l- Ṭā'** Ṭamaʿ-kārun saḳḳalı müflisün götünde olur. Ṭoydan sora naḳāra [10b/11] ḫoş geldün bayramda. Ṭoy ṭaybesiz. Ṭoyumda oynamasan yasımda aġlamasan. [10b/12] Ṭoydan sora béş min altun véren çoḫ olur. Ṭosbaġa ḳınından çıḫdı, ḳının begenmedi. [10b/13] Ṭāliʿünden küs-gilen. Ṭāli'ün ḳozda sına, oġul da ḳız da sene. [10b/14] Ṭoydan ṣora ḥenānı göte *ḥerfü'l-ẓā'* yaḫallar.

[11a/01] **Ḥerfü'l-Ẓā'** Ẓülmnen ābād olan, ʿedlnen ber-bād olur. Ẓülm-ı bi's-seviyye ʿedldür.

[11a/02] **Ḥerfü'l-ʿAyın** ʿĀlem mama olsa, güc doġana düşer. ʿĀşiḳ hara géder, demi yanınca. ʿĀşiḳ [11a/03] gördügin çaġırur. ʿĀşiḳi yaḫçı saḫla bed-nāmçıdur, él gezer. ʿĀm müfte, dam müfte. ʿEzrā'īl [11a/04] dédiler uşaḳ paylur, dédiler "Öznünki öznün olsun, bizimkine degmesün!" ʿEşḳün terse-āvāndı olmaz. [11a/05] ʿAḳıl ʿaḳıldan ötkün olur. ʿAḳıllu fikr éleyünce deli vırar géçer.ʿAḳıllu düşmen ʿaḳılsız dostdan [11a/06] yaḫçıdur.ʿAḳıl yaşda olmaz, başda olı. ʿAvratun sözine baḫan ʿavratdan

[11a/07] eskikdür. ʿAvrat iki olanda év süpürilmemiş ḳalur. ʿAvratı er gösteri, bostānı vér. [11a/08] ʿAvratun ʿaḳlı olsaydı, daşşaḳı sīnesinde bitmezdi. ʿAvratı küçik, atı yorḳaynan yoldaş [11a/09] olma! ʿAvratun ḳarısı iki elli yapışur. ʿAvratı er[i] saḫlar, pénīri deri. ʿAvratun [11a/10] yaḫçısına-da leʿnet, pisine-de! ʿAvratı küçik al, işli çıḫdı ṭāliʿüve. ʿEveżün bedel adlu [11a/11] oġlı var. ʿOṯmānlu vaḳti köle olur, Ḳızılbaş vaḳti şāṭır.ʿÉyiblü ʿéybin bilse başına palās örter.

[11a/12] **Ḥerfü'l-Ġayın** Ġerībluḳda çoḳ yalan dé-gilen, yarısına inanmasalar yarısına inanullar. Ġerīb [11a/13] itün ḳuyruġı götinde olur. Ġul ġulluḳda gerek. Ġeyūrlıḳ dövletlünün görkemidür.

[11b/01] **Ḥerfü'l-Fā'** Fāṭıma ḳarı Sarāb'daki yurduvı görmişem. Filden böyük kergeden var. [11b/02] Filün min fikri var, filbānun min bir. Filbānlan yoldaş olan fil damı ḳayırur.

[11b/03] **Ḥerfü'l-Ḳaf** Ḳaşun düzluḳı kécluḳdadur. Ḳāżī ḳāżī buyurursan eger ḳoduḳ [11b/04] el vérse. Ḳanlu ḳapusında ne ḳayırursan? Ḳan ayaḳlum var. Ḳavun çıḫdı, sıç [11b/05] ḫiyāra! Ḳavun şīrīnluḳdan çatlar. Ḳaşḳa öküz cüfte getmez. Ḳarın kīni, ḳardaş [11b/06] ölümi. Ḳaçaḳa yér de dardur, gög-de. Ḳapun uca ḳayır, devesini Allah yétirür. Ḳarḳalar [11b/07] menim toyuḳum yumurtasın görmerem fāydası ne? Ḳarḳanun yéyinine bir daş. Ḳarḳa-y-nan yoldaş, [11b/08] dimdigi poḳda olur. Ḳarı ḳızı yoġun siknen ḳorḫudursan. Ḳarı düşmen dost olmaz. [11b/09] Ḳabaḳdaki bülse daldaki ne déyecek, héç danışmaz. Ḳāżī évinde girdgān çoḫdı emmā sayı var. [11b/10] Ḳāżī ḳızına göz élemişuḳ. Ḳaçub ḳurtulmaḳ-da bir hünerdür. Ḳatıra dédiler ""Atan kimdür?", [11b/11] dédi "Anam atdur." Ḳazıldan ḳazma ḳayırsan geven dibini gözler. Ḳarı sikildi, ḳapı [11b/12] baġlandı. Ḳarın doyuran aşı göz tanur. Ḳécele dedesi ḫéyrine dal tapılamaz. [11b/13] Ḳardaşlar savaşdı, eblehler inandı. Ḳarı ḳudursa, ḳızın aparı. Ḳara palās yumaḳnan [11b/14] aġarmaz. Ḳıraġına baḫ bézin al, anasına baḫ ḳızın [al]! Ḳara palāsa bürün, élnen sürün! [11b/15] Ḳardan artuḳ reng olmaz. Ḳırmızı donum parıldar, baġırsaḳlarım ḳurıldar. [12a/01] Ḳarçıya dédiler "ʿĀmun ḳılludur.", dédi "Ḥalāl ḫāżır budur!" Ḳırḫ serçeni yıġsan bir küfte olmaz. [12a/02] Ḳaraçınun begi ḳaraçıdur. Ḳaraçı ḳızı dar sīret. Ḳara öküz ḳapuda baġlıdur. [12a/03] Ḳızın dögmiyen dizin döger. Ḳız ḳarında dayısı boynına düşer. Ḳızılbaş'un düşküni, poḫın yéyer [12a/04] ḳış güni. Ḳız alan, alana kimi yalvarur; ḳız véren, ölene kimi. Ḳızışmaduḳ odına, kōr olduḳ [12a/05] tüsdisinden. Ḳısıla ḳısıla béhişte gédince oṣṣura oṣṣrura cehenneme gét! Ḳış ḳışlıḳın

[12a/06] gögde élemez. Ḳeżā menden géçsün, her kime deger degsün. Ḳeşṣābdan minnet çekince daşaḳlarımun [12a/07] etini yéyirem. Ḳalyanun başı ḥeḳde olı. Ḳılıç ḳınını kesmez. Ḳelb yanmasa gözden yaş [12a/08] çıḫmaz. Ḳelb māl ṣāḥibine ḳayıdı. Ḳalʾa ḳapusını baġlamaḳ olı, ādamun aġzını baġlamaḳ [12a/09] olmaz. Ḳamışlu yér, gümüşlü yér. Ḳeḥbenün ḳazanduḳı ennik-kirşana géder. Ḳeḥbeye sikiş [12a/10] örgetmek olmaz. Ḳeḥbenün göyli olsa dīvār çatlaḳınnan vérür. Ḳurdun adı yédi-di [12a/11] yése-de yémese-de. Ḳurt yuvasından sümük eskük olmaz. Ḳurt ḳarıyanda götünde [12a/12] saḳsaḳanlar yuva baġlar. Ḳurta dédiler “Yaylaḳa ne-vaḳt gédirsen?”, dédi “Bizimki élnendür.” [12a/13] Ḳurtun üzi aḳ olsa ābādanluḳa gündüz gelür. Ḳurt ḳoyuna tepende vāy bir géçilinün [12a/14] günine. Ḳurt beḫilluḳından artmaz. Ḳurtun üzin gördün mübārek, görmedün [12a/15] daḫı mübārek. Ḳurt ne bilür, ḳatır bahādur. Ḳurt géçinün bir zadını yémeyüb. Ḳurt [12a/16] dumanluḳ ister. Ḳurt öz püşkinnen küsmez. Ḳurtun ābādanluḳa gelmegin köpegün [12a/17] ḥīzluḳındandı. Ḳonşı çanaḳı ḳonşıya borcdı. Ḳonşıya bir inek iste, Tarı sene iki inek [12b/01] vérsün. Ḳum acısı ḳavun acısı. Ḳurbaġanı bir yol suya atsan iki yol daşlanı. [12b/02] Ḳonşı göti ḳonşıya yéke görüki. Ḳavunnan ne işün var, bazı séyri éle. Ḳonaḳun üzi gülsün, [12b/03] év yiyesi ḳan aġlasun! Ḳoyun olmıyan yérde géçiye “ʿAbdüʾl-Kerīm Aḳa” déyeller. Ḳurı süfreye duʿā olmaz. [12b/04] Ḳavırḳanun yananı çatlar. Ḳorıyan göze çöp düşer. Ḳonşıya bir daş degdi, éle bildim saman [12b/05] cuvālına degdi. Ḳulaḳlı ḳoyun bir yol hülker, kere ḳoyun iki yol. Ḳoy désünler, şāh budaġun bāġı [12b/06] var. Ḳoyuna ḳırḳlıḳ düşende géçi çézmaḳa düşer. Ḳoca telesür, erik vaḳtinde yétişür. Ḳorḫaḫ [12b/07] sövdāger bāzar-gān olmaz. Ḳonşıya ümīd olan şāmsız ḳalı, oynaşa ümīd olan ersiz. [12b/08] Ḳoyun ḳuzı yaġı basmaz. Ḳonaḳı éve ḳoymular, oḫ yayın yuḫarı başdan asur. Ḳövm [12b/09] ḳövmi siker; yād olı, senün gōrını. Ḳonaḳ ḳonaḳı istemez, év yiyesi héç birin. Ḳurutdum, ḳurutmamış [12b/10] ḳurı ḳurı ḳurbānun menḳura çāre yoḫdur. Ḳoy, men zīrek atum, sen péymāneni dut! Ḳoy, men ḳaşavı [12b/11] götürüm, sen şıllaḳla! Ḳolun sınıḳı boyuna yükdür. Ḳoduḳ çulına göre oşşurı. [12b/12] Ḳoy burama, vır burama! Ḳorḫ onnan, ḳorḫmaz Tarı’sından. Ḳonaḳ év yiyesinün ṭerlanıdur, [12b/13] her yérde baġlasa orda durar. Ḳorḫulı baş salāmat olur. Ḳovmaḳ-da hünerdi, ḳaçmaḳ-da. [12b/14] Ḳonşı ḳonşıya ten gerek, ten olmasa gén gerek. Ḳonşı ḳonşıya yanan gösteri. Ḳonşun [12b/15] pisdi göç ḳurtul! Ḳonşı cānı, dīvār yanı. Ḳuş geli bir butaya sıḳılı. Ḳiyāmet [12b/16] o gün ḳopar, biri yéye biri baḫa. Ḳuş var etin yéyeller,

ḳuş var et yédirüller. Ḳonaḳdan [12b/17] ḳaçmaḳ olmaz. Ḳonaḳ umduḳın yémedi. Ḳonşı muncıḳın oġurlıyan aḫiretde taḫar.

[13a/01] **Ḥerfü'l-Kāf** Kiminün evveli kiminün āḫiri. Gāh dervāzadan géçmez, gāh igne deliginnen géçer. [13a/02] Gāmış şüşekiden ne anlar? Kāsıbun oġlı olunca dövletlünün ḳulı olasan! Gāmış [13a/03] ne bilür, Cemāl Aḳa kimdür? Kārun götine aḳac soḫdılar; dédi, "Ne ṭaḳ ṭuḳdı?" Ketdi ölüsi n'éler, [13a/04] sedir kāfūrı? Kötügün götin oda yırtar. Getdügi su sıçduḳı poḫı arıtmaz. Géçene "güẕeşt" [13a/05] déyeller. Gāh meni baba vāyı, gāh meni vāy babanı. Géçen güne gün yétmez, calḳasun güni güne. [13a/06] Kiçiklerden ḫaṭā, böyüklerden ʿeṭā. Kiçige kiçik déyeller, böyüge böyük. Kiçik aġzunan böyük poḳ yéme! [13a/07] Kiçik daşdan kelek olmaz. Géc geldi, téz örgendi. Géçi handa, biz handa? Géçi [13a/08] ḳurbānluḳ olmasa bahāsı olur. Géçinün ḳoturı ser-çéşmeden su içer. Géçiye çaḫır vérsen, [13a/09] ḳurta dav géder. Géçinün ʿemeli azanda çobanun degnegine sataşur. Géçi cān ḳayḳusında [13a/10] ḳeşşāb pīy aḫtarır. Géçini géçi ayaḳından, ḳoyunı ḳoyun ayaḳından. Kéçel çāre bülse, öz [13a/11] öz başına éler. Kéçel ḥalvā yéyer, pulına minnet. Kéçel suya gétmez. Kéçel āmcuḳı isdi olur. [13a/12] Kéçelün kéçellügi-y-nen ne işün, sözinün géçerlügi-y-len ol-gilen! Kéçel başıma saḳḳız salmusan, [13a/13] yā kör gözime dārū. Géce ḳara, géçi ḳara. Géde géde deve kimi gérü işer. Kedḫudā-y-lan ḥésāb géden [13a/14] évine borclu géder. Kedḫudānı gör, kendi çap! Kirāyesi çoḳ, menzili yavuḳ, ḥésab [13a/15] harasındadur? Gezen ayaḳa daş deger. Kürd'e démaḳ olmaz, yaḫşıdur démaḳ olı [13a/16] "Bu Kürd o Kürd'den yaḫşıdur." Kürd Kürd'i tanımasa, mekri mekrini tanur. Kürküve bit düşdi [13b/01] évive od düşdi. Kürd ṭebīʿetindedür: "Basasan sıçar, buraḫsan ḳaçar." Gizlin boġaya gelen aşikār [13b/02] doġar. Gözel de çoḫ gözel-idi, vırdı çiçek-de çıḫartdı. Gözellerde vefā olmaz. Küsüli [13b/03] ḳardaş gel öküzi çataḳ, senünki sende menimki mende. Kesik başdan ses çıḫmaz. Kesilmişleri örgetüb. [13b/04] Küsenün payın yéyeller. Kişi olan bud eti yémez ki, göte yaḫundur. Kemāl'a bél baġlama, Kemāl [13b/05] bāġı suvarmaz. Gülden gül törer otdan ot. Güleş göni olsa, düşer başı yarar. [13b/06] Kül savursan başuva, uca küllükden savır! Gülün dalısı ḳabaġı olmaz. Gülün [13b/07] igini gülābdan almaḳ olı. Geldi ḳaşın ḳayırmaḳa, vırdı gözin çıḫartdı. Kiminün [13b/08] davāsı, kiminün duʿāsı. Köhne şehere tāze nırḫ ḳoymaḳ olmaz. Gāh şele leleni basar, [13b/09] gāh lele şeleni. Gemide oturub gemiçi gözi çıḫartma! Kānken ne-ḳeder derin ḳuyı ḳazar, [13b/10] özini derinde görer. Günbed görisen, déyisen bes imām-zādedür. Kend yıḫılsa kelāvāsından [13b/11] meʿlūm olı. Kör kōra néce baḫsa, Tarı-da

kōra éle baḫar. Kōr gözden yaş ummaḳ [13b/12] olmaz. Kōr kōra déyer “Cırt bu biri gözüve!”. Kōr bāzāra varmasun, bāzār kōrsuz [14a/01] ḳalmasun! Kōr dutduḳın buraḫmaz. Kōr kōrı tapar, su çuḫurı, çölmek [14a/02] degirleni duvaḳın tapar. Kōr-ınan yoldaş ol, Tarı’nı arada gör! Kōr [14a/03] gözinnen ḳorḫar, kéçel başından.Göt götün düşmenidür. Götün vér mene, [14a/04] özün burnundan sıç! Göt véren elin dalda dutmaz. Göt vér, [14a/05] tüpürcek de vér! Göt vérib mescide ḥeşir almaḳ olmaz. Göt vér, daşaḳlarun [14a/06] bögisün! Göt gerek güzer döge, onı-da bir gözel döge. Göt öpmeknen aġız [14a/07] mırdār olmaz. Gülün istegi elün demegidi. Göñilden göñile [14a/08] yol var. Göñil sögen küçik olı. Küsenün payın yéyeller. Göñil dostını [14a/09] tanur. Göñül gözden su içer. Göñli balıġ istiyen, götin soyuḳ [14a/10] suda ḳoyar. Gölün yoḳdı daşaḳımda, elün n’éler ḳurşaḳımda? Göyüle [14a/11] güc yoḫdı. Güni danmaḳ olmaz. Güni palçıḳlan suvamaḳ olmaz. [14a/12] Gün çıḫar, ʿālem görer. Köçen yurdun ḳedrini ḳonan yurtda bülüller. [14a/12d] Görmemişün oġlı oldı, çekdi çükin ḳopartdı. [14b/00] [15a/00]

[15b/01] **Ḥerfü’l-Vav** Varın vérin utanmaz. Vīrān oġul atasına gétmez. [15b/02] Vérduḳı ānda bāḫ buyurduḳı ḳulluḳa! Var évi kerem évi, yoḫ évi verem évi.

[15b/03] **Ḥerfü’l-Yā’** Yalḳuz elden ses çıḫmaz. Yalḳuzluḳ Tarı’ya yaraşur. [15b/04] Yabuya timār élesün, şitil atar. Yatan apar, otın aparmaz. Yaġış [15b/05] altundan durduḳ, damcı altında egleşduḳ. Yalançınun évine od [15b/06] düşdi, héçkes inanmadı. Yalançınun évine kimin. Yalan ayaḳ [15b/07] dutar yérimez. Yā ḳayadan uçarsan, yā sikime sıçarsan. Yarası [15b/08] āvānd olanun ṭebībi ḳarşu gelür. Yaş-da ḳurı odına yanar. Yār-ilen [15b/09] özün danış, ara sözi év yıḫar. Yas yiyesi ovundı, yasa géden ovunmaz. [15b/10] Yada yarısı, ḳohuma hamusı. Yaġ yaġ üste géder, yarma yavan ḳalur. [15b/11] Yatan öküzün başına duran öküz sıçar. Yaza ḳışa bir ʿāġıl n’élesün? [15b/12] Yanunda yaramaz var, uzaḳdan demüre hū! Yatan iti oyatma! Yaḳmasan [15b/13] bir gürülde! Yanşaḳ götin kār yırtar. Yanana yanmamaḳ gerek. Yaġıdan [15b/14] yay boyınca. Yaġıdan mal ḳaytarub. Yār meni ansun bir pük hél-inen! Yārun [15b/15] yāra sovḳatı: Bir pük héldi, bir ceviz. Yatan öküz kōr élemese, duran öküz soncuḳ [16a/01] atmaz. Yā doġra, yā tilid éle! Yā ʿElī ḫ^{v}āce, yā ḫ^{v}āce ʿElī. Yetīmi ne dög, ne sög; [16a/02] çöregin elinnen al! Yetīme neṣīḥet véren çoḫ olı, çörek véren az. Yetīm [16a/03] ḳızdan béle üzi aḳluḳ yol aparı. Yetīmün etegine ḳavurḳa tökersen siki durar, vırar, daġıdı. [16a/04] Yetīmün çetin işi gene ḳaldı dannaya.

Yaḫşılıḳa yaḫşıluḳ her kişinün işidi, [16a/05] yamanluḳa yaḫşıluḳ er kişinün işidi. Yaḫşı oġul atasına ʿār olmaz. [16a/06] Yaḫşı götün var, ḳarpuz yé! Yaḫşı götün var, vér aġzına! Yaḫşıluġa yamanluḳ, [16a/07] kōr éşege samanluḳ. Yaḫşıluḳ éle, yetīm sik durannan sora üzive ḳabarsun! [16a/08] Yaḫşı özüvi yéllendirüsen, baḳḳāl emrüve vérse. Yérimemiş, yügürür. Yér [16a/09] berk olanda öküz öküzden görer. Söz ḳelb aḳçadı, ṣāḥibine ḳayıdur. [16a/10] Yélnen gelen, yélnen géder. Yél ḳayadan ne aparı? Yalançı, ṭamaʿ-kārı alladı. [16a/11] Yaz güninün tököleni, ḳış güninün aşı dadı olı. Yol ḥeramīsi ol, yoldaş ḥerāmīsi [16a/12] olma! Yuyulmamış ḳaşuḳ kimi özivi arıya soḫma! Yolsuzı yolda tapşur, yol özi [16a/13] vıraġandı. Yolnan géden yorulmaz. Yüz işçiden bir başçı. Yüz derenün [16a/14] başın bir dere keser. Yüz igne yıḳasan, bir cuvāldūz olmaz. Yüz altıncuḳ [16a/15] Tufarḳancuḳ. Yük bacınnan aġrınmaz. Yumurtası laḳḳ oldı. [16a/16] Yolçınun üzi ḳaradı, torbası dolı. Yoldan çıḫmaḳ ʿéyib degül, yolda gelmemek [16a/17] ʿéyibdi. Yoḳun işgelünce işge üzüli. Yoġunı yorḳan altdadur. [16b/01] Yügürek at arpasını arturı. Yéyen at ḳamçı istemez. Yavuḳ ḳonşı, uzaḳ [16b/02] ḳohumdan yéydür. Yolçı görmişduḳ, acuḳ élemaḳın görmemişduḳ. [16b/03] Yumuruḳı bize vırmaḳ olmaz. Yumurtlamadı, falanı niye içdi? Yoruldun [16b/04] sār-bāna, acdun çorbana. Yük eymese daşı ġürbete düşmez. Yorḳun éşek [16b/05] ḥoşı Allah'dan ister. Yüz altun danışanı, yüz kişi danışmaz. Yaman ādamun [16b/06] başına daş salasan çignine düşer. Yumşaḳ yérün bél-dārıdur. [16b/07] Yémişsizlıḳdan yéyirem yaḳur, yaḳur yandırur.

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / fâ i lün

[18a/01] Her gün Meḥerrem'ün onı her yérdi Kerbelā
Her buḳʿa ḳetl-gāhdı her firḳe eşkıya

[18a/02] Eḥkām-ı şerʿi her birisi bir vedīʿadur
Ḫifẓinde éhtimām éyleyüb ḫetem-i enbiya

[18a/03] Gāhī ṣelāta ḳürre-i ʿeyni déyüb Nebī
Gāhī ṣiyāma ḫāliḳ-i dāver olur ceza

[18a/04] Gāhī fürūʿa Ḥeżret-i Ṣādıḳ yégān-yégān
Söyler recül ḥedīṯ-i müfeżżelde ber-melā

[18a/05] Vardur ḥedīṯ-i cenbe-i ḥikmet kitāb-ı ḥeḳ
Ḥeşre gelür be-sān-ı cavānān-ı dil-rübā

[18a/06] Evvel kitāb u şerʿini ṣondan ʿeyālini
Tapşurdı ümmetine vidāʿında Muṣṭafā

[18a/07] Kerb-i belā büsāṭını ber-çīde étmege
Eṣḥāb-ı Yeṯrib içre ṯaḳīfe édüb bina

[18a/08] Eczā-yı encümen düzülüb ḥökm édüb nuḫust
İḥrāḳ-ı bāb u cenbine étdiler ibtidā

[18a/09] Pes Muḥsin'ī şehīd édüb hem anasını

Ondan ṣora şikeste olub ferḳ-i Murteżā

[18a/10] Ol-ḳedr géçmedi ki içüb zehr kāsesin

Oldı şehīd ẓülmle oḫlandı Muctebā

[18b/01] Pes Kerbelā müḳeddimesi başlanub Ḥüseyn

Min il géçüb muṣībetine olmaz intiha

[18b/02] Ẓülm-i benī-ümmīye vü ʿAbbāsiyān'dan

Péyġamber ʿitretine nicāt olmadı rica

[18b/03] Birce imām ḳaldı o da öz viḳāyesin

Emru'llāh ile beste görüb ġāīb olmaḳa

[18b/04] Ḳan oldı baġrı Şīʿalarun intiẓārdan

Emmā ẓühūrın éylemiri ḥikmet iḳtiżā

[18b/05] Léyk evvelimci dövre daḫı fürṣet olmadı

Péyġamber'ün özini veyā şerʿini dānā

[18b/06] Öldürmege şerīʿatında dövr-i āḫirin

Her yérde bir silāḥ édübdile cā-be-cā

[18b/07] Évlerde çölde mescid ü minberde sūḳda

Dāru'l-ḳeżāda kūçede pinhān bir bela

[18b/08] Ḥammāmlarda medres ü dāru’l-ḥökūmede

Sükkān-ı şeher ü ḳaṭıbe-i ehl-i rūstā

[18b/09] İḳdām olub bu meṭlebe āḫir zamānda

Īrān-zemīnde meclis-i şūrā olub bina

[18b/10] Onda adı saḳīfe idi indi encümen

Orda ʿÖmer müdīr olub burda Mīr Aḳa

[18b/11] Orda Ebū ʿUbeyde-i Cerrāḥ burda şéyḫ

Séyr éyle orda Ḫālid’e burda Şīrullāh’a

[18b/12] Mervān’lan Ġulām-Ḥüséyn ʿOşmān’lan Reʾīs

Édsen müvāzine bular artuḳ gelür ona

[18b/13] Gūsāle orda vāʿiẓ-idi burda Vāṣiḳ’a

Ṣedr-i z…ile üçümcini ḳoy ḳala

[18b/14] Üçden beri ve léyk o gūsāleden onı

Ḳeṭʿen güneh ḥerīf degüldile bunlara

[18b/15] ʿAbdül-Ḥüseyn Bābī ü Enṣāriyān tamām

ʿEzm étdiler şerīʿatı pāmāl ḳılmaḳa

[18b/16] Yazdıla lāyiḥa ki Meḥemmed yaḳīn degül

Aʿḳal ola veyā ʿuḳalā-yı Urūpa’ya

[18b/17] Ḥéyf orda bir Meḥemmed ʿElī şāh olmadı

Ġeyret édüb saḳīfelerin bağlaya topa

[18b/18] Yā bir Şücāʿ-devlet olaydı Medīne'de

Péyġamber'ün ḳapusını ḳoymazdılar yana

[18b/19] ʿÉlmünde her ne ḳedr ola leʿnet éy-ḫudā

Meḫşūş ḳıl bu meclise eczā olanlara

Mef û lü / fâ i lâ tü / me fâ î lü / fâ i lü

[19b/01] Sāḳī getür piyāle başımda ḫumāra baḫ

Ser-germ ḳıl meni ḳedeḥe ḳıl işāre bāḫ.

[19b/02] Şerʿün ḳ… mövce getürgilen

Eşʿār-ı ābdār tökülsün kenāre baḫ.

[19b/03] Aç bir gözün gözüm neẓer-i éʿtibār-ilen

İslāma hem şerīʿata éyle neẓere baḫ.

[19b/04] İslām ölüb şerīʿat itüb bayaḳı yatub

Gel ses çekek menimle gelek āh u zāra baḫ.

[19b/05] İslām'a kārī yara vérdiler Behāʾīyān

Ḥeşre kimi saġalmayacaḳdur bu yāra baḫ.

[19b/06] Gör hansı yāra bedter olur bundan …

İslām birbirin ḳırırı ṭürfe-kāre baḫ.

[19b/07] Gör biz neyuḫ aldıla Bāb intiḳāmını

İslām'dan bu firḳe-i şéytān-şiʿāra baḫ.

[19b/08] Ḥökkām-ı şerʿi nefy-i bilād étdiler tamām

Envārı söndürüpdiler eṣḥāb-ı nāra baḫ.

[19b/09] Dīnün imāmı ġāib olub yoḫdı ṣāḥibi

Başsız ḳalubdı millet ara iżṭırāra baḫ.

[19b/10] İslām'ı ḥifẓ éyleyen eşḫāṣ öldiler

Öldürdiler şerīʿati ḳövm-i şerāra baḫ.

[19b/11] Ṣovm u ṣelāt u ḥecc cihādı atubdılar

Séyr-i şerīʿat ile şerīʿat-medāra baḫ.

[19b/12] Gétdi zekāt geldi iʿāne tükendi ṣidḳ

Fıḳh u ḥedīṯ üṣūl atuldı kenāra baḫ.

[19b/13] Ḳānūn-ı İngiriz'i gözetdiler müslimīn

Ḳānūn-ı şerʿ gelmedi gūyā ki kāra baḫ.

[19b/14] Ḳurʾān'ı terk édipdile ḳānūnda gelmiri

Bir rūznāmedür ki gelüb intişāra baḫ.

[19b/15] Minberler üste vāʿiẓ hemīn rūznāmedir

Yā ki niẓām-nāmedi dāyir medāra baḫ.

[19b/16] Bu rūznāme dīn évini éyledi ḫarāb

.... bu rūznāme ü nāme-nigāra baḫ.

[19b/17] Ol vāʿiẓe o deftere ol müstemiʿlere

Allah özi cezā véri sen ḫetm-i kāra baḫ.

[19b/18] Gūyā müʿāyine gördüm ol-zamānı kim

Cemdeklerin asupdıla méydānda dāra baḫ.

[19b/19] Yā topa baġlayubdıla yā ki mehār édüb

Celle celāl-ilen aparıllar bāzāra baḫ.

[19b/20] Yā şeherden ḳavılla déyüller çıḫun gédün

Yā semt-i Heştrūd'a yā ki Bicār'a baḫ.

[19b/21] Ḥüffāẓ-ı şerʿ-i Muṣṭafevī ḥāmīyān-ı dīn

Fikr éyle gör ki gétdiler hansı diyāra baḫ.

[19b/22] Şéyḫ Müfid Şéyḫ Ṣadūḳ u Kelīnī'ye

Ṭūsī vü Murteżā vü Rażī vü Selār'a baḫ.

[19b/23] Hem üç şehīde oldı müḥeḳḳeḳ hayandadur

ʿEllāme vü Müḳeddesī Eḥmed-şiʿāra baḫ.

[19b/24] Aḳa-yı Meclisī vü Ḳum ʿālimleri tamām

İḫbār-ı ehl-i béyti éden intişāra baḫ.

[19b/25] Beḥrüʾl-ʿülūm'a n'oldı hanı Şéyḫ Murteżā

Şīrāz mīrzāsı olan tāc-dāra baḫ.

[19b/26] Hem séyyid-i mücāhid ü Şéyḫ-i Nerāḳīyān

Aḳā-yı Behbehānī-i ẕūʾl-iḳtidāra baḫ.

[19b/27] Tebrīz müctehidleri Monla Cevād Aḳa

Ḳardaşı oġlı gétdile dārʾül-ḳerāra baḫ.

[19b/28] İslām şéyḫi ḥışn-ı ḥeṣīn-i Merāġīyān

Oġlı Emīn ilen çekübler mezāra baḫ.

[20a/01] Séyf-i Bināb Ṭūs'da dār-ı …

Oḫşar niyām içinde yatan ẕülfiḳāra baḫ.

[20a/02] Söyle hanı Merāġa'nun ʿālimleri tamām

Ḥācīleri nāmūsı çekildi günāha baḫ.

[20a/03] Baḫ gör ne oldılar Ṣefevī şehleri tamām

Şāhān-ı ġāzīyān-ı şerīʿat-şiʿāra baḫ.

[20a/04] Sādāt-ı ehl-i bāṭın u pīrān-ı bā-ṣefā

Ṭüllāb-ı bā-riyāżet ü teḳvā-şiʿāra baḫ.

[20a/05] Merdān-ı bā-teʿeṣṣüb u eṣnāf-ı dīn-perest

Bu dārdan gidübdile hansı diyāra baḫ.

[20a/06] Erbāb-ı ġeyret ʿişmet cavānlara

Ḳoldı ki éylemezle bu defʿe nażāre baḫ.

[20a/07] Gétdile cümlesi düşüb İslāma reḫneler

Gel indi yérlerinde ḳalan lovġalara baḫ.

[20a/08] ʿİṣmet südi emen ḫanım ʿavratlara n'olub

Köhneldiler veyā da gédübler mezāra baḫ.

[20a/09] İndi nażāre éyle büyūt-ı ʿeẓāmda

İt nesli yābū toḫmı olan cındalara baḫ.

[20a/10] Ol itlerün tulası bu yābū balaları

Béle çıḫar ki indi édürsen nażāre baḫ.

[20a/11] Meʿrūfdur meṣel ki on riyālluḳ éşşegün

Hem on riyāl da küresi çeksün bāzāra baḫ.

[20a/12] Séyr éyle ol gédenlere baḫ bu ḳalanlara

Dünyāda inḳılāba vü berʿeks kāra baḫ.

[20a/13] Cumʿe hamı fālic olub bes ki méy içüb

İslām şéyḫi ṭelīb-i ṣeyd ü şikāra baḫ.

[20a/14] Aḥmaḳ ḥācī sefīh aḳa tiryākī müctehid

Ḳaldı bu ümmetün işi perverd-gāra baḫ.

[20a/15] Şerʿün emīni künc-i müṣellāda münzevī

Dervāza şéyḫi ḳeṭre olmuş sevāda baḫ.

[20a/16] Heştād yaşında indi ḳoyubdur ṭamaʿ-dişin

ʿEynek ḳoyub kemīn éyleyübdür şikāra baḫ.

[20a/17] Oġlı ġürāb béççesi tek aşiyānda

Meʾmūr-ı eḫẕ-ı māldı taḥvīldāra baḫ.

[20a/18] Ṣūfī kenāra gét ʿülemā vü müḳeddesin

Meşḳ-i niẓām édille dögüller naḳāra baḫ.

[20a/19] Gét encümen oṭaḳına icrāya ḳıl neẓer

Bir ṣedr ü ẕéyle bir de neẓer ḳıl kenāra baḫ.

[20a/20] Ṣedr ü ḳavām u Şéyḫ u Şīrullāh'ı séyr éyle

Yérmazüz aḳı nāẓir-i şām u nahāra baḫ.

[20a/21] Efyūnī ü ṭavīl ü baṭīn aḫ elif yā

Bunlardular gülāb ü ẕiʾāb-ı idāre baḫ.

[20a/22] Aʿvān-ı encümen olan erbāb-ı ʿélmler

Benzer yüki kitāb olan bir ḥimāra baḫ.

[20a/23] Biri vekīl-i ṣinfdir birisi fedāʾīdür

Elde tüfeng teh-pür ve bélde ḳeṭāra baḫ.

[20a/24] Az ḳurt var idi derede sen beḫte ḳıl neẓer

Deryā birin-de tāzeden atdı kenāra baḫ.

[20a/25] Séyyidlerün reʾīsi olur cüzv-i encümen

Séyr éyle beḫte ṭāléʿ-i nā-sāz-kāra baḫ.

[20a/26] Her firḳenün reʾīsine baḫ ḥālını soruş

Él ḫoşluḳını isteyesen ger bahāra baḫ.

[20a/27] Ḫāṣṣe tirāşı ṣinf içinde vekīl olub

Ṣinfe baḫub vekīle baḫub rūzgāra baḫ.

[20a/28] Sen bu falaḳḳalılara baḫ gör ne çırpınur

İtburnı kimi indi gelübler bāzāra baḫ.

[20a/29] Eczā-yı meclis olmaḳa atlar tepükleşür

Mābéynde çıḫan cānı miskīn ḥimāra baḫ.

[20a/30] Kimdür çıḫan cānı bu arada feḳīrler

Eṣnāf-ı per-şikeste vü zār u nizāra baḫ.

[20b/01] Her éşşek anḳıranda gerek baġlasun bāzār

Çün diksinüb oṭaḳdaki eṣl eşrāra baḫ.

[20b/02] Her ḳurt bir yana çeküri miṣl-i gūsfend

Çobanı yoḫdı gelle-i bī-bend ü bāra baḫ.

[20b/03] İslām içinde melceʾ ü möʾvā tapulmırı

Yā Rebbī pes penāh aparaḳ Zeng-bār'a baḫ.

[20b/04] Ġāīb olur imām şehenşāh baḫmırı

İslām ölüpdi millet olub pāre pāre baḫ.

[20b/05] "Hel men muʿīn" seslenüri dīn-i Muṣṭafā

Yoḫ bir riʿāyet éyleyen ol ḫᵛār u zāra baḫ.

[20b/06] Ger dīn ḫᵛār söyledim īrād étmesün

Eḥkāmını üṣūlını ḳıldım şümāre baḫ.

[20b/07] Tövḥīde n'oldı ʿedl hanı n'oldılar ʿüdūl

Ẓülm u fesād ehli sinüb éʿtibāra baḫ.

[20b/08] Yārān nübüvvet-ile imāmetden ad ḳalub

Gelmez maʿād ehli daḫı rūzgāra baḫ.

[20b/09] Ḳerżü’l-ḥesen ribā vü üḫüvvet nifāḳ olub

Ṣidḳ ü ṣefā ḫülūṣ atılmış kenāra baḫ.

[20b/10] Bir ṣidḳ ehli aḫtarasan yoḫdı şeherde

Emmā nifāḳ ehli hezārān hezāra baḫ.

[20b/11] Bi’l-merre gétdi mescid ü sādāt ḥörmeti

Ḳurʾān cānibine olunmaz neẓere baḫ.

[20b/12] Vāżiḥ déyülle tā ki bu Ḳurʾān u ehl-i ʿélm

İslām içindedür yérimez bu idāre baḫ.

[20b/13] Mensūḫ olur şaʿāʾir-i İslām ser-be-ser

Tebdīl olan şerīʿate tāze şiʿāra baḫ.

[20b/14] Ḫerc-i ziyāret-i Necef ü Kerbelā tamām

Ḳurbānluġı déyülle hederdür ḳerāra baḫ.

[20b/15] Éylülle ḥökm ḫelḳe ki vérsünle bunları

Meclisde ṣerf tā ola şām u nahāra baḫ.

[20b/16] Eʿyān-ı şeher cümle Firengī-meʾāb olub

Pāşne-neḫvāb u ḳundurā-pūş mollālara baḫ.

[20b/17] ʿEmmāmeler tamāmısı teġyīr tapdılar

Yā ġemze-bende yā ki külāh-ı şikāra baḫ.

[20b/18] Aḳ nāḫuna uzun buġa ḳırḫuḳ meḥāsine

Ḫeṭ-başı adlu zülf ḳoyan ḥācilere baḫ.

[20b/19] Teġyīr tapdı ḥedd-i zinā ḳoydılar ḳerār

Eczā-yı encümen tāza ḥedd-i iḥtikāra baḫ.

[20b/20] Tebrīz ḥökmi ḳeṭʿ-i müẕākīr-i müḥtekir

Ḫedd-i zinā ki taṭlıḳ yaġı ḳara baḫ.

[20b/21] Bir az géçer ki ḳıblemizi-de yavaş yavaş

Teġyīr édüb atalla bir özge diyāra baḫ.

[20b/22] Ẕātü'l-fürūc rākib-i fevḳu'l-sürūc olub

Éy ṣāḥib-i zemāne emān ẕü'l-fiḳāra baḫ.

[20b/23] Ṭiflān-ı ġeyr-i bāliġ olub ehl-i meşveret

Ser-gerdegān-ı leşker olub şīr-ḫᵛāre baḫ.

[20b/24] Merdān-ı kār-dīde olub münzevī tamām

Na-merdler olubdıla ṣāḥib-idāre baḫ.

[21a/01] Baḫsan beşīret-ile görersen tamāmısı

Dübb ü gürāzdur ki olublar sevāda baḫ.

[21a/02] Şeher ehli él böyükleri metrūk olubdılar

Nev-kīseler tamām tamām gelüb rūy-ı kāra baḫ.

[21a/03] Birisi Tūcī’den birisi Kürdī’den ḳaçub

Şehere gelüb minübdile ne éʿtibāra baḫ.

[21a/04] Mefʿūllar tamām müḳeddem olubdular

Şeh-bāz ʿerṣesinde gezen mürġ-ı sāra baḫ.

[21a/05] Sār oġlı olmaḳını ferāmūş éyleyüb

Sīmurġ maḥżarında çıḫullar şikāra baḫ.

[21a/06] Tedbīr-i emr élülle müdebbir-i mekr olub

Yā ki İmām-ı ʿEṣr gédübdür mezāra baḫ.

[21a/07] Var ʿālemün müdebbiri Allah’dur adı

Ne ṣedr u ne ḳavām ne bir rüşve-ḫᵛāra baḫ.

[21a/08] Ḥellāc u nānva vu ḳıldıḥ u bir zikr

Sükkān-ı kūh-pāye vü hem cüft-kāra baḫ.

[21a/09] Eʿyān-ı şeher olubdılar aʿvān-ı selṭenet

Şürbu’l-Yahūd’a indi gel éyle neẓere baḫ.

[21a/10] Ḥökkām-ı ẓālim ehl-i ġaraż ehl-i encümen

Tüccār-ı ḫāyın ehl-i ḳeżā rüşve-ḫᵛāra baḫ.

[21a/11] Erbāb-ı mülk ü naḳd olub māniʿu’z-zekāt

Eṣḥāb-ı feḳr ü fāḳa-i bī-iṣṭibāra baḫ.

[21a/12] Baḫ bezme ṣedr ẕéyl olub ẕéyl ṣedrdür

Bundan ḳiyās éyle péy apar her ḳerāra baḫ.

[21a/13] Teh-pür tüfenge ḳuşḳu baġlu cereslere

Varuna bād-gīre şiyāf-ı ṣiġāra baḫ.

[21a/14] Bu işlerün durulmaḳı ferż-ı meḥāldur

Allah meger özi éde bu derde çāre baḫ.

[21a/15] İslām nāṣir aḫtarırı léyk nāṣiri

Mūsā duraḳda gūşeden éyler neẕere baḫ.

[21a/16] İstir ki nüṣret éyleye emmā çi-fāyda

Millet ḥemiyyet étmiri étsün ne çāre baḫ.

[21a/17] Meşrūṭa'dan ger isteyesen kim nedür murād

Cingirde çekānde şām u nahāra baḫ.

[21a/18] Şükr éyledük ḫudāya ki geldi emīrimiz

Onnan-da çare olmadı tersikdi yāra baḫ.

[21a/19] Çün pās-bān gelle ilen ḳurt görüşdiler

Behrām-ı Gūr istiri çıḫsın şikāra baḫ.

[21a/20] Bu öz ṣerāfetiyle bulara déyen degül

Meʾmūr-ı şehden olmıya tā kār-zāra baḫ.

[21a/21] Ez bes ki çekdiler m… āḫırda özlerin

Saldıla Ḫūşmöhre'de bir gün nahāra baḫ.

[21a/22] Hem Dīzec ü Bināb'a da oldıla müstefīż

Ḳanmış yériklerine ve dolmuş ṭaġara baḫ.

[21b/01] Müllāka ḥökm éylülle ʿavārıż alınmasun

Léyk özleri alulla dü-bāre se-bāre baḫ.

[21b/02] Ḳeṣd-i ḳıtāl-ı Şāh-ıla géymişdiler kefen

Emmā gelende gürd ṣedāsı firāra baḫ.

[21b/03] Bülmem n'édelle ger göreler kim sipāh-ı Şāh

Dövri alub çıḫalla dama yā duvāra baḫ.

[21b/04] Toplar çekende neʿre-i Allahu-ekberi

Zānūlarında lerzine lebde ḳabara baḳ

[21b/05] Şīrān-ı encümend-ile rūbāh-ı meʿreke

Béle ṭebīʿet ʿādet olur cındalara baḫ.

[21b/06] Ẓüllām-ı bā-ʿemāme vü el-vāṭ-ı bā-revā

Pul almaḳa gédülle géce ḳapulara baḫ.

[21b/07] Her kim ḳapunı açmırı gündüz ḥökūmete

İḥżār édüb çeküller onı pāy-ı dāra baḫ.

[21b/08] Ṣidḳ-i ḥedīṣi Ḥācī Ḫaşşābdan soruş

Söyle ne geldi başuva éy beḫti ḳara baḫ.

[21b/09] Ḳoyma ʿedālet-i encümen ẓülme ʿeks-i nām

Bāver yoḫunsa ḫelḳde bu āh u zāra baḫ.

[21b/10] Bir nécce firḳe vardur ki çoḥ nā-necīb olur

Vér bir ḳulaḳ ki tā éylemeyüm men şümāre baḫ.

[21b/11] Dellāk naḫırçı culfa degirmançı bīşe-bān

Ḳeşşāb ḳaṭırçı yolçı ferrrāşlara baḫ.

[21b/12] Mefʿūl u māliyātçı ḳapan-dār u kānken

Sallāḫ u oynaġan gir çārvādāra baḫ.

[21b/13] ʿÜmmāl mövt ibn-i zinā vü ḳara-soran

Ḳavvād kül[l]ī ilḫıçı vu rāhdāra baḫ.

[21b/14] Ṣūrnāçı zenbūrekçi vü sāzende kéyd-kār

Tünbekçi sāz çalanla çabük-sevāda baḫ.

[21b/15] Ehl-i ribā ʿümūmen Ekrād u bāġbān

Vesvās Ṣiḳāḳī-i naḳḳāş-vāra baḫ.

[21b/16] Bunlar yüz arḫa dönse gene nā-necīb olur

Toḫm-ı piyāz bār-ver olmaz enāra baḫ.

[21b/17] Bu ṣinfden emīr eger olsa Yezīd olur

Yā Bābī yā fedāyī olur āşikāre baḫ.

[21b/18] ʿĀlimleri şerīḥ olı yā şéyḫ-i encümen

Tācirleri tamām olur süd-ḫ^{v}āre baḫ.

[21b/19] Eczā-yı Meclis [ü] vükelā vü fedāʾīler

Küllen bulardu yā yétişüller bulara baḫ.

[21b/20] Yandı ürek alışdı ciger bu şerāreden

Tecdīd-i meṭleʿ éylerem indi dübāre baḫ.

[21b/21] Yatma göñül bu ġeflet-ilen rūzgāra baḫ

ʿİbret göziyle gerdiş-i léyl ü nahāra baḫ.

[21b/22] Gāhī Ḥicāz içre saḳīfe éder binā

Gāhī ucaldı kūḫda dāruʾl-ʿimāre baḫ.

[21b/23] Orda salur ṭınāb ʿElī boynına çeker

Mescidde béyte éyleye tā yār-ı ġāra baḫ.

[21b/24] Orda çeker Ḥüseyn ʿeyālin esīr-vār

Geh meclis-i şerāba vu gāhī ḳumāra baḫ.

[21b/25] Gāhī vérür Yezīd eline çūb-ı ḫizrān

Tā éyleye imām dişine işāre baḫ.

[21b/26] Īrān'da gāh meclis-i şūrā éder binā

Ḳurʿān ḥökmini atala tā kenāra baḫ.

[22a/01] Meclis degül dükāndur açublar müḳābili

Şerʿ-i Nebī'de séyr éyle dükkāndāra baḫ.

[22a/02] Müslimdü yā müsilme[n]sen ḳıl mülāḥiẓe

Bir cānib-i şerīʿate bir de bulara baḫ.

[22a/03] Mescid yérine meclis ü Ḳurʾān müḳābili

Ḳanūn ḳoyulla zındıḳa-i āşikāra baḫ.

[22a/04] Meşrūʿ anun ḳabaḳına meşrūṭa ḳoydılar

Bu cemʿ de ḥeyāya neẓer éyle ʿāra baḫ.

[22a/05] Bī-şübhe öz kitābını Allāh ḥifẓ éder

Sen iştibāh éyleyüb uyma bulara baḫ.

[22a/06] Ḳurʾān İmām-ı ʿEṣr kimi pās-bānı var

Āḫırda bulları çekecek ẕulfiḳāra baḫ.

[22a/07] Ḳetl-i nüfūs-ı möḥteremi menʿ édüb Nebī

Ḳurʿān ḥökmidür atullar kenāra baḫ.

[22a/08] Yā menzilü'l-kitāb kitābını unutdılar

Küffār-ı encümen sen özün éyle çāre baḫ.

[22a/09] İkrām-ı ehl-i ʿélmi veṣiyyet édüb Nebī

Tebʿīd élülle şeherden özge diyāra baḫ.

[22a/10] Allāh'a Şāh'a müctehid'e ʿāḳḳ oldılar

Dünyādan ötri ṭāyife-i dīv-sāra baḫ.

[22a/11] Sādātı minber üste Yahūdī ḫiṭāb édüb

Belke Yahūdī-zāde déyüb āşikāra baḫ.

[22a/12] Müslim daḫı ne nevʿ Müselmān déyer buna

Bu cehl nuṭfesidi ne meḫfī cihāra baḫ.

[22a/13] Bunlara ʿedl söylesek Allāh ʿeẕābı var

Ger söylesek ki ẓülmdı gel seng-i pāre baḫ.

[22a/14] Öldürmeg-ile el götümüller meẕākir

Maḳtūlı ḳeṭʿ élülle bu çirkin şiʿāra baḫ.

[22a/15] Ḳātil müʾāḫiẕe ger olunmur olunmasun

Maḳtūldan ḳiṣāṣı élüller dübāre baḫ.

[22a/16] Tebrīz'de Ḥāci Ḳāsım'ı eşrārı memleket

Öldirdi miṣle éyleyüb asdı dīvāra baḫ.

[22a/17] Herkes suʾāl édüb sebeb-i ḳetlini onun

Cürmini müḫtekir dédiler iʿtiẕāra baḫ.

[22a/18] Hansı kitāb hansı nebī hansı müctehid

Ḳetl-işe miṣle ḥedd ḳoyub iḥtikāra baḫ.

[22a/19] Bir nüṭfe-i zinā hem özini hem özgeni

Öldürmeg-ile lāyıḳ olur iftiḫāra baḫ.

[22a/20] Rāciḥ dolulla béle ḫebīṣüʾl-ʿemelleri

Kerb-ü-belāʾda ḳana batan şehsüvāra baḫ.

[22a/21] Bā-ān-ki var ḥedīṣde ʿālemde héç şehīd

Yoḫdur ki ġeyẓe étmeye ol tāc-dāra baḫ.

[22a/22] Geh kār-ḫāne gāh demir-yol gehī vekīl

Geh pul télgrāf u gehī ḫerc-i pāra baḫ.

[22a/23] Geh ḳiymet-i fişeng geh imdād-ı leşkerī

ʿÜnvān éylülle Pul sepeler ḥācilere baḫ.

[22a/24] Līkin doyubdı millet-i bī-pīr mektebi

Efsūna gelmiri ki dolub kerḫ-i māra baḫ.

[22a/25] Bu rengler ki dutmadı indi bir ayrı reng

Ṣebbāġ-ı encümen buyurı usta-kāra baḫ.

[22a/26] Şeher içre her ne vardı dekākīn kūçe baġ

Meclis meḫāricine dayullar olara baḫ.

[22b/01] Baḳḳāl māliyātını ʿünvān édüb gehī

On-dört tüman alulla salullar ṭuġāta baḫ.

[22b/02]ʿEṭṭār Tūcī'ni ki ʿünvān éyleyüb

On-dört tümanda deşt édüb onda dübāre baḫ

[22b/03] Bir ay géçer ki ḫulfa-fürūş-ı Tucī gelür

Cevher adıyla onda da batmaz icāre baḫ.

[22b/04] ʿAllāf ḳaldı çünki kömürde ḳoyubdılar

Onnan da ...sin gerek alsun idāre baḫ.

[22b/05] Gét kārvān-sarāy-ı ḳedīme neẓere ḳıl

ʿEṭṭār birinc-i Ṣedr'i ḳoyub tobralara baḫ.

[22b/06] Ne ḥeḳḳi vardı kim sata başmaḳ saḳaṭ-fürūş

Lāzımdı māliyāt vére başmaḳçılara baḫ.

[22b/07] Elbette māliyāt ḳoyaḳcalar ribā-ḫʸāra

Arpa ve buġda ger girmese hem yapmalara baḫ.

[22b/08] Baş ḫerci götdü ʿöşri vü dam-daş mesāḥati

Mövlūd māliyātı vü ḫerc-i mezāra baḫ.

[22b/09] Sal yāduva ki ḫerc ḳoyullar …

Séyr éyleyüb biliṭ-i şerāb u ḳumāra baḫ.

[22b/10] Her dem béşin dutulla ne artuḳ medār-ılan

Tā ḳanların alub géçeler ayrılara baḫ.

[22b/11] Bu bir kelefdi kim sarıduḳcan gelür ucı

Yā bir ilanlu çéşmedi vérmiş fevāre baḫ.

[22b/12] Bir yaḫçı çéşmedür ki çul ḫercini görer

Ṣeʿd merḥebā bu veżʿe vü eḥsen bu kāra baḫ.

[22b/13] Ne minneti ne töhmeti ne bir ḳızarmaḳı

Ḥāżır çörek yé şükr éyle perverd-gāra baḫ.

[22b/14] Bunlar ḳoyalla bidʿati özge sürer kéyfin

Ollara pul ḳalur durı leʿnet bulara baḫ.

[22b/15] Ṣedr oġlı ṣedr veḳf édüb anbārı millete

Elli yaşında buġda çekilmiş ḳeṭāra baḫ.

[22b/16] Emmā ne buġda yād vérür ṣedr-ı evveli

Yoḫ meġze pīr sinne géden iḫtiyāra baḫ.

[22b/17] Her kim o buġdadan yédi kesb-i velā édüb

Düşdi belāya muḥriḳa dutdı āzāra baḫ.

[22b/18] Yā feciʿ étdi yā teb étdi veyā ki ḥebs bül

Dīvāne oldı yā ki düşüb kūh-sāra baḫ.

[22b/19] Bir gün çekildi car ki bāzārı baġlayun

Dervāza maʿberine gelün ḥökm ü cara baḫ.

[22b/20] Cemʿiyyet-ile ḫelḳ yıġışdıla mescide

Daşlandı minber üstine bir bāytāra baḫ.

[22b/21] Étdi suʿāl ḫelḳden āyā ne üz vérüb

Bāzārı baġlayubla ṣiġār u kibāra baḫ.

[22b/22] Vérdi cavāb rind müʿellim ki açmaruḳ

Bāzārı tā ki olmaya bu derde çāre baḫ.

[22b/23] Étdi suʾāl derd nedür çāresi nedür

Vérdi cavāb rind müʿellim dübāre baḫ.

[22b/24] Meclis aḳalarına ne vāḳıʿdı biliruḳ

Üç gündi éylemezle umūra neẓere baḫ.

[22b/25] Vérdi cavāb müctehid aḳa vü ḳardaşı

Oġlı müḫālifet élür eczā-yı kāra baḫ.

[22b/26] Ol-demde rind neʿre çeküb bes gerek bu gün

Tārāc ola özi gétsün kenāra baḫ.

[22b/27] Minberdeki ḥerīf dédi merḥebāvuza

Bu himmete bu ġeyrete bu sebk-i kāra baḫ.

[23a/01] İndi yaḳīn sizün bu ġeyūrāne işlerüz

Oldı cerīde gétdi Fireng ü Tatar'a baḫ.

[23a/02] Rind sīm durub dédi yoḥ meṣleḥet degül

Ṣebr éyleyün édek bu işe istiṣāre baḫ.

[23a/03] Evvel gerek reʾīse vérilsün ḫeber bu iş

Tebrīz'e télgrāf éde eczā-yı kāra baḫ.

[23a/04] Ol-gün bu nevʿ étdiler aḫşam ṣabāḥına

Cemʿ oldı ḫelḳ mescide ʿeṣri dübāre baḫ.

[23a/05] Petyāre çıḫdı minbere çekdi bir āh-ı serd

Ṣondan tenaṭṭuḳ éyledi kāşife kāra baḫ.

[23a/06] Yā étmiri müḫābire yā vérmiri cavāb

Rüşve alub ḫıyānet édübdür o ara baḫ.

[23a/07] Teklīfi men-de bilmerem ondan öziz bilün

Her nevʿ iḳtiżā éde réʾyüz o kāra baḫ.

[23a/08] Oldum reʾīs-i şūrişīyān biz satan durub

Seslendi el-reḥīl o ḳövm-i şerāra baḫ.

[23a/09] Meṭleḳ gerek reʾīs ola tārāc ola évi
Hem sīm- i télgraf ola pāre pāre baḫ.

[23a/10] Pes télgraf-ḫāneye yüz ḳoydılar tamām
Cemʿiyyeti tamām-ıla séyr éyle cara baḫ.

[23a/11] El-ḳişşe télgrafçı o dem zehre-çāk olub
Çekdi uzatdı öldi o ġufrān-medāra baḫ.

[23a/12] Éy kāş télgrafçı ölüb ḫetm olaydı kār
Emmā otuz min öldi Müselmān dübāre baḫ.

[23a/13] Bākū'da Ḫoy'da Urmı'da Savucbulaġ'da
Tebrīz'de Rey'de Reşt'de maḳtūllara baḫ.

[23a/14] Baḫ semt-i Erdebīl'e ḳiyāmet ḳiyām édüb
Bī-nefḫ-ı ṣūr meʿreke-i kār-zāra baḫ.

[23a/15] Bu işlerün netīcesini ölmiyen görer
Yā Rūm yā ki Rūs gelür bu diyāra baḫ.

[23a/16] Besdür Emīn ḫetm éyle ġāʾiyyeni ḳutar
Ṭūl-ı kelām bāʿiṣ-i olur inzicāra baḫ.

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / fâ lün

[26a/01] N’oldı méy-ḫanaya sāḳī her daḫı cām olmaz
Cām vér cām kimi rāfiʿ-i esḳām olmaz.

[26a/02] Bedrde yāri vü āḫirde durub cāmı getür
Béle āġāz tapılmaz béle encām olmaz.

[26a/03] Dövr-i ḥürriyyet ü serdār-ı Şücāʿu ʾd-dövle
Müḫbirü ʾs-selṭene vālī béle éyyām olmaz.

[26a/04] Ḳelem āzād dil āzād u ḫalāyıḳ āzād
Zāhidün menʿi cüz efsāne u ser-sām olmaz.

[26a/05] Zāhidā çün ʿemelün niyyet-i ḳurbetle degül
Bu ki vechi ʿemelün ḳābil enʿām olmaz.

[26a/06] İlde bir yol dilenüb Kerb-i Belā’ya gitmek
Dergeh-i Ḥeḳk’de héç māḥī-i āṣām olmaz.

[26a/07] O ziyāret ki ola ḳeṣdi riyā ḫerci ribā
Hamusı Méykededе ḳiymeti bir cām olmaz.

[26a/08] Bu ziyāretlere vérüller ne ḳüṣūr
Sehldür ḳeṣrde bir ḥışt-ı leb-i bām olmaz.

[26a/09] Néççe yā bunı göbekden kefelün zaḫme salub

Kefelün yarası ḥeşre kimi olmaz.

[26a/10] Zāhidā terk éyle nemmāmçıluḳ ḥāletini

Adın İslām ḳoyan kimesne nemmām olmaz.

[26a/11] Çoḫ adamlar atasınun gözini kor éyledi

Ki kor oġlı ola emmā ulu bed-nām olmaz.

[26a/12] Her ʿElī adlu meger télli-baba oġlı olur

Hamı tiryāk çeken ḥöccetü'l-İslām olmaz.

[26a/13] Encümen télli-baba télli vü mürted télli

Terāzū millī balam millī kimi nām olmaz.

[26a/14] Kāf elif kā daġı tek ser-kefele kim yapuşa

O kefel ṣāḥibine héç dahı rām olmaz.

[26a/15] Déme her çignine tünbek salana Tülki ʿEli

Her aḳac atlu séli Ṣādıḳ-ı Behrām olmaz.

[26a/16] Olabülmez hamı ʿAbbās-ı ʿİmādüʾl-islām

ʿ Élm maḫṣuṣdı her kimseye ilhām olmaz.

Mef û lü / fâ i lâ tü / me fâ î lü / fâ i lün

[27a/01] Étdi suʾāl menden ʿezīzī ki éy Emīn

Şéʿründe şerʿi muẓmer ü ḥikmetdi müstebīn.

[27a/02] Kelimāt-ı ṭeyyibātdı ṭebʿün netāyici

Enfāsı ʿĪsevīdi vü … erbeʿīn.

[27a/03] Ḳebl-ez-vuḳūʿ vāḳıʿanı şerḥ ḳılmusan

Her miṣraʿun vérür ele bir meṭleb-i mehīn.

[27a/04] Meʿrūfa emr münkeri nehy éylemek bugün

Meḫṣūṣdur cenābuva yoḫ bir senün kimin.

[27a/05] İşkālımız olubdı onı refʿ ḳıl özün

Çün senden özge yoḫdı refʿ éden yaḳīn.

[27a/06] Yazmışdı rūznāme-i Ḥeblü'l-metīn'de

Gördüm oḫurdı yér …

[27a/07] Meşrūṭa bir āġacdı ki her yérde ekseler

Ḳandan suyı gerek ola tā berkide kökin.

[27a/08] Çün berkidi köki üç [y]üz ilde s̱emer vérür

Bizde hanı oʿömür görek bār vérmegin.

[27a/09] Vérdim cavāb yuḫlama oġlum éşit-gilen

Ḥeblüʾl-metīn meṭlebine maʿnā-i metīn.

[27a/10] Baḫ fiṭretün kitābına tapʿélm nöḳtesin

Nāfiʿ degül bu bābda tekṣīr-i cāhilīn.

[27a/11] Bu bābda gelür iki maʿnā ḫeyālime

Sen hansını pesend éylesün dut-ġılan birin.

[27a/12] Mebnā-yi ḥācī ḳāżīdi meʿnā-yı evveli

Fitvā-yı şeḫsi ḫod dāʿīdi düyyümīn.

[27a/13] Maʿnā-yı evveli budı kim ġeflet éyleme

Ekdile ve suvardıla vérdi ṣemerlerin.

[27a/14] Ol üç yüz ilde bār véren engerīrdür

Çün toprağı yavandı ne ḫāk bu ser-zemīn.

[27a/15] Burda üç ilde vérdi ṣemer görmisen meger

Vérmiş ṣemer emānet-i Ḳurʾān u şerʿ u dīn.

[27a/16] Hem ʿālimān-ı ümmet-i sādāt-ı milleti

Geh ḳetl-gāh nefy élüller bu mülḥidīn.

[27a/17] İʿzāz-ı küfr ü ẕillet-i İslām ü irtidād

Refʿ-i ḥicāb-i imāce-yi emvāl-i Müslimīn.

[27a/18] Hem minbere Gürcī çıḫub déyer

Meşrūṭa oldı indi ne Gürcī ne möʾminīn.

[27a/19] Ne ṣovm ne selāt ne ḫums u ne zekāt

Bu müfte-ḫʸār mollāların boşla sözlerin.

[27a/20] Ḥürriyyet oldı ḳoy yére ḳeyd-i şerīʿatı

Cır vér yéle bu ḳiṣṣe üṣūlun vereḳlerin

[27a/21] Evvel bu şāhı ʿezl éyleyün ondan éyleyün

Kūtāh ictihād-ile teḳlīd mebḥaṣin

[27a/22] Bād-ı ṣebā güẕār éyle ḳāżī ḥüżūrına

Éyle salām pes edeb-ile öp ellerin.

[27a/23] ʿÖẕr-i cesāret isteyüp ʿerż ét cenābına

Bir ay tamām olmadı kim vérdi birlerin.

[27a/24] Evvel ṣemer bu oldı-ki sādātı dögdiler

Mescidde pes ḥökūmete gönderdiler üçin.

[27a/25] Şéyḫiyyeti öldürdile mescidde görmedün

Çün minber üste étdiler iẕhār-ı emr-i dīn.

[27a/26] Sen görmedün ki Nāṣiru'l-islām'ı ḳovdılar

Bī-çāre Ṭūs'a kimi yıġışdırmadı özin.

[27a/27] Yā görmedün-ki Nāsiḫu'l-İslām ʿibretin

Hecvinde yazmış-ıdı Şükūhī ḳeṣīdesin.

[27a/28] Palçıḳladıla müctehid aḳa ḳapusını

Sen bagla ḳapularını yā Rebbü'l-ʿālemīn.

[27b/01] Ḳovdılar oglını ʿAleviyyān semtine

Hiç indi de Merāġa'ya çöndermeyüb üzin.

[27b/02] Evvel ilinde bu ş̱emerātı édüb tamām

Emmā üçümci ş̱emer vérdi özlerin.

[27b/03] Yā şeherden çıḫartdıla bā-īn-ki öldürüb

Méydānda nārvendden asdıla cemdegin.

[27b/04] Yā miş̱le éyledile veyā dāra çekdiler

Yā şeherlerde ḥebsde aldıla cānların.

[27b/05] Emmā ki rūz-nāmede üç yüz ili yazub

Yeʿnī fesādı münḳaṭiʿ olmaz o vaḳta dīn.

[27b/06] Doġrı yazıbdı bu sözi el-ḥeḳ bu meṭlebün

ʿAḳl-ı salīm éyledi teṣdīḳ ṣiḥḥetin.

[27b/07] Emmā ʿibāretinde édübdür müsāmiḥe

Gétdi bu iġtişāş durulmaz ẓühūra dīn.

[27b/08] ʿĀḳil baḫanda ümmeti üç ḳism-ilen görer

Meşrūṭa cānibine eger vérse nisbetin.

[27b/09] Meşrūṭa-ḫʷāh ṣerfdi meşrūʿa-ḫʷāh ṣerf

Yā iḳtiṣādı vaḳta baḫan şeḫs nīk-bīn.

[27b/10] Pes evvelimci ṭāʾīfe ger firṣet éyleye

Ḳoymaz ikimci ṭāʾīfeden zinde bircesin.

[27b/11] Hem béle ḥeṣr ikimcide çūn ḳanlu oldılar

Firṣet tapanda öldürecekdile birbirin.

[27b/12] Emmā üçümci ṭāʾīfe salmadı ẓāhiren

Enṣārı yā ʿİmād yā Mirzā Hüseyn.

[27b/13] İndi baḫun görün néce sāz müstebiddüler

Meşrūṭa vāḳtı oldıla meşrūṭaya muʿīn.

[27b/14] Geh ḳalʿa-bān başı görüşende déyerdiler

ʿÉyş ü sürūr-ilen yaşasın bu mücāhidīn.

[27b/15] Geh ʿerż-ı ḥāl étmege Ḥācī Bahādur'a

Kende gédüb déyer ki dur elden gédübdi dīn.

Mef û lü / fâ i lâ tü / me fâ î lü / fâ i lün

[28a/01] Āyā ne ittifāḳ düşüb bilmirem neden

Ḳāżī kesüb ayaḳını sallāḫ-ḫāneden.

[28a/02] Geldi-ki belke bir ḳız aparsın nahār-içün

Efsūs ḳız yérine tepük geldi şānadan.

[28a/03] Béle dutub tepük néçe gün bī-naṣīb olub

Hem sürfe-i seher-geh ü şuġl-i şebāneden.

[28a/04] Rengi ḳaçubdı müctehidün neṣʾe-ḳelb olub

Ḳorḫubdı yoḫsa ṣövlet-i ṣedr-i zemāneden.

[28a/05] Ger girmeseydi günkine dellāk ḫancanun

Kesmişdi ḳismetini yaḳīn āb u dāneden.

[28a/06] Fikr-i ilan u ʿeṣā vér éylemez sene reʾīs

Mūsā ʿeṣāsı bāk éylemez tāziyāneden.

[28a/07] Sulṭān ölüpdi irṣi ḳalub yoḫdı vāriṣi

Aġzuz sulandı yoḫsa bu şīrīn terāneden.

[28a/08] Ḥālā bu ḳedr ṣāḥibi vardur meḥellenün

Sīmurġ uçmıyubdı henüz aşiyāneden.

[28a/09] Ferrāşbaşı mālı deger gelmüb cerīmeden

Cemʿ éyleyüble tīġ-ile seng-i fesāneden.

[28a/10] Māl-ı ḥalāl toḫm-ı ḥalāla neṣīb olur

Sen cemʿ éyle rüşve eyle ḫidmet-āneden.

Mef û lü / fâ i lâ tü / me fâ î lü / fâ i lün

[28b/01] Éy ṭürre-i nigār ʿeceb tāb-ı dārsan

Éy zülf-i tāb-ı dār neden bī-ḳerārsan.

[28b/02] Beḫtim kimi ḳara şeb-i hicrān kimi dirāz

Güyā ki genc üste yatan şāh-mārsan.

[28b/03] Éy çéşm-şūḫ u nergis-i mesti perī-miṣāl

Güyā ki méy içübsen şebden ḫumārsan.

[28b/04] Ḫurşīd-i rūz-ı ʿiyd veyā ṣubḥ-ı veṣl-i yār

Yā ʿārżı nigār-ı melāyik-ʿizārsan.

[28b/05] Āhım ki daġı yandırı teʾşīri yoḫ sene

Rūʾīn-ten olmusan kemer-İsfendiyār'san.

[28b/06] Her-ḳeder aġladım gözelim bir soruşmadun

Kéy ʿāşiḳ-i ḥezīn neden bī-ḳerārsan.

[28b/07] Sen éy-reḳīb-i ḫebīṯ keṯāfetde gūʾīyā

Ḳāżī veyā da palçıḳa batmış ḫimārsan.

[28b/08] Çarḫa dédim ki ḳaşun olmuş neden kemān

Bedrün hilāl olubdı şafaḳ étmegin ʿayān.

[28b/09] Ne ebr-i tīredür bu ne bārān ne reʿd ü berḳ

Güller neden solubdur eser bād-ı mihrgān.

[28b/10] Ḳara bulut niḳāb édübsen kevākibe

Hem āf-tāb meşʿelini étmüsen nihān.

[28b/11] Bülbül çeküb başını ḳanadına lāl olub

Eşcār olub füsürde bahārun olub ḫezān.

[28b/12] Daġ aḳ kefen géyübdi vırar sīnesine daş

Hem çéşme çéşme éylüri gözyaşını revān.

[28b/13] Bāġı yanubdı lāle benefşe géyüb ḳara

Başın salub aşaḳa küdūretden aġla ḳan.

[28b/14] Sākit olubdı sār dutub yas-yāsemen

Gülşende yoḫdı lāle-i ʿAbbāsdan nişan

[28b/15] Pejmürde oldı sūsen ü efsürde oldı nesteren

Sünbül saraldı ḳaralayub şāḫ-ı erġuvān.

[28b/16] Vérdi cavāb çarḫ ki bedrim hilāl olub

Egdi bélimi merg-i ʿElī-Ekber-i cavān.

[28b/17] Nīze ucında şāh-ı şehīdān başın görüb

Şermende āf-tāb édüb meşʿelin nihān.

[28b/18] Zeyneb Ḥüseyn cenāzesi üstinde baş açub

Vechi budur ḥicāba girüb ġeyl-i eḫterān.

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / fâ i lün

[29b/01] Şerʿün emīnine olan cā-nişīn

Yeʿnī … ġemīn ü ḥezīn.

[29b/02] Besmele vü ḥemde éder ibtidā

ʿErż éyler éy-ḳāṭıbe-i aṣdıḳā.

[29b/03] Kimdür özine bunı ferż éylesün

Encümen eczāsına ʿerż éylesün.

[29b/04] Bu ne ḥamāḳatdı ki siz éyledüz

Mövt nidāsına belī söyledüz.

[29b/05] Siz yéne teklīfüvizi bilmedüz

ʿAbdül-Ḥüseyn Ḫan'ı meger görmedüz.

[29b/06] Bes niye bu mehlekeden ḳaçmısuz

Şāh ḳabaḳında dükān açmışuz.

[29b/07] Köhne bu bir sözdi besi dil-peẕīr

"Īn dom-i şīr-est be-bāzī megīr"

[29b/08] Müştebeh olduz ki olubsuz ʿezīz

Nekl éylerler siz şeyʾ-i leẕīẕ.

[29b/09] Bu ṭamaʿ ḫāmdı ferż-ı meḥāl

Zehrlü bir mārdı ḫoş ḫeṭṭ u ḫāl.

[29b/10] ʿAḳıllarıza birce duʿā yazdırun

Értelüken ḳebrivizi ḳazdırun.

[29b/11] Bu ne sefāhetdi ki dutdı sizi

Fikr meger éylemedüz bu sözi.

[29b/12] Yaḫşı zad olsaydı eger encümen

Artmaz-ıdı Nāṣiru'l islām'dan.

[29b/13] Ẕerrece ḫéyri ger olaydı yaḳīn

Göyde ḳapardı onı Mollā Ḥüseyn

[29b/14] Anluya ger var bu işe éʿtibār

Fāżıl-ı enṣār éder mi firār.

[29b/15] İndi géçüb çāre nedür cüz riżā

Étdi onı ki éylemeliydi ḳeżā.

[29b/16] Ḳurʿa çekün éy süfehā-yı zemen

Ḥovż kimün kimün ola nārven.

[29b/17] Séyr éylürem men o güni ber-melā

Başı açuḳ vālide-i béççehā.

[29b/18] Küçe vü bāzārda giryān gelür

Burnını geh-gāh sirişkin silür.

[29b/19] Ger ḫeber atsa birisi ḳız ne var

Söylüri bacı aḳanı asdılar.

[29b/20] Men bu işi üç géce bundan ḳabaḳ

Vāḳıʿ ada gördüm üzüzden iraḳ.

[29b/21]Başıma kül ḳaldı uşaḳlar yétīm

Gétdi daḫı meclis ara ḥörmetim.

3. DİZİN

A, Ā, ʿA, ʿ Ā

āb < Far. i. Su.

ā.+u+(āb u dāne) 28a/05

[=1]

āb-dār < Far.b.sf. Zarif, güzel, hoş.

ā.++(eşār-ı āb-dār) 19b/02

[=1]

ābād < Far.sf. Bayındır, şen.

ā.++(ābād olmaḳ) 11a/01

[=1]

ābādanluḳ < Far+Tür. i. Mutluluk.

ā.+a 12a/13, 12a/16

[=2]

ʿAbbās Kişi ismi. Safevi şahı.

ʿa.+dan+(lāle-i ʿAbbās) 28b/14

ʿa.+ı+(ʿAbbās-ı ʿİmādüʾl-islām) 26a/16

[=2]

ʿābbāsī < Ar. i. İran şahı Abbas tarafından bastırılan para.

ʿā. 1b/11

[=1]

ʿAbbāsīyān < Ar+Far. i. Abbasî halifeleri.

ʿa.+dan++(ẓülm-i benī-ümmīye vü ʿAbbāsīyān) 18b/02

[=1]

abdāl < Ar. i. ve sf. bedīl'in çoğulu. Dünya ile ile ilgisini kesip, Tanrı'ya bağlanmış olan derviş.

a. 8a/07

[=1]

ʿAbdüʾl-Ḥüseyn Kişi ismi, özel isim.

ʿa. 18b/15

[=1]

ʿAbdüʾl-Ḥüseyn Ḫan Kişi ismi, özel isim.

ʿa . 29b/05

[=1]

ʿAbdüʾl-Kerīm Aḳa < Ar+Moğ. Kişi ismi, özel isim.

ʿa. 12b/03

[=1]

ac sf. Aç.

a. 1a/08, 1a/13, 1a/14, 1b/08, 1b/12

a.+dan 1b/08, 6a/11

a.+dun 16b/04

a.+ı 1b/08, 6a/12

a.+ından 3b/19

a.+un 1a/10

[=12]

ac- f. Acıkmak.

a.-maram 1b/13

[=1]

acı sf. Acı.

a.++(acı olmaḳ) 7b/06

a.+sı 12b/01, 12b/01

[=3]

acı- f. Acımak, canı yanmak.

a.-yan 1a/12

[=1]

acuḳ i. Hırs, hiddet, gazap.

acuḳ élemek: küsmek, incinip gitmek.16b/02

[=1]

aç- f. Açmak.

a.-(gözün aç) 19b/03

a.-anı 7a/02

a.-ar+(dükān açmaḳ) 5b/09

a.-ar+(süfre açmaḳ) 3a/10

a.-maruḳ 22b/22

a.-maz 7a/02

a.-mırı 21b/07

a.-mışuz+(dükān açmaḳ) 29b/06

a.-ub 28b/18

a.-ublar+(dükān açmaḳ) 22a/01

a.-ur+(dükān açmaḳ) 3b/02

[=11]

açıḳ sf. Açık.

a.+un 4b/05

[=1] → açuḳ

açıl- f. Açılmak.

a.-mamış+(açılmamış süfre) 1a/07

a.-mışun 1a/07

[=2]

açuḳ sf. Açık.

a. 29b/17

[=1] →açıḳ

ad i. İsim.

a. 20b/08

a.+ı 6b/03, 12a/10, 18b/10, 21a/07

a.+ıdur 1a/02

a.+ımız 9b/13

a.+ın 26a/10

a.+ını 5a/05

a.+ıyla 22b/03

a.+un 1a/02, 1a/09

[=12]

ada i. Ada, her tarafı su ile çevrili kara parçası.

a.+da 1b/12

[=1]

aʿdād < Ar. i. ʿaded'in çoğulu, sayılar.

aʿ.+ı+(dövr ü aʿdād-ı bī-hemta) 7a/12

[=1]

ādam < Ar. i. Âdem isminden, insan.

ā. 1a/08, 4b/02, 8a/04

ā.+a 8a/04

ā.+ı 1a/14, 4a/05

ā.+ı+(ādamı yandırmaḳ) 3b/17

ā.+lar 26a/11

ā.+un 1a/05, 2b/07, 2b/16, 3b/16, 5a/09, 12a/08, 16b/05

[=15]

ādam-zāde < Ar+Far. b.i. İnsanoğlu.

ā. 1a/06

ā.+de 1b/01

[=2]

ʿādet < Ar. Görenek, usul, alışkanlık.

ʿā.++(ʿādet olmaḳ) 21b/05

[=1]

ādīneluḳ < Ar+Tür. i. Bayağılık.

ā. 2a/06

[=1]

adlu sf. Adlı, adı olan.

a. 11a/10, 20b/18, 26a/12

[=3]

Afşar Özel isim. İran'ın kuzeyinde, Anadolu'nun güneyinde, küçük gruplar halinde Afganistan'ın bazı bölgelerinde ve Azerbaycan'da yaşayan Oğuz Türklerinin yirmi dört boyundan biri.

a. 10a/03

[=1]

āf-tāb < Far. b.i. Güneş, güneş ışığı.

ā. 28b/10, 28b/17

[=2]

ağac i. Ağaç.

a.+dı 27a/07

a.+ı 2b/12

[=2] → aḳac

ağar- f. Ak olmak, beyazlaşmak.

a.-maz 11b/14

[=1]

āğāz < Far. i. Başlama.

ā. 26a/02

[=1]

ʿāğıl i. Koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanların gecelediği, etrafı çevrili, üstü açık yer.

ʿā. 15b/11

[=1]

ağır sf. Ağır.

a. 1b/13

a.++(ağır olmaḳ) 8a/05, 9a/04

a.++(ḳulağı ağır olmaḳ) 4b/03

[=4]

ağırlıḳ i. Ağırlık.

a. 1b/13

[=1]

ağız i. Ağız.

a. 7b/02, 14a/06

a.+ı+(ağzı) 1a/12, 3b/10, 7a/04, 7b/16, 10a/11

a.+ımı+(ağzımı) 1b/09

a.+ına+(ağzına) 16a/06

a.+ına+(ağzına düşmek) 4a/02

a.+ını+(ağzını) 12a/08

a.+ınnan+(ağzınnan) 4a/02

a.+unan+(ağzunan) 13a/06

a.+uz+(ağzuz sulandı) 28a/07

[=14] → aḳız

ağla- f. Ağlamak.

a.-(ḳan ağlamaḳ) 28b/13

a.-dım 28b/06

a.-maḳın 1a/12

a.-masan 10b/11

a.-maz 2b/12

a.-mıyan 1a/11

a.-sun+(ḳan ağlamaḳ) 12b/03

a.-yan+(ağlıyan) 3b/06

a.-yanun+(ağlıyanun) 2b/13

[=9]

ağlat- f. Ağlatmak.

a.-an+(ağladan) 1a/04

[=1]

ağna- f. (Hayvanlar için) Yere yatıp yuvarlanmak, debelenmek.

a.-dı 2a/06

[=1]

aġrı- f. Ağrımak.

a.-maz 10b/01

a.-r+(başı aġrımaḳ) 2b/09

[=2] → aġru-

aġrın- f. Ağır gelmek.

a.-maz 16a/15

[=1]

aġru- f. Ağrımak.

a.-r+(dişün aġrur) 9a/12

[=1] → aġrı-

āh ünl. Ah, yazık, feryat, figan.

ā. 4b/06, 20a/21

ā.+(āh u zāra gelmek) 19b/04

ā.++(āh u zār) 21b/09

ā.+ı+(āh-ı serd) 23a/05

ā.+ım 28b/05

[=6]

aḫ- f. Akmak.

a.-anından 1a/06

[=1]

āhil < Ar. sf.ʿāḳil'den, akıllı.

ā.+inen 1a/04

[=1] → ʿāḳil

āḫir < Ar. i. ve sf. Son, sonraki, nihayet.

ā. 18b/09

ā.+de 21a/21, 22a/06

ā.+de.+(yārı vü āḫir) 26a/02

ā.+den 7b/15

ā.+i 5a/07, 13a/01

ā.+in+(dövr-i āḫir) 18b/06

ā.+ün 1a/09

[=9]

āḫiret < Ar. i. Ahiret, öbür dünya, öteki dünya.

ā.+de 12b/17

[=1]

aḥmaḳ < Ar. sf. Aklı kıt, bön, budala.

a. 20a/14

[=1]

aḫsaḳ sf. Aksak, topal.

a.+ı 3b/16

[=1]→aḳsaḳ

aḫşam i. Akşam.

a. 23a/04

[=1]→ aḳşam

aḫtar- f. Ortaya çıkarmak, aramak, araştırmak, ummak, aktarmak.

a.-asan 20b/10

a.-ır 2a/03, 5b/16, 9a/01, 13a/10

a.-ırı 21a/15

a.-maz 7b/13

[=7]

aḳ i. Ak, beyaz.

a. 1b/01, 1b/05, 1b/08, 1b/11, 20b/18, 28b/12

a.++(üzi aḳ olmaḳ) 12a/13

a.+ı 20a/20

a.+ına(aġına) 4a/05

[=9]

aḳa < Moğ. i. aḳa “ağabey” Genelde köy ve kasabalarda sözü géçen, nüfuzlu, hatrı sayılan, saygı gösterilen kimse.

a. 1a/15, 20a/14, 27a/28

a.++(aḳa vu ḳardaş) 22b/25

a.+larına 22b/24

a.+nı 29b/19

a.+sı 1a/06, 1a/15

a.+sından 2b/03

a.+yı+(aḳā-yı Behbehānī) 19b/26

a.+yı+(aḳa-yı meclisī vü Ḳum) 19b/24

[=11]

aḳac i. Ağaç.

a. 1b/04, 2a/12, 8b/10, 13a/03, 26a/15

a.+dan 1a/03

a.+ı 1b/10

a.+ları 10a/06

[=8] → aġac

aʿḳal < Ar. sf. Daha akıllı, en akıllı, çok akıllı.

aʿ. 18b/16

[=1]

aḳça zf. Arıca, temizce.

a.+dı 16a/09

[=1]

ʿāḳıbet < Ar. i. Nihayet, son; istikbal, gelecek.

ʿā.+i+(ʿāḳıbeti olmaḳ) 5a/03

[=1]

ʿaḳıllı < Ar+Tür. sf. Akıllı.

ʿa.+ya 2b/13

[=1] → ʿaḳıllu

ʿaḳıllu < Ar+Tür. sf. Akıllı.

ʿa. 5a/04, 8b/05, 11a/05, 11a/05

[=4] → ʿaḳıllı

ʿaḳılsız < Ar+Tür. sf. Akılsız.

ʿa. 11a/05

ʿa.+ı 3b/14, 3b/16, 3b/16

[=4]

aḳız i. Ağız.

a.++(aḳız eğmek) 1b/06

[=1] → aġız

ʿāḳil < Ar. sf. Akıllı.

ʿā. 27b/08

[=1] → āhil

ʿāḳḳ < Ar. sf. Serkeş, isyankâr.

ʿā.++(ʿāḳḳ olmaḳ) 22a/10

[=1]

ʿaḳl < Ar. i. Akıl, us.

ʿa. 8b/08, 11a/05, 11a/06

ʿa.+dan 11a/05

ʿa.+ı 2b/07, 2b/16

ʿa.+ı+(ʿaḳl-ı salīm) 27b/06

ʿa.+ı+(ʿaḳlı olmaḳ) 11a/08

ʿa.+larıza 29b/10

ʿa.+nan 6a/03

[=10]

aḳluḳ i. Aklık, beyazlık.

a. 16a/03

a.+ına 3a/03

[=2]

aḳsaḳ sf. Aksak, topal.

a. 1b/04

[=1] → aḫsaḳ

aḳşam i. Akşam.

a.+un 1a/17

[=1] → aḫşam

al i. Kırmızı.

a. 1b/09

a.+ı 3a/11

[=2]

al- f. Almak.

a. 9a/01, 10a/10, 11a/10, 11b/14

a.-(elinnen almaḳ) 16a/02

a.-abülmez 8b/13

a.-an 12a/04

a.-ana 12a/04

a.-dıla 19b/07

a.-dıla+(cānların almaḳ) 27b/04

a.-duḳ 9a/08

a.-dun 1a/11

a.-ı 5b/11

a.-maḳ 10b/06, 13b/07, 14a/05

a.-maḳa 21b/06

a.-maz 8b/07

a.-sun 22b/04

a.-ub 21b/03

a.-ub+(ḳan almaḳ) 22b/10

a.-ub+(rüşve almaḳ) 23a/06

a.-ulla 21b/01, 22b/01

a.-ulla+(ḳan almaḳ) 8a/05

[=25]

ala sf. Karışık renkli, alaca.

a. 1b/12, 4a/05

[=2]

alçı i. Hayvanın aşık kemiği ile oynanan oyunda aşığın oyuk kısmının yukarı gelmesi hâli.

ʿāşıḳ kimi alçı durmaḳ: İşleri yolunda gitmek.

a. 9b/05

[=1]

ʿālem < Ar. i. Dünya, cihan.

ʿā. 11a/02, 14a/12

ʿā.+de 22a/21

ʿā.+ün 21a/07

[=4]

ʿālemīn < Ar. i. (ʿālem'in çoğulu) Âlemler, dünyalar.

ʿā.++(Rebbü'l ʿālemīn) 27a/28

[=1]

alıcı kuş b. i. Avını kaçırmayan doğan, şahin, atmaca cinsinden yıtıcı kuş.

alıcı kuşun: 1a/03

[=1]

alın- f. Alınmak.

ʿavārıż alın- 21b/01

[=1]

alış- f. Alışmak.

a.-dı 21b/20

[=1]

ʿālim < Ar. sf. Çok okumuş, bilgin.

ʿā.+leri 19b/24, 20a/02, 21b/18

[=3]

ʿālimān < Ar. i.ʿālim'in çoğulu; âlimler, bilginler.

ʿā.+ı+(ʿālimān-ı ümmet-i sādāt-ı millet) 27a/16

[=1]

ʿallāf < Ar. i. (Hayvanlar için)Tahıl, un, yem, ot vb.

ʿa. 22b/04

[=1]

Allah < Ar. i. Allah, Tanrı.

a. 1a/02, 2a/10, 2a/14, 8b/04, 11b/06, 19b/17, 21a/14, 22a/05, 22a/13

a.++(Allah saḫlasun) 1b/15

a.+a 5a/01, 22a/10

a.+dan 16b/05

a.+dur 21a/07

[=14]

Allahu-Ekber < Ar. "Allah en büyüktür." anlamında olup Allah'ın yüceliğini belirtmek için kullanılan söz.

a. 3b/06

a.+i+(neʿre-yi Allahu-ekber) 21b/04

[=2]

allat- f. Aldatmak, yoldan çıkarmak.

a.-ı+(alladı) 5a/08, 16a/10

[=2]

alt i. Alt, bir şeyin yere bakan yüzü.

a.+da 4a/10, 7a/07

a.+dadur 16a/17

a.+ı 6a/03

a.+ınan 2a/03

a.+ında 2a/09, 15b/05

a.+undan 15b/05

a.+uva 5a/02

[=9]

altıncuḳ i. Altın madeninden yapılmış para, lira.

a. 16a/14

[=1]

altun i. Altın.

a. 9b/03, 10b/12, 16b/05

[=3]

ʿām i. Dişilik organı.

ʿā. 5a/13, 11a/03

ʿā.+ımız 9b/13

ʿā.+un 6b/11, 12a/01

[=5]

āmcıḳ i. bkz. ʿām

ā. 1b/01, 1b/02

ā.+a 1b/07

[=3] → āmcuḳ

āmcuḳ i. bkz. ʿām

ā. 1b/14, 7b/14

ā.+ı 13a/11

ā.+ımı 6b/01

ā.+lardan 9b/11

[=5] → āmcıḳ

amrūd < Far. i. emrūd'dan, Armut.

a.+ı 1b/03

[=1]

ān < Ar. i. Lahza, pek az bir zaman.

ā.+da 15b/02

[=1]

an- f. Anmak.

a.-sun 9a/08, 15b/14

[=2]

ana i. Anne

a.+dan 3a/18

a.+m 11b/11

a.+nı 1b/10

a.+nun 1b/07

a.+sına 11b/14

a.+sını 18a/09

[=6]

anbār < Far. i. İçine erzak ve eşya konan büyük yerli sandık veya bir binanın bu işe ayrılan bölümü.

a.+ı 22b/15

[=1]

anḳır- f. Anırmak.

a.-anda 20b/01

[=1]

anla- f. Anlamak.

a.-mıyanun 1a/15

a.-r 3a/08, 13a/02

a.-ya+(anluya) 29b/14

a.-yanun+(anlıyanun) 1a/15

[=5]

ant i. Yemin

a.+ı+(andı) 6b/12

a.+uva+(anduva) 4a/13

[=2]

apar- f. Almak, alıp götürmek.

a. 15b/04, 21a/12

a.-aḳ 20b/03

a.-dı+(ayaġ aparmaḳ) 3b/09

a.-ı 3b/02, 6b/01, 11b/13, 16a/03, 16a/10

a.-ıllar 19b/19

a.-ırsan 9b/05

a.-maḳa+(yola aparmaḳ) 4b/15

a.-maz 15b/04

a.-sın+(ḳıç aparmaḳ) 28a/02

[=14]

ʿār < Ar. i. Utanma, utanç, haya.

ʿā.++(ʿār olmaḳ) 16a/05

ʿā.+a 22a/04

[=2]

ara i. İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesafe.

a. 15b/09, 19b/09, 23a/06, 29b/21

a.+da 1a/05, 14a/02, 20a/30

a.+sına 7b/10

a.+sında 6b/01, 8b/04

a.+sındadur+(ḳaşnan göz arasında) 3a/11

a.+ya+(arıya) 16a/12

[=12]

ʿaraḳ < Ar. i Rakı.

ʿa.+ı 5b/10

[=1]

Aras Özel isim. Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nden doğup, Kura Nehri ile

birleşerek Hazar Denizi'ne dökülen bir nehir.

a. 2a/04

[=1]

arḫa i. Arka

a. 21b/16

[=1]

arḫalı sf. Koruyucu, kayırıcısı olan.

a. 2a/02

[=1]

arı i. (Hayvan) Arı.

a. 1a/02, 1a/13

[=2]

arıca sf. Temiz, saf.

a. 1a/17

[=1]

arıḫ i. Kanal, su yolu.

a.+a+(arḫa) 5a/03

[=1]

arıḳ sf. Zayıf, cılız, sıska.

a.+dur 8a/08

a.+ına 1a/10

[=2]

arıt- f. Arıtmak.

a.-maz 13a/04

[=1]

ʿārıż < Ar. i. Yanak.

ʿā.+ı 28b/04

[=1]

arpa i. Arpa.

a. 1b/11, 3b/01, 4a/08, 8a/08, 22b/07

a.+dan 4a/09

a.+sını 16b/01

[=7]

art- f. Artmak, çoğalmak.

a.-maz 12a/14

a.-mazıdı 29b/12

[=2]

artır- f. Artırmak, çoğaltmak.

a.-ı 6a/07

[=1] → artur-

artuḫ sf. Üstün, kıymetli.

a.+dı 4a/11

[=1] → artuḳ

artuḳ sf. I.Yüksek, üstün. II.Çok.

a. 11b/15, 18b/12, 22b/10

[=3] → artuḫ

artur- f. Artırmak, çoğaltmak.

a.-ı 16b/01

[=1] → artır-

ārvat i. Kadın.

ā. 4a/09

ā.+ı+(ārvadı) 2b/08

[=2] →ʿavrat

as- f. Asmak.

a.-dı 22a/16

a.-dıla 27b/03

a.-dılar 29b/19

a.-updıla 19b/18

a.-ur 12b/08

[=5]

āṣām < Ar. i. iṣm'in çoğulu; suçlar, günahlar, kabahatler.

ā.++(māḥī-i āṣām) 26a/06

[=1]

āsān < Far. sf. Kolay.

ā.++(āsān gelmek) 3a/01

ā.+dı 7a/14

[=2]

āsda < āsta zf. Ağır-ağır, yavaş-yavaş.

ā. 1a/14

[=1]

aṣdıḳā < Ar. i. sādıḳ'ın çoğulu; samîmî dostlar.

a.++(ḳāṭıbe-i aṣdıḳā) 29b/02

[=1]

ʿāṣī < Ar. sf. Karşı gelen, asi.

ʿā.++(ʿāṣī olmaḳ) 1a/06

[=1]

aṣlan i. Aslan.

a. 6b/03

a.+nan 6a/02

[=2]

asma i. Üzüm ağacı.

a.++(asma üzüm) 1b/07

[=1]

aş i. Yiyecek, yemek.

a. 1b/09

a.+a 1a/13

a.+dan 7a/08

a.+ı 11b/12, 16a/11

a.+ılan 8b/03

a.+ına 2b/15

a.+un 1b/11, 7b/01

[=9]

aş- f. **I.**Yüksek bir yerin üzerinden geçip arka tarafına inmek, geçmek.

a.-dı+(başdan aşmaḳ) 10a/07

II. Katetmek.

a.-ar+(yol aşmaḳ) 8a/02

[=2]

aşaḳa i. Aşağı.

a.++(aşaḳa salmaḳ) 1b/04

a.++(başın aşaḳa salmaḳ) 28b/13

[=2] → aşaḳı

aşaḳı i. Aşağı.

a.+ya 2b/04

[=1] → aşaḳa

aşıḳ i. **I.** Ayak bileğinin iki yanındaki ufak kemikler.

a.+ımnandı 2a/04

II. Hayvanların aşık kemikleriyle oynanan oyun.

a. 9b/05

a.+ı 1a/15, 1a/16

[=4]

ʿāşiḳ < Ar. i. Birine, bir şeye tutkun, aşık.

ʿā. 3a/13, 11a/02, 11a/02

ʿā.+i 11a/03

ʿā.+i+(ʿāşiḳ-i ḥazīn) 28b/06

[=5]

āşikār < Far. sf. Belli, açık, meydanda.

ā. 2a/03, 13b/01

ā.+a 22a/11

ā.+a+(zındıḳa-i āşikār) 22a/03

ā.+e 21b/17

[=5]

āşinā < Far. sf. Bildik, tanıdık.

ā.++(āşinā olmaḳ) 8b/09, 9b/06

[=2]

āşiyān < Far. i. Mesken, ev.

ā.+da 20a/17

[=1]

āşiyāne < Far. i. Kuş yuvası.

ā.+den 28a/08

[=1]

at i. At.

a. 1a/03, 1a/03, 1a/05, 1a/07, 1a/08, 1a/08, 1b/11, 1b/15, 2a/11, 16b/01, 16b/01

a.+a 1b/15

a.+da 4a/10

a.+dur 11b/11

a.+ı 1a/07, 11a/08

a.+ınan 1a/04

a.+lar 20a/29

a.+ta 3a/16

a.+um 12b/10

a.+un 1a/10, 1a/16, 5a/11, 8a/07, 10a/02

[=25]

at- f. **I.** Atmak, fırlatmak.

a. 4b/10, 4b/18, 10a/01

a.-an 8a/03

a.-san 12b/01

a.-ub 3a/14

II. Vermek.

a.-allar 3b/11

III. Haber vermek.

a.-sa 29b/19

IV. Tekme atmak.

a.-maz 16a/01

V. Serpmek, yaymak.

a.-ar 15b/04

VI. Kapıya koymak.

a.-anı 3b/07

a.-maz+(éşige atmaḳ) 3b/07

VII. Kenara atmak, geçerliliğini yitirmek.

a.-ala+(kenāra atalla) 21b/26, 20b/21

a.-dı 20a/24

a.-ubdılar 19b/11

a.-ullar+(kenāra atullar) 22a/07

VIII. Korumamak.

a.-ar 3b/07

[=18]

ata i. Baba, cet.

a.+dan 3a/18

a.+dan+(atadan görmek) 3a/10

a.+mı 10a/09

a.+n 5a/01, 11b/10

a.+nun 1b/08

a.+sına 15b/01, 16a/05

a.+sından 2b/03

a.+sınun 26a/11

a.+vı 10a/09

[=11]

atıl- f. Atılmak, fırlatılmak.

a.-ı 8b/09

a.-mış+(kenāra atılmaḳ) 20b/09

[=2] → atul-

aṭlas < Ar. i. Üstü ipek, altı pamuk kumaş.

a. 10b/06

[=1]

atlu i. Ata binmiş kimse, süvari.

a. 26a/15

a.+ya 6a/01

a.+ynan 1b/02

[=3]

atul- f. Atılmak.

a.-dı+(kenāra atuldı) 19b/12

[=1] → atıl-

aʿvān < Ar. i. ʿavn'ın çoğulu; yardım edenler.

aʿ.+ı+(aʿvān-ı encümen) 20a/22

aʿ.+ı+(aʿvān-ı salṭanat) 21a/09

[=2]

āvānd sf. Düz.

ā.++(āvānd olmaḳ) 15b/08

ā.+ı 11a/04

[=2]

ʿavārıż < Ar. i. Olağanüstü durumlarda toplanan géçici vergi.

ʿavārıż alınmasun 21b/01

[=1]

ʿavrat < Ar. i. Kadın.

ʿa. 8a/04, 9a/07, 11a/07

ʿa.+dan 9a/06, 11a/06

ʿa.+ı 11a/07, 11a/08, 11a/09, 11a/10

ʿa.+lara 20a/08

ʿa.+un 9a/07, 11a/06, 11a/08, 11a/09, 11a/09

[=15] → ārvat

ay i. Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri.

a. 22b/03, 27a/23

[=2]

āyā < Far. e. Şüphe ve tereddüt bildiren edat.

ā. 22b/21, 28a/01

[=2]

ayaḳ i. Ayak.

a.++(ayaġ aparmaḳ) 3b/09

a.++(yalan ayaḳ) 15b/06

a.+a 4b/18, 13a/15

a.+ı+(ayaġı basmaḳ) 4b/18

a.+ın 3b/08

a.+ın+(ayaġın) 3b/09

a.+ından 13a/10, 13a/10

a.+ını+(ayaḳını kesmek) 28a/01

a.+unnan+(ayaġunnan) 9a/02

[=11]

ʿayān < Ar. sf. Belli, açık, meydanda.

ʿa.++(ʿayān étmek) 28b/08

[=1]

ayı i. Ayı.

a. 1b/05, 1b/06, 1b/07

a.+nun 1b/03

[=4]

ayır- f. Ayırmak.

a.-ı 10a/08

[=1]

ʿayın < Ar. Arapçaya özgü bir ses ve bu sesin karşılığı harfin adı.

ʿa.++(ḥerfü'l-ʿayın) 11a/02

ayran i. Ayran.

a. 4a/08, 4a/08

[=2]

ayrı sf. Farklı, değişik, başka; kendi başına, müstakil.

a. 1b/10, 22a/25

a.+lara 22b/10

[=3]

az sf. Çok olmayan, yetersiz, az.

a. 1a/08, 1a/17, 1b/03, 6b/08, 7a/02, 7a/08, 16a/02, 20a/24, 20b/21

a.+dan 1b/03

a.+ıdı 1b/12

a.+ınan 1a/10

[=12]

az- f. (Hayvan için) İdare edilemez, zaptedilemez duruma gelmek, kudurmak.

a.-anda 13a/09

[=1]

āzād < Far. sf. Serbest, hür.

ā. 26a/04, 26a/04, 26a/04

ā.++(āzād olmaḳ) 5b/12

[=4]

āzār < Far. i. Çıkışma, paylama.

ā.+a 22b/17

[=1]

azca zf. Az, azıcık.

a. 1a/11, 1a/17

[=2]

B

bāʾ < Ar. Arap alfabesindeki "b" harfinin adı.

b.++(ḥerfüʾl-bāʾ) 4b/01

[=1]

bā < Far. e. Bağlama görevinde edat; ve, ile.

bā-ān-ki < Far. e. Şu suretle ki, şu şartla ki, onunla ki.

b. 22a/21

[=1]

bā-imāme < Far+Ar. i. Sarık.

b.++(ẓüllām-ı bā-ʿemāme vü el-vāṭ-ı bā-revā) 21b/06

[=1]

bā-redā < Far+Ar. i. Yakışır, uygun.

b.++(ẓüllām-ı bā-ʿemāme vü el-vāṭ-ı bā-revā) 21b/06

[=1]

bā-riyāżet < Far+Ar. i. Nefsi kırma, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma, perhizle kanaatle yaşama.

b.++(ṭüllāb-ı bā-riyāżet u teḳvā) 20a/04

[=1]

bā-teʿeṣṣüb < Far+Ar. i. Kendi dinini çok üstün tutarak başka dinden olanlara düşman olma.

b.++(merdān-ı bā-teʿ eṣṣüb u eṣnāf-ı dīn-perest) 20a/05

[=1]

bāb(1) < Ar. i. Kapı.

b.++(iḥrāḳ-ı bāb u cenbi) 18a/08

b.+ın 4b/05

[=2]

bāb(2) < Ar. i. Konu.

b.+da 27a/10, 27a/11

[=2]

Bāb Kişi ismi. Bâbîliğin kurucusu, Mirza Ali Muhammed Bâb'ın isminin kısaltılmış hâli.

b. 19b/07

[=1]

baba i. Baba.

b. 4b/08, 13a/05

b.+n 5a/01

b.+nı 13a/05

b.+sı 7b/01

[=5]

Bābī Özel isim. Kendisini bir çeşit peygamber olarak ilan eden Mirza Ali Muhammed Bâb'ın 19. yüzyıl ortalarında İran'da kurduğu, sonraları siyasî bir hareket hâlini alan inanç sistemi; bu harekete dahil olanlara verilen isim.

b. 21b/17

b.++(Bābī ü enṣāriyān) 18b/15

[=2]

bāblu < Ar+Tür. sf. Yer yurt sahibi.

b. 4b/05

[=1]

bāc < Far. i. Vergi, harç; gümrük vergisi.

b. 4b/11

[=1]

bāc-dār < Far. b.i.Vergi toplayan kimse.

b. 4b/11

[=1]

baca < Far. i. bāce'den, baca.

b.+dan 1a/08

[=1]

bacanaḳ i. Eşleri kardeş olan erkeklerden her biri.

b. 4b/07

b.+ı 4b/07

[=2]

bacı i. Kız kardeş.

b. 29b/19

b.+nnan 16a/15

[=2]

bād < Far. i. Yel, rüzgâr.

b.+ı+(bād-ı mihrgān) 28b/09

b.+ı+(bād-ı ṣebā) 27a/22

[=2]

bād-gīr < Far. b.i. Baca.

b.+e 21a/13

[=1]

bāġ < Far. i. Bağ, büyük bahçe, bostan.

b. 4b/03, 4b/04, 4b/06, 22a/26

b.+da 4b/07

b.+dakin 8a/03

b.+dan 4b/08

b.+ı 4b/06, 12b/05, 13b/05

b.+uva 3a/11

[=12]

bağ i. Bağ, kemer.

b.+ını 10a/01

[=1]

bāġ-bān < Far. b.i. Bahçıvan.

b. 4b/03, 4b/06

b.++(ekrād u bāġbān) 21b/15

b.+un 4b/03

[=4]

bağır i. Göğüs.

b.+ı+(bağrı) 18b/04

b.+ı+(bağrı yanmaḳ) 28b/13

[=2]

bağırsaḳ i. Bağırsak.

b.+larım 11b/15

[=1]

bağış i. Bağış, hibe, yardım.

b. 7b/10

[=1]

bağışla- f. Bağışlamak.

b.-r 2a/07

[=1]

bağla- f. Bağlamak.

b. 10a/01, 27a/28

b.-ma+(bél bağlamaḳ) 13b/04

b.-maḳ 12a/08, 12a/08

b.-r+(bağlır) 3a/15

b.-r+(yuva bağlamaḳ) 12a/12

b.-sa 12b/13

b.-san 1a/07

b.-sun 20b/01

b.-ya 18b/17

b.-yabilmir+(başın bağlayabilmir) 3a/15

b.-yubdıla 19b/19

b.-yubla 22b/21

b.-yun 22b/19

[=15]

bağlan- f. Bağlanmak.

b.-dı 11b/12

b.-ı 10a/11

[=2]

bağlı sf. Bir bağ ile tutturulmuş olan, bağlı.

b.+dur 12a/02

[=1] → bağlu

bağlu sf. Bir bağ ile tutturulmuş olan, bağlı.

b. 21a/13

[=1] → bağlı

baḫ- f. Bakmak.

b. 2b/05, 3a/03, 4a/10, 4a/10, 5b/11, 5b/11, 8b/04, 8b/05, 11b/14, 11b/14, 15b/02, 19b/01, 19b/01, 19b/02, 19b/03, 19b/04, 19b/05, 19b/06, 19b/07, 19b/08, 19b/09, 19b/10, 19b/11, 19b/12, 19b/13, 19b/14, 19b/15, 19b/16, 19b/17, 19b/18, 19b/19, 19b/20, 19b/21, 19b/22, 19b/23, 19b/24, 19b/25, 19b/26, 19b/27, 19b/28, 20a/01, 20a/02, 20a/03, 20a/03, 20a/04, 20a/05, 20a/06, 20a/07,

20a/08, 20a/09, 20a/10, 20a/11, 20a/12, 20a/12, 20a/13, 20a/14, 20a/15, 20a/16, 20a/17, 20a/18, 20a/19, 20a/20, 20a/21, 20a/22, 20a/23, 20a/24, 20a/25, 20a/26, 20a/26, 20a/27, 20a/28, 20a/28, 20a/29, 20a/30, 20b/01, 20b/02, 20b/03, 20b/04, 20b/05, 20b/06, 20b/07, 20b/08, 20b/09, 20b/10, 20b/11, 20b/12, 20b/13, 20b/14, 20b/15, 20b/16, 20b/17, 20b/18, 20b/19, 20b/20, 20b/21, 20b/22, 20b/23, 20b/24, 21a/01, 21a/02, 21a/03, 21a/04, 21a/05, 21a/06, 21a/07, 21a/08, 21a/09, 21a/10, 21a/11, 21a/12, 21a/12, 21a/13, 21a/14, 21a/15, 21a/16, 21a/17, 21a/18, 21a/19, 21a/20, 21a/21, 21a/22, 21b/01, 21b/02, 21b/03, 21b/04, 21b/05, 21b/06, 21b/07, 21b/08, 21b/09, 21b/10, 21b/11, 21b/12, 21b/13, 21b/14, 21b/15, 21b/16, 21b/17, 21b/18, 21b/19, 21b/20, 21b/21, 21b/21, 21b/22, 21b/23, 21b/24, 21b/25, 21b/26, 22a/01, 22a/02, 22a/03, 22a/04, 22a/05, 22a/06, 22a/07, 22a/08, 22a/09, 22a/10, 22a/11, 22a/12, 22a/13, 22a/14, 22a/15, 22a/16, 22a/17, 22a/18, 22a/19, 22a/20, 22a/21, 22a/22, 22a/23, 22a/24, 22a/25, 22a/26, 22b/01, 22b/02, 22b/03, 22b/04, 22b/05, 22b/06, 22b/07, 22b/08, 22b/09, 22b/10, 22b/11, 22b/12, 22b/13, 22b/14, 22b/15, 22b/16, 22b/17, 22b/18, 22b/19, 22b/20, 22b/21, 22b/22, 22b/23, 22b/24, 22b/25, 22b/26, 22b/27, 23a/01, 23a/02, 23a/03, 23a/04, 23a/05, 23a/06, 23a/07, 23a/08, 23a/09, 23a/10, 23a/11, 23a/12, 23a/13, 23a/14, 23a/14, 23a/15, 23a/16, 27a/10

b.-+(işive baḫmaḳ) 4a/13

b.-a 12b/16

b.-adura 27b/15

b.-an 27b/09

b.-an+(sözine baḫan) 11a/06

b.-ana 3a/01

b.-anda 27b/08

b.-anı 1a/05

b.-ar 13b/11

b.-ma 2b/05

b.-maḳnan 4b/02

b.-mazlar 5a/11

b.-mırı 20b/04

b.-mıyan+(sözine baḫmıyan) 3b/04

b.-sa 13b/11

b.-san 21a/01

b.-ub 20a/27, 20a/27

b.-un 27b/13

[=238] →baḳ-

bahā < Far. i. Kıymet, bedel, değer.

b.+dur 12a/15

b.+sı 3a/15, 7a/06, 13a/08

[=4] → pahā

behāne < Far. i. Bahane, vesile, sebep.

b.+dür 3b/01

[=1]

bahār < Far. i. Bahar. (mevsim)

b.+a 20a/26

b.+un 28b/11

[=2]

bāʿiṣ < Ar. sf. Sebep olan, icap ettiren.

b.++(bāʿiṣ olmaḳ) 23a/16

[=1]

baḳ- f. Bakmak.

b. 28a/06

[=1] →baḫ-

baḳḳāl < Ar. i. Bakkal.

b. 16a/08, 22b/01

[=1]

Bākū Yer ismi. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin, Hazar Denizi'nin batı kıyısında yer alan başkentidir.

b.+da 23a/13

[=1]

bal i. Bal.

b. 1a/04, 1a/13, 4b/06, 8b/05

[=4]

bala i. Küçük çocuk, yavru.

b. 4b/01

b.+ları 20a/10

b.+m 26a/13

b.+sı 4a/03, 5b/16

b.+sını 5a/08

[=6]

balala- f. Çocuk doğurmak, artmak, çoğalmak.

b.-r 6a/09

[=1]

balalu sf. Yanında çocuğu olan, çocuklu.

b. 4b/02

[=1]

balıġ i. Balık.

b.14a/09

b.+ı 4b/10

b.+ı+(balıġ dutmaḳ) 4b/10

[=3] → balıḳ

balıḳ i. Balık.

b. 4b/10, 10a/01

b.++(balıġ dutmaḳ) 10a/01

[=3] → balıġ

bāliġ < Ar. sf. Büluğa eren, ergin.

b.++(ṭıflān-ı ġeyr-ı bāliġ olmaḳ) 20b/23

[=1]

ballu sf. Ballı.

b. 4b/06

[=1]

bām < Far. i. Dam, çatı, kubbe.

a. (ḫışt-ı leb-i bām) 26a/08

[=1]

bār < Far. i. **I.** Yük.

b. 1b/04

b.++(gelle-i bī-bend ü bār) 20b/02

b.+içün 8b/04

II. Meyve.

b. 27a/08

b.++(bār vérmek) 27a/14

[=5]

bārān < Far. i. Yağmur.

b. 28b/09

[=1]

Bārek-Allah < Ar. “Mübarek ola!, Allah mübarek etsin!, Hayırlı ve bereketli olsun!” anlamında kullanılan söz.

b. 6b/10

[=1]

barışdır- f. Barıştırmak.

b.-ı 7b/03

[=1]

barmaḳ i. Parmak.

b. 10b/01

[=1]

bār-ver < Far. b.sf. Yemişli, yemişi olan.

b.++(bār-ver olmaḳ) 21b/16

[=1]

bas- f. I.Basmak.

b.-asan 13b/01

II. Galip gelmek, mağlup etmek.

b.-(düşmeni basmaḳ) 8b/02, 8b/02

b.-ar 2a/02, 13b/08

b.-anı 4b/02

b.-asan 8b/02,

b.-ar+(ayaġı basmaḳ) 4b/18

b.-maz 12b/08

[=9]

baş(1) i. I. Baş

b. 4b/04, 4b/09, 12b/13, 22b/08, 28b/18

b.+a 5b/01, 5b/03, 8b/08

b.+da 11a/06

b.+dan 10a/07, 12b/08, 13b/03

b.+ı 1a/13, 3a/15, 4b/01, 4b/05, 5a/10, 5a/10, 6b/03, 9a/04, 12a/07, 20b/18, 29b/17

b.+ı+(başı aġrımaḳ) 2b/09

b.+ı+(başı yarmaḳ) 13b/05

b.+ıma 13a/12, 29b/21

b.+ımda 19b/01

b.+ımdan 4b/04

b.+ımı 1b/09, 4b/09

b.+ın 1b/04, 4b/04, 8b/07, 28b/17

b.+ın+(başın aşaḳa salmaḳ) 28b/13

b.+ın+(bağlayabilmir) 3a/15

b.+ına 4b/02, 5b/01, 5b/02, 11a/11, 13a/11, 15b/11

b.+ına+(başına daş salmaḳ) 16b/06

b.+ında 4b/09

b.+ından 14a/03

b.+ını 28b/11

b.+un 5a/17

b.+uva 4b/11, 10a/09, 10b/05, 13b/06, 21b/08

b.+uvı 3b/14

II. Tepe, uç kısım.

b.+ın 7a/11, 16a/14

b.+ın+(başın döger) 9a/12

b.+ınnan 7a/03

III. Önde gelen (kişi).

b. 5a/15

b.+un 5a/15

IV. Bir şeyin başladığı yer.

b.+ındadı 7a/01

[=60]

baş(2) i. Yara, çıban.

b.+ı+(baş saġluḳı vérmek) 3a/05

b.+un+(başın saġ olsun) 7b/09

[=2]

başçı i. İşçi başı.

b. 16a/13

[=1]

başḳa sf. Başka, bilinenden gayrı, diğer.

b. 10b/04, 10b/04

[=2]

başlan- f. Başlanmak.

b.-ub 18b/01

[=1]

başlu sf. Başı olan.

b. 4b/04

[=1]

başmaḳ i. Ayakkabı, pabuç.

b. 4b/18, 22b/06

[=2]

başmaḳçı i. Ayakkabıcı.

b. 4b/02

b.+lara 22b/06

[=2]

başmaḳsızlık i. Ayakkabısızlık.

b.+dan 6b/09

[=1]

başsız sf. Başkanı, yöneticisi olmayan.

b.++(başsız ḳalmaḳ) 19b/09

[=1]

bat- f. **I.** Yumuşak bir maddenin içine gömülmek.

b.-maz 7b/02

II. Bulanmak, bulaşmak.

b.-an 22a/20

b.-mış 28b/07

III. Yok olmak, elden gitmek.

b.-maz 22b/03

[=4]

batır- f. **I.**Yumuşak bir şeye saplamak.

b. 4a/07

b.-ı 2a/13

II. Kirletmek.

b.-ı 2b/15

[=3]

baṭīn < Ar. i. Karın.

b.++(efyūnī ü ṭavīl ü baṭīn) 20a/21

[=1]

batman i. Eski bir ağırlık ölçüsü.

b. 1b/13

[=1]

bāver < Far. i. İnanma.

b. 21b/09

[=1]

bayaḳ i. Önce, evvel.

b.+ı 19b/04

[=1]

bayram i. Bayram.

b. 8b/09

b.+da 10b/11

b.+dur 3b/07

[=3]

bāytār < Ar. i. Baytar, veteriner.

b.+a 22b/20

[=1]

bāzār < Far. i. Pazar, çarşı.

b. 13b/12, 20b/01

b.+a 13b/12, 19b/19, 20a/11, 20a/28

b.+da.+(kūçe vü bāzār) 29b/18

b.+ı 22b/19, 22b/21, 22b/22

[=9]

bāzar-gān < Far. b. i. Tüccar.

b.++(bāzar-gān olmaḳ) 12b/07

[=1]

bazı (?) i. Karasabanın kolu; iki tarla arasındaki tümsek, sınır.

b. 12b/02

[=1]

bed < Far. sf. Birleştiği kelimelere "kötü, fena" anlamları katar.

bed-eṣl < Far+Ar. b. sf. Soyu kötü, aslı fena.

b. 4b/12

[=1]

bed-cānavar < Far. b. sf. Canavar, zararlı hayvan.

c.+dur 1b/05

[=1]

bed-nām < Far. b. sf. Şöhreti kötü olan, adı kötüye çıkmış.

b. 6b/03, 11a/03, 26a/11

b.++(bed-nām olmaḳ) 9b/13

[=4]

bed-ter < Far. b. sf. Daha kötü, çok kötü.

b.++(bed-ter olmaḳ) 19b/06

b.+in 9b/01

[=2]

bedel < Ar. i. Bedel.

b. 11a/10

[=1]

bedr < Ar. i. Ayın on dördüncü gecesi, dolunay.

b.+im 28b/16

b.+ün 28b/08

b.+de 26a/02

[=3]

beg i. Bey.

b. 5a/10, 5a/10, 5a/11, 10a/09

b.+i 12a/02

[=5]

begen- f. Beğenmek.

b.-medi 10b/12

b.-medigün 5a/11

[=2]

beglük i. Beylik.

b.+i+(beglügi) 6a/01

[=1]

Behā'īyān < Ar+Far. Özel isim. bkz. Bābī.

b. 19b/05

[=1]

Behbehānī Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Huzistan Eyaleti'nde bir şehir.

b.+i+(aḳā-yı Behbehānī-i ẕū ʾl-iḳtidār) 19b/26

[=1]

beḫīl < Ar.sf. Cimri, kıskanç.

b.++(beḫīl olmaḳ) 4b/03

[=1]

beḫīlluḳ < Ar+Tür. i. Cimrilik, kıskançlık.

b.+inden 12a/14

[=1]

beḥr < Ar. i. Deniz, büyük göl.

b.+ül(beḥrü ʾl-ʿülūm) 19b/25

[=1]

Behrām-ı Gūr Kişi ismi Yaban eşşeği avına pek düşkün olan İran hükümdarı.

b. 21a/19

[=1]

beḫt < Ar. i. Talih, kader, kısmet.

b.+e 20a/24, 20a/25

b.+i 21b/08

b.+im 28b/02

b.+nen 4b/12

[=5]

bekār < Ar. sf. İşsiz.

b.++(bekār ḳalmaḳ) 5b/14

b.+a+(bekāra gétmek) 5b/14

[=2]

belā < Ar. i. Gam, keder, musibet.

b. 18b/07

b.++(kerb-i belā) 18a/07

b.+da+(kerb ü belā) 22a/20

b.+dı 4b/01

b.+dur 8b/08

b.+sı 5a/15

b.+ya 22b/17

b.+ya+(kerb-i belā) 26a/06

[=8]

belī < Far. e. Evet.

b. 29b/04

[=1]

bellü i. Belli.

b.++(bellü olmaḳ) 1a/06

b.+dür 8a/05

[=2]

belke < Ar+Far. zf. Belki, olabilir ki, muhtemel olarak.

b. 22a/11, 28a/02

[=2]

bende < Far. i. Kul, köle.

b. 20b/17

[=1]

benefşe < Far. i. Menekşe.

b. 28b/13

[=1]

benī < Ar. ibn'in çoğulu, oğullar.

b.++(ẓülm-i benī-ümmīye vü ʿAbbāsiyān) 18b/02

[=1]

benze- f. Benzemek.

b.-mez 5b/04

b.-r 20a/22

[=2]

ber < Far. e. Üzere.

ber-bād < Far. b.sf. Berbat, perişan, harap.

b.+(berbād olmaḳ) 11a/01

[=1]

ber-çīde < Far. b.sf. Toplanmış, devşirilmiş.

b.++(ber-çide étmek) 18a/07

[=1]

ber-ʿeks < Far+Ar. zf. Akseden, aksettiği üzere.

b. 20a/12

[=1]

ber-melā < Far+Ar. zf. Söyleyip yazdırdığı üzere.

b. 18a/04, 29b/17

[=2]

bereket <Ar. i. Bereket, bolluk, feyz.

b. 10a/04

[=1]

beri i. Ayrılma halinden sonra geldiğinde "belli bir yerden ve zamandan bu yana" anlamı verir.

b. 18b/14

[=1]

berk sf. Sağlam, kuvvetli; sert, katı.

b. 2a/06, 2a/06, 5b/01, 10a/01, 16a/09

[=5]

berḳ < Ar. i. Şimşek.

b.++(reʿd u berḳ) 28b/09

[=1]

berkiş- f. Sağlamlaştırmak.

b.-mez 6b/13

[=1]

berkit- f. Sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.

b.-e+(berkide) 27a/07

b.-i+(berkidi) 27a/08

[=2]

bes < Far. **I.** Yeter, kafi, kifayet.

b. 1b/12, 3b/02, 3b/04, 5b/09, 5b/17

II. Yeter ki.

b. 20a/13, 21a/21

III. Emir şeklinde yeter, kifayet eder.

b. 1b/06, 8a/08, 13b/10, 22b/26, 29b/06

b.+dür 23a/16

[=14]

be-sān < Far. sf. "benzer, andırır" manalarına gelerek birleşik kelimeler yapar.

b.++ı(be-sān-ı cevānān-ı dil-rübā) 18a/05

[=1]

besi < Far. zf. Çok, fazla, hayli.

b. 29b/07

[=1]

besle- f. Beslemek.

b.-sen 10b/06

[=1]

beṣīret < Ar. i. Kalp gözüyle görme, anlama.

b.+ile 21a/01

[=1]

besmele <Ar. i. "Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla" manasına gelen *Bismillahirrahmanirrahim* sözünün ismi.

b.++(besmele vü ḥemd éder) 29b/02

[=1]

best < Far.i. İran'da hükumetin takibinden veya dini takipten kaçarak yabancı elçiliklere vs. sığınan şahsın sığındığı yer.

b.e 18b/03

[=1]

bezm < Far. i. İçkili, eğlenceli meclis, dernek.

b.+e 21a/12

[=1]

béççe < Far. i. İnsan veya hayvan yavrusu.

b.+si 20a/17

[=1] →béççehā

béççehā < Far. i. İnsan veya hayvan yavruları.

b.++(vālide-i béççehā) 29b/17

[=1] →béççe

béhişt < Far. i. Cennet.

b.+e 12a/05

[=1]

bél(1) i. I. Bel.

b.+de 20a/23

b.+i 8a/12

b.+imi 28b/16

b.+inde 5b/07

II. Güvenmek, inanmak.

b.++(bél bağlamaḳ) 13b/04

[=5]

bél(2) i. Toprağı kazmakta kullanılan bir alet.

eline bél vermek: mec. Tahrik etmek, kışkırtmak. b. 8b/07

[=1]

bél-dār < Tür+Far. b. i . Bel bağı, kurşak.

b.+ıdur 16b/06

[=1]

béle sf. ve zf. Böyle, bunun gibi, buna benzer.

b. 2a/03, 2a/15, 3a/05, 3b/18, 5b/13, 5b/13, 5b/13, 5b/16, 8a/11, 8a/12, 16a/03, 20a/10, 21b/05, 22a/20, 26a/02, 26a/02, 26a/03, 27b/11, 28a/03

[=19]

béş i. Beş sayısı.

b.+in 22b/10

b. 5a/08, 9b/03, 10b/12

[=4]

béyin i. Beyin, akıl, şuur.

b. 4b/05

b.+üve+(béynüve) 8b/08

[=2]

béyt < Ar. i. Ev, mesken.

b.+e 21b/23

b.+i+(iḫbār-ı ehl-i béyt) 19b/24

[=2]

béz i. Bez, kumaş parçası.

b.+in 11b/14

[=1]

bézār- < Far. sf. bīzār'dan; bezmiş, bıkmış, usanmış.

b.+am 4b/04

[=1]

bī < Far. e. Farsça kelimlerin başına gelerek -sız, -maz anlamları verir.

bī-bend < Far. b. sf. Bağı olmayan, serbest.

b.++(gelle-i bī-bend ü bār) 20b/02

[=1]

bī-çāre < Far. b.sf. Çaresiz.

b. 27a/26

[=1]

bī-hemtā < Far. b. sf. Eşsiz, benzersiz.

b.++(dövr ü aʿdād-ı bī-hemtā) 7a/12

[=1]

bī-iṣṭibār < Far+Ar. b. sf. Sabırsız, dayanamayan.

b.++(Eṣḥāb-ı feḳr ü fāḳa-i bī-iṣṭibār) 21a/11

[=1]

bī-ḳerār < Far+Ar. b.sf. Kararsız.

b.+san 28b/06, 28b/01

[=1]

bī-mürüvvet < Far+Ar. b. sf. **I.** Çoçuğu olmayan, kısır.

b.+e 5b/17

II. Nasipsiz, kısmetsiz.

b.+ün 6a/01

[=2]

bī-neṣīb < Far+Ar. b. sf. Nasipsiz.

b.++(bī-neṣīb olmaḳ) 28a/03

[=1]

bī-nefh < Far+Ar. b.i. Üflemeden, üflemeksizin.

b.+ı+(bī-nefḫ-ı ṣūr) 23a/14

[=1]

bī-pīr < Far. b.i. Bilgisiz, ustasız.

b. 22a/24

[=1]

bī-şübhe < Far+Ar. b.sf. Şüphesiz.

b. 22a/05

[=1]

Bicār Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Kürdistan Eyaleti'nde bir şehir.

b.+a 19b/20

[=1]

bicek i. Ağaç gövdesinde veya dallarında çıkan küçük filiz.

b.+i+(bicegi) 7b/06

[=1]

bidʿat < Ar. i. Sonradan ortaya çıkan şey.

b.+i 22b/14

[=1]

bilād < Ar. i. belde'nin çoğulu; beldeler, memleketler, şehirler.

b.++(nefy-i bilād) 19b/08

[=1]

bi'l-merre < Ar. zf. Tamamiyle, büsbütün.

b. 20b/11

[=1]

bil- f. Bilmek, bir şey hakkında bilgisi olmak, öğrenmiş olmak.

b.-dim 12b/04

b.-düginen 9a/12

b.-ene 5b/03

b.-i 2a/05, 10a/02

b.-i+(çoḫ bilmek) 7a/03

b.-iruḳ 22b/24

b.-lem 10a/06

b.-medüz 29b/05

b.-merem 23a/07

b.-mese 4b/10, 10a/01

b.-meyüb 6b/03

b.-mez 2b/03, 5b/09

b.-mez+(çoḫ bilmek) 7a/02

b.-mirem 28a/01

b.-miş+(çoḫ bilmiş) 7a/09

b.-miyen 1a/12

b.-miyene 5b/03

b.-se 11a/11

b.-ü 4b/10

b.-ün 23a/07

b.-ür 1b/01, 1b/16, 3b/12, 5a/02, 6a/05, 10a/11, 10b/03, 10b/03, 12a/15, 13a/03

b.-ür+(endāzesin bilür) 1b/02

b.-ür+(ḳedir bilmek) 1a/13

b.-üsen+(çoḫ bilmek) 7a/02

[=36] → bül-

bildirki zf. Geçen yıl, evvelki yıl.

b. 5b/05

[=1]

bildirçin i. Bıldırçın.

b. 5b/15

b.+ün 6a/01

[=2]

biliṭ < Fr. i. Bilet

b.+i+(biliṭ-i şerāb u ḳumār) 22b/09

[=1]

binā < Ar. i. İnşa etme, kurma, yapma.

b.++(binā éder) 21b/26

b.++(binā étmek) 18a/07

b.++(binā olmaḳ) 18b/09

[=3]

Bināb Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Doğu Azerbaycan Eyaleti'nde yer alan bir şehir.

b.++(séyf-i Bināb) 20a/01

b.+a+(Dizec ü Bināb) 21a/22

[=2]

bir i., sf. ve zf. Bir.

b. 1a/07, 1b/03, 1b/09, 1b/10, 1b/16, 2a/09, 2a/14, 2b/02, 2b/07, 2b/13, 2b/15, 3a/13, 3a/13, 3b/09, 4b/06, 4b/13, 4b/13, 4b/13, 4b/14, 4b/14, 4b/15, 4b/15, 4b/16, 4b/16, 4b/16, 4b/17, 4b/17, 4b/18, 4b/19, 4b/19, 5a/01, 5a/01,

5a/01, 5a/02, 5a/02, 5a/03, 5a/03, 5a/03, 5a/04, 5a/04, 5a/04, 5a/05, 5a/05, 5a/05, 5a/06, 5a/09, 5b/03, 6b/13, 7a/07, 7b/12, 8a/09, 8a/14, 8b/11, 8b/14, 9a/08, 9b/12, 9b/12, 10a/02, 10a/07, 10a/07, 10a/08, 10a/13, 11b/07, 11b/10, 12a/01, 12a/13, 12a/15, 12a/17, 12b/01, 12b/04, 12b/05, 12b/15, 14a/06, 15b/11, 15b/13, 15b/14, 15b/15, 15b/15, 16a/13, 16a/14, 16a/14, 18a/02, 18b/06, 18b/07, 18b/17, 18b/18, 19b/03, 19b/07, 19b/14, 20a/19, 20a/19, 20a/22, 20b/02, 20b/05, 20b/10, 20b/21, 20b/21, 21a/07, 21a/08, 21a/21, 21b/10, 21b/10, 22a/02, 22a/02, 22a/19, 22a/25, 22b/03, 22b/11, 22b/11, 22b/12, 22b/13, 22b/19, 22b/20, 23a/05, 26a/06, 26a/07, 26a/08, 27a/03, 27a/04, 27a/07, 27a/23, 28a/02, 28b/06, 29b/07, 29b/09

b.++(bir olmaḳ) 8a/06

b.+im 3a/01

b.+in 1a/09, 1a/09, 12b/09, 20a/24, 27a/11

b.+lerin 27a/23

[=131]

birbiri zm. Birbiri.

b.+n 19b/06, 27b/11

[=2]

bircе i. Yalnız bir, tek bir, yalnızca.

b. 18b/03, 29b/10

b.+di 4b/17, 4b/17

b.+sin 27b/10

[=5]

biri zm. Biri, bir kimse, herhangi bir şahıs.

b. 1a/08, 1b/12, 5b/12, 5b/12, 5b/12, 5b/12, 7a/12, 7a/12, 7a/12, 7a/12, 12b/16, 12b/16, 13b/12, 20a/23

b.+si 18a/02, 20a/23, 21a/03, 21a/03, 29b/19

[=19]

birinc < Far. i. Pirinç.

b.+i 22b/05

[=1]

bi’s-seviyye < Ar. zf. Seviyeyle, bir seviyeye kadar.

b.++(ẓülm-ı bi’s-seviyye) 11a/01

[=1]

bismillah <Ar. i. *Bismillahirrahmanirrahim* sözünün kısaltılmış şekli.

b.+nan 5a/05, 5a/06

[=2] →bismillāḥirraḥmānirraḥīm

bismillāḥirraḥmānirraḥīm < Ar. i. “Bağışlayan ve esirgeyen Allah’ın adıyla” manasına gelen söz.

b. 1a/01

[=1] → bismillah

bīşe-bān < Far. i. Meslek adı.

b. 21b/11

[=1]

bit i. Bit.

b.++(bit düşmek) 9a/01d, 13a/16

[=2]

bit- f. **I.**Yetişmek, büyümek.

b.-er 3a/05

b.-memiş 5b/15

II. Ortaya çıkmak.

b.-mezdi 11a/08

[=3]

biz zm. Biz, çoğul birinci şahıs.

b.13a/07

b.+de 27a/08

b.+e 16b/03, 21b/22

b.+im 2a/01, 4a/06, 4a/06

b.+imki 12a/12

b.+imkine 11a/04

[=11]

biz i. Delik açmak için kullanılan ince uçlu, şiş biçiminde metal alet.

b. 2a/05, 23a/08

bizav i. Buzağı.

b.+ı 2b/09

[=1]

boġa i. Boğa.

b.+ya 13b/01

[=1] → buġa

bolı sf. Bol.

b. 4b/08

[=1]

boran < Moğ. i. Şiddetli fırtına, kar veya yağmurla karışık olarak döne döne esen şiddetli rüzgâr.

b.+dı 1b/02

[=1]

borc < Soğd. i. Borç.

b.+dı 12a/17

b.+un+(borcu olmaḳ) 4b/13, 4b/14

[=3]

borclu < Soğd.+Tür. i. Borçlu.

b. 5b/02, 13a/14

b.+nun 5b/02

[=3]

bostān < Far. i. būstān'dan; bostan, sebze bahçesi, bağ.

b.++(bostān ekmek) 5b/08

b.+ı 11a/07

[=2]

boş sf. Boş.

b. 2a/07, 2a/07, 5a/17, 5b/01, 5b/05, 9b/01, 9b/01

[=7]

boşla- f. İlgi göstermemek, bırakmak.

b. 27a/19

[=1]

boy i. Boy.

b.+ınca 15b/14

[=1]

boyun i. Boyun.

b.+a 12b/11

b.+ın+(boynın) 2a/13

b.+ına+(boynına) 12a/03, 21b/23

b.+un+(boynun) 8b/11

[=5]

boz i. Boz renk, kül rengi.

b. 5b/05

[=1]

bögi- f. Büyümek.

b.-sün 14a/06

[=1]

böhtān < Ar. i.bühtān'dan, iftira, yalan.

b. 9b/10

[=1]

böl- f. Bölmek, yıkmak.

b.-er 7b/02

[=1]

börk i. Papak, başlık.

b. 4b/09, 5b/02, 5b/03

b.+i 5b/01, 5b/01

b.+ivi 2b/04

b.+ünün 7b/06

[=7]

börkçi i. Papakçı.

b. 4b/05, 5b/02

[=2]

böyük i. ve sf. **I.** Büyük, iri.

b. 4b/04, 4b/09, 6a/03, 11b/01
b.++(böyük olmaḳ) 7a/04

b.+i+(böyügi) 9a/09

b.+in+(böyügin) 5a/15

b.+ine+(böyügine) 8a/10

b.+lerden 13a/06

II. Yaşça büyük olmak.

b.5a/13, 5a/14, 5a/14, 5a/15,

5a/15, 5a/15, 13a/06

b.+e+(böyüge) 13a/06

b.+den 5a/11

b.+e+(böyüge) 5a/13

b.+ün+(böyügün) 10a/13

b.+lerde 5a/12

b.+leri 21a/02

[=23]

böyüksüz sf. Büyüksüz, yaşça büyüğü bulunmayan, danışacak kimsesi olmayan.

b. 2a/15, 6a/04

[=2]

bu (1) İşaret zamiri.

b. 2a/14, 5b/04, 20a/10, 26a/05, 27a/24, 28b/09, 29b/04, 29b/11

b.+dı 1b/09, 6b/04, 27a/13

b.+dur 12a/01, 28b/18

b.+lar 18b/12

b.+lara 21a/20, 21b/19, 22a/02, 22a/05, 22b/14

b.+lardu 21b/19

b.+ları 22a/06

b.+na 5b/13, 22a/12

b.+ndan 5b/11, 19b/06, 21a/12, 29b/20

b.+nı 26a/09, 29b/03

b.+nlar 21b/16, 22b/14

b.+nlara 18b/14, 22a/13

b.+nlardular 20a/21

b.+nları 20b/15

b.+rama 12b/12, 12b/12

b.+rda 7a/06, 18b/10, 18b/11, 18b/11, 18b/13, 27a/15

[=43]

bu (2) İşaret sıfatı.

b. 5a/12, 5b/01, 5b/03, 5b/03, 5b/04, 5b/06, 5b/12, 7a/12, 13a/16, 13b/12, 18b/09, 18b/19, 19b/05, 19b/07, 19b/16, 19b/16, 20a/05, 20a/06, 20a/09, 20a/10, 20a/12, 20a/14, 20a/28, 20a/30, 20b/12, 20b/12, 21a/14, 21a/14, 21a/20, 21b/09, 21b/17, 21b/20, 21b/21, 22a/04, 22a/12, 22a/14, 22a/25, 22b/11, 22b/12, 22b/12, 22b/22, 22b/26, 22b/27, 22b/27, 22b/27, 23a/01, 23a/02, 23a/03, 23a/04, 23a/15, 23a/15, 26a/08, 27a/10, 27a/11, 27a/14, 27a/16, 27a/19, 27a/20, 27a/21, 27b/02, 27b/06, 27b/06, 27b/07, 27b/14, 28a/07, 28a/08, 29b/06, 29b/07, 29b/09, 29b/11, 29b/14, 29b/20

[=72]

budaḳ i. Dal, filiz.

b.+a+(budaġa) 4b/19

b.+ı+(budaġı) 4b/19

b.+un+(budaġun) 12b/05

[=3]

buġa i. Boğa.

b. 20b/18

[=1] → boġa

buġda i. Buğday.

b. 4b/14, 22b/07, 22b/15, 22b/16

b.+dan 4a/09, 22b/17

[=6]

bugün b.i. Bugün.

b. 27a/04

b.+ki 5a/17

[=2]

buḫar i. Buhar.

b.+ı 5a/16

[=1]

buḳʿa < Ar. i. Yer, toprak, ülke.

b. 18a/01

[=1]

bulaġ i. Bulak, kaynak, pınar.

b. 6a/02

[=1] → bulaḳ

bulaḳ i. Bulak, kaynak, pınar.

b. 6a/02

[=1] → bulaġ

bulan- f. **I.** Kusacak gibi olmak.

b.-ı 6b/11

II. Kirlenmek, saflığını yitirmek.

b.-maz 8b/01

[=2]

bulandır- f. Kusacak gibi olmak.

b.-ı+(gönil bulandırmaḳ) 6b/12

[=1]

bulut i. Bulut.

b. 28b/10

[=1]

buraḫ- f. Bırakmak, tutmaktan vazgéçmek.

b.-maz 14a/01

b.-san 13b/01

b.-ub 1b/08

[=3] →buraḳ-

buraḳ- f. Bırakmak, tutmaktan vazgeçmek.

b.-maz 1b/05

[=1] → buraḫ-

burḳu i. Musluk.

b.+sı 2a/02

[=1]

burun i. Burun.

b. 5a/17

b.+ı 2b/09

b.+ını+(burnını silmek) 29b/18

b.+undan(burnundan) 14a/04

[=4]

büsāṭ < Ar. i. bisāṭ'ın çoğulu; kilimler, döşekler, keçe yaygılar, minderler.

b.+ını 18a/07

[=1]

but i. Bacak, but.

b.++(bud) 13b/04

b.+ı+(budı) 5a/13

[=2]

buta i. Kap, kase.

b.+ya 12b/15

[=1]

buyur- f. Buyurmak, emretmek.

b.-duḳı 15b/02

b.-ı 22a/25

b.-ursan 11b/03

[=3]

bül- f. Bilmek.

b. 22b/18

b.-isen 10a/06

b.-lem 4b/14

b.-mem 21b/03

b.-se 11b/09, 13a/10

b.-üller 14a/12

b.-ür 3b/12

[=8] → bil-

bülbül < Far. i. Bülbül. (Kuş)

b. 28b/11

[=1]

bürün- f. Bürünmek, sarınmak.

b. 11b/14

[=1]

büyūt < Ar. i. beyt'in çoğulu; beytler, evler.

b.+ı+(büyūt-ı ʿeẕām) 20a/09

[=1]

C

cā-be-cā < Far. b.zf. Yerli yerinde, muntazam, gereğince.

c. 18b/06

[=1]

cā-nişīn < Far. b. sf. Oturulan yer, yaslanılan yer.

c. 29b/01

[=1]

cāhil < Ar. sf. Cahil, bilgisiz, tecrübesiz, toy.

c.++(cāhil olmaḳ) 3a/05

c.+in+(tekṣīr-i cāhil) 27a/10

c.+inen 1a/04

[=3]

calḳa- < Moğ. f. Birleştirmek, katmak.

c.-sun 13a/05

[=1]

cām < Far. i. Kadeh.

c. 26a/01, 26a/01, 26a/01, 26a/07

c.+ı 26a/02

[=5]

cān < Far. i. Can, ruh, hayat.

c. 5a/06, 5b/04, 13a/09

c.++(cān vérmek) 4a/03, 8a/12

c.+ı 6b/08, 12b/15, 20a/29, 20a/30

c.+ına 4b/01

c.+ların+(cānların almaḳ) 27b/04

[=11]

cānān < Far. sf. Sevgili.

c. 6b/08

[=1]

cānib < Ar. i. Taraf, yan.

c.+i+(cānib-i şerīʿat) 22a/02

c.+ine 20b/11, 27b/08

[=3]

car < Moğ. i. Buyruk, ferman, haber.

c. 22b/19

c.+a 23a/10

c.+a+(ḥökm ü cār) 22b/19

[=3]

cavāb < Ar. i. Cevap.

c.++(cavāb vérmek) 22b/22, 22b/23, 22b/25, 23a/06, 27a/09, 28b/16

[=6]

cavān < Far. sf. cevān'dan; civan, genç, delikanlı.

c. 7a/04

c.+ı 7a/12

c.++(ʿElī-Ekber-i cavān) 28b/16

c.+lara 20a/06

[=4]

cavanān < Far. cevān'ın çoğulu; cevanlar, gençler, delikanlılar.

c.+ı (be-sān-ı cavānān-ı dil-rübā) 18a/05

[=1]

Cebrā'īl < Ar. özel i. Cebrail, dört büyük melekten biri.

c. 5b/01

[=1]

cehd < Ar. i. Çalışma, çabalama.

c. 7a/01

[=1]

cehennem < Ar. i. Cehennem.

c.+e 12a/05

[=1]

cehl < Ar. i. Bilmezlik.

c. 22a/12

[=1]

Celle Celāl < Ar. Allah'ın ismi geçtiği zaman hürmet amacıyla söylenen "O'nun şanı ne yüce!" anlamındaki söz.

c. 19b/19

[=1]

cemʿ < Ar. i. Toplama, yığma.

c.++(cemʿ éylemek) 28a/09, 28a/10

c.++(cemʿ olmaḳ) 23a/04

c.+de 22a/04

[=4]

Cemāl-ābad Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nde bir yerleşim yeri.

c.+dan 5b/15

[=1]

Cemāl Aḳa Kişi ismi, özel isim.

c. 13a/03

[=1]

cemdek i. İnsan bedeni, ceset.

c.+in+(cemdegin) 27b/03

c.+lerin 19b/18

[=2]

cem'iyyet < Ar. i. Topluluk.

c. 22b/20

c.+i 23a/10

[=2]

cenāb < Ar. i. "Şeref, onur ve büyüklük" terimi olarak kullanılır, hazret.

c.+ına 27a/23

c.+uva 27a/04

[=2]

cenāze < Ar. i. Cenaze.

c.+si 28b/18

[=1]

cenbe < Ar. i. Yan, taraf.

c.+i+(ḫedīṣ-i cenbe-i ḥikmet) 18a/05

[=1]

cenbī < Ar. i. Yan tarafa ait.

c.+ne+(iḫrāḳ-ı bāb u cenbi) 18a/08

[=1]

ceres < Ar. i. Çan, çıngırak.

c.+lere 21a/13

[=1]

cerīde < Far. sf. Yalnız, tenha.

c. 23a/01

[=1]

cerīme < Ar. i. **I.**Başka birinin sebep olduğu zararı ödemek.

c.++(cerīme çekmek) 2a/01

II. Başka birinin sebep olduğu zararı parayla ödemek.

c.++(cerīme vérmek) 8b/05, 9b/13

c.+den 28a/09

[=4]

cesāret < Ar. i. Cesaret, yiğitlik, cesurluk.

c.++(öẕr-i cesāret) 27a/23

[=1]

cevher < Ar. i. < Far. i. gevher'den, cevher.

c. 22b/03

[=1]

ceviz < Far. i. Ceviz.

c. 15b/15

[=1]

cezā < Ar. i. Ceza.

c.++(cezā olmaḳ) 18a/03

c.++(cezā vérmek) 19b/17

[=2]

cıġa i. Kümes hayvanları ve kuşların baş, kanat ve kuyruklarındaki renkli ince ve uzun tüyler.

c.+ları 4a/14

[=1]

cında i. Ahlaksız kadın.

c.+lara 20a/09, 21b/05

[=2]

cır- f. Yırtmak.

c. 27a/20

[=1]

cırıl- f. Yırtılmak.

c.-dır 3a/08

[=1]

cırmaḳla- f. Tırmalamak, tırnağı ile derisini kopartmak.

c.-r+(üz cırmaḳlamaḳ) 5a/09

[=1]

cırt- f. Yırtmak.

c. 13b/12

[=1]

ciger < Far. i. Ciğer, bağır.

c. 21b/20

[=1]

cihād < Ar. i. Din uğruna düşmanla savaşma.

c.+ı(ṣovm u ṣelāt u ḥecc cihād) 19b/11

[=1]

cihār < Ar. i. Açık söyleme veya okuma.

c.+a 22a/12

[=1]

cim < Ar. Arap alfabesindeki "c/ç (ج)" harfinin adı.

c.++(ḥerfü'l cim) 6b/08

[=1]

cin < Ar. i. cinn'den , cin.

c. 10b/04

[=1]

cingir Ses tak. Şişe, demir gibi şeylerin başka bir şeye dokunmasından çıkan ses.

c.+de 1a/17

[=1]

culfa i. Dokumacı.

c. 21b/11

c.+ya 4a/11

[=2]

cuvāl < Far. i. Çuval.

c. 4b/13, 4b/13, 9b/11

c.+ına 12b/05

c.+lar 7a/09

[=5]

cuvāldūz < Far. b. i. Çuvaldız.

c. 16a/14

c.+ı 4a/07

[=2]

cücü i. Böcek.

c. 5b/05

[=1]

cüce i. Tavuk yavrusu, civciv.

c. 5b/05, 7a/06

c.+ni 7a/05

c.+nün 6b/11

c.+ye 5b/05

[=5]

cüft i. Çift, ikili.

c. 21a/08

[=1]

cüfte i. Tarlayı iki öküz takımı ile veya sabanla sürme işi; ziraat.

c.++(cüfte gédebilmez) 2a/13

c.++(cüfte gétmek) 11b/05

[=2]

cühud < Ar. i. Yahudi.

c.+dan 7a/13

[=1]

cümʿe < Ar. i. Cuma günü.

c. 20a/13

[=1]

cümle < Ar. i. Hepsi, bütün.

c. 20b/16

c.+si 20a/07

[=2]

cürm < Ar. i. Suç.

c.+ini 22a/17

[=1]

Ç

çabük < Far. sf.çābük'ten; çabuk, seri.

ç. 21b/14

[=1]

çadra < Far. i. Kadınların bedenlerini örtmek için kullandıkları örtü, çarşaf.

ç. 6b/09

[=1]

çadralı < Far+Tür. sf. Çarşaflı, örtülü.

ç. 4a/08

[=1]

çaġır- f. Çağırmak.

ç. 1a/11

ç.-ur 3a/04, 11a/03

[=3] →çaġur-

çaġur- f. Çağırmak.

ç.-asan 8a/13

[=1] →çaġır-

cüz < Ar. i. cüzʾ den; kısım, parça, bölük.

c. 26a/04, 29b/15

[=2]

cüzvi < Ar. Ehemmiyetsiz, boş.

c.+i 20a/25

[=1]

çaḫır i. Şarap.

ç. 2a/07, 13a/08

[=2]

çaḳ-çaḳ i. Değirmende buğdayın bittiğini haber veren aygıt.

ç.+ı 9a/12

[=1]

çal- **I.** Kapı çalmak.

ç.-alla 6b/09

ç.-ma 6b/09

II. Müzik aleti çalmak.

ç.-anla 21b/14

III. (Hayvanlar için) Isırmak.

ç.-maz 4a/05

[=4]

çalaḳan i. Uzun kanatları ve eğri gagası olan yırtıcı bir kuş.

ç. 6b/10

ç.+un 9b/07

[=2]

çanaḳ i. Çanak.

ç.+ı 12a/17

[=1]

çap- f. Koşmak.

ç. 13a/14

[=1]

çāre < Far. i. Çare, deva, yardım.

ç. 12b/10, 13a/10, 21a/14, 21a/16, 22a/08, 29b/15

ç.++(çāre olmaḳ) 21a/18

ç.++(derde çāre olmaḳ) 22b/22

ç.+si 22b/23

[=9]

çārek < Far. sf. Bir parça, parçacık.

ç. 10a/14

[=1]

çarḫ < Far. i. Felek, gökyüzü.

ç. 28b/16

ç.+a 28b/08

[=2]

çarıḳ i. Çarık, ayakkabı.

ç.+ında 6b/08

[=1] → çaruḳ

çaruḳ i. Çarık, ayakkabı.

ç. 3b/10

[=1] → çarıḳ

çārvādār < Far. i. Yük hayvanı ile yük taşımakla meşgul olan kişi.

ç.+a 21b/12

[=1]

çat- f. **I.** Yüklemek.

ç.-aḳ 13b/03

II. Yetmek, kifayet etmek.

ç.-maz+(güc çatmamaḳ) 2a/09

[=2]

çatı i. Çatı.

ç.+dan 4a/06

[=1]

çatla- f. Çatlamak, parçalara ayrılmak, bütünlüğü bozulmak.

ç.-r 10a/14, 11b/05, 12b/04

[=3]

çatlaḳ sf. Çatlak, çatlamış.

ç. 1b/11

ç.+ınnan 12a/10

[=2]

çay < Çağatayca i. Çay, akarsu.

ç.+dan 1b/01

ç.+ı 6b/10

ç.+un 6b/10, 6b/10

[=4]

çe < Far. e. **I.** . ya… ya

ç. 7a/12, 7a/12, 7a/13

II. Ne.

ç. 9b/01, 21a/16

[=5]

çehār-şenbe < Far. b. i. Çarşamba günü.

ç. 7a/13

[=1]

çek- f. **I.** Uzaklaştırmak, yerinden ayırmak, bir tarafa doğru çekiştirmek.

ç. 10a/01

ç.-di 14a/12d

ç.-(diş çekmek) 9a/13

ç.-diler 21a/21

ç.-er 3a/10

ç.-übler 19b/28

ç.-üri 20b/02

ç.-üb 28b/11

II. Asmak.

ç.-diler+(dāra çekmek) 27b/04

ç.-er 21b/23

ç.-üller 21b/07

III. Nefes yoluyla içine almak.

ç.-(tiryāk çekmek) 26a/12

IV. Gam, keder, üzüntü duymak, ah çekmek.

ç.-di 23a/11

ç.-er+(cerīme çekmek) 2a/01

ç.-ince+(minnet çekmek) 12a/06

ç.-miyen+(ḳahrın çekmek) 1a/13

ç.-di 23a/05

ç.-er 9a/04

ç.-er 21b/24

V. Sürmek.

ç.-(sürme çekmek) 9b/09

VI. Zamanı beklemek.

ç.-e+(yasdılıḳ çekmek) 3a/07

VII. Nara atmak, ses vermek.

ç.-ek+(ses çekmek) 19b/04

ç.-üb+(neʿre çekmek) 22b/26

ç.-ende 21b/04

VIII. Ceza çekmek.

ç.-ecek 22a/06

IX. Değer, etmek.

ç.-sün 20a/11

X. Kura çekmek.

ç.-ün+(ḳurʿa çekmek) 29b/16

[=27]

çekil- f. Çekilmek.

ç.-di 20a/02, 22b/19

ç.-miş 22b/15

[=3]

çekimlik i. Çekimlik.

ç. 1b/12

[=1]

çekiş- f. Çekişmek, tartışmak, didişmek.

ç.-mese 6b/13

[=1]

çepel i. Utanmaz, hayasız.

ç. 6b/11

[=1]

çerçi i. Köyleri dolaşarak ufak tefek satan ayak satıcısı.

ç.+nün 6b/12

[=1]

çetin sf. Çetin, zor, müşkül.

ç. 16a/04

ç.+di 7a/14

[=2]

çeşm < Far. i. Göz.

ç. 28b/03

[=1]

çéşme < Far. i. Su kaynağı.

ç. 28b/12, 28b/12

ç.+di 22b/11

ç.+dür 22b/12

[=4]

çévir- f. Çevirmek.

ç.-dim 7a/11

[=1]

céyne- f. Çiynemek.

ç. 7a/13

[=1]

céz- f. Gebermek, mırdar olmak.

ç.-er 5b/13

ç.-maḳa 12b/06

[=2]

çıḫ- f. Bir yerden ayrılmak; meydana gelmek, olmak.

ç.-(yola çıḫmaḳ) 7b/02

ç.-alla 21b/03

ç.-an 7a/01, 20a/29, 20a/30

ç.-anda 5a/06

ç.-ar 3a/09, 7a/06, 7b/07, 7b/12, 10a/12, 14a/12, 20a/10

ç.-ardı 10b/08

ç.-dı 9a/08, 10b/12, 11a/10, 11b/04, 23a/05

ç.-maḳ 8a/08

ç.-maḳ+(yoldan çıḫmaḳ) 16a/16

ç.-masun+(su çıḫmaḳ) 5a/02

ç.-maz 1b/07, 3a/13, 5a/05, 12a/08

ç.-maz+(ses çıḫmaḳ) 13b/03, 15b/03

ç.-maz+(ses çıḫmaz) 4b/16

ç.-sın 21a/19

ç.-ub 4b/19, 27a/18

ç.-ullar 21a/05

ç.-un 19b/20

[=34] → çıḳ-

çıḫar- f. Çıkarmak.

ç.-dı 8b/10

ç.-dı+(daġdan çıḫardı) 3a/06

ç.-mış 8b/14

[=3]

çıḫart- f. Çıkartmak; meydana gelmek.

ç.-+(çıḫard) 4b/18

ç.-abilmez+(çıḫardabilmez) 5a/04

ç.-dı+(çiçek çıḫartdı) 13b/02

ç.-dı+(göz çıḫartdı) 13b/07

ç.-dıla 27b/03

ç.-ı+(gözüvi çıḫardı) 8b/09

ç.-ma+(göz çıḫartmaḳ) 13b/09

ç.-maḳ 4a/04

ç.-ur+(göz çıḫardur) 9b/07

[=9]

çıḳ- f. Çıkmak.

ç. 5b/07

ç.-sun 5a/16

[=2] → çıḫ-

çırāġ < Far. i. çerāġ'dan , lamba, fener.

ç. 6b/13

ç.+ı+(çırāġı géçirtmek) 6b/06, 7b/05

[=3]

çırpın- f. Çırpınmak.

ç.-ur 20a/28

[=1]

çibin i. Sinek.

ç. 6b/12

ç.+e 6b/11

[=2]

çiçek i. Çiçek.

ç.++(çiçek çıḫartdı) 13b/02

[=1]

çigin i. Bedenin kollara kadar olan kısmı, omuz.

ç.+ine+(çignine) 16b/06, 26a/15

[=2]

Çin Yer ismi. Çin.

ç. 9a/01d

[=1]

çirkin sf. çirkin.

ç. 22a/14

[=1]

çoban < Far. i. şūbān'dan, Çoban.

ç.-ı 20b/02

ç.+un 7a/07, 7a/10, 13a/09

[=4]

çoḫ sf. Çok, az olmayan.

ç. 1b/02, 1b/04, 3a/09, 3b/05, 4b/18, 5b/07, 7a/02, 7a/02, 7a/03, 7a/03, 7a/04, 7a/04, 7a/04, 7a/08, 7a/10, 7b/08, 8a/02, 8a/03, 9b/02, 9b/10, 10b/12, 13b/02, 16a/02, 21b/10, 26a/11

ç.++(çoḫ bilmek) 7a/02, 7a/02, 7a/03

ç.++(çoḫ bilmiş) 7a/09

ç.+dan 1b/04

ç.+dı 4a/11, 5b/03, 5b/06, 5b/11, 6b/08, 11b/09

ç.+un 1a/10

[=37] → çoḳ

çoḫca zf. Çok, çokça

ç. 1a/11

[=1] → çoḳlıca

çoḳ sf. Çok, az olmayan.

ç. 1a/17, 7a/08, 7a/11, 9b/09, 10a/07, 11a/12, 13a/14

[=7] → çoḫ

çoḳlıca zf. Çokca, bolca.

ç. 1a/17

[=1] → çoḫca

çomaḳ i. Değnek, sopa.

ç. 7a/03

ç.+ın 8b/06

ç.+un 7a/11

[=3]

çorba < Far. i. şūrbā'dan, çorba.

ç.+na 16b/04

[=1]

çorlı sf. Hastalıklı, dertli, illetli.

ç.+ya 7a/03

[=1]

çök- f. Kaplamak, yayılmak.

ç.-ür 5b/17

[=1]

çöl i. **I.** Bozkır.

ç.+de 7a/06, 18b/07

II. Çöl.

ç.+ünde 10a/12

[=3]

çölmek i. Çömlek, kap.

ç. 14a/01

ç.+e+(çölmege) 7a/05, 7a/14

[=3]

çömçe < Oğuzca i. çömçe, kepçe.

ç. 7a/05, 7a/08

[=2]

çönder- f. Çevirmek, döndürmek.

ç.-meyüb+(üz çöndermek) 27b/01

[=1]

çöp i. Çöp.

ç. 1a/02, 12b/04

ç.+i 2b/02

[=3]

çörek i. Ekmek.

ç. 3b/11, 3b/19, 7a/02, 7a/07, 16a/02, 22b/13

ç.+den 3b/15

ç.+i+(çöregi) 1b/15, 3b/01, 4a/08, 7a/07

ç.+in+(çöregin) 16a/02

[=12]

çörekçi i. Çörekçi, fırıncı.

ç.+ye 7a/07

[=1]

çūb < Far. i. Ağaç değnek, odun, sopa.

ç.+ı+(çūb-ı ḫizrān) 21b/25

[=1]

çuḫur i. Çukur.

ç.+ı 14a/01

[=1]

çul < Ar. i. cūl'dan; Kaba, adî giyecek.

ç. 22b/12

ç.+ına 12b/11

ç.+ınan 1a/16

[=3]

çuvāldūz < Far. i. Çuvaldız.

ç. 4a/12

[=1]

çük i. Erkeklik organı.

ç.+in 14a/12d

[=1]

çün < Far. bağ. Çünkü.

ç. 20b/01, 21a/19, 26a/05, 27a/05, 27a/08, 27a/14, 27a/25, 27b/11

[=8] → çünki

çünki < Far. bağ. Çünkü.

ç. 22b/04

[=1] → çün

çürük sf. Çürük.

ç. 10b/05

[=1]

D, Ḍ

da bağ. ve e. Da.

d. 1a/15, 1b/05, 2a/01, 2a/14, 2b/11, 3b/02, 4a/05, 4a/05, 5a/01, 5b/17, 7a/03, 7a/09, 7b/09, 8a/09, 8a/10, 8a/10, 8a/11, 9b/07, 9b/12, 10b/03, 10b/13, 10b/13, 11a/10, 11b/10, 12b/13, 12b/13, 13b/11, 14a/06, 15b/08, 18b/03, 20a/08, 21a/18, 21a/22, 22b/03, 22b/04, 28b/07

[=36]

daban i. Taban, ayağın yere basan tarafı.

d.+ımı 7b/16

[=1]

ḍaḍ(ض) Arap alfabesindeki "d/z" harfinin adı.

d. ++(ḥerfü ʾl-ḍaḍ) 10b/08

[=1]

dad- f. Tatmak.

d.-a 8a/10, 8a/10

[=2]

dadan- f. Dadanmak, bir şeyi alışkanlık haline getirmek.

d.-anlan 8a/05

d.-dı 3a/18

[=2]

dadandır- f. Dadandırmak, alıştırmak.

d.-ma 3a/11

[=1]

dağ i. Dağ.

d. 8a/04, 8a/07, 28b/12

d.+a 8a/04, 3a/06

d.+da 1b/01, 8a/06d

d.+daki 8a/03

d.+dan+(dağdan éndirmek) 3a/06

d.+ı 28b/05

d.+lar 8a/02,10a/04

d.+lara 7b/13

[=12]

dağarcıḳ i. Dağarcık, torba.

d.+lar 7a/09

[=1] → ḍaḳarcıḳ

dağı e. Dahi. < ET. taḳı

d. 26a/14

[=1] → daḫı

dağıt- f. Dağıtmak, alt-üst etmek.

d.-ı+(dağıdı) 16a/03

[=1]

daḫı zf. Daha. < ET. taḳı

d. 7b/04, 8a/07, 12a/15, 18b/05, 20b/08, 22a/12, 26a/01, 26a/14, 29b/21

[=9] →dağı

daḫl < Ar. i. Etki, ilgi.

d.+i 3b/05

[=1]

dāʿī < Ar. i. Dua eden, duacı.

d.+di 27a/12

[=1]

daḳarcıḳ i. Dağarcık, torba.

d. 3b/12

d.+da 3b/12

[=2] → dağarcıḳ

dal < Moğ. i. Arka, sırt.

d.+da 3b/08, 14a/04

d.+daki 11b/09

d.+dan 8a/03

d.+ı 4a/12

d.+ıdan 1b/06

d.+ına 10a/02

d.+ınan 8a/08

d.+ısı 12a/03, 13b/06

d.+ısınca 3a/01

d.+usınca 3a/03

II. Arka, koruyucu- hami.

d. 11b/12

[=13]

dal Arap alfabesindeki “d (د)” harfinin bir adı.

d.++(ḥerfü’d-dal) 8a/02

[=1]

dam i. Ev, çatı.

d. 8a/04, 8a/06, 11a/03, 22b/08

d.+a 8a/11, 8b/14, 21b/03

d.+a+(dama salmaḳ) 5a/09

d.+ı 8a/02, 8a/06, 8b/14

d.+ı+(dam ḳayırmaḳ) 11b/02

d.+ıdan 8a/06d

d.+nan 8a/11

[=14]

dam- f. Damlamak.

d.-a 8a/10, 8a/10

[=2]

damar i. Damar. < ET. tamar

d.+a 8a/05

d.+da 7a/01

[=2]

damcı i. Çatı.

d. 15b/05

[=1]

dan- f. Gizlemek.

d.-maḳ 14a/11

[=1]

dana i. Dana.

d. 5a/05, 10a/11.

[=4]

dānā < Far. sf. Bilen, bilgiç.

d. 5b/12, 18b/05

[=2]

dāne < Far. i. Tane, tohum, çekirdek.

d.+den+(āb u dāne) 28a/05

[=1]

danış- f. Konuşmak, anlatmak, sohbet etmek.

d. 7a/02, 15b/09

d.-anı 16b/05

d.-anun 7a/04

d.-ma 7b/16

d.-maz 11b/09, 16b/05

[=7]

danna i. Sabah.

d.+ki 5a/17

d.+ya 16a/04

[=2]

dar sf. Dar, geniş olmayan.

d. 6b/02, 12a/02

d.++(dar olmaḳ) 2b/08, 4b/18, 5a/13

d.+dur 11b/06

[=6]

dār < Ar. i. Ev, yer-yurt.

d.+dan 20a/05

d.+ı 20a/01

d.+ül+(dārüʾl-ʿimār) 21b/22

d.+ül+(dārüʾl-ḳerār) 19b/27

d.+ül+(dārüʾl-ḳeżā) 18b/07

d.+ul+(medres ü dārüʾl-ḥökūme) 18b/08

[=6]

dār < Far. i. Darağacı, direk.

d.+a+(dāra çekmek) 27b/04

d.+a 19b/18

d.+a+(pāy-i dār) 21b/07

[=3]

daral- f. Daralmak.

d.-ur 6a/09

[=1]

darı i. Darı.

d. 1a/13, 4a/10, 6a/01

d.+dan 5a/05

[=4]

darḳa i. Bey, en başta bulunan.

d.+sı 7b/01

[=1]

dart- f. Zorla çekmek, kendisi ile götürmeye çalışmak.

d.-masan 8a/09

[=1]

dārū < Peh. i. > Far. İlaç.

d. 13a/13

[=1]

darūġa i. İlhanlılar döneminde Anadolu'daki valilere verilen unvan; bekçi, köy kethüdası.

d.+ 8a/07

[=1]

daş i. Taş.

d. 1a/02, 1b/10, 8a/03, 8a/04, 8a/05, 9b/12, 11b/07, 12b/04, 13a/15, 22b/08, 28b/12

d.+(daş salmaḳ) 3b/01

d.++(başına daş salmaḳ) 16b/06

d.++(daş daşımaḳ) 1a/04

d.++(daş salmaḳ) 5a/04

d.+a 1a/13

d.+dan 10b/06, 13a/07

d.+ı 6b/10, 16b/04

d.+ılan 8b/03

d.+un 8a/10

[=22]

daşaḳ i. Erkeklik bezi.

d. 7a/11

d.+ımda 14a/10

d.+ına 1b/08

d.+larıdı 6a/12

d.+larımun 12a/06

d.+larun 6a/12, 14a/05

[=7] → daşşaḳ

daşaḳlu sf. Erkeklik bezi olan.

d. 8a/09

[=1]

daşı- f. Taşımak.

d.-(daş daşımaḳ) 1a/04

[=1]

daşlan- f. Taşlanmak.

d.-dı 22b/20

d.-ı 12b/01

[=2]

daşşaḳ i. Erkeklik bezi.

d.+ı 11a/08

d.+ım 9b/08

d.+ların 5b/17

[=3] → daşaḳ

dat i. Tat.

d.+ı (dadı)16a/11

[=1]

dav sf. Denk, mukabil.

d. 13a/09

[=1]

daʿvā < Ar. i. Şikayetçi olarak mahkemeye başvurma; mesele, iddia, dava.

d. 8b/04

d.+çün 8b/03

d.+nı 10a/08

d.+sı 13b/07

[=4]

Dāver < Far. i. Allah'ın adı.

d.++(ḫāliḳ-i Dāver) 18a/03

[=1]

day i. Bir yaşındaki at yavrusu.

d.+dı 1a/16

[=1]

daya- f. Dayamak.

d.-llar+(dayullar) 22a/26

[=1]

dayan- f. Dayanmak.

d.-maz 8b/01

[=1]

dayı i. Dayı.

d. 6b/05

d.+vı 1a/12

[=2]

dāyir < Ar. i. dāʾir'den; devreden dönen.

d. 19b/15

[=1]

de bağ. ve e. De.

d. 1a/08, 1b/12, 1b/12, 2a/14, 2b/07, 3b/04, 3b/18, 4b/14, 5a/03, 5b/17, 7a/07, 7b/09, 7b/12, 7b/12, 8a/09, 8b/14, 9b/09, 9b/09, 11a/10, 11b/06, 11b/06, 12a/11, 12a/11, 13b/02, 13b/02, 14a/05, 20a/19, 20a/24, 20b/21, 22a/02, 23a/07, 26a/07, 27b/01

[=33]

dede i. Dede.

d. 3a/11, 3a/12, 8a/08, 8a/14

d.+dür 8a/09

d.+m 8a/12, 8a/12

d.+si 11b/12

d.+ve 2b/01

d.+vün 8a/11

[=10]

def'e < Far. i. Defa, kere, kez.

d. 20a/06

[=1]

defter < Far. i. Defter.

d.+e 19b/17

[=1]

deg- f. Dokunmak, isabet etmek.

d.-di 12b/04, 12b/05

d.-ene 8a/05

d.-er 6b/11, 7a/03, 8a/04, 12a/06, 13a/15

d.-meklen 3b/10

d.-mesün 11a/04

d.-sün 12a/06

d.-ür 1b/15

[=12]

deger sf. Kıymet, değer.

d. 28a/09

[=1]

degi i. Değil. < degül

d. 5b/09

[=1] → degül, degir

degin e. Kadar, dek.

d. 7b/14

[=1] → deyin

degir i. Değil < degül

d.5b/17

[=1] → degül, degi

degirlen i. Değirmen.

d.+i 14a/02

[=1] → degirman, deyirman

degirman i. Değirmen.

d. 9a/10, 9a/12

[=2] → degirlen, deyirman

degirmançı i. Değirmenci.

d. 21b/11

[=1]

degnek i. Değnek, baston, çomak.

d.+ine+(degnegine) 13a/09

d.+ün+(degnegün) 3b/15

[=2]

degül i. Değil.

d. 1b/12, 3b/02, 3b/04, 3b/19, 5a/12, 6b/12, 7b/16, 9b/04, 9b/08, 10b/02, 16a/16, 18b/16, 21a/20, 22a/01, 23a/02, 26a/05, 27a/10

d.+dile 18b/14

d.+em 8b/12

[=19] → degi, degir

dekākīn < Ar. i. dükkān'ın çoğulu; dükkānlar.

d. 22a/26

[=1]

del- f. Delmek.

d.-en 9b/11

[=1]

deli sf. Deli.

d. 1a/10, 2b/13, 5a/04, 8b/05, 8b/06, 8b/06, 8b/07, 8b/08, 11a/05

d.+den 8b/05, 8b/08

d.+ni 4b/15, 8b/06, 8b/06

d.+sidür 9b/07

d.+sini 3b/07

d.+ye 8b/05, 8b/07, 8b/08

[=19]

delik i. Delik.

d.++(delik olmaḳ) 7b/06

d.+innen+(deliginnen) 13a/01

[=2]

dellāk < Ar. i. Hamamda müşterileri keseleyen kimse, tellak.

d. 6b/02, 8b/07, 21b/11, 28a/05

d.+un 8b/07

[=5]

dellāl < Ar. i. Bir malın satışını çarşı pazar gezerek halka duyuran kişi, tellal.

d. 2b/01

[=1]

dem < Far. i. **I.** Vakit, an, lahza.

d. 22b/10, 23a/11

d.+de 22b/26

II. Keyf, gönül hoşluğu.

d.+i 11a/02

[=4]

demir i. Demir.

d. 7b/02, 8b/10, 8b/10, 10a/12

d.+i 8b/10

[=5] → demür

demirçi i. Demirci.

d.+y-nen 8b/09

[=1]

demir yol b.i. Demir yolu.

d. 22a/22

[=1]

demür i. Demir.

d. 1a/02

d.+e 15b/12

[=2] → demir

den i. Genellikle buğday, arpa gibi tahıl mahsülleri.

d. 1b/11

d.+i 5b/15

[=2]

deñgiz i. Deniz.

d. 3b/10

[=1]

der-emṣāl ü naṣāyiḥ-i türkī Türkçe Atasözleri ve Öğütler

d.++(der-emṣāl ü naṣāyiḥ-i türkī) 1a/01

[=1]

derd < Far. i. Dert.

d. 8a/13, 22b/23

d.+e 21a/14

d.+e+(derde çāre olmaḳ) 22b/22

d.+i 4b/08, 5a/09

d.+ilen 5b/12

[=7]

dere i. Dere, çay.

d. 16a/14

d.+de 20a/24

d.+nün 16a/13

d.+ye 1a/16, 1a/16

[=5]

dergeh < Far. i. Dergah, tekke.

d.+i+(dergeh-i ḥeḳḳ) 26a/06

[=1]

deri i. Deri.

d. 11a/09

d.+si 8b/11

[=2]

derin sf. Derin.

d. 13b/09

d.+de 13b/10

[=2]

dermān < Far. i. Derman, çare, deva.

d.+dı 5a/07

d.+ı 4b/08

[=2]

dervāza < Far. i. Kapı; kale kapısı, şehir kapısı.

d. 20a/15, 22b/19

d.+dan 13a/01

d.+sı 9b/06

[=4]

dervīş < Far. i. Derviş.

d.+e 8b/01

[=1]

deryā < Far. i. Deniz.

d. 8a/14, 20a/24

d.+da 8a/13

d.+ya 4b/10, 10a/01

[=5]

deryā-dil < Far. b.sf. Gönlü zengin.

d.+ün 8a/14

[=1]

deşt < Far. i. Çöl, bozkır, ova.

d.++(deşt édüb) 22b/02

[=1]

deve i. Deve.

d. 1b/07, 8b/11, 8b/12, 8b/12, 8b/13, 8b/13, 8b/14, 8b/14, 9a/01, 13a/13

d.+sini 11b/06

d.+ye 8b/11, 9a/01, 9a/01d, 9a/01d

[=15]

deyin e. Kadar, dek.

d. 6a/07

[=1] → degin

deyirman i. Değirmen.

d.+a 5b/05

[=1] → degirman, degirlen

dé- f. Demek, söylemek, emretmek, belirtmek.

d. 1a/09, 10a/05

d.-di 2a/05, 6b/01, 6b/04, 6b/12, 8b/12, 9a/01, 9a/01d, 11b/11, 12a/01, 12a/12, 13a/03, 22b/27, 23a/02

d.-diḳun 5a/11

d.-diler 2a/05, 2a/05, 5a/07, 6a/12, 6b/04, 6b/11, 8b/11, 9a/01, 9a/01d, 9a/01d, 9a/02, 11a/04, 11a/04, 11b/10, 12a/01, 12a/12, 22a/17

d.-dim 28b/08

d.-gilen+(yalan démek) 11a/12

d.-maḳ 13a/15, 13a/15

d.-me 3a/10, 9b/12, 26a/15

d.-megidi 14a/07

d.-meknen 7b/02

d.-mez+(gördüm démemek) 2b/17

d.-seler 9a/10

d.-sünler 12b/05

d.-ye 7b/10

d.-yecek 11b/09

d.-yeller 1a/10, 2a/11, 6b/10, 7b/09, 12b/03, 13a/05, 13a/06

d.-yeller+(yalan démek) 3a/04

d.-yem 7b/16

d.-yen 6b/08, 21a/20

d.-yenün+(söz démek) 7b/06

d.-yer 1b/06, 1b/12, 1b/13, 3b/05, 4b/08, 6b/05, 6b/05, 6b/05, 8a/08, 9a/01, 9a/03, 9a/03, 9b/10, 10b/02, 13b/12, 22a/12, 27a/18, 27b/15

d.-yerdiler 27b/14

d.-yersen 6b/04

d.-yir 1a/15

d.-yisen 13b/10

d.-yüb 18a/03, 22a/11

d.-yübler 5a/13

d.-yülle 20b/12, 20b/14

d.-yüller 19b/20

d.-yür 6b/05

d.-yüsen 8a/08

[=89]

dīde < Far. i. Göz.

d.+den 7b/15

[=1]

diksin- f. Diksinmek, iğrenmek.

d.-üb 20b/01

[=1]

dil i. Dil.

d. 8b/08, 26a/04

d.+ilen 2b/07, 4a/04

d.+leri 9a/07

d.+nen 8b/02

[=6]

dilen- f. Yolculuk etmek.

d.-üb+(yol dilenmek) 26a/06

[=1]

dil-peẕīr < Far. b. sf. Gönüle hoş gelen.

d. 29b/07

dil-rübā< Far. b.sf. Gönül çelen, gönül hırsızı.

d.++(be-sān-ı cavānān-ı dil-rübā) 18a/05

[=1]

dimdik i. Gaga.

d.+i+(dimdigi) 1a/03, 11b/08

[=2]

dīn < Ar. i. Din.

d. 3b/05, 19b/16, 27b/05, 27b/07, 27b/15

d.++(emānet-i Ḳurʾān u şerʿ u dīn) 27a/15

d.++(ḥāmīyān-ı dīn) 19b/21

d.++(iẓhār-ı emr-i dīn) 27a/25

d.+e 20b/06

d.+i 2a/03, 9a/11

d.+i+(dīn-i Muṣṭafā) 20b/05

d.+ün 19b/09

[=13]

dīn-perest < Ar+Far. b. sf. Dine tapan, dindar.

d.++(Merdān-ı bā-teʿ üṣṣüb u eṣnāf-ı dīn-perest) 20a/05

[=1]

dīnār < Ar. i. Altın para, dinar.

d. 7b/10, 7b/10

[=2]

dinder- f. Konuşturmak, söyletmek.

d.-iler 4b/19

[=1] → dindirmek

dindir- f. Konuşturmak, söyletmek.

d.-me 6a/12

[=1] → dindermek

dingilde- f. Kımıldamak, oynamak, sallanmak.

d.-nnen 8b/09

[=1]

dingildet- f. Kımıldatmak, oynatmak, sallandırmak.

d.-en+(dingildeden) 6a/12

[=1]

dīnsiz < Ar+Tür. sf Dinsiz, inancı olmayan.

d.+ün 9a/11

[=1]

dip i. Dip.

d.+i+(dibi) 9b/11

d.+ine+(dibine) 6b/13

d.+ini+(dibini) 11b/11

d.+innen+(dibinnen) 5b/15

[=4]

dirāz < Far. sf. Uzun.

d. 28b/02

[=1]

diri sf. Diri, canlı, sağ.

d.+lere 3a/18

[=1]

diril- f. Dirilmek, canlanmak.

d.-maḳa 8a/14

[=1]

diş i. Diş.

d. 2a/09, 7b/02

d.+i 3b/19

d.+in 20a/16

d.+ine 5a/11, 21b/25

d.+inen 6a/06

d.+ün+(dişün aġrur) 9a/12

d.+üve 2a/17

[=9]

dişle- f. Isırmak.

d.-r 7a/03

[=1]

dīvān < Ar. i. Divan, büyük meclis.

dīvānuvı élemek: Cezalandırmak. 2b/04

[=1]

dīvāne < Far. sf.Deli, divane.

d.++(dīvāne olmaḳ) 22b/18

[=1]

dīvār < Far. i. Duvar.

d. 9a/10, 12a/10, 12b/15

d.+a 8a/08, 22a/16

d.+ı 4b/04

[=6] → duvār

dīv-sār < Far. b. sf. Cinli şeytanlı yer.

d.+a+(ṭāyife-i dīv-sār) 22a/10

[=1]

diyār < Ar. i. dār'ın çoğulu; diyar, memleket, ülke.

d.+a 19b/21, 20a/05, 20b/21, 22a/09, 23a/15

[=5]

diz i. Diz.

dizin dögmek: Pişman olmak. 12a/03

[=1]

Dizec Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Batı Azerbaycan Eyaleti'nde yer alan bir şehir.

d.+ü+(Dizec ü Bināb) 21a/22

[=1]

doġ- f. Doğmak, anadan olmak.

d.-ana 11a/02

d.-ar 13b/02

d.-mamış 5b/16

d.-muşdı 7b/06

[=4]

doġanaḳ i. Sarılacak iplerin ucuna géçirilen ağaç halka.

d.+dan 2a/02

[=1] → doḳanaḳ

doġra- f. Doğramak.

d. 7a/12, 16a/01

d.-maḳuvı 10a/06

d.-r 1a/14

[=4]

doġrı sf. Doğru.

d. 8b/05, 27b/06

[=2]

doġrıluḳ i. Doğruluk.

d. 9a/09

[=1]

doḳanaḳ i. Sarılacak iplerin ucuna géçirilen ağaç halka.

d.+dan 4a/13

[=1] → doġanaḳ

dol- f. Dolmak.

d.-dı 7a/09

d.-maz 7a/09

d.-muş 21a/22

d.-ub 22a/24

d.-ulla 22a/20

[=5]

dolaḳlı sf. Dolak, örtü.

d.+m 1b/08

[=1]

dolan- f. Dolanmak, gezmek.

d.-ı 6b/11

[=1]

doldur- f. Doldurmak.

d.-ur 4b/10

[=1]

dolı sf. Dolu.

d. 5b/05, 6a/10, 9a/01d, 16a/16

[=4]

don i. Elbise, kıyafet.

d. 1a/08

d.+um 11b/15

[=2]

donḳuz i. Domuz.

d. 5a/05

d.+un 3b/19, 9a/04, 9a/09

[=4]

dost < Far. i. dūst'dan; dost, arkadaş.

d. 4b/15, 8b/03, 9a/08, 9a/09

d.+(dost tutmaḳ) 7b/08

d.++(dost ḳazanmaḳ) 7a/01

d.++(dost olmaḳ) 6a/07, 11b/08

d.+dan 11a/05

d.+ını 14a/08

[=10]

doşāb < Far. i. Pekmez.

d. 7b/03, 9a/08

[=2]

dovşan i. Tavşan.

d. 5b/16, 6a/09, 9a/03

d.+a 6b/05, 9a/03

[=5]

doy- f. Doymak.

d.-asan 2a/15

d.-maram 1b/13

d.-ubdı 22a/24

[=3]

doyur- Doyurmak.

d.-an 11b/12

d.-maz+(ḳarın doyurmaḳ) 6a/06

[=2]

dög- f. **I.** Dövmek.

d. 16a/01

d.-diler 27a/24

d.-e 14a/06, 14a/06

d.-eller 2b/10

d.-er+(başın döger) 9a/12

d.-üller 20a/18

d.-mesen 8a/09

II. dizin dögmek: Pişman olmak.

d.-miyen 12a/03

[=10] → döy-

dögür- f. Dövülmek.

d.-i 10a/12

[=1]

dögüş i. Dövüş, kavga.

d. 3a/01

[=1]

dön- f. Dönmek.

d. 4a/11

d.-di 1a/09

d.-er 2a/14

d.-se 21b/16

d.-üb 4a/05

[=5]

dönder- f. Döndürmek, çevirmek.

d.-di+(üz döndermek) 7b/13

d.-üb 7a/14

d.-üb+(yüz döndermek) 8b/01

[=3]

dövle < Ar. i. Devlet.

d.++(dövr-i ḥürriyyet ü serdār-ı şücāʿu ʾd-dövle) 26a/03

[=1] → dövlet

dövlet < Ar. i. Devlet.

d. 18b/18

[=1] → dövle

dövletli < Ar+Tür. sf. Zengin.

d.+nün 9a/03

[=1] → dövletlü

dövletlü < Ar+Tür. sf. Zengin.

d.+nün 9a/05, 11a/13, 13a/02

[=3] → dövletli

dövletlülıḳ < Ar+Tür. sf. Zenginlik.

d.+a 9a/06

[=1]

dövr < Ar. i.Devir, çağ.

d.++(dövr ü aʿdād-ı bī-hemtā) 7a/12

d.+e 18b/05

d.+i 21b/03

d.+i+(dövr-i āḫir) 18b/06

d.+i+(dövr-i ḥürriyyet ü serdār-ı şücāʿu ʾd-dövle) 26a/03

[=5]

döy- f. Dövmek.

d.-eller 2b/17

[=1] →dög-

döymec i. Yaş meyvenin dövülmesi ile hazırlanan bir çeşit yemek.

d.+ini 2b/17

[=1]

döz- f. Sabretmek, tahammül etmek, dayanmak.

d.-er 1a/03

d.-mez 10b/05

[=2]

duʿā < Ar. i. Dua.

d. 12b/03, 29b/10

d.++(duʿā élemek) 4b/01

d.+sı 13b/08

[=4]

dul sf. Dul.

d. 4a/09, 9a/06, 9a/07, 9a/07

[=4]

dumanluḳ i. Dumanlık.

d. 12a/16

[=1]

dur- f. Durmak.

d. 27b/15

d.-an 15b/11, 15b/15

d.-annan 16a/07

d.-ar 7a/09, 12b/13, 16a/03

d.-ar+(ḳarşı durmaḳ) 3b/04

d.-ı 22b/14

d.-maz 7a/01

d.-mış 9a/08

d.-mıyasan 4b/15

d.-sun 10a/05

d.-ub 23a/02, 23a/08, 26a/02

d.-unca 6b/01

d.-ur 9b/05

d.-duḳ: Kaçmak. 15b/05

[=19]

durak i. Durulan yer, durak.

d.+da 21a/15

[=1]

durul- f. Durulmak.

d.-maḳı 21a/14

d.-maz 27b/07

[=2]

duruşuḳ i. Duruş.

d.+umı 4b/14

[=1]

dut- f. Tutmak.

d. 6b/05, 12b/10

d.-(balıġ dutmaḳ) 10a/01

d.-(iş dutmaḳ) 5a/01, 5a/03

d.-an 5b/01, 10a/13

d.-ar 7a/08, 15b/07

d.-aram+(sened dutmaḳ) 9b/02

d.-ardı 10b/01

d.-arsan(dost dutmaḳ) 7b/08

d.-dı 22b/17, 29b/11

d.-duḳın 14a/01

d.-ġılan 27a/11

d.-madı 22a/25

d.-maġı+(şāḫ dutmaḳ) 3b/17

d.-maḳ 5a/01

d.-maḳ+(el dutmaḳ) 2a/13

d.-maz 14a/04

d.-sa 1b/05

d.-san 4a/02

d.-san+(balıġ dutmaḳ) 4b/11

d.-ub 28a/03, 28b/14

d.-ulla 22b/10

[=27]

dutul- f. Ele geçirilmek, yakalanması mümkün olmak.

d.-mamış 9a/04

[=1]

duvaḳ i. Tandır kapağı, kapak.

d.+ın 14a/02

[=1]

duvaḳlı sf. Duvaklı.(Gelin duvağı)

d.+m 1b/09

[=1]

duvar < Far. i. dīvār'dan; duvar.

d.+a 21b/03

[=1] → dīvār

dübār < Far. i. Hile, oyun, yalan.

d.+e 21b/20, 22a/15, 22b/02, 22b/23, 23a/04, 23a/12

[=6]

dü-bāre < Far. b.i. İki kat etme, iki kez.

d. 21b/01

[=1]

dübb < Far. i. Ayı.

d.++(dübb ü gürāz) 21a/01

[=1]

dügi i. Pirinç.

d. 10a/10

[=1]

dügün i. Düğüm.

d.+i+(dügni salmaḳ) 2a/17

[=1]

dükān < Far. i. dükkān'dan, işyeri, dükkan.

d. 8b/04

d.++(dükān açmaḳ) 29b/06

d.+dur+(dükān açmaḳ) 22a/01

d.+ı+(dükān açmaḳ) 3b/02, 5b/09

d.+ıdı 4b/05

d.+undı 8b/04

[=7]

dükān-dār < Far. b. i. dükkān-dār'dan; dükkan sahibi.

d.+a 22a/01

[=1]

dümdüz sf. Dümdüz, çok düz.

d.++(dümdüz olmaḳ) 4b/17

[=1]

dünyā < Ar. i. Dünya.

d.+da 20a/12

d.+dan 22a/10

d.+ya 9a/11

d.+yiçün 1b/16

[=4]

dürt- f. Uyarmak amacıyla değmek, dokunmak.

d. 3b/18

[=1]

düş- f. Düşmek.

d.-di 1a/08, 22b/17

d.-di+(aġzına düşmek) 4a/02

d.-di+(bit düşmek) 13a/16

d.-di+(od düşmek) 5a/04, 13b/01, 15b/06

d.-di+(sayıḳlamaḳa düşmek) 3a/06

d.-digi 8a/04

d.-ende 12b/06

d.-er 3a/16, 9a/06, 11a/02, 12a/03, 12b/04, 12b/06, 13b/05, 16b/06

d.-er+(ele düşmek) 1a/05

d.-er+(işi düşmek) 8b/11

d.-er+(seçmelige düşmek) 9b/09

d.-er+(teleye düşmek) 6b/04, 7a/10

d.-mez 16b/04

d.-mez+(bit düşmek) 9a/01d

d.-mez+(ele düşmek) 1a/05

d.-miyeni+(ele düşmek) 2b/01

d.-üb 20a/07, 22b/18, 28a/01

[=30]

düşkün sf. Düşkün, zavallı.

d.+i 12a/03

[=1]

düşmen < Far. i. Düşman.

d. 7a/01, 8b/03, 11a/05, 11b/08

d.+i 8b/03

d.+i+(düşmeni basmaḳ) 8b/02

d.+idür 14a/03

d.+ün+(düşmeni basmaḳ) 8b/02

[=8]

düvümīn < Far. sf. İkinci.

d. 27a/12

[=1]

düz sf. Düz.

d. 5a/16, 9a/05

d.++(düz géder) 4a/04

d.++(düz olmaḳ) 2a/12

d.+di 8b/12

[=5]

düz- f. Dizmek, sıralamak.

d.-er 5b/13

d.-maḳ 10a/06

[=2]

düzluḳ i. Düzlük.

d.+ı 11b/03

[=1]

düzül- f. Dizilmek, sıralanmak.

d.-üb+(eczā-yı encümen) 18a/08

[=1]

E, ʿE

ebleh < Ar. sf. Ahmak, bön.

e. 1b/16

e.+i 3b/11

e.+ler 11b/13

[=3]

ebr < Far. i. Bulut.

e.+i+(ebr-i tīre) 28b/09

[=1]

Ebū ʿUbeyde-i Cerrāḥ Kişi ismi, özel isim.

e. 18b/11

[=1]

ʿeceb < Ar. i. Acaba.

ʿe. 28b/01

[=1]

eczā < Ar. i. cüz'ün çoğulu; parçalar, kısımlar.

e. 18b/19

e.+sına 29b/03

e.+yı+(eczā-yı encümen) 18a/08, 20b/19

e.+yı+(eczā-yı kār) 22b/25, 23a/03

e.+yı+(eczā-yı meclis) 20a/29

e.+yı+(eczā-yı Meclis [ü] vükelā vü fedā'ī) 21b/19

[=8]

ʿedālet < Ar. i. Adalet.

ʿe.+i+(ʿedālet-i encümen) 21b/09

[=1]

edeb < Ar. i. Edep, iyi terbiye.

e.+ile 27a/22

[=1]

ʿedl < Ar. i. Adalet, adillik.

ʿe. 20b/07, 22a/13

ʿe.+dür 11a/01

ʿe.+nen 11a/01

[=4]

efsāne < Far. i. Efsane.

e. 26a/04

[=1]

efsār < Far. i. Yular.

e.+ını 9a/01

[=1]

efsūn < Far. i. Efsun, büyü, sihir.

e.+a 22a/24

[=1]

efsūs < Far. e. Yazık, eyvah.

e. 28a/02

[=1]

efsürde < Far. sf. Donmuş, donuk.

e.++(sūsen ü efsürde) 28b/15

[=1]

efyūnī < Far. sf. Afyon kullanmaya alışmış olan, afyon tiryakisi.

e.++(efyūnī ü ṭavīl ü baṭīn) 20a/21

[=1]

eg- f. Eğmek, bükmek.

e.-di 28b/16

e.-erini+(aḳız egmek) 1b/06

[=2] →ey-

eger < Far. e. Eğer.

e. 2a/12, 11b/03, 21b/17, 27b/08, 29b/12

[=5]

egleş- f. Oturmak.

e. 4b/15

e.-duḳ 15b/05

e.-ür 3b/02

[=3]

egri sf. Eğri.

e. 2a/12, 4a/03, 5a/16

e.++(egri olmaḳ) 1a/03

e.+di 8b/12

e.+ni 9a/05

[=6]

eḥkām < Ar. i. ḥükm'ün çoğulu; hükümler.

a.+ı+(eḥkām-ı şer) 18a/02

a.+ını 20b/06

[=2]

ehl < Ar. i. Sahip, malik; becerikli, usta.

e.+i 20b/07, 20b/08, 20b/10, 20b/10, 21a/02

e.+i+(ehl-i encümen) 21a/10

e.+i+(ehl-i ġaraż) 21a/10

e.+i+(ehl-i ḳeżā) 21a/10

e.+i+(ehl-i meşveret) 20b/23

e.+i+(ehl-i ribā) 21b/15

ehl-i béyt : Hane halkı, aile

e.+i+(iḫbār-ı ehl-i béyt) 19b/24

e.+i+(ikrām-ı ehl-i ʿilm) 22a/09

e.+i+(ehl-i ʿilm) 20b/12

ehl-i bāṭın: Sofiler, ilahi sırra ermiş bulunanlar.

e.+i+(sādāt-ı ehl-i bāṭın u pīrān-ı bā-ṣefā) 20a/04

e.+i+(sükkān-ı şehr ü ḳaṭıbe-i ehl-i rūstā) 18b/08

[=15]

Eḥmed-şiʿār < Ar. Kişi ismi, özel isim. Ahmed gibi.

e.++(ʿEllāme vü Müḳeddesī Eḥmed) 19b/23

[=1]

eḥsen < Ar. sf. Daha güzel, en güzel; beğenmek, aferin demek.

e.++(veżʿe vü eḥsen) 22b/12

[=1]

eḫterān < Far. i. aḫter'in çoğulu; yıldızlar.

e.++(ḫeyl-i eḫterān) 28b/18

[=1]

eḫẕ < Ar. i. Alma, kabul etme.

e.+ı+(meʾmūr-ı eḫz-i māl) 20a/17

[=1]

ek- f. Ekmek.

e.-(bostān ekmek) 5b/08

e.-dile 27a/13

e.-ende 2b/09

e.-seler 27a/07

[=4]

ekrād < Ar. i. Dağlılar.

e.+u+(ekrād u bāġbān) 21b/15

[=1]

ʿeks < Ar. sf. Ters, zıt.

ʿe.+i+(ʿeks-i nam) 21b/09

[=1]

el i. El.

e. 2a/14, 2a/14, 2b/01, 9a/02, 22a/14

e.++(el dutmaḳ) 2a/13

e.++(el vérmek) 11b/04

e.++(el yandırmaḳ) 2b/06

e.+de 5a/01, 20a/23

e.+den 2a/16, 4b/16, 15b/03

e.+den+(elden gédübdi) 27b/15

e.+den+(elden ḳoymaḳ) 2b/12, 3b/15

e.+e+(ele düşmek) 1a/05, 1a/05

e.+e+(ele vérmek) 27a/03

e.+i 2a/14, 2a/16, 2a/16, 2b/01

e.+im 4a/09

e.+in 9a/05, 14a/04

e.+inde 2a/15

e.+ine 2b/01, 8b/07, 21b/25

e.+inen 4a/02

e.+ini 3b/08

e.+innen+(elinnen almaḳ) 16a/02

e.+lerin+(ellerin öpmek) 27a/22

e.+ün 14a/07, 14a/10

e.+ündeki 2a/16

e.+üve+(ele düşmek) 2b/01

e.+üvi 2b/01

[=40]

ʿelāḳe-bendluḳ < Ar+Far+Tür. b. i. İlgili, alâkalı.

ʿe. 9a/02

[=1]

elbette < Ar. zf. Elbette, muhakkak, şüphesiz.

e. 22b/07

[=1]

ʿeleyk < Ar. e. Üzerine.

ʿe. 4b/07, 4b/08

[=2]

ʿellāme < Ar. i. Çok bilgili.

ʿe.++(ʿellāme vü Müḳeddesī Eḥmed) 19b/23

[=1]

ʿEleviyyān < Ar+Far. i. Hazreti Ali'ye intisabı olan kimseler, kızılbaş.

ʿe. 27b/01

[=1]

ʿElī < Ar. Kişi ismi, özel isim.

a. 16a/01, 16a/01, 21b/23, 26a/12

a.+den 2a/13,

[=5]

ʿElī-Ekber Kişi ismi, özel isim. Hz. Hüseyin'in oğlu.

a.+i+(merg-i ʿElī-Ekber-i cavān) 28b/16

[=1]

elif Arap alfabesinin ilk harfi, "e/a (ا)" harfinin adı.

e. 1a/02, 20a/21, 26a/14,

e.++(ḥerfüʾl-elif) 1a/01

[=4]

el-ḳiṣṣe < Ar. zf. Sözün kısası.

e. 23a/11

[=1]

elli(1) sf. Eli olan.

e. 2a/14, 2a/14, 2a/14

[=3]

elli(2) i. Elli sayısı.

e. 11a/09, 22b/15

[=2]

el-reḥīl < Ar. i. Göç.

e. 23a/08

[=1]

el-vāṭ < Ar. i. Ayaklar altında çiğneme.

e.+ı+(ẓüllām-ı bā-ʿemāme vü el-vāṭ-ı bā-revā) 21b/06

[=1]

Elyās Kişi ismi. İsmi Kur'an'da geçen ve genellikle Hızır ile anılan bir peygamber.

e.++(Ḫızır u Elyās) 8a/13

[=1]

em- f. Emmek.

e.-en 10a/11, 20a/08

[=2]

emān < Ar. i. Aman dileme, yardım isteme.

e. 20b/22

[=1]

emānet < Ar. i. Emanet.

e.+i+(emānet-i Ḳurʾān u şerʿ u dīn) 27a/15

[=1]

ʿemmāme < Ar. i. Sarık.

ʿe.+ler 20b/17

[=1]

emcek i. Meme.

e.+in+(emcegin) 1b/07

[=1]

ʿemel < Ar. i. İş, niyet.

ʿe.+i 13a/09

ʿe.+leri+(ḫebīṣüʾl-ʿemel) 22a/20

ʿe.+ün 26a/05, 26a/05

[=4]

emīn < Ar. sf. Emin, güvenilen kimse.

e. 19b/28, 23a/16, 27a/01

e.+i 20a/15

e.+ine 29b/01

[=5]

emīr < Ar. i. Bir şehrin başı, beyi; vali.

e. 21b/17

e.+imiz 21a/18

[=2]

emmā < Ar. bağ. Ama, fakat, lakin, ancak.

e. 11b/09, 18b/04, 20b/10, 21a/16, 21b/02, 22b/16, 23a/12, 26a/11, 27b/02, 27b/05, 27b/07, 27b/12

[=11]

emr < Ar. i. Emir, buyruk.

e. 27a/04

e.++(tedbīr-i emr) 21a/06

e.++üve 16a/08

e.+i+(iẓhār-ı emr-i dīn) 27a/25

[=4]

Emru'llāh Kişi ismi, özel isim.

e. 18b/03

[=1]

emvāl < Ar. i. māl'ın çoğulu; mallar, mülkler.

e.+i+(refʿ-i ḥicāb-i bāha-i emvāl-i Müslimīn) 27a/17

[=1]

enʿām < Ar. i. nāʿm'ın çoğulu;Hayvan gibi insanlar, hödükler.

e. 26a/05

[=1]

enār < Far. i. Nar.(meyve)

e.+a 21b/16

[=1]

enbiyā < Ar. i. nebī'nin çoğulu; nebiler, peygamberler.

e.++(ḫetem-i enbiyā) 18a/02

[=1]

encām < Ar. i. Nihayet, son.

e. 26a/02

[=1]

encümen < Far. i. Meclis, cemiyet, komisyon.

e. 18b/10, 20a/19, 20a/25, 26a/13, 29b/03, 29b/12

e.++(ʿedālet-i encümen) 21b/09

e.++(aʿvān-ı encümen) 20a/22

e.++(eczā-yı encümen) 18a/08, 20b/19

e.++(ehl-i encümen) 21a/10

e.++(küffār-ı encümen) 22a/08

e.++(ṣabbāġ-ı encümen) 22a/25

e.++(şéyḫ-i encümen) 21b/18

[=14] → encümend

encümend < Far. i. Meclis, cemiyet, komisyon.

e.+ile+(şīrān-ı encümend) 21b/05

[=1] →encümen

endāze < Far. i. Ölçek, ölçü.

e.+sin+(endāzesin bilür) 1b/02

[=1]

enfās < Ar. i. nefes'in çoğulu; nefesler.

e.+ı 27a/02

[=1]

engīr < Far. i. engūr'dan; üzüm.

e.+dür 27a/14

[=1]

ennik-kirşan b. i. Kadınların makyaj malzemesi olarak kulandıkları pudra, allık.

ennik-kirşana: 12a/09

[=1]

enṣār < Ar. i. nāṣır'ın çoğulu; nasırlar, yardımcılar.

e.++(fāżıl-ı enṣār) 29b/14

e.+ı 27b/12

[=2]

enṣāriyān< Ar+Far. i. Ensardan olan kimseler.

e.++(bābī ü enṣāriyān) 18b/15

[=1]

envār < Ar. i. nūr'un çoğulu; nurlar, ışıklar.

e.+ı 19b/08

[=1]

er i. Erkek, yiğit.

e. 2a/04, 2b/12, 11a/07, 16a/05

e.+i 11a/09

[=5]

erbāb < Ar. i. rabb'in çoğulu; sahipler, malikler, ehil.

e.+ı+(erbāb-ı ġeyret) 20a/06

e.+ı+(erbāb-ı ʿilm) 20a/22

e.+ı+(erbāb-ı mülk ü naḳd) 21a/11

[=3]

erbeʿīn < Ar. sf. Kırk, kırkıncı.

e. 27a/02

[=1]

Erdebīl Yer ismi. Güney Azerbaycan bölgesinde, İran İslam Cumhuriyeti'nin aynı isimli Erdebil Eyaleti'nin yönetim merkezi olan şehirdir.

e. 1b/16, 1b/17, 2a/01

e.+e+(semt-i Erdebīl) 23a/14

[=4]

Erdebillü sf. Erdebil'de yaşayan, Erdebilli.

e. 1b/17, 2a/01

[=2]

erġuvān < Far. i. Erguvan.

e.++(şāḫ-ı erġuvān) 28b/15

[=1]

erik i. Erik.

e. 4b/07, 12b/06

[=2]

ʿerṣe < Ar. i. Yer, toprak.

ʿe.+sinde 21a/04

[=1]

ersiz sf. Eri, kocası olmayan, ersiz.

e. 12b/07

[=1]

erş <Ar. i. Arş, gökyüzü, sema.

e. 10a/08

[=1]

ʿerż < Ar. i. Sunma, ortaya koyma; yüksek bir makama anlatma, bildirme.

ʿe.++(ʿerż étmek) 27a/23

ʿe.++(ʿerż éylemek) 29b/02, 29b/03

ʿe.+i+ (ʿerż-i ḥāl étmek) 27b/15

[=4]

erzānī <Far. i. Ucuzluk, kolaylık.

e.++(erzānī olmaḳ) 7a/13

[=1]

es- f. Esmek.

e.-er 28b/09

e.-er+(yél esmek) 6b/05

[=2]

ʿeṣā < Ar. i. Değnek, sopa.

ʿe.++(fikr-i ilan u ʿeṣā) 28a/06

ʿe.+sı(Mūsā ʿeṣāsı) 28a/06

[=2]

eṣḥab < Ar. i. ṣāḥib'in çoğulu; sahipler; taraftar, arkadaş, hep yanında olan.

e.+ı+(eṣḥāb-ı feḳr u fāḳa-i bī-iṣṭibār) 21a/11

e.+ı+(eṣḥāb-ı nār) 19b/08

e.+ı+(eṣḥāb-ı Yeṣrib) 18a/07

[=3]

esīr < Ar. i. Esir, tutsak.

e. 21b/24

[=1]

esirge- f. Esirgemek, kıymamak.

e.-me 3b/08

[=1]

esḳām < Ar. i. saḳam'ın çoğulu; hastalıklar, illetler.

e.++(rāfiʿ-i esḳām) 26a/01

[=1]

eskik sf. Eksik, tam olmayan.

e.+dür 11a/07

[=1] → eskük

eskük sf. Eksik, tam olmayan.

e.++(eksük olmaḳ) 7b/15, 12a/11

[=2] → eskik

eṣl < Ar. i. Asıl, temel, soy, öz.

e. 4b/12, 4b/12, 20b/01

e.++(eṣlin itirmek) 2a/11, 2a/12

[=5]

eṣnāf < Ar. i. ṣınıf'ın çoğulu; bir sanatla veya dükkâncılıkla uğraşan kimse,sınıflar.

e.+ı+(eṣnāf-ı per-şikeste vü zār u nezār) 20a/30

e.+ı+(merdān-ı bā-teʿeṣṣüb u eṣnāf-ı dīn-perest) 20a/05

[=2]

ʿeṣr < Ar. i. Asır, yüzyıl, çağ.

ʿe.++(imām-ı ʿeṣr) 22a/06

ʿe.+i 23a/04

ʿe.+i+(imām-ı ʿeṣr) 21a/06

[=3]

eşʿār < Ar. i. şiʿr'in çoğulu; şiirler.

e.+ı+(eşʿār-ı āb-dār) 19b/02

[=1]

eşcār < Ar. i. şecer'in çoğulu; ağaçlar.

e. 28b/11

[=1]

eşḫāṣ < Ar. i. şaḫıs'ın çoğulu; adamlar, kişiler.

e. 19b/10

[=1]

ʿeşḳ < Ar. i. ʿaşḳ'tan; aşk, sevgi, muhabbet.

ʿe.+ün 11a/04

[=1]

eşḳıyā < Ar. s. şaḳī'nin çoğulu; eşkıya, haydut, dağ hırsızı.

e. 18a/01

[=1]

eşrār < Ar. s. şerīr'in çoğulu; fesat karıştıranlar, kötülük edenler.

e.+a 20b/01

e.+ı 22a/16

[=2]

et i. Et.

e. 10a/14, 12b/16

e.+i 3b/19, 13b/04

e.+in 12b/16

e.+ini 12a/07

[=6]

ʿeṭā < Ar. i. Bağışlama.

ʿe.+a 13a/06

[=1]

ʿeṭṭār < Ar. i. Bitkilerden, baharatlardan ilaç yapan kişi, aktar.

ʿa. 22b/02, 22b/05

[=2]

etek i. Etek, kıyafetin belden aşağı kısmı.

e.+ime+(etegime) 4b/10

e.+in+(tegin) 9a/06

e.+ine+(etegine) 16a/03

[=3]

ʿeveż < Ar. i. ivaz'ın çoğulu; bedeller, karşılıklar.

ʿe.+ün 11a/10

[=1]

evvel < Ar. i.ve zf. Evvel, önce, başlangıç, ilk defa.

e. 2b/05, 2b/06, 2b/10, 4b/01, 18a/06, 23a/03, 27a/21, 27a/24, 27b/02

e.+den 7b/15

e.+i 13a/01

e.+i+(maʿnā-yı evvel) 27a/13

e.+i+(maʿnī-yi evvel) 27a/12

e.+i+(ṣadr-ı evvel) 22b/16

e.+imci 18b/05

[=15]

evvelimci < Ar+Tür. sf. Birinci.

e. 27b/10

[=1]

ʿeyāl < Ar. i. Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler; eş, çocuk.

ʿe.+ini 18a/06,

ʿe.+in 21b/24

[=2]

eʿyān < Ar. i. Bir memleketin ileri gelenleri.

eʿ.+ı+(eʿyān-ı şeher) 20b/16, 21a/09

[=2]

ey- f. Eğmek, bükmek.

e.-mese 16b/04

[=1] → eg-

ez < Far. e. –dan, -den anlamındadır.

e. 21a/21

[=1]

ʿeẕāb < Ar. i. İşkence, keder.

eʿ.+ı 22a/13

[=1]

ʿeẕām < Ar. i. Büyükler, ulular, yüceler.

ʿe.+da+(büyūt-ı ʿeẕām) 20a/09

[=1]

ʿezīz < Ar. sf. Kıymetli, yüce.

ʿe.++(ʿezīz olmaḳ) 29b/08

ʿe.+i 27a/01

[=2]

ʿezl < Ar. i. İşinden çıkarma, yol verme.

ʿe.++(ʿezl éylemek) 27a/21

[=1]

ʿezm < Ar. i. Kasıt, niyet, karar.

ʿe.++(ʿezm étmek) 18b/15

[=1]

ʿEzrāʾīl < Ar. özel i. Azrail, ölüm meleği.

ʿe. 11a/03

[=1]

É, ʿ É

éhtimām < Ar. i. Gayretle çalışma.

é.+(éhtimām éylemek) 18a/02

[=1]

éḥtiyāṭ < Ar. i. İlerisini görerek, düşünerek davranma; tedbirli, tedarikli olma.

é.+ı 4a/11

[=1]

él i. **I.** Yabancı, başkaları.

é. 3b/06, 3b/07, 3b/07, 3b/07

é.+e 2a/15

é.+nen 3b/06, 3b/07, 11b/14

é.+nendür 12a/12

II. Ülke, vilayet.

é 11a/03, 20a/26, 21a/02

é.+ün 5a/08, 5a/08

[=14]

élçi i. Elçi.

é.+ye 4a/01

[=1]

éle zf. Öyle.

é. 12b/04, 13b/11

[=2]

éle- f. Etmek.

é. 2b/04, 5b/13

é.-(séyr élemek) 12b/02

é.-(tilid élemek) 7a/13, 16a/01

é.-(yaḫşıluḳ élemek) 2a/13, 16a/07

é.-di+(ḫarāb élemek) 4a/09, 4a/09

é.-maḳın+(acuḳ élemek) 16b/02

é.-mek+(ḫetm élemek) 2b/15

é.-mek+(tarıluḳ élemek) 6a/04

é.-mese+(kōr élemek) 15b/15

é.-mesün 2a/15

é.-mez 12a/06

é.-mişuḳ+(göz élemek) 11b/10

é.-r 1b/12, 9a/12, 13a/11

é.-r+(meʿlūm élemek) 1b/01, 4a/06

é.-r+(pīş-ḫidmetluḳ élemek) 6a/11

é.-r+(ser-ferāz élemek) 7a/12

é.-r+(sikişen élemek) 1b/17

é.-r+(yanşaḳ élemek) 8a/14

é.-rse+(ḫeyāl élemek) 8b/14

é.-sen+(élisen) 2b/01

é.-sün+(tīmār élemek) 15b/04

é.-yenün+(sikiş élemek) 5a/06

é.-yüb+(duʿā élemek) 4b/01

é.-yünce+(fikr élemek) 11a/05

[=31]

ʿélm < Ar. i. İlim.

é. 9b/04, 26a/16, 27a/10

é.++(Ḳurʾān u ehl-i ʿélm) 20b/12

é.+i+(ikrām-ı ehl-i ʿélm) 22a/09

é.+ler+(erbāb-ı ʿélm) 20a/22

é.+ünde 18b/19

[=7]

én- f. İnmek.

é.-maḳ 2a/09

[=1]

éndir- f. İndirmek.

é.-i+(daġdan éndirmek) 3a/06

[=1]

érkek i. Erkek.

é. 2a/03

[=1]

Érmeni Özel isim. Ermeni, Ermenistanlı.

é. 2a/02, 2a/03

[=2]

értelüken zf. Erken, erkenden.

é. 29b/10

[=1]

éşek i. Eşşek.

é. 2a/03, 2a/06, 2a/07, 2a/08, 2a/08, 2a/10, 2a/10, 2a/11, 5b/05, 16b/04

é.+den 2a/06

é.+e+(éşege) 2a/05, 2a/05, 2a/07, 2a/09, 2a/09, 6b/05, 8b/11, 16a/07

é.+i+(éşegi) 2a/06

é.+ün+(éşegün) 6b/13

é.+ün+(éşegün) 20a/11

[=22] →éşşek

éşik i. Kapı, dışarı.

éşige atmaḳ: Kapının önüne koymak. 3b/07

[=1]

éşit- f. Eşitmek, duymak, dinlemek.

é.-(éşid) 1a/09, 9a/11

é.-en+(éşiden) 4a/07

é.-gilen 27a/09

[=4]

éşşek i. Eşşek.

é. 1a/05, 20b/01

[=2] →éşek

ét- f. Etmek, eylemek.

é.-(ʿerż étmek) 27a/23

é.-di 22b/18, 22b/18

é.-di+(riżā étmek) 29b/15

é.-di+(ṣuʾāl étmek) 22b/21, 22b/23, 27a/01

é.-diler 18a/08, 23a/04, 27a/25

é.-diler+(ʿezm étmek) 18b/15

é.-diler+(tamām étmek) 19b/08

é.-e+(éde) 21a/14

é.-e+(iḳtiżā éde) 23a/07

é.-e+(télgrāf éde) 23a/03

é.-ek+(istişāre édek) 23a/02

é.-en+(éden) 19b/24

é.-en+(refʿ éden) 27a/05

é.-er+(besmele vü ḥemde éder) 29b/02

é.-er+(binā éder) 21b/26

é.-er+(éder) 21b/22

é.-er+(firār éder) 29b/14

é.-er+(ḥifẓ éder) 22a/05

é.-ibdile+(terk édibdiler) 19b/14

é.-ille+(meşḳ-i niẓām édille) 20a/18

é.-mege 27b/15

é.-megin+(ʿayān étmek) 28b/08

é.-mek+(ber-çīde étmege) 18a/07

é.-mesün+(īrād étmek) 20b/06

é.-meye+(ġeyẓ étmek) 22a/21

é.-miri 23a/06

é.-miri+(ḥemiyyet étmek) 21a/16

é.-müsen+(nihān étmek) 28b/10

é.-sen+(müvāzene étmek) 18b/12

é.-sün 21a/16

é.-üb+(deşt édüb) 22b/02

é.-üb+(édüb) 18a/07, 18a/08

é.-üb+(ġeyret édüb) 18b/17

é.-üb+(ḫiṭāb édüb) 22a/11

é.-üb+(iḥżār édüb) 21b/07

é.-üb+(kesb-i velā édüb) 22b/17

é.-üb+(ḳıyām édüb) 23a/14

é.-üb+(mehār édüb) 19b/19

é.-üb+(menʿ édüb) 22a/07

é.-üb+(nihān édüb) 28b/17

é.-üb+(ṣuʾāl édüb) 22a/17

é.-üb+(şehīd édüp) 18a/09

é.-üb+(teġyīr édüb) 20b/21

é.-üb+(tamām édüb) 27b/02

é.-üb+(ʿünvān édüb) 22b/01

é.-üb+(veḳf édüb) 22b/15

é.-üb+(veṣiyyet édüb) 22a/09

é.-übdile+(édübdile) 18b/06

é.-übdür+(ḫiyānet édübdür) 23a/06

é.-übdür+(müsāmaḥa édübdür) 27b/07

é.-übsen+(niḳāb édübsen) 28b/10

é.-ürsen+(édürsen) 20a/10

[=58]

éʿtibār < Ar. i. Saygı gösterme,ehemmiyet verme.

é. 29b/14

é.+a 20b/07, 21a/03

é.+ilen+(neẕer-i éʿtibār) 19b/03

[=4]

év i. Ev.

é. 2b/09, 2b/13, 2b/14, 4a/06, 4a/07, 4b/17, 5b/16, 11a/07, 12b/03, 12b/09, 12b/12, 15b/09

é.+de 1b/02, 4b/17, 8a/06d

é.+de+(évde ḳalmaḳ) 6b/09

é.+den 5a/06

é.+e 12b/08

é.+i 2a/15, 3b/10, 15b/02, 15b/02, 15b/02, 15b/02, 23a/09

é.+imi 4a/09

é.+inde 11b/09

é.+ine 13a/14, 15b/05, 15b/06

é.+ini 19b/16

é.+ive 3a/11, 13b/01

é.+lerde 18b/07

é+ün 4a/12

[=35]

évlendir- f. Evlendirmek.

é.-en 3a/17

[=1]

éyyām < Ar. i. yevm'in çoğulu; günler, süre, zaman.

é. 26a/03

[=1]

éy ünl. Seslenme ünlemi.

é. 10b/06, 18b/19, 20b/22, 21b/08, 23a/12, 27a/01, 28b/01, 28b/01, 28b/03, 28b/07, 29b/02, 29b/16

[=12]

ʿéyb < Ar. i. Ayıp.

é. 3b/19

é.++(ʿéyib) 2a/09, 2a/09, 5a/12, 16a/16

é.+di+(ʿéyibdi) 16a/17

é.+i 1a/07, 1a/07

é.+in 11a/11

[=9]

ʿéyblü < Ar+Tür. sf. Ayıplı.

é. 11a/11

[=1]

éyi sf. İyi. < ET. edgü

é.++(éyi gelmek) 7b/04

[=1]

éyle- f. Etmek.

é. 21a/09, 22a/08, 28a/10

é.-(cemʿ éylemek) 28a/10

é.-(fikr éyle) 19b/21

é.-(güẕār éylemek) 27a/22

é.-(ḫetm éylemek) 23a/16

é.-(ḳiyās éylemek) 21a/12

é.-(neẕer éyle) 22a/04, 19b/03, 20a/09

é.-(salām éylemek) 27a/22

é.-(séyr éyle) 18b/11, 20a/12, 20a/20, 20a/25, 22a/01, 23a/10

é.-(şükr éylemek) 22b/13

é.-(terk éyle) 26a/10

é.-di+(ḫarāb éylemek) 19b/16

é.-di+(kōr éylemek) 26a/11

é.-di+(teṣdīḳ éylemek) 27b/06

é.-di+(tenaṭṭuḳ éylemek) 23a/05

é.-dile+(müṣle éylemek) 27b/04

é.-dük+(şükr éyledük) 21a/18

é.-düz 29b/04

é.-lle+(éylelle) 20b/15

é.-lle+(éylülle) 21a/06

é.-lle+(ḥökm éylülle) 21b/01

é.-lle+(ḳeṭʿ éylülle) 22a/14

é.-lle+(tebʿīd éylülle) 22a/09

é.-lle+(ʿünvān éylülle) 22a/23

é.-ller+(ḳiṣāṣ éylüller) 22a/15

é.-ller+(nefy éylüller) 27a/16

é.-me+(ġeflet éylemek) 27a/13

é.-medüz+(fikr éylemek) 29b/11

é.-mek+(nehy éylemek) 27a/04

é.-meliydi+(ḳeżā éylemek) 29b/15

é.-meyüm 21b/10

é.-mez 28a/06, 28a/06

é.-mezle 20a/06, 22b/24

é.-miri 18b/04

é.-r 21a/15

é.-r+(ʿerż éylemek) 29b/02

é.-r+ (muḫālefet éylür) 22b/25

e.-rler+(nekl éylemek) 29b/08

é.-rem+(tecdīd-i meṭleʿ éylemek) 21b/20

é.-ri+(revān éylüri) 28b/12

é.-rem+(séyr éylürem) 29b/17

é.-sün+(ʿerż éylemek) 29b/03

é.-sün+(ferż éylemek) 29b/03

é.-sün+(pesend éylemek) 27a/11

é.-ye 21b/23, 21b/25

é.-ye+(firṣet éylemek) 27b/10

é.-ye+(nüsret éylemek) 21a/16

é.-yen+(ḥifẓ éylemek) 19b/10

é.-yen+(riʿāyet éylemek) 20b/05

é.-yüb(éhtimām éylemek) 18a/02

é.-yüb+(ferāmūş éylemek) 21a/05

é.-yüb+(iştibāh éylemek) 22a/05

é.-yüb+(müṣle éylemek) 22a/16

é.-yüb+(séyr éylemek) 22b/09

é.-yüb+(ʿünvān éylemek) 22b/02

é.-yübdür+(kemīn éylemek) 20a/16

é.-yüble+(cemʿ éylemek) 28a/09

é.-yün 27a/21

é.-yün+(ʿezl éylemek) 27a/21

é.-yün+(ṣebr éylemek) 23a/02

[=71]

ʿéyn < Ar. i. Göz.

ḳürre-i ʿeyn: Göz nuru.

é.+i+(ḳürre-i ʿéyn) 18a/03

[=1]

ʿéynek < Ar+Far. i. Gözlük.

é. 20a/16

[=1]

ʿéyş < Ar. i. Yaşama.

é.+ü+(ʿéyş ü sürūr) 27b/14

[=1]

F

fāʾ Ar. Arap alfabesindeki “f (ف)” harfinin adı.

f.++(ḥerfüʾl-fāʾ) 11b/01

[=1]

fāḳa < Ar. i. Fakirlik, yoksulluk.

f.+i+(eṣḥāb-ı feḳr ü fāḳa-i bī-iṣṭibār) 21a/11

[=1]

falaḳḳalı < Ar+Tür. sf. Falakalı.

f.+lara 20a/28

[=1]

falan < Ar. sf. Falan filan.

f.+ı 16b/03

[=1]

fālic < Far. sf. Muzaffer, galip.

f.++(fālic olmaḳ) 20a/13

[=1]

Fāṭıma Kişi ismi ,özel isim.

f. 11b/01

[=1]

Fātiḥa Özel isim. Kurʿān-ı Kerīm’in ilk sūresi.

f. 5b/06

[=1]

fāyda < Ar. i. fāʾide’den; fayda, yarar.

f. 4b/05, 8a/07, 21a/16

f.+sı 3b/09, 7b/14, 11b/07

[=6]

fāżıl < Ar. sf. Erdemli.

f.+ı+(fāżıl-ı enṣār) 29b/14

[=1]

feciʿ < Ar. sf. Feci, acıklı, dehşet.

f. 22b/18

[=1]

fedāʾī < Ar. i. Canını vermeye hazır, fedai.

f.+i+(eczā-yı Meclis [ü] vükelā vü fedāʾī) 21b/19

f.+dür 20a/23

[=2] → fedāyī

fedāyī < Ar. i. fedāʾī’den; canını vermeye hazır, fedai.

f. 21b/17

[=1] →fedāʾī

feḳīr < Ar. sf. Fakir, yoksul.

f.+ler 20a/30

[=1]

feḳr < Ar. i. Fakirlik, yoksulluk.

f.++(eṣḥāb-ı feḳr u fāḳa-i bī-ıṣṭıbār) 21a/11

[=1]

felek < Ar. i. Gökyüzü, devran.

f. 10a/05

[=1]

ferḳ < Ar. i. Ayrılık, başkalık.

f.+ı+(ferḳ-i Murteżā) 18a/09

[=1]

ferāmūş< Far. i. Unutma, hatırdan çıkma.

f.++(ferāmūş éylemek) 21a/05

[=1]

ferrāşbaşı < Ar+Tür. i. Döşemeci, hizmetçilerin başı.

f. 28a/09

[=1]

ferrrāş < Ar. i. Döşemeci, hizmetçi.

f.+lara 21b/11

[=1]

ferż < Ar. i. Farz, Allah'ın terki günah olan emri.

f.++(ferż éylemek) 29b/03

f.+ı+(ferż-ı meḥāl) 21a/14, 29b/09

[=3]

fesād < Ar. i. Bozukluk, fitne, fesat.

f.++(ẓülm u fesād) 20b/07

f.+ı 27b/05

[=2]

fesāne < Far. i. Asılsız hikâye, masal.

f.+den+(seng-i fesāne) 28a/09

[=1]

fevḳ < Ar. i. Üst, üst taraf yukarı.

f.+ul+(rākib-i fevḳu'l-sürūc olmaḳ) 20b/22

[=1]

fevvāre < Ar. i. Fıskıye.

f. 22b/11

[=1]

fiḳh < Ar. i. Fıkıh, şeriat ilmi.

f.++(fiḳh u ḥedīṣ) 19b/12

[=1]

firṣet < Ar. i. furṣat'tan; fırsat, uygun zaman.

f. 27b/11

f.++(firṣet éylemek) 27b/10

[=2] →fürṣet

firḳe < Ar. i. İnsan kalabalığı, grup.

f. 18a/01, 21b/10

f.+i+(firḳe-i şéytān) 19b/07

f.+nün 20a/26

[=4]

fırtıl i. Baş giyimi.

f. 10a/09

[=1]

fikr < Ar. i. Fikir, düşünce.

f.+(fikr éyle) 19b/21

f.++(fikr élemek) 11a/05

f.++(fikr éylemek) 29b/11

f.+i 11b/02

f.+i+(fikr-i ilan u ʿeṣā) 28a/06

[=5]

fil < Ar. i. Fil. (hayvan)

f. 11b/02

f.+den 11b/01

f.+ün 6b/12, 11b/02

[=4]

fil-bān < Ar+Far. Fil sahibi.

f.+lan 11b/02

f.+un 11b/02

[=2]

filce < Ar+Tür. zf. Fil kadar.

f. 9a/05

[=1]

firār < Ar. i. Firar, kaçma.

f.++(firār éder) 29b/14

f.+a 21b/02

[=2]

Fireng Özel isim. Fransız.

f.++(Fireng ü Tatar) 23a/01

f.+i+(Firengi) 20b/16

[=2]

fişeng i. Fişek.

f.++(ḳiymet-i fişenk) 22a/23

[=1]

fiṭret < Ar. i. Yaratılış, mizaç, fıtrat.

f.+ün 27a/10

[=1]

fitvā < Ar. i. Şerʿî hüküm veya karar, fetva.

f.+yı+(fitvā-yı şeḫs) 27a/12

[=1]

fürṣet < Ar. i. Fırsat, uygun zaman.

f.++(fürṣet olmamaḳ) 18b/05

[=1] →firṣet

fürūʿa < Ar. i. ferʿ in çoğulu; ikinciller.

f. 18a/04

[=1]

fürūc < Ar. i. ferc'in çoğulu; edep yeri, avret.

f.++(zātü'l-fürūc) 20b/22

[=1]

fürūş < Far. sf. Satan, satıcı anlamında birleşik sözcükler oluşturur.

f.+ı(ḫulfa-fürūş) 22b/03

[=1]

füsürde < Far. sf. Donmuş, donuk.

f. 28b/11

[=1]

G, Ġ

gāh < Far. Zaman bildiren edat. Zaman zaman, bazan, kimi zaman.

g. 13a/01, 13a/01, 13a/05, 13a/05, 13b/08, 13b/09, 21b/26, 22a/22, 29b/18

[=9]

gāhī < Far. zf. Zaman olur, kimi zaman, bazı.

g. 18a/03, 18a/03, 18a/04, 21b/22, 21b/22, 21b/24, 21b/25

[=7]

ġāīb < Ar. i. Kayıp, gizli olan şey.

ġ.++(ġāīb olmaḳ) 18b/03, 19b/09, 20b/04

[=3]

ġā'iyye < Ar. i. Sonuç ile ilgili, sonuca götürecek sebep.

ġ.+ni 23a/16

[=1]

gāmış < Far. i. Manda. (Hayvan)

g. 3a/10, 13a/02, 13a/02

g.+a 9a/01d

[=4] → gāmūş

gāmūş < Far. i. Manda. (Hayvan)

g.+a 7b/11

[=1] → gāmış

ġār < Ar. i. Mağara, in.

ġ.++(yār-ı ġār) 21b/23

[=1]

ġaraż < Ar. i. Maksat, amaç.

ġ.++(ehl-i ġaraż) 21a/10

[=1]

gārī < Far. sf. Sebat ve kararı olmayan.

g. 19b/05

[=1]

ġayın < Ar. Arap alfabesindeki "g/ğ" harfinin bir adı.

ġ.++(ḥerfü ʾl ġayın) 11a/12

[=1]

ġāzīyān < Ar+Far. i. Gaziler.

ġ.+ı+(şāhān-ı ġāzīyān-ı şerīʿat) 20a/03

[=1]

ġeflet < Ar. i. Gaflet, boş bulunma, dikkatsizlik.

ġ. 21b/21

ġ.++(ġeflet éylemek) 27a/13

[=2]

gelle < Far. i. Koyun, keçi veya sürüsü.

g+i 21a/19

g.+i+(gelle-i bī-bend ü bār) 20b/02

[=2]

ġem < Ar. i. Gam, tasa, üzüntü, keder.

ġ.++(ġem yémek) 1b/16

ġ.+den 5b/12

[=2]

ġemīn < Ar+Far. Gamlı, üzgün.

ġ.++(ġemīn ü ḥezīn) 29b/01

[=1]

gemir- f. Kemirmek.

g.-sün 3b/14

[=1]

ġemze < Ar. i. Süzgün bakış.

ġ. 20b/17

[=1]

ġenīm < Far. i. Düşman.

ġ.++(ġenīm olmaḳ) 4a/03

[=1]

ġerīb < Ar. sf. Garip, kimsesiz, zavallı.

ġ. 11a/12

ġ.+em 10a/01

[=2]

ġerīblik < Ar+Tür. i. Gariplik, kimsesizlik.

ġ.+de 7b/07

[=1] → ġerībluḳ

ġerībluḳ < Ar+Tür. i. Gariplik, kimsesizlik.

ġ.+da 11a/12

[=1] → ġerīblik

ġeyr < Ar. i. Yabancı, başka, diğer.

ġ.+ı+(ṭıflān-ı ġeyr-ı bāliġ olmaḳ) 20b/23

[=1]

ġeyret < Ar. i. Gayret, çalışma, çabalama.

ġ.++(erbāb-ı ġeyret) 20a/06

ġ.++(ġeyret édüb) 18b/17

ġ.+den 5b/02

ġ+e 22b/27

[=4]

ġeyūrāne < Ar+Far. zf. Gayretlice.

ġ. 23a/01

[=1]

ġeyūrlıḳ < Ar+Tür. i. Gayretlilik.

ġ. 11a/13

[=1]

ġeyẓ < Ar. i. Hiddet, öfke.

ġ.+e+(ġeyẓ étmek) 22a/21

[=1]

gedā < Far. i. Seviyesiz kimse.

g. 10a/09

[=1]

geh < Far. Zaman bildiren edat. Zaman zaman, bazan, kimi zaman.

g. 21b/24, 22a/22, 22a/22, 22a/23, 22a/23, 27a/16, 27b/14, 27b/15, 29b/18

[=9]

gehī < Far. Zaman bildiren edat. Zaman zaman, bazan, kimi zaman.

g. 22a/22, 22a/22, 22b/01

[=3]

gel- f. Gelmek.

g. 5a/06, 13b/03, 19b/04, 20a/07, 21a/09, 22a/13

g.-di 1b/09, 1b/12, 1b/14, 5a/03, 8a/03, 13b/07, 19b/12, 21a/18, 21b/08, 28a/02, 28a/02

g.-di+(géc gelmek) 13a/07

g.-di+(rāst gelmek) 3b/13

g.-duḳ 2b/06, 3a/08

g.-dün+(ḫoş gelmek) 10b/11

g.-e 2b/16, 5a/03

g.-ek+(āh u zāra gelmek) 19b/04

g.-en 3b/07, 4b/02, 13b/01, 16a/10

g.-ende 10a/08, 21b/02

g.-esen 1b/13, 9b/01

g.-i 2a/02, 2b/08, 12b/15

g.-medi 19b/13

g.-medük+(rāst gelmek) 2b/13

g.-megin 12a/16

g.-memek 16a/16

g.-meyüb 1a/06

g.-mez 6a/10, 20b/08

g.-miri 19b/14, 22a/24

g.-miye+(vece gelmek) 4b/15

g.-müb 28a/09

g.-sün+(ḫoş gelmek) 5a/02

g.-ü 6a/08

g.-üb 6b/02, 19b/14, 21a/02, 21a/03

g.-übler 20a/28

g.-ün 22b/19

g.-ür 1a/12, 4a/13, 6a/09, 9a/11, 10b/03, 12a/13, 18a/05, 18b/12, 22b/03, 22b/11, 23a/15, 27a/11, 29b/18

g.-ür+(āsān gelmek) 3a/02

g.-ür+(éyi gelmek) 7b/04

g.-ür+(ḳarşu gelmek) 15b/08

g.-ür+(rāst gelmek) 9b/02

g.-ür+(vece gelmek) 4b/16

g.-ürsen 9a/01d

[=74]

gelin i. Gelin, evlenen kız.

g.++(gelin olmaḳ) 4b/14

g. 3a/15

[=2]

gemi i. Gemi.

g.+de 13b/09

g.+nen 1b/12

[=2]

gemiçi i. Gemici.

g. 13b/09

[=1]

genc < Far. i. Hazine.

g. 28b/02

[=1]

gene zf. Gene, gine, yine.

g. 16a/04, 21b/16

[=2]

ger < Far. e. Eğer.

g. 20a/26, 20b/06, 21a/17, 21b/03, 22a/13, 22a/15, 22b/07, 27b/10, 28a/05, 29b/13, 29b/14, 29b/19

[=12]

gerdiş < Far. i. Gezinti, dönme, hareket.

g.+i+(gerdiş-i léyl ü nahār) 21b/21

[=1]

gerek i. Gerek, lazım.

g. 1b/15, 2a/04, 2a/04, 3b/05, 3b/15, 4a/07, 4a/10, 4b/03, 4b/05, 4b/08, 5a/10, 5a/14, 5a/14, 6a/02, 7b/03, 8a/14, 9b/06, 10a/10, 11a/13, 12b/14, 12b/14, 14a/06, 15b/13, 20b/01, 22b/04, 22b/26, 23a/03, 23a/09, 27a/07

[=29]

getür- f. Getirmek.

g. 19b/01, 26a/02

g.-gilen+(mevce getür-gilen) 19b/02

g.-i 3b/12, 7a/05

g.-se 1b/04

[=6]

geven i. Bir çeşit yabani dağ bitkisi. (Keven)

g. 11b/11

[=1]

gez- f. Gezmek.

g.-en 7a/02, 13a/15, 21a/04

g.-er 11a/03

g.-ir 21b/12

[=5]

géc i. Géç.

g.++(géc gelmek) 13a/07

[=1]

géce i. Gece.

g. 9a/07, 13a/13, 21b/06, 29b/20

[=4]

géçerlük i. Géçerlilik.

g.+iylen+(géçerlügiylen) 13a/12

[=1]

géçi i. Keçi.

g. 12b/06, 13a/07, 13a/07, 13a/09, 13a/10, 13a/13

g.+ni 13a/10

g.+nün 12a/15, 13a/08, 13a/09

g.+ye 12b/03, 13a/08

[=12]

géçili i. Keçili.

g.+nün 12a/13

[=1]

géçirt- f. Söndürmek.

g.-mek+(çırāġı géçirtmek) 6b/06, 7b/05

[=2]

géç- f. Géçmek.

g.-eler 22b/10

g.-en 13a/05

g.-ende 1b/01

g.-enden 6b/10

g.-ene 13a/04

g.-er 2a/02, 3b/11, 4b/06, 11a/05, 13a/01, 20b/21, 22b/03

g.-er+(doḳanaḳdan géçmek) 4a/13

g.-maḳ 10a/02

g.-medi 18a/10

g.-memaḳ+(üstünden géçmek) 5a/14

g.-mez 6a/01, 13a/01

g.-sün 12a/06

g.-üb 29b/15

g.-üb+(il géçmek) 18b/01

[=21]

gén sf. Geniş, enli.

g. 5a/14, 6a/03, 9b/06, 12b/14

[=4]

géri i. Geri, arka.

g.++(géri ḳalmaḳ) 7a/13

[=1] → gerü

gérü i. Geri, arka.

g. 13a/13

g.+deki 5b/14

[=2] → geri

gét- f. Gitmek.

g. 5a/10, 10a/10, 12a/05, 20a/18, 20a/19, 22b/05

g.-(bekāra gétmek) 5b/14

g.-(yanına gétmek) 1a/04

g.-+(géd) 4a/08

g.-di 7b/13, 19b/12, 20b/11, 23a/01, 27b/07, 29b/21

g.-dile 20a/07

g.-duḳ 2b/05, 3a/08

g.-dügi 13a/04

g.-e+(géde) 13a/13, 13a/13

g.-ebilmez+(cüfte gédebilmez) 2a/13

g.-en+(géden) 1a/14, 4b/12, 10b/02, 13a/13, 15b/09, 16a/13, 22b/16

g.-ende+(gédende) 3b/18, 8b/01

g.-enlere+(gédenlere) 20a/12

g.-er+(düz géder) 4a/04

g.-er+(géder) 1a/12, 3b/18, 5b/15, 7b/16, 9b/07, 11a/02, 12a/09, 13a/09, 13a/14, 15b/10, 16a/10

g.-esen+(gédesen) 9b/01

g.-esen+(yol gédesen) 2a/05

g.-ib+(gédib) 9a/01

g.-ince+(gédince) 12a/05

g.-irem+(gédirem) 10a/01

g.-irsen+(gédirsen) 12a/12

g.-isen+(yanına gédisen) 1a/11

g.-maḳ 10a/09 , (yola gétmaḳ) 5a/10

g.-me 5a/10

g.-me+(yanına gétmek) 1a/04

g.-mek 26a/06

g.-mez 1b/04, 5b/06, 13a/11, 15b/01

g.-mez+(cüfte gétmek) 11b/05

g.-se 4a/03

g.-sen 2b/12

g.-sün 22b/26

g.-üb+(gédüb) 27b/15

g.-übdi+(elden gédübdi) 27b/15

g.-übdile+(gédübdile) 20a/05

g.-übdür+(gédübdür) 21a/06

g.-übler+(gédübdiler) 20a/08

g.-ülle+(gédülle) 21b/06

g.-ün+(gédün) 19b/20

[=73]

gét- f. Getirmek.

g.-diler 19b/21

g.-dile 19b/27

[=2]

géy- f. Giymek.

g.-enün 1a/08

g.-mişdiler+(kefen géymek) 21b/02

g.-üb+(ḳara géymek) 28b/13

g.-übdi+(kefen géymek) 28b/12

[=4]

gic sf. Ahmak, akılsız.

g. 8b/08

g.+e 8b/06

[=2]

gici- f. Hâlinden memnun olmak, canı yanmamak.

g.-yen 1a/12

[=1]

gir- f. Girmek.

g.-en 7b/07, 7b/13, 8a/11, 10a/11

g.-er 6b/12

g.-mese 22b/07

g.-meseydi 28a/05

g.-mez 7b/10

g.-üb 28b/18

[=9]

girdgān < Far. i. Ceviz.

g. 11b/09

[=1]

giryān < Far. i. Ağlayan.

g. 29b/18

[=1]

gizle- f. Gizlemek, saklamak.

g.-di 8b/06

[=1]

gizlet- f. Gizletmek, saklamak.

g.-ür+(gizledür) 3a/14

[=1]

gizlin sf. Gizli.

g. 13b/01

[=1]

gōr < Far. i. gūr'dan; kabir, mezar.

g.+ını 12b/09

[=1]

ġora i. Olmamış üzüm, ham üzüm.

g. 10b/06

[=1]

gōr-be-gōr < Far. b.i. Kabir, mezar.

gōr-be-gōr salmaḳ: Küçük düşürmek. 1a/12

[=1]

ġovġalu < Far. sf. Kavgalı.

ġ.++(ġovġalu olmaḳ) 5a/15

[=1]

göbek i. Göbek, orta.

g.+den 26a/09

[=1]

göç- f. Göçmek, taşınmak.

g. 12b/15

g-en 14a/12

[=2]

gög i. Gökyüzü.

g. 11b/06

g.+de 6b/10, 12a/06

[=3] → göy

göl(1) i. Göl.

g. 5b/11, 8a/10

[=2]

göl(2) i. Gönül, kalp, yürek.

g.+ün+(gölün) 14a/10

[=1] → göñil, göñül, göyül

gön i. İri hayvanların işlenmiş derisi.

g.+i 13b/05

[=1]

gönder- f. Göndermek.

g.-diler 27a/24

[=1]

göñil i. Gönül, kalp, yürek.

g.++(göñil) 14a/08, 14a/08

g.++(göñil bulandırmaḳ) 6b/12

[=2] → göl, göñül, göyül

göñül i. Gönül, kalp, yürek.

g.++(göñül) 14a/09, 21b/21

g.+den+(göñülden) 14a/07

g.+e+(göñüle) 14a/07

[=4] → göl, göñil, göyül

gör- f. Görmek.

g. 10a/05, 13a/14, 14a/02, 19b/06, 19b/07, 19b/21, 20a/03, 20a/28

g.-dügin 11a/03

g.-düm 27a/06, 29b/20

g.-düm+(gördüm dememek) 2b/17

g.-düm+(muʿāyene görmek) 19b/18

g.-dün 3b/18, 8b/13, 12a/14

g.-ek 5a/02, 27a/08

g.-eler 21b/03

g.-en 10a/06

g.-ende 4b/07, 8b/06, 8b/06

g.-er 1a/14, 2b/03, 7b/01, 13b/10, 14a/12, 16a/09, 22b/12, 23a/15, 27b/08

g.-er+(atadan görmek) 3a/10

g.-ersen 21a/01

g.-isen 13b/10

g.-medi 9b/13

g.-medim 8b/13

g.-medün 12a/14, 27a/25, 27a/26, 27a/27

g.-medüz 29b/05

g.-memisen 8a/08

g.-memiş 1b/17

g.-memişduḳ 7a/11, 16b/02

g.-memişün 14a/12d

g.-merem 11b/07

g.-meyince 4a/03

g.-meyübler 6a/03

g.-mez 2b/02

g.-misen 27a/15

g.-mişduḳ 16b/02

g.-mişem 11b/01

g.-müşduḳ 7a/11

g.-senüz 4a/14

g.-sün 3b/18

g.-üb 18b/03, 28b/17

g.-ün 27b/13

[=60]

göre zf. Göre, gereğince.

g. 1b/09, 1b/09, 5b/08, 5b/10, 6a/08, 8a/05, 12b/11

[=7]

görkem i. Görünüş.

g.+idür 11a/13

[=1]

görük- f. Görünmek.

g.-i 12b/02

[=1]

görüş- f. Görüşmek.

g.-diler 21a/19

g.-ende 27b/14

[=2]

göster- f. Göstermek.

g.-(merifetüvi göstermek) 2a/05

g.-en+(yol göstermek) 3a/09

g.-i 11a/07, 12b/14

g.-ür 4a/08

[=5]

göt i. Göt, kıç.

g. 1a/08, 1b/01, 14a/03, 14a/06, 14a/06

g.++(göt vérmek) 5b/17, 8a/13, 14a/04, 14a/04, 14a/05, 14a/05

g.+e 3b/01, 5b/08, 6a/10, 6b/11, 9b/07, 9b/09, 10b/14, 13b/04

g.+e+(göte ḥenā yaḫmaḳ) 7b/09

g.+i 2b/08, 3b/01, 3b/06, 6a/08, 6a/09, 12b/02

g.+in 4b/07, 13a/04, 14a/09, 15b/13

g.+inde 11a/13

g.+ine 2b/13, 3b/18, 3b/18, 13a/03

g.+nen 1b/01

g.+üm 7b/16

g.+ün 3b/03, 14a/03, 16a/06, 16a/06

g.+ün+(göt vérmek) 14a/03

g.+ünde 10b/10, 12a/11

g.+üve 6b/12

[=45]

göt- f. Götürmek.

g.-di 3a/02

g.-dü 22b/08

g.-ümüller 22a/14

[=3] → götür-

götür- f. Götürmek.

g. 4b/16

g.-i 6a/06

g.-memişden 1b/10

g.-mez 3b/10

g.-üm 12b/11

[=5] → göt-

göy i. Gökyüzü.

g.+de+(göyde ḳapmaḳ) 29b/13

[=1] → gög

göyül i. Gönül, kalp, yürek.

g.+e+(göyüle) 14a/10

g.+i+(göñli) 6b/11, 7a/07, 14a/09

g.+i+(göyli) 12a/10

[=5] → göñil, göñül, göl

göz i. Göz.

g. 9b/07, 11b/12

g.++(göz élemek) 11b/10

g.++(ḳaşnan göz arasında) 3a/10

g.+den 3a/09, 12a/07, 13b/11, 14a/09

g.+den+(gözden olmaḳ) 3b/06

g.+e 2b/08, 6a/10, 9b/09, 12b/04

g.+i(gözü olmaḳ) 3b/03

g.+i+(göz çıḫartmaḳ) 13b/09

g.+ime 13a/13

g.+in+(göz çıḫartdı) 13b/07

g.+inde 2b/02, 2b/02

g.+ini 26a/11

g.+innen 14a/03

g.+iyle 21b/21

g.+lerün 10a/03

g.+üm 19b/03

g.+ün+(gözün aç) 19b/03

g.+üve 13b/12

g.+üvi+(gözüvi çıḫardı) 8b/09

[=27]

gözel sf. Güzel.

g. 2b/08, 13b/02, 14a/06

g.+idi 13b/02

g.+im 28b/06

g.+lerde 13b/02

[=6]

gözet- f. Gözetmek, uymak.

g.-diler 19b/13

[=1]

gözle- f. Gözlemek, beklemek.

g.-r 11b/11

[=1]

gözyaşı i. Gözyaşı.

g.+nı 28b/12

[=1]

ġufrān-medār < Ar. b.sf. Dönüp dolaşıp affeden, merhamet eden.

ġ.+a 23a/11

[=1]

gūʾīyā < Far. zf. Güya, sözde.

g. 28b/07

[=1] → gūyā

ġul < Ar. i. Kul.

ġ. 11a/13

[=1] → ḳul

Ġulām-Ḥüseyn Kişi ismi, özel isim.

ġ. 18b/12

[=1]

ġulluḳ < Ar. i. Kulluk.

ġ.+da 11a/13

[=1] → ḳulluḳ

ġul-be-yābānī < Ar. b.i. Gulyabani.

ġ. 2b/16

[=1]

gūsāle < Far. i. Buzağı, dana.

g. 18b/13

g.+den 18b/14

[=2]

gūsfend < Far. i. Koyun.

g.++(miṣl-i gūsfend) 20b/02

[=1]

güşe < Far. i. Köşe.

g.+den 21a/15

[=1]

güyā < Far. zf. Güya, sözde.

g. 19b/13, 19b/18, 28b/02, 28b/03

[=4] → gūʾīyā

güc i. Güç, kuvvet.

g. 5a/12, 11a/02, 14a/11

g.+i 9a/05

g.+i+(güc çatmamaḳ) 2a/09

[=5]

güclü sf. Güçlü, kuvvetli.

g.+si 3a/04

g.+sin 2b/03

[=2]

gül < Far. i. Çiçek, gül.

g. 3b/03, 7b/04, 13b/05

g.+den 3b/03, 13b/05

g.+ler 28b/09

g.+nen 4b/16

g.+ün 13b/06, 13b/06, 14a/07

[=10]

gül-āb < Far. b.i. Gülsuyu.

g.++(gülāb ü ẕiʾāb-ı idāre) 20a/21

g.+i 1a/09

h. g.+dan 13b/07

[=3]

gül- f. Gülmek.

g.-eller 4b/19

g.-mek 3a/01

g.-mese 6a/01

g.-sün+(üzü gülmek) 12b/02

[=4]

güldir- f. Güldürmek.

g.-en 1a/04

[=1]

güleş i. Güneş.

g. 13b/05

[=1]

gülşen < Far. b. i. Gül bahçesi.

g.+de 28b/14

[=1]

gümüşlü sf. Gümüşlü.

g. 12a/09

[=1]

gün i. **I.** Gün.

g. 3a/13, 3a/13, 3b/07, 12b/16, 13a/05, 18a/01, 21a/21, 22b/19, 22b/26, 23a/04, 28a/03

g.+de 2a/05, 4b/16, 8b/09, 10a/04

g.+di 22b/24

g.+e 13a/05, 13a/05

g.+i 3a/17, 4b/06, 12a/04, 13a/05, 29b/17

g.+ine 12a/14

g.+inün 16a/11, 16a/11

g.+kine 28a/05

g.+leri 9a/07

II. Güneş.

g. 14a/12

g.+i 14a/11, 14a/11

[=31]

günāh < Far. i. Günah, dinî suç.

g.+a 20a/02

[=1] →güneh

günāh-kār < Far. b.sf. Günahkar, günah işleyen.

g. 6a/05

[=1]

gün-bed < Far. i. Kümbet, kubbe.

g. 13b/10

[=1]

gündüz i. Gündüz.

g. 12a/13, 21b/07

[=2]

güneh < Far. i. günāh'dan; günah, dinî suç.

g. 18b/14

[=1] → günāh

ġurāb < Ar. i. Karga.

ġ. 20a/17

[=1]

ġurbet < Ar. i. Gurbet, yabancı memleket.

ġ.+e 16b/04

[=1]

gürāz < Far. i. Azgın erkek domuz.

g.+dur+(dübb ü gürāz) 21a/01

[=1]

Gürcī Özel isim. Gürcü, Gürcistanlı.

g. 27a/18, 27a/18

[=2]

gürd < Far. sf. Kahraman, cesur, yiğit.

g. 21b/02

[=1]

gürülde- f. Gürüldemek.

g. 15b/13

[=1]

güẕār < Far. i. Géçme, géçiş.

g.++(güẕār éylemek) 27a/22

[=1]

güzer < Far. i. Buğday, toprak vb. şeyler elenen iri gözlü büyük kalbur.

g. 14a/06

[=1]

güẕeşt < Far. i. sf. Geçme, geçiş, geçen.

g. 13a/04

[=1]

H, Ḥ, Ḫ

ḥā' < Ar. Arap alfabesindeki "h" harfinin bir adı.

ḥ.++(ḥerfü'l ḥā') 7b/01

[=1]

ḫā' < Ar. Arap alfabesindeki "h" harfinin bir adı.

ḫ.++(ḥerfü'l ḫā') 7b/11

[=1]

ḥāc < Ar. i.İslamın beş şartından biri; hac farizası.

ḥ.+a 4b/12

[=1] → ḥecc

ḫaç < Far. i. ḫāc < Erm. ḫaç; Haç, Hristiyanlığın simgesi.

ḫ +a 2a/04

[=1]

haça i. Meyve dallarının eğilmemesi için destek olarak konulan çatallı ağaç.

h.+dı 6b/01

[=1]

ḥāci < Ar. sf. ve i. Hacca giden, hacı.

ḥ. 7b/01, 7b/01, 20a/14, 27b/15

ḥ.++(mebnā-yı ḥācī) 27a/12

ḥ.+i+(ḥācī-i ḫaşşāb) 21b/08

ḥ.+lere 20b/18, 22a/23

ḥ.+leri 20a/02

ḥ.+ni 7b/01

[=10]

Ḥācī Ḫaşşāb Kişi ismi, özel isim.

ḫ.+dan+(Ḥācī Ḫaşşāb) 21b/08

[=1]

Ḥāci Ḳāsım Kişi ismi, özel isim.

ḥ.+ı 22a/16

[=1]

ḫādimluḳ < Ar+Tür. i. Hadımlık.

ḫ.+ı 7b/11

[=1]

ḫa[v]flu < Ar+Tür. sf. Korkulu.

ḫ.++(ha[v]flu olmaḳ) 7b/11

[=1]

ḫāk < Ar. i. Toprak

ḫ. 27a/14

[=1]

ḥāl < Ar. i. Hal, vaziyet, durum.

ḥ.++(ʿerẕ-ı ḥāl étmek) 27b/15

ḥ.+ını 20a/26

[=2] → ḥālet

ḫāl < Far. i. Vücuttaki benler.

ḫ.++(ḫeṭṭ u ḫāl) 29b/09

[=1]

ḫala < Ar. i. Annenin kız kardeşi.

ḫ. 7b/11, 28a/08

ḫ.+ndan 7b/12

ḫ.+ndı 7b/12

[=4]

ḥalāl < Ar. i. Helal.

ḥ. 12a/01

ḥ.++(māl-ı ḥalāl) 28a/10

ḥ.+dı 2b/03

ḥ.+a+(toḫm-ı ḥalāl) 28a/10

[=4]

ḥalāl-zāde < Ar+Far. b.i. Helal süt emmiş, soylu.

h. 7b/03

[=1]

ḫalāyıḳ < Ar. i. ḫalāʾiḳ'den; yaratılmışlar, bütün insanlar; köleler.

ḫ. 26a/04

[=1]

ḥālet < Ar. i. Hal, durum.

ḥ.+ini 26a/10

[=1] → ḥāl

Ḫālid Kişi ismi, özel isim.

ḫ.+e 18b/11

[=1]

Ḫāliḳ < Ar. i. Allah, yaratan, yoktan var eden.

ḫ. 4b/10, 10a/01

ḫ.+i+(ḫāliḳ-i dāver) 18a/03

[=2]

ḥalvā < Ar. i. Helva.

ḥ. 7b/02, 7b/02, 7b/04, 8a/11, 8b/06, 10b/06, 13a/11

[=7]

ḥalvāçı < Ar+Tür. i. Helvacı.

ḥ. 5b/09, 7b/03

[=2]

ḫām < Ar. sf. Pişmemiş, çiğ.

ḫ.+dı 29b/09

[=1]

ḥamāḳat < Ar. i. Ahmaklık, bönlük.

ḥ.+dı 29b/04

[=1]

ḥamām < Ar. i. Hamam.

ḥ. 2a/02

[=1] → ḥammām

hamı i. Hepsi, tamamı. < ET. ḳamu

h. 20a/13, 26a/12, 26a/16

[=3] → hamu

ḥāmīyān < Ar+Far. i. Himaye edenler, koruyan, sahip çıkanlar.

ḥ.+ı+(ḥāmīyān-ı dīn) 19b/21

[=1]

ḥammām < Ar. i. Hamam.

ḥ. 7b/08

ḥ.+a 7b/07

ḥ.+da 7b/07

ḥ.+larda 18b/08

[=4] → ḥamām

ḥammāmçı < Ar+Tür. i. Hamamcı.

ḫ. 7b/08

ḥ.+ya 7b/08

[=2]

hamu i. Hepsi, tamamı. < ET. ḳamu

h.+sı 15b/10, 26a/07

[=2] → hamı

ḫanbacı i. Baldız.

ḫ.+m 5b/13

[=1]

ḫanca i. Davetlilerin düğüne götürdükleri armağan.

ḫ.+nun 28a/05

[=1]

handa Soru sözü; nerede, ne yanda, ne tarafta.

h. 13a/07, 13a/07

[=2]

hanı Soru sözü; hani, nerede, nerede kaldı, nerdedir. <ET. ḳanı

h. 5b/16, 6b/04, 10a/03, 19b/25, 20a/02, 20b/07, 27a/08, 29b/05

[=8]

ḫanım i. Hanım, kadın.

ḫ. 20a/08

[=1]

hansı Soru sözü; hangisi.

h. 5a/11, 5a/11, 19b/06, 19b/21, 20a/05, 22a/18, 22a/18, 22a/18

h.+dur 5b/10, 5b/10

h.+nı 27a/11

[=11]

ḫ^{v}ār < Far. sf. Hor, zavallı, aşağı-bayağı.

ḫ. 20b/06

ḫ^{v}ār u zār : Hor ve zavallı 20b/05

[=2]

hara Soru sözü; nere, nereye.

h. 1a/11, 5b/15, 11a/02

h.+dan 9a/01d

h.+m 8b/12

h.+sındadur 13a/15

[=6]

ḫarāb < Ar. sf. Yıkık, viran.

ḫ.++(ḫarāb élemek) 4a/09, 4a/09

ḫ.++(ḫarāb éylemek) 19b/16

[=3]

ḫarābāt < Ar. i. ḫarāb'ın çoğulu; harabeler, viraneler.

ḫ.+a 7b/13

[=1]

ḫarāba < Ar. sf. Eski binaların yıkıntısı.

ḫ. 7b/14, 7b/14

[=2]

ḥarām < Ar. i. Haram, dince yasaklanan şey.

ḥ. 7b/02, 7b/09

ḥ.+dı 3b/06

[=3]

ḥarām-zāde < Ar+Far. b. i. Hilekar, düzenbaz.

ḥ. 7b/03

ḥ.+dür 2a/11

[=2]

ḫāṣṣe < Ar. i. tar. Padişahı veya hükümdarı korumakla görevli askerî sınıf.

ḫ. 20a/27

[=1]

ḫaṭā < Ar. i Yanlışlık, kabahat, kusur.

ḫ. 7b/15, 7b/15, 13a/06

ḫ.+sı 6b/11

[=4]

hᵛab < Far. Uyku.

n. 20b/16

[=1]

ḫᵛāce < Far. i. Hoca, efendi.

ḫ. 8a/09, 16a/01, 16a/01

[=3]

ḫᵛāh < Far. sf. isteyen… ister.

ḫ. 27b/09, 27b/09

[=2]

ḫᵛāṭır < Ar. i. Hatır.

ḫ.+ine 3b/11

ḫ.+ün+(ḫᵛaṭrün ḳalmaḳ) 7b/11

[=2]

ḫāyın < Ar. sf. ḫāʾin'den; nankörlük eden, hıyanet eden.

ḫ. 7b/11

ḫ.++(tüccār-ı ḫāyın) 21a/10

[=2]

ḥayır- f. "Hay" seslenmeye karşı cevap, haykırmak.

ḥ.-ken 2a/15

[=2]

hayan Soru sözü; nerede, nerededir, ne yanda, ne yandadır.

h.+dadur 19b/23

[=1]

ḥāżır < Ar. i. Hazır, amade.

ḥ. 12a/01, 22b/13

[=2]

ḫeber < Ar. i. Haber, bilgi.

ḫ. 8b/05, 29b/19

ḫ.++(ḫeber vérilmek) 23a/03

ḫ.+i+(ḫeberi olmaḳ) 6a/11, 2a/16

ḫ.+ilen 7b/12

[=6]

ḫebīṣ < Ar. sf. ḫubs'dan; kötü , alçak, soysuz.

ḫ.+ül+(ḫebīṣüʾl-ʿemel) 22a/20

ḫ.++(reḳīb-i ḫebīṣ) 28b/07

[=2]

ḥebl < Ar. i. İp, urgan, halat.

ḥeblüʾl-metīn: İslam dini.

ḥ.+ül+(ḥeblüʾl-metīn) 27a/09

ḥ.+ül+(rūznāme-i ḥeblüʾl-metīn) 27a/06

[=2]

ḥebs < Ar. i. Hapis, alıkoyma, hapsetme.

ḥ. 22b/18

ḥ.+de 27b/04

[=2]

ḥecc < Ar. i. İslamın beş şartından biri; hac farizası.

ḥ.+ı(ṣovm u ṣelāt u ḥecc cihād) 19b/11

[=1] → ḥāc

hecv < Ar. i. Alay etme, yerme.

h.+inde 27a/27

[=1]

heder < Ar. i. Boşa gitme, ziyan olma.

h.+dür 20b/14

[=1]

ḥedd < Ar. i. Sınır, hudud.

ḥ. 22a/18

ḥ.++(ḥedd ü sedd) 7b/01

ḥ.+i+(ḥedd-i iḥtikār) 20b/19

ḥ.+i+(ḥedd-i zinā) 20b/19, 20b/20

[=5]

ḥedīṣ < Ar. i. Hadis, Hz.Muhammed'in sözleri.

ḥ.++(fıḳh u ḥedīṣ) 19b/12

ḥ.+de 22a/21

ḥ.+i+(ḥedīṣ-i cenbe-i ḥikmet kitāb-ı ḥeḳ) 18a/05

ḥ.+i+(ḥedīṣ-i müfeżżel) 18a/04

ḥ.+i+(ṣıdḳ-ı ḥedīṣ) 21b/08

[=5]

ḥeḳ < Ar. i. Allah.

ḥ. 3b/07, 3b/07, 7b/04, 7b/05, 7b/05, 7b/06, 7b/06, 7b/07, 7b/10, 27b/06

ḥ.++(kitāb-ı ḥeḳ) 18a/05

ḥ.+de 12a/07

ḥ.+de+(dergeh-i ḥeḳ) 26a/06

ḥ.+di 3a/09, 7b/10

ḥ.+dür 7b/05

ḥ.+i 22b/06

ḥ.+ini 7b/04

[=18] →ḥeḳḳ

ḥeḳ-dār < Ar+Far. i. Hak sahibi.

ḥ.+un 7b/04

[=1]

ḥeḳḳ < Ar. i. Allah.

ḥ.+den 3a/02

ḥ.+ine 7b/06

[=2] → ḥeḳ

ḫelḳ < Ar. i. Halk, millet.

ḫ. 7b/15, 10a/13, 22b/20, 23a/04

ḫ.+e 20b/15

ḫ.+de 21b/09

ḫ.+den 22b/21

ḫ.+ün 7b/15

[=8]

Ḥellāc [-ı Mansur] Özel isim, 922 yılında asılmak suretiyle öldürülen Divan Edebiyatı'nda adına sık sık rastlanan ünlü sofî.

ḥ.++(ḥellāc u nān) 21a/08

[=1]

"hel men mu'īn" < Ar. "Kim yardım eder?" anlamında cümle.

h. 20b/05

[=1]

hem < Far. bağ. Özellikle, zaten, bir de, şu da var ki, üstelik.

h. 18a/09, 19b/03, 19b/23, 19b/26, 20a/11, 21a/08, 21a/22, 22a/19, 22a/19, 22b/07, 23a/09, 27a/16, 27a/18, 27b/11, 28a/03, 28b/10, 28b/12

[=17]

ḥemd < Ar. i. Hamd, şükür.

ḥ.++(besmele vü ḥemde éder) 29b/02

[=1]

hem-ḫūy < Far. b. sf. Aynı huyda olan, huyları bir olan.

h.++(hem-ḫūy olmaḳ) 1a/07

[=1]

hemīn < Far. e. Bu bile, işte bu.

h. 19b/15

[=1]

hemīşe Peh. > Far. zf. Her zaman, hep.

h. 7a/07

[=1]

ḥemiyyet < Ar. i. Millî onur ve haysiyet.

ḥ.++(ḥemiyyet étmek) 21a/16

[=1]

hem-reng < Far. b. sf. Bir renkte olan.

h.++(hem-reng olmaḳ) 1a/07

[=1]

ḥenā < Ar. i. Kına.

ḥ.++(göte ḥenā yaḫmaḳ) 7b/08

ḥ.+nı+(ḥenā yaḫallar) 10b/14

[=2]

henüz < Far. zf. Şimdiye kadar, daha.

h. 28a/08

[=1]

her < Far. sf. Her.

h. 4a/03, 4a/10, 4b/10, 7b/10, 8b/02, 9b/01, 12a/06, 12b/13, 16a/04, 18a/01, 18a/01, 18a/01, 18a/01, 18a/02, 18b/06, 18b/19, 20a/26, 20b/01, 20b/02, 21a/12, 21b/07, 22a/26, 22b/10, 22b/17, 23a/07, 26a/12, 26a/14, 26a/15, 26a/15, 26a/16, 27a/03, 27a/07, 28b/06

[=33]

ḥerāmī < Ar. sf. Hırsız, haydut, yol kesen.

ḥ.+len 7b/02

ḥ.+si 16a/11, 16a/11

ḥ.+ye 9b/02

[=4]

ḫerc < Ar. i. Masraf, gider, para.

ḫ. 22b/09

ḫ.+i 9b/03, 22b/08, 26a/07

ḫ.+i+(ḫerc-i mezār) 22b/08

ḫ.+i+(ḫerc-i pāra) 22a/22

ḫ.+i+(ḫerc-i ziyāret-i Necef ü Kerbelā) 20b/14

ḫ.+ini 22b/12

[=8]

ḥereket < Ar. i. Hareket, davranış, devinim.

ḥ. 10a/04

[=1]

ḥerf < Ar. i. Harf.

ḥ.+üd+(ḥerfüʾd-dal) 8a/02

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ʿayın) 11a/02

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ḍaḍ) 10b/08

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-fāʾ) 11b/01

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ġayın) 11a/12

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-kāf) 11b/03

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ḳaf) 13a/01

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-rāʾ) 9b/01

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ṣad) 10b/05

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-sin) 9b/06

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-şın) 10b/01

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ṭāʾ) 10b/10

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-vav) 15b/01

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-yāʾ) 15b/03

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-zāʾ) 9b/04

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ẓaʾ) 10b/14, 11a/01

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-cim) 6b/08

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-elif) 1a/01

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ḫāʾ) 7b/01

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-ḫāʾ) 7b/11

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-tāʾ) 6a/03

ḥ.+ül+(ḥerfüʾl-bāʾ) 4b/01

h.+üs+(ḥerfüʾs-ṣāʾ) 6b/07

[=24]

ḥerīf < Ar. i. ḥarīf'den; herif, adam.

ḥ. 18b/14, 22b/27

[=2]

her kes < Far. zm. Herbir kimse, her kişi.

h. 22a/17

[=1]

her keşlü < Far+Tür. b. i. Herkes.

h. 1b/17

[=1]

ḥesen < Ar. sf. Güzel.

ḥ.++(ḳerżü'l-ḥesen) 20b/09

[=1]

ḥeşir < Ar. i. ḥaṣīr'den; hasır, yaygı, örtü.

ḥ. 14a/05

[=1]

ḥeşīn < Ar. sf. ḥışn'dan; sağlam, kuvvetli.

ḥ.+i+(ḥışn-ı ḥeşīn) 19b/28

[=1]

ḥeşr < Ar. i. Sıkıştırma, etrafını çevirme.

ḥ. 27b/11

[=1]

ḥeşr < Ar. i. Toplanma, mahşer günü dirilme.

ḥ.+e 18a/05, 19b/05, 26a/09

[=3]

heştād < Far. sf. Seksen.

h. 20a/16

[=1]

Heştrūd Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Doğu Azerbaycan Eyaleti'nde bir şehir.

h.+a+(semt-i Heştrūd) 19b/20

[=1]

ḫeṭ < Ar. i. Ayva tüyü.

ḫ. 20b/18

[=1] → ḫeṭṭ

ḫetm < Ar. i. Bitirme, Kur'ān'ı baştan sona okuyup bitirme.

ḫ.++(ḫetm élemek) 2b/15

ḫ.++(ḫetm éylemek) 23a/16

ḫ.++(ḫetm olmaḳ) 23a/12

ḫ.+i+(ḫetm-i kār) 19b/17

[=4]

ḫetem < Ar. i. Bitiren, en son.

ḫ.+ı+(ḫetem-ı enbiyā) 18a/02

[=1]

ḫeṭṭ < Ar. i. Ayva tüyü.

ḫ.++(ḫeṭṭ ü ḫāl) 29b/09

[=1] →ḫeṭ

ḥeyā < Ar. i. Haya, ar, ismet, namus.

ḥ.+ya 22a/04

[=1]

ḫeyāl < Ar. i. Hayal.

ḫ. 8a/01

ḫ.++(ḫeyāl élemek) 8b/14

ḫ.+ime 27a/11

[=3]

ḫeyl < Ar. i. Takım, grup.

ḫ.+i+(ḫeyl-i eḫterān) 28b/18

[=1]

hezār < Far. i. Bin. (sayı)

h.+a 20b/10

[=1]

hezārān < Far. i. Binler. (sayı)

h. 20b/10

[=1]

ḫezān < Far. i. Sonbahar, güz.

ḫ. 28b/11

[=1]

ḥeẕer < Ar. i Sakınma, kaçınmak.

ḥ. 1a/06

[=1]

ḥezīn < Ar. i. Hüzünlü, kederli.

ḥ.++(ʿāşiḳ-i ḥezīn) 28b/06

ḥ.++(ġemīn ü ḥezīn) 29b/01

[=2]

Ḥeżret-i Ṣādıḳ Kişi ismi. 12 imamlı Şiîlik'te 6. imam, İmam Cafer.

ḥ. 18a/04

[=1]

héç < Far. zf. hīç'den; kesinlikle, katiyen, asla.

h. 2a/14, 8a/10, 11b/09, 12b/09, 22a/21, 26a/06, 26a/14, 27b/01

[=8]

héç kes < Far. zf. Hiçbir kimse.

h. 15b/06

[=1]

hél i. Zencefilgillerden, sıcak iklimli yerlerde yetişen ıtırlı bir bitki, kakule.

h.+di 15b/15

h.+inen 9a/08, 15b/14

[=3]

ḥésāb < Ar. i. Hesap, düşünce, plan.

ḥ. 6b/01, 7b/10, 7b/10, 13a/13, 13a/14

ḥ.+ı 3a/16

ḥ.+un 7b/16

[=7]

ḥéyf < Ar. i. Efsus, ne yazık ki.

ḥ. 7b/09, 18b/17

[=2]

ḫéyr < Ar. i. Hayır, iyilik, iyi; fayda, faydalı.

ḫ.+i+(ḫeyr olmaḳ) 29b/13

h.+ine 11b/12

h.+ün 8a/01

[=3]

ḫéyrāt < Ar. i. Sevap kazanmak için yapılan hayırlı işler.

ḫ. 2b/01

[=1]

ḫırḫıra ses takl. Hır hır.

ḫ.+ma 7b/14

[=1]

ḫırman < Far. i. ḫirmen'den; harman.

ḫ.+ı 4a/10, 6a/01

[=2]

ḥışn < Ar. sf. Sağlam, sarp.

ḥ.+ı+(ḥışn-ı ḥaṣīn) 19b/28

[=1]

ḥışt < Far. i. Kerpiç, tuğla.

ḥ.+ı+(ḥışt-ı leb-i bām) 26a/08

[=1]

ḫıyānet < Ar. i. Hainlik, güveni kötüye kullanma.

ḫ.++(ḫıyānet édübdür) 23a/06

[=1]

Ḫıżır Kişi ismi Zor anlarında insanların yardımına koşan, başkalarının kılığına bürünebilen, olağanüstü özellikleri olduğu kabul edilen bir peygamber.

ḫ.++(Ḫıżır u Elyās.) 8a/13

[=1]

ḥicāb < Ar. i. Utanma, sıkılma.

ḥ.+a 28b/18

ḥ.+i+(refᵏ -i ḥicāb-i emāce-yi emvāl-i Müslimīn) 27a/17

[=2]

Ḥicāz Yer ismi. Günümüzde Arap Yarımadası'nda Sudî Arabistan'ın batısında bir bölgedir. Hicaz bölgesi, kutsal şehirler Mekke ve Medîne'yi ihtivâ ettiği için İslâm âleminde önemli bir yere sâhiptir.

ḥ. 21b/22

[=1]

hicrān < Ar. i. Ayrılık.

h.++(şeb-i hicrān) 28b/02

[=1]

ḫidmet-āne < Ar+Far. b. i. Hizmet edilen yer.

ḫ.+den 28a/10

[=1]

ḥifẓ < Ar. i. Saklama, ezberleme.

ḥ.++(ḥifẓ éder) 22a/05

ḥ.++(ḥifẓ éylemek) 19b/10

ḥ.+inde 18a/02

[=3]

ḥikmet < Ar. i. Hikmet, bilgelik.

ḥ. 18b/04

ḥ.+(ḥadīṣ-i cenbe-i ḥikmet kitāb-ı ḥeḳ) 18a/05

ḥ.+di+(muẓmer ü ḥikmet) 27a/01

[=3]

hilāl < Ar. i. Yeni Ay, hilal.

h. 28b/08, 28b/16

[=2]

ḥimār < Far. i. Erkek eşşek.

ḥ.+a 20a/22, 20a/29

ḥ.+san 28b/07

[=3]

himmet< Ar. i. Çalışma, gayret.

h.+e 22b/27

[=1]

Hint Yer ismi. Hindistan.

h.+e+(Hinde) 10a/09

[=1]

ḫiṭāb < Ar. i. Hitap etme.

ḫ.++(ḫiṭāb édüb) 22a/11

[=1]

ḫiyār < Far. i. Hıyar, salatalık.

ḫ.+a 11b/05

[=1]

hīz < Far. sf. İbne oğlan, puşt.

h.++(hīz olmaḳ) 5a/05

[=1]

hīzluḳ < Far+Tür. i. İbnelik, puştluk.

h.+ındandı 12a/17

h.+ınnan 6a/09

[=2]

ḫizrān < Far. i. Hezāren ağacı.

ḫ.++(çūb-ı ḫizrān) 21b/25

[=1]

ḫōd < Far. zm. Kendi.

ḫ. 27a/12

[=1]

hōl i. Topaç, fırfıra.

h. 8b/07

[=1]

hola i. Buğday dövmek için kullanılan alet.

h.+ynan 2b/17

[=1]

holı i. (Hayvanlar için) Koşum aleti.

h.+ya+(holıya ḳoşmaḳ) 3b/14

[=1]

ḫorus < Far. i. ḫurūs'dan; horoz.

ḫ.+un 4a/13

[=1]

ḫoş Peh. > Far. sf. İyi, güzel, hoş.

ḫ. 29b/09

ḫ.++(ḫoş gelmek) 5a/01, 10b/11

ḫ.+ı 16b/05

ḫ.+ına 2b/14

[=5]

ḫoş-ḫu[y] < Far. b. sf. Güzel huylu.

ḫ. 5b/12

[=1]

ḫoşluḳ < Far+Tür. Hoşluk, güzellik.

ḫ.+ını 20a/26

[=1]

ḫovż < Ar. i. Havuz.

ḫ. 29b/16

[=1]

Ḫoy Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Batı Azerbaycan Eyaleti'nde yer alan bir şehir.

ḫ.+da 23a/13

[=1]

ḫöccet < Ar. i. Kanıt, delil.

ḫ.+ül+(ḫöccetü'l-İslām) 26a/12

[=1]

ḫökkām < Ar. i. ḫükm'den; hükümler, emirler.

ḫ.+ı+(ḫökkām-ı ẓālim) 21a/10

ḥ.+ı+(ḥökkām -ı şerʿ) 19b/08

[=2]

ḥökm < Ar. i. hüküm, emir,

ḥ. 20b/15

ḥ.++(étmek) 18a/08

ḥ.++(ḥökm éylelle) 21b/01

ḥ.++(ḥökm ü car) 22b/19

ḥ.+i 20b/20

ḥ.+i+(ḥökmi) 1b/02

ḥ.+idür 22a/07

ḥ.+ini 21b/26

[=8]

ḥökūme < Ar. i. Hükumet, devletin yürütme organı.

ḥ.+de+(medres ü dāru'l-ḥökūme) 18b/08

[=1] → ḥökūmet

ḥökūmet < Ar. i. Hükumet, devletin yürütme organı.

ḥ.+e 21b/07, 27a/24

[=2] → ḥökūme

ḥörmet < Ar. i. Hürmet, saygı.

ḥ.+i 20b/11

ḥ.+im 29b/21

[=2]

hū ünl. Seslenme sözü.

h. 15b/12

[=1]

ḫūb-rū < Far. b. sf. Güzel yüzlü.

ḫ. 5b/12

[=1]

ḫūbluḳ < Peh.>Far+Tür. i. Güzellik.

ḫ.+un 7b/13

[=1]

Ḫudā < Far.i. Ḫodā'dan; Allah.

ḫ. 18b/19

ḫ.+ya 21a/18

[=2]

ḫulḳ < Ar. i. Huy, tabiat.

ḫ. 10a/13

[=1]

ḫumār < Ar. i. Mahmur, süzgün.

ḫ.+a 19b/01

ḫ.+san 28b/03

[=2]

ḫums < Ar. i. Beşte bir, beş bölükte bir bölük.

ḫ. 27a/19

[=1]

ḫunaḫa < sf. Far. ḫun (kan) + Tür. aḫ- (ak-); kan döken.

h. 7b/16

h.+nun 7b/16

[=2]

ḫurşīd < Far. i. Güneş.

ḫ.+i+(ḫurşīd-i rūz-ı ʿiyd) 28b/04

[=1]

Ḫūşmöhre Yer ismi.

ḫ.+de 21a/21

[=1]

ḥüffāẓ < Ar. i. ḥāfıẓ'ın çoğulu; hafızlar.

ḥ.+ı+(ḥüffāẓ-ı şerʿ -i Muṣṭafevī) 19b/21

[=1]

ḫülf < Ar. i. Verdiği sözü tutamama.

ḫulfa-fürūş 22b/03

[=1]

ḫülūṣ < Ar. i. Saflık, gönül temizliği.

ḫ. 20b/09

[=1]

ḥüżūr < Ar. i. Huzur, hazır bulunma.

ḥ.+ına 27a/22

[=1]

hülk- f. (Hayvanlar için) Hürmek.

h.-er 12b/05

[=1] → hür-

hüner < Far. i. Hüner, marifet.

h.+di 12b/13

h.+dür 11b/10

[=2]

hür- f. Hürmek, havlamak.

h.-ende 3a/16

h.-er 3b/11, 3b/13, 4a/01

h.-ken 2a/15

h.-mek 3b/19

h.-sün 3b/18

[=7] → hülk-

ḥürriyyet < Ar. i. Hürriyet, serbestlik.

ḥ. 27a/20

ḥ.++(dövr-i ḥürriyyet ü serdār-ı şücāʿu ʾd-dövle) 26a/03

[=2]

Ḥüseyn Kişi ismi.
İslam peygamberi Hz. Muhammed'in torunu, dördüncü halife Hz. Ali'nin oğludur.

ḥ. 18b/01, 21b/24, 28b/18

[=3]

İ, ʿİ, Ī, ʿĪ

i- f. İmek fiili.

i.-di 18b/10

[=1]

iʿāne < Ar. i. Yardım için toplanan para, yardım parası.

i. 19b/12

[=1]

ʿibāret < Ar. i. …dan oluşan, meydana gelen.

ʿi.+inde 27b/07

[=1]

ibn < Ar. i. Oğul.

i.+i+(ibn-i zinā) 21b/13

[=1]

ʿibret < Ar. i. Kötü bir olaydan alınan ders, ibret.

ʿi. 21b/21

ʿi.+in 27a/27

[=2]

ibtidā < Ar. i. İlkin, en başta, başlangıç.

i. 18a/08, 29b/02

[=2]

icāre < Ar. i. Kira, gelir.

i. 22b/03

[=1]

icrā < Ar. i. müz. Bir müzik parçasını çalarak gösterme.

i.+ya 20a/19

[=1]

ictihād < Ar. i. Gücü, kuvveti yettiği kadar çalışma.

i.+ile 27a/21

[=1]

iç i. İç, derun, dahil.

i.+inde 4b/05, 4b/09, 4b/09, 10a/13, 10a/13, 20a/01, 20a/27, 20b/03

i.+indedür 20b/12

[=9]

iç- f. İçmek.

i.-di 16b/03

i.-er 2b/17, 5b/10

i.-er+(su içmek) 13a/08, 14a/09

i.-üb 18a/10

i.-üb+(mey içmek) 20a/13

i.-übsen+(mey içmek) 28b/03

[=8] → iş-

içre i. İçinde, içerisinde.

i. 18a/07, 21b/22, 22a/26

[=3]

içün e. İçin, amacıyla, maksadıyla.

i. 1a/15, 3b/06

[=2]

idāre < Ar. i. Memleket işlerinin çevrilmesi, yönetme.

i. 20b/12, 22b/04

i.++(gülāb ü ẕiʾāb-ı idāre) 20a/21

i.++(ṣāḥib-idāre) 20b/24

[=4]

iftiḫār < Ar. i. İftihar, övgü, şeref.

i.+a 22a/19

[=1]

ig i. Koku.

i.+ini 13b/07

[=1]

igid sf. Yiğit, koçak, cesur.

i. 4a/10, 4b/19, 5b/03

i.+den 4a/11

i.+ün 1a/10, 1b/13, 4a/11

[=7]

igne i. İğne.

i. 4a/12, 13a/01, 16a/14

i.+ni 4a/06

[=4]

iġtişāş < Ar. i. Karışıklık, kargaşa.

i. 27b/07

[=1]

igü- f. Kokmak.

i.-r 10a/07

[=1]→iy-

iḫbār < Ar. i. Haber verme, bilgilendirme, ihbar etme.

i.+ı+(iḫbār-ı ehl-i béyt) 19b/24

[=1]

iḥrāḳ < Ar. i. Yakma, yakılma.

i.+ı+(iḥrāḳ-ı bāb u cenbi) 18a/08

[=1]

iḥtikār < Ar. i. Halkın yiyecek ve içecek gibi zarurî ihtiyaçlarını kıtlık dönemlerinde pahalıya satmak için mal stoku yapmak, fırsatçılık, vurgunculuk.

i.+a 22a/18

i.+a+(ḥadd-i iḫtikār) 20b/19

[=2]

iḫtilāṭ < Ar. i. Sohbet, muhabbet.

i. 1b/15

i.+un 1b/14

[=2]

iḫtiyār < Ar. sf. İhtiyar, yaşlı, koca, pir.

i.+a 22b/16

[=1]

iḫżār < Ar. i. Huzura getirme.

i.++(iḫżār édüb) 21b/07

[=1]

iḳdām < Ar. i. Gayretle ve sebatla çalışma, devamlı çalışma.

i.++(iḳdam olmaḳ) 18b/09

[=1]

iki sf. İki.

i. 2a/09, 4a/10, 5a/01, 6a/12, 6b/01, 8b/12, 8b/14, 10a/02, 11a/07, 11a/09, 12a/17, 12b/01, 12b/05, 27a/11

[=14]

ikilde- f. İnlemek, ıkınmak.

i.-mekden 3a/07

[=1]→ i͡ngilde-

ikimci i. ve sf. İkinci.

i. 27b/10

i.+de 27b/11

[=2]

ikindi i. İkindi.

i.+den 1a/17

[=1]

ikrām < Ar. i. Hürmet, saygı, ikram.

i.+ı+(ikrām-ı ehl-i ʿélm) 22a/09

[=1]

iḳtidār < Ar. i. İktidar; kuvvet, güç yetme.

i.+a 19b/26

[=1]

iḳtiṣād < Ar. i. Ekonomi, iktisat.

i.+ı+(iḳtiṣād) 27b/09

[=1]

iḳtiżā < Ar. i. Lazım gelme, gerekme.

i. 18b/04

i.++(iḳtiżā éde) 23a/07

[=2]

il i. Yıl.

i. 2a/16

i.++(il géçmek) 18b/01

i.+de 26a/06, 27a/08, 27a/14, 27a/15

i.+i 27b/05

i.+inde 27b/02

i.+ki 5b/05

[=9]

ilan i. Yılan.

i. 4a/02, 4a/03, 4a/03, 4a/05

i.++(fikr-i ilan u ʿeṣā) 28a/06

i.+a 4a/02

i.+ı 4a/02, 4a/04

i.+un 4a/04, 4a/05

[=10]

ilanlu sf. Yılanlı.

i. 22b/11

[=1]

ile bağ. İle.

i. 7a/01, 18b/03, 19b/11, 22b/20

[=4] → ilen

ilen bağ. İle.

i. 2a/13, 6a/07, 19b/19, 19b/28, 21a/19, 21b/21

[=6] → ile

ilhām < Ar. i. İlham, içe, gönüle doğma.

i.++(ilhām olmaḳ) 26a/16

[=1]

[=3]

ilḫıçı i. Yılkıcı, at çobanı.

i.++(ilḫıçı vu rāhdār) 21b/13

[=1]

imāce (?)i. Toplanıp le birliğiyle birine veya birbirine yardım ederek sıra ile herkesin işinin görülmesi şeklindeki ortak çalışma usûlü, imece.

i.+yi (refʿ-i ḥicāb-i imāce-yi emvāl-i Müslimīn) 27a/17

i.+ıḳa 22b/09

[=2]

ʿimād < Ar. i. Direk.

ʿi. 27b/12

i.+ül+(ʿAbbās-ıʿİmādüʾl-islām) 26a/16

[=2]

imām < Ar. i. İmam, Hz. Ali neslinden gelenlere verilen isim.

i. 18b/03, 20b/04, 21b/25

i.+a+(oniki imām) 2b/02

i.+ı 19b/09

i.+ı+(imām-ıʿeṣr) 21a/06, 22a/06

[=7]

imām-zāde < Ar+Far. b. i. İmam oğlu.

i. 2a/17

i.+dür 13b/10

[=2]

imāmet < Ar. i. İmamlık.

i.+den 20b/08

[=1]

imān < Ar. i. İman, inanma.

i. 4b/15

i.+ı+(imānı olmaḳ) 1a/10

[=2]

imānsız < Ar+Tür. sf. İmansız, imanı olmayan.

i. 9a/11

[=1]

iʿmāre < Ar. i. Bayındırlık, büyük görkemli bina.

i.+e+(dāruʾl-ʿimāre) 21b/22

[=1]

imdād < Ar. i. Yardım, yardıma gönderilen kuvvet.

i.+ı+(imdād-ı leşker) 22a/23

[=1]

imlā < Ar. i. Her dil için kabul edilen ve kelimeleri usulüne uygun olarak yazma tarzı.

i. 7a/12

[=1]

imtaḥān < Ar. i. İmtihan, deneme, sınama.

i.+ı 2a/17

[=1]

inan- f. İnanmak.

i.-dı 11b/13

i.-ma 9a/11

i.-madı 15b/06

i.-masalar 11a/12

i.-ullar 11a/12

i.-uram 4a/13

[=6]

indi i. Şimdi. < ET. amtı

i. 18b/10, 20a/07, 20a/09, 20a/10, 20a/16, 20a/28, 21a/09, 21b/20, 22a/25, 23a/01, 27a/18, 27b/01, 27b/13, 29b/15

[=14]

"in domi şir est be bazi megir" < Far. "Aslan tehlikeli bir hayvandır, oynama!" anlamında cümle.

i. 29b/07

[=1]

inek i. İnek. (Hayvan)

i. 12a/17, 12a/17

[=2]

iṅgilde- f. İnlemek.

i.-r 5a/04

[=1] → ikilde-

İngiriz Özel isim. İngiliz.

i.+i+(ḳānūn-ı İngiriz) 19b/13

[=1]

inḳilāb < Ar. i. Değişiklik, köklü değişim.

i.+a 20a/12

[=1]

inşā < Ar. i. Kaleme alma, bir maksadı edebî bir şekilde kağıda dökme, ifade etme.

i. 7a/12

[=1]

intihā < Ar. i. Nihayet bulma, sona erme, son.

i.++(intihā olmaḳ) 18b/01

[=1]

intiḳām < Ar. i. İntikam, öç.

i.+ını 19b/07

[=1]

intişār < Ar. i. Yayma, yayılma.

i.+a 19b/14, 19b/24

[=2]

intiẓār < Ar. i. Hasretle bekleme, gözleme.

i.+dan 18b/04

[=1]

intiẓārlı < Ar+Tür. sf. Endişeli, hasret çeken.

i.+ya 3b/06

[=1]

inzicār < Ar. i. Çekilme, vazgeçme.

i.+a 23a/16

[=1]

ip i. İp, sicim.

i. 4a/12

i.+üve 10a/05

[=2]

īrād < Ar. i. Kusurunu, noksanlığını, ayıbını söylemek.

ī.++(irād étmek) 20b/06

[=1]

iraḳ sf. Uzak.

i. 29b/20

[=1]

Īrān Yer ismi. (İran İslam Cumhuriyeti) Asya'nın batısında yer alan ve Türkiye ile kara sınırı bulunan ülke.

ī. 18b/09

ī.+da 21b/26

[=2]

irelü zf. İleri.

i. 5b/11

[=1]

irṣ < Ar. i. Miras, veraset.

i.+i 28a/07

[=1]

irtidād < Ar. i. İslam dinini bırakarak başka bir dini kabul etme.

i.++(iʿzāz-ı küfr ü ẕillet-i İslām ü irtidād) 27a/17

[=1]

isdi sf. Isıtılmış, harareti artırılmış.

i. 5b/01, 13a/11

i.++(isdi olmaḳ) 7a/08

[=3]

ʿĪsevī < Ar. i. ve sf. Hz. İsa'nın dinine mensup kimse, Hristiyan.

ʿī.+di 27a/02

[=1]

İsfendiyār Kişi ismi İran mitolojisinde hak, kudret ve lütuf sembolü olarak yer alan efsanevî kahraman. Her türlü silaha karşı dirençli kılındığına inanılan "rū-yīn"(tunçtan) ve "rūyīn-ten" (tunç vücutlu) lakabı ile ünlenmiştir.

i.+san+(kemer-İsfendiyār) 28b/05

[=1]

İslām < Ar. i. İslam dini.

i. 2a/03, 19b/04, 19b/06, 19b/28, 20a/13, 20b/03, 20b/04, 20b/12, 21a/15, 26a/10

i.++(ʿAbbās-ı ʿİmādüʾl-islām) 26a/16

i.++(ḥöccetü'l-İslām) 26a/12

i.++(iʿzāz-ı küfr ü ẕillet-i İslām ü irtidād) 27a/17

i.++(Nāsiḥü'l-İslām) 27a/27

i.++(şaʿāʾir-i İslām) 20b/13

i.+a 19b/03, 19b/05, 20a/07

i.+dan 19b/07

i.+dan+(nāṣir'ül-islām) 27a/26, 29b/12

i.+ı 19b/10

[=22]

ʿişmet < Ar. i. Namus, ırz ve ahlak ölçülerine riayet etme, temizlik.

ʿi. 20a/06, 20a/08

[=2]

iste- f. İstemek, arzu etmek, gönlünden geçirmek.

i. 7b/12, 12a/17

i.-diginden 5a/08

i.-mez 6b/06, 12b/09, 16b/01

i.-r 1b/02, 5b/02, 10a/07, 10a/08, 12a/16, 16b/05

i.-r+(istir) 21a/16

i.-ri+(istiri) 21a/19

i.-sen+(istisen) 2b/07

i.-yen+(istiyen) 14a/09

i.-yeni+(istiyeni) 6a/03

i.-yesen 21a/17

i.-yesen+(istiyesen) 20a/26

i.-yüp 27a/23

[=20]

istek i. İstek, arzu, dilek, murat.

i.+i+(istegi) 14a/07

[=1]

istekçi i. İstekçi, isteyen.

i. 3a/02

[=1]

istişāre < Ar. i. Fikir sorma, danışma, meşveret etme.

i.++(istişāre édek) 23a/02

[=1]

iş i. İş, çalışma, emek, zahmet.

i. 4a/07, 23a/03

i.++(iş tutmaḳ) 5a/01, 5a/03

i.+e 4a/11, 22a/18, 23a/02, 29b/14

i.+i 3b/13, 4a/08, 6a/01, 16a/04, 20a/14, 29b/20

i.+i+(işi düşmek) 8b/11

i.+idi 16a/04, 16a/05

i.+ive+(işive baḫmaḳ) 4a/13

i.+lerün 21a/14, 23a/15

i.+lerüz 23a/01

i.+ün 1a/16, 3a/03, 4a/11, 5b/06, 9a/01, 12b/02, 13a/12

[=28]

iş- f. İçmek.

i.-mege 4a/08

[=1] iç-

işāre < Ar. i. İşaret, alamet.

i.+e 21b/25

i. 19b/01

[=2]

işçi i. İşçi.

i.+den 16a/13

[=1]

işe- f. İşemek.

i.-r 13a/13

[=1]

işıḳ i. Işık, ziya, aydınlık.

i.++(işıḳ vérmek) 6b/13

i.+lu+(işḳlu) 4a/06

[=2]

işge- (?) f. Zayıflamak, incelmek.

i. 16a/17

i.-sin 7b/13

[=2]

işgel- (?)f. Zayıflamak, incelmek.

i.-ünce 16a/17

[=1]

işkāl < Ar. i. Müşküllük, güçlük.

i.+ımız 27a/05

[=1]

işle- f. İşlemek, çalışmak.

i.-r 2a/11, 2a/11

[=2]

işli sf. mec. Kalbinde gizli maksadı olan, kini olan.

i. 11a/10

[=1]

iştibāh < Ar. i. Şüphe etmek, şüphelenme.

i.++(iştibāh éylemek) 22a/05

[=1]

iştihā < Ar. i. İştah, yemek yeme isteği.

i. 2a/09

i.+nı 6a/05

[=2]

it i. Köpek.

i. 1b/04, 3a/16, 3b/08, 3b/08, 3b/08, 3b/09, 3b/09, 3b/10, 3b/10, 3b/11, 3b/12, 3b/12, 3b/13, 3b/13, 3b/13, 3b/14, 3b/15, 3b/17, 3b/18, 3b/18, 3b/19, 4a/01, 20a/09

i.+den 2a/15

i.+e 3b/11, 3b/12, 3b/19

i.+i 3b/14, 5a/09, 9a/03, 15b/12

i.+inen 3b/17

i.+len 3b/13

i.+ler 4b/03

i.+lerün 20a/10

i.+nen 3b/08, 3b/15

i.+ün 1b/05, 3b/09, 3b/11, 3b/14, 3b/16, 3b/16, 3b/17, 3b/18, 3b/19, 8a/11, 11a/13

[=48]

it- f. Yitirmek, mahrum olmak.

i.-mez+(aṣlın itirmek) 2a/12

i.-üb 19b/04

[=2]

itburnı i. Gülgillerden bir ağaç türü, kuşburnu.

i. 20a/28

[=1]

itir- f. Yitirmek, kaybetmek, mahrum olmak.

i.-en 6b/08

i.-en+(eṣlin itirmek) 2a/11

[=2]

iʿtiẕār < Ar. i. Özür dileme.

iʿ.+a 22a/17

[=1]

ʿitret < Ar. i. Nesil, zürriyet.

ʿi.+ine 18b/02

[=1]

ittifāḳ < Ar. i. İttifak.

i ittifāḳ düşmek: Bir hadise, kaza, iş meydana gelmek. 28a/01

[=1]

iy- f. Kokmak.

i.-mez 2a/12

[=1]→igü-

ʿiyd < Ar. i. Bayram.

ʿi.++(ḫurşīd-i rūz-ı ʿiyd) 28b/04

[=1]

ʿizār < Ar. i. Yanak.

ʿi.+san 28b/04

[=1]

iʿzāz < Ar. i. Ağırlama, saygı gösterme.

iʿ.+ı+(iʿzāz-ı küfr ü ẕillet-i İslām ü irtidād) 27a/17

[=1]

iẓhār < Ar. i. Gösterme, gösterilme.

i.+ı+(iẓhār-ı emr-i dīn) 27a/25

[=1]

iẓṭirār < Ar. i. Mecburiyet, çaresizlik, ihtiyaç.

i.+a 19b/09

[=1]

K, Ḳ

kabāb < Ar. i. Kebap.

k. 5b/13

[=1]

ḳabaḳ i. İleri, ön, önceki.

ḳ. 29b/20

ḳ.+daki 11b/09

ḳ.+ı+(ḳabaġı) 13b/06

ḳ.+ına 22a/04

ḳ.+ında 29b/06

ḳ.+ındakinnan+(ḳabaġındakinnan) 8b/10

[=6]

ḳaban i. Kayalık, uçurum.

ḳ.+da 7a/06

[=1]

ḳabar i. Deride meydana gelen ufak sivilce, küçük kabartı.

ḳ.+a 21b/04

[=1]

ḳabar- f. Köpürmek, yükselmek.

üze ḳabarsun: Karşı gelmek, sert cevap vermek. 16a/07

[=1]

ḳābil < Ar. sf. Kabul edilebilir, olabilir, mümkün.

ḳ. 26a/05

[=1]

ḳaç- f. Kaçmak, hızlı adımlarla yürümek, koşmak, çekinmek.

ḳ. 6b/05, 9a/03

ḳ.-an 9b/02

ḳ.-ar 4b/11, 6a/01, 9a/04, 13b/01

ḳ.-maḳ 12b/13, 12b/17

ḳ.-mışuz 29b/06

ḳ.-ub 11b/10, 21a/03

ḳ.-ubdı+(rengi ḳaçmaḳ) 28a/04

[=13] → ḳaş-

ḳaçaḳ (1) sf. Kaçak, firari.

ḳ.+a 11b/06

[=1]

ḳaçaḳ (2) i. Kaçılan yer.

ḳ.+ı 4b/05

[=1]

ḳadasızlıḳ i. Arkadaşsızlık.

ḳ.+dan 2a/08

[=1]

kāf < Ar. Arap alfabesindeki "k (ince sıradan)" harfinin adı.

k. 26a/14

k.++(ḫerfü’l-kāf) 13a/01

[=2]

ḳaf < Ar. Arap alfabesindeki “k (kalın sıradan)” harfinin adı.

ḳ.++(ḫerfü’l-ḳaf) 11b/03

[=1]

kāfir < Ar. i. Kafir, Allah’ın varlığına ve birliğine inanmayan.

k. 7b/04

[=1]

kāfūr < Ar. i. Kafur bitkisi.

k.+ı 13a/04

[=1]

ḳaḳḳılda- f. (Tavuklar ve kuşlar için) Gıdaklamak.

ḳ.-r 6a/08

[=1]

kākül < Far. i. Kahkül, perçem.

k.+i 6b/02

[=1]

ḳal- f. **I.** Bir duruma düşmek, bir durumda kalmak.

ḳ.-dı 29b/21

ḳ.-ı+(küsüli ḳalmaḳ) 6a/07

ḳ.-ı 12b/07

ḳ.-ma+(piyāde ḳalmaḳ) 2a/08

ḳ.-ma+(bekār ḳalmaḳ) 5b/14

ḳ.-maz 7a/07

ḳ.-ub+(évde ḳalmaḳ) 6b/09

ḳ.-ubdı+(başsız ḳalmaḳ) 19b/09

ḳ.-ur 3b/04, 15b/10

II. Olduğu yerde aynı şekilde kalmak, durum değiştirmemek.

ḳ.-a 18b/13

ḳ.-an 20a/07

ḳ.-anda 10a/07

ḳ.-anlara 20a/12

ḳ.-dı 4a/10, 18b/03, 22b/04

ḳ.+ıbtı 5b/10

ḳ.-masun 14a/01

ḳ.-sun 8a/01

ḳ.-ub 28a/07

ḳ.-ur 22b/14

III. Miras kalmak, intikal etmek.

ḳ.-anı 3b/02

ḳ.-ub 2a/13, 20b/08

ḳ.-ur 1b/16, 22b/14

IV. Tehir etmek, sonraya bırakmak.

ḳ.-ı 2a/16

ḳ-dı 7b/06, 16a/04, 20a/14

V. Geri kalmamak.

ḳ.-dı 4a/10, 4a/12

ḳ.-ma+(geri ḳalmaḳ) 7a/13

ḳ.-maz 3b/16

VI. Misafir kalmak.

ḳ.-a 4b/18

VII. Hatrı kalmak.

ḳ.-masun+(ḫ^{v}aṭrün ḳalmaḳ) 7b/11

[=37]

ḳal‘a < Ar. i. Kale.

ḳ. 12a/08

[=1]

ḳal'a-bān < Ar+Far. i. Kaleci.

ḳ. 27b/14

[=1]

ḳalḫ- f. Yukarı doru çıkmak; vazife, rütbe olarak yükselmek.

ḳ.-ar 6a/06, 9a/10

[=2]

ḳalıbsız sf. mec. Ufak tefek, kılıksız kimse.

ḳ. 3a/02

[=1]

ḳalyan < Ar. i. ġalyān < ġaleyān'dan; nargile.

ḳ.+un 12a/07

[=1]

ḳamçı i. Kamçı, kırbaç.

ḳ. 16b/01

[=1]

ḳamışlu sf. Buğdaygillerden bir bitki, kamış.

ḳ. 12a/09

[=1]

ḳan i. Kan.

ḳ. 7a/01, 18b/04

ḳ.++(ḳan aġlamaḳ) 12b/03, 28b/13

ḳ.++(ḳan almaḳ) 8a/05

ḳ.+a 22a/20

ḳ.+dan 27a/07

ḳ.+ların+(ḳan almaḳ) 22b/10

ḳan ayaḳlu: (Hanımlar için) Zavallı, aciz.

ḳ.+ (ḳan ayaḳlu) 11b/04

ḳ.+m+(ḳan ayaḳlu) 11b/04

[=10]

ḳan- f. Kanmak, aldanmak, inanmak.

ḳ.-mış 21a/22

[=1]

ḳanat i. Kanat.

ḳ.+ına+(ḳanadına) 28b/11

[=1]

kānken < Far. i. Kol gücü ile kuyu kazan kimse.

k. 13b/09

k.++(ḳapan-dār u kānken) 21b/12

[=2]

ḳanlu i. Aralarında kan davası bulunan kimseler.

ḳ. 11b/04, 27b/11

[=2]

ḳānūn < Ar. i. Kanun, nizam, kaide, kural.

ḳ. 22a/03

ḳ.+da 19b/14

ḳ.+ı+(ḳānūn-ı İngiriz) 19b/13

ḳ.+ı+(ḳānūn-ı şer') 19b/13

[=4]

ḳap- f. Fırsatını bulup ele géçirmek.

ḳ.-ardı+(göyde ḳapmaḳ) 29b/13

[=1]

ḳapan-dār < Far. b. i. kepān'dan; kantarcı, tartıcı.

ḳ.+u+(ḳapan-dār u kānken) 21b/12

[=1]

ḳapı i. Kapı.

ḳ. 11b/11

ḳ.+nun 8b/10

ḳ.+ya 8b/11

[=3] → ḳapu

ḳapu i. Kapı.

ḳ.+da 12a/02

ḳ.+lara 21b/06

ḳ.+larını 27a/28

ḳ.+mı 6b/09

ḳ.+n 11b/06

ḳ.+nda 8a/01

ḳ.+nı 6b/04, 21b/07

ḳ.+sıdı 9a/09

ḳ.+sına 5a/10

ḳ.+sında+(ḳapusında) 11b/04

ḳ.+sını+(ḳapusını) 12a/08, 18b/18

ḳ.+sını+(ḳapusunı) 27a/28

ḳ.+vı+(ḳapuvı) 6b/09

[=15] → ḳapı

ḳar i. Kar.

ḳ. 8b/13

ḳ.++(ḳar yaġmaḳ) 10a/05

ḳ.+dan 11b/15

ḳ.+ı 8a/03

[=4]

kār sf. Sağır.

k.un 13a/03

[=1]

kār < Far. i. İş, kâr.

k. 15b/13, 23a/12

k.+a 19b/13, 20a/12, 20b/20, 21a/08, 22a/25, 22b/12, 23a/05, 23a/07

k.+a+(eczā-yı kār) 22b/25, 23a/03

k.+a+(ḫetm-i kār) 19b/17

k.+a+(rūy-ı kār) 21a/02

k.+a+(sebk-i kār) 22b/27

[=15]

kār-dīde < Far. b. i. İş bilir, tecrübeli.

k.++(merdān-ı kār-dīde olmaḳ) 20b/24

[=1]

kār-ḫāne < Far. b. i. İş yeri.

k. 22a/22

[=1]

kār-zār < Far. b. i. Savaş, cenk, kavga.

k.+a 21a/20

k.+a+(maʿreke-i kār-zār) 23a/14

[=2]

ḳara i. ve sf. Kara, siyah.

ḳ. 1b/01, 3b/07, 5b/04, 7b/02, 10b/06, 11b/13, 11b/14, 12a/02, 13a/13, 13a/13, 21b/08, 21b/13, 28b/02, 28b/10

ḳ.++(ḳara géymek) 28b/13

ḳ.+dı 16a/16

ḳ.+sına 4a/05

ḳ.+ya 5b/04

[=18]

ḳaraca zf. mec. Kötü, sıkıntılı.

ḳ. 9a/07

[=1]

Ḳaraçı i. Aslen Hindistanlı olan göçebe bir halk, çingene, dilenci.

ḳ. 12a/02

ḳ. +dur 12a/02

ḳ.+nun 12a/02

[=3]

ḳaral- f. Siyahlaşmak.

ḳ.-yub+(ḳaralıyub) 28b/15

[=1]

ḳarala- f. Karalamak, kara çalmak.

ḳ. 10a/02

[=1]

ḳaralıḳ i. Kirlilik, çirkinlik.

ḳ.+ıynan 3a/03

[=1]

ḳarçı i. Karı özel yerlerde saklayıp yazın satan adam.

ḳ.+ya 12a/01

[=1]

ḳardaş i. Kardeş.

ḳ. 11b/05, 13b/03

ḳ.+ı 19b/27

ḳ.+ı+(aḳa vü ḳardaş) 22b/25

ḳ.+lar 11b/13

[=5]

ḳarı(1) i. Kadın, eş.

ḳ. 11b/01, 11b/08, 11b/08, 11b/11, 11b/13

[=5]

ḳarı(2) sf. Yaşlı, ihtiyar.

ḳ. 1a/10,

ḳ.+sı 11a/09

[=2]

ḳarı- f. Yaşlanmak, kocalmak.

ḳ.-yanda 12a/11

[=1]

ḳarın i. Karın.

ḳ. 11b/05, 11b/12

ḳ.++(ḳarın doyurmaḳ) 6a/06

ḳ.+da 12a/03

ḳ.+ımı+(ḳarnımı) 4a/08

ḳ. u3a/08 (ḳarnu)

[=6]

ḳarış i. Karış.

ḳ. 10a/07

[=1]

ḳarışdır- f. Karıştırmak, birbirine düşürmek.

ḳ.-ı 7b/03

[=1]

ḳarḳa i. Karga.

ḳ. 1b/12, 4b/02

ḳ.+lar 11b/06

ḳ.+nun 11b/07

ḳ.+ynan 11b/07

[=5]

ḳarpuz i. Karpuz.

ḳ. 5a/01, 16a/06

[=2]

ḳarşı i. Karşı.

ḳarşı durmaḳ:Mukavemet etmek, dayanmak. 3b/04

[=1] → ḳarşu

ḳarşu i. Karşı.

ḳ. 15b/08

[=1] →ḳarşı

kārvān < Far. i. Kervan, kafile.

k. 3b/11

k.+nan 3b/08

[=2]

kārvān-sarāy < Far. b.i. Kervansaray.

k.+ı+(kārvān-sarāy-ı ḳadīm) 22b/05

[=1]

kāse < Far. i. Kase.

k.+ni 5b/05

k.+sin 18a/10

k.+ye 5b/05

[=3]

kāsıb sf. Fakir, yoksul, düşkün.

k. 9a/05

k.+un 9a/03, 13a/02

[=3]

kāsıbluġ i. Fakirlik, yoksulluk.

k.+a 9a/06

[=1]

ḳaş i. Kaş.

ḳ. 23a/12

ḳ.+ın+(ḳaş ḳayırmaḳ) 13b/07

ḳ.+nan+(ḳaşnan göz arasında) 3a/10

ḳ.+un 11b/03, 28b/08

[=5]

ḳaş- f. Kaçmak.

ḳ.-maḳ+(ölümden ḳaşmaḳ) 3a/12

ḳ.-maya 3a/16

ḳ.-maz 3b/16

[=3] → ḳaç-

ḳaşav i.Kaşağı.

ḳ.+ı 12b/10

[=1]

ḳaşıḳ i. Kaşık.

ḳ.+ı 5b/06

[=1] → ḳaşuḳ

kāşif < Ar. i. Keşfeden, kaşif.

k.+e 23a/05

[=1]

ḳaşḳa i. Genelde hayvanların, özellikle at, inek, öküz gibi hayvanların alnındaki beyaz benek.

ḳ. 11b/05

ḳ.+sın 2b/10

[=2]

ḳaşu- f. Kaşımak.

ḳ.-r 2a/07, 2a/07, 4b/07

ḳ.-sa 2a/06, 2a/07

[=5]

ḳaşuḳ i. Kaşık.

ḳ. 16a/12

[=1] → ḳaşıḳ

ḳāṭıbe < Ar. i. Hep, bütün, cümle.

ḳ.+i+(ḳāṭıbe-i aṣdıḳā) 29b/02

ḳ.+i+(sükkān-ı şeher ü ḳāṭıbe-i ehl-i rūstā) 18b/08

[=2]

ḳaṭır < Ar. i. Katır.

ḳ. 1a/04, 12a/15

ḳ.+a 11b/10

[=3]

ḳaṭırçı < Ar+Tür. i. Katırcı.

ḳ. 21b/11

[=1]

ḳātil < Ar. i. Katil.

ḳ. 22a/15

[=1]

ḳav- f. Kovmak.

ḳ.-maḳ 12b/13

[=1] → ḳov-

ḳavvām < Ar. i. Nezaret ve muhafaza eden kimse.

k. 20a/20, 21a/07

[=2]

ḳavun i. Kavun.

ḳ. 11b/04, 11b/05, 12b/01

ḳ.+nan 12b/02

[=4]

ḳavvād < Ar. i. Pezevenk.

ḳ. 21b/13

[=1]

ḳaya i. Kaya.

ḳ. 1b/06

ḳ.+dan 15b/07, 16a/10

[=3]

ḳayır- f. Yapmak, eksiksiz yapmak, düzeltmek.

ḳ. 11b/06

ḳ.-ısan 8a/13

ḳ.-maḳa+(ḳaş ḳayırmaḳ) 13b/07

ḳ.-san 11b/11

ḳ.-ur+(dam ḳayırmaḳ) 11b/02

ḳ.-ursan 11b/04

[=6] → ḳayur-

ḳayıt- f. Geri dönmek, düzeltmek.

ḳ. 8b/05

ḳ.-ı+(ḳayıdı) 12a/08

ḳ.-ur+(ḳayıdur) 16a/09

[=3] → ḳayt-

ḳayḳanaḳ i. Omlet.

ḳ.+dan 3b/14

[=1]

ḳayḳu i. Kaygı.

ḳ.+sında 13a/09

[=1]

ḳayrıl- f. Yapılmak, düzeltilmek.

ḳ.-u+(ev ḳayrılmaḳ) 4a/07

[=1]

ḳayt- f. Dönmek.

ḳ.-maḳ 10b/08

[=1] →ḳayıt-

ḳaytar- f. Geri çevirmek, döndürmek.

ḳ.-ub 15b/14

[=1]

ḳayur- f. Yapmak.

ḳ.-san 8a/06d

[=1] → ḳayır-

ḳaz(1) i. Kaz.

ḳ. 6a/08

[=1]

ḳaz-(2) f. Kazmak.

ḳ.-ar+(ḳuyı ḳazmaḳ) 13b/09

[=1]

ḳazan i. Kazan, büyük ve derin kap.

ḳ. 7a/06

ḳ.+a 1b/16

[=2]

ḳazan- f. Çalışarak elde etmek, kazanmak.

ḳ.-duḳı 12a/09

ḳ.-gilen+(dost ḳazanmaḳ) 7a/01

ḳ.-ı 5b/03

[=3]

ḳazanc i. Kazanç.

ḳ.+a 1b/16

ḳ.+dur 10b/09

[=2]

ḳazdır- f. Kazdırmak.

ḳ.-un+(ḳebir ḳazdırmaḳ) 29b/10

[=1]

ḳazıl i. İp.

ḳ.+dan 11b/11

[=1]

ḳāżī < Ar. i. Kadı.

ḳ. 8b/04, 11b/03, 11b/03, 11b/09, 11b/10, 27a/22, 28a/01, 28b/07

ḳ.+di 27a/12

ḳ.+sin 5a/08

[=10]

ḳazma i. Kazma.(Alet)

ḳ. 11b/11

[=1]

ḳebl-ez-vuḳūʿ < Ar.+Far. zf. Olaydan önce, evvel.

ḳ. 27a/03

[=1]

ḳebr < Ar. i. Mezar.

ḳ.+ivizi+(ḳebir ḳazdırmaḳ) 29b/10

[=1]

ḳeder < Ar. e. Kadar, ölçüsünde, denli.

ḳ. 1b/04, 2a/05, 4a/12, 8a/02, 9a/04, 9a/04, 13b/09

[=7]

ḳedeḥ < Ar. i.Kadeh, içki bardağı.

ḳ.+e 19b/01

[=1]

ked-ḫudā < Far. b. i. Kethüda, kâhya.

k.+nı 13a/14

k.+ylan 13a/13

[=2]

ḳedīm < Ar. sf. Eski.

ḳ.+e+(kārvān-sarāy-ı ḳedīm) 22b/05

[=1]

ḳedr < Ar. i. Kadir, kıymet, değer, şeref.

ḳ. 18a/10, 28a/08, 28b/06

ḳ.++(ḳedr olmaḳ) 18b/19

ḳ.+in+(ḳedir bilmek) 1a/13

ḳ.+ini 10a/11, 14a/12

[=7]

kefel i. İp, yumak, dar ağacı ipi.

k. 26a/14

k.+e 26a/14

k.+ün 26a/09, 26a/09

[=4] → kelef

kefen < Ar. i. Kefen.

k. 3a/02

k.++(kefen géymek) 21b/02, 28b/12

k.+i 2b/15

[=4]

ḳeḥbe < Ar. i. Namussuz kadın, kahpe.

ḳ. 7b/14, 7b/14

ḳ.+nün 12a/09, 12a/10

ḳ.+ye 12a/09

[=5]

ḳehr < Ar. i. Eziyet çekmek.

ḳ.+in+(ḳehrin çekmek) 1a/13

[=1]

keklik i. Keklik.

k. 8a/06d

[=1]

kel(1) i. İş hayvanı olarak kullanılan camışın erkeği.

k. 2a/13

k.+i 6a/01

[=2]

kel(2) sf. mec. Kalın kafalı, bir şeyi geç anlayan.

k.+e 3a/02

[=1]

kelām < Ar. i. Söz.

k. 2b/06

k.++(ṭūl-ı kelām) 23a/16

[=2]

kalāvā i. Dere.

k.+sından 13b/10

[=1]

ḳelb < Ar. i. **I.**Kalp, yürek, gönül.

ḳ. 12a/07, 12a/08, 16a/09,

ḳ.+inde 7b/16

ḳ.+inün 3a/03

II. Değiştirme, çevirme.

ḳ. 28a/04

[=6]

kelef i. İp, yumak.

k.+di 22b/11

[=1] → kefel

kelek i. Hile, oyun.

k. 13a/07

[=1]

ḳelem < Ar. i. Kalem, yazı yazma.

ḳ. 26a/04

[=1]

kelemāt < Ar. i. kelime'nin çoğulu; kelimeler.

k.+ı+(kelemāt-ı ṭayyibāt) 27a/02

[=1]

Kelīnī Kişi ismi, özel isim.

k.+ye+(Şéyḫ Ṣadūḳ u Kelīnī) 19b/22

[=1]

Kemāl Kişi ismi, özel isim.

k. 13b/04

k.+a 13b/04

[=2]

kemān < Ar. i. Yay.

k. 28b/08

[=1]

kemer < Far. i. Kemer, kuşak.

k.+i+(kemer-i İsfendiyār) 28b/05

[=1]

kemīn < Ar. i. Pusu, pusuya gizlenmek.

k.++(kemin éylemek) 20a/16

[=1]

kenār < Far. i. Kenar.

k.+a 20a/18, 20a/19, 20a/24, 22b/26

kenāra atmak: Ehemmiyet vermemek.

(kenāra atalla) 21b/26

k.+a+(kenāra atılmak) 20b/09

k.+a+(kenāra atuldı) 19b/12

k.+a+(kenāra atullar) 22a/07

k.+e 19b/02

[=9]

kend i. Kent, şehir.

k. 13b/10

k.+i 2a/02, 13a/14

k.+e 27b/15

[=4] → ket

ḳerār < Ar. i. Karar.

ḳ.++(ḳerār ḳoymaḳ) 20b/19

ḳ.+a 20b/14, 21a/12

ḳ.+a+(dāru'l ḳerār) 19b/27

[=4]

kerb < Ar. i. Gam, keder.

k.+i+(kerb-i belā) 18a/07, 26a/06

k.+ü+(kerb ü belā) 22a/20

[=3]

Kerbelā Yer ismi. Irak'ta Hz. Hüseyin'in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yer.

k. 18a/01, 18b/01

k.++(ḫerc-ı ziyāret-i Necef ü Kerbelā) 20b/14

k.+dı 4b/01

[=4]

kere i. (Koyun için) Kulak kepçesi çok küçük olan koyun ve kuzu.

k. 12b/05

[=1]

kere < Ar. i. kerre'den; defa, kere, sefer.

k. 2b/07

[=1]

kerem < Ar. i. Cömertlik, lütuf.

k. 15b/02

[=1]

kergeden < Far. i. Gergedan.

k. 11b/01

[=1]

kerh < Ar. i. İğrenme, tiksinme.

k.+i+(kerh-i mār) 22a/24

[=1]

kerme i. Gübre, tezek.

k. 5b/10

[=1]

kermelik i. Gübrelik.

k.+de 10a/04

[=1]

ḳerż < Ar. i. Borç.

ḳerżu'l-ḥesen: Faizsiz verilen borç. 20b/09

[=1]

kes- f. **I.**Kesici bir aletle bütünden bir parça ayırmak, bölmek, kesmek.

k.-diler 10a/07

k.-en 10b/01

k.-ende 9a/05

k.-enden 3b/13

k.-er 9a/05

k.-mek 2b/10

k.-mez 12a/07

k.-mezler 4b/02

II. İlişkiyi sonlandırmak, irtibatı kesmek.

k.-di 3b/09

k.-üb+(ayaḳını kesmek) 28a/01

III. Şart koymak.

k.-gilen 10b/02

k.-ürsen+(nırḫ kesmek) 8b/04

IV. Engel olmak, önünü kapamak.

k.-er 16a/14

k.-mişdi+(ḳismetini kesmek) 28a/05

[=14]

keṣāfet < Ar. i. Sıklık, tokluk.

k.+de 28b/07

[=1]

kesb < Ar. i. Çalışıp kazanma.

k.+i+(kesb-i velā édüb) 22b/17

[=1]

ḳeṣd < Ar. i. Niyet, kasıt.

ḳ.+i+(ḳeṣd-i ḳıtāl-ı Şāh) 21b/02

ḳ.+ı+(ḳeṣdi) 26a/07

[=2]

keser i. mec. Nazikçe, acıtmadan.

k.+i 7b/05

[=1]

kesik sf. Kesik.

k. 13b/03

k.+den+(kesügden) 2a/16

k.+ün+(kesigün) 2a/16

[=3]

kesil- f. Kesilmek.

k.-mişleri 13b/03

[=1]

ḳeṣr < Ar. i. Köşk, kâşâne, saray.

ḳ.+de 26a/08

[=1]

ḳeṣṣāb < Ar. i. Kasap.

ḳ. 13a/10, 21b/11

k.+dan 12a/06

[=3]

keşkül < Far. i. Dilenci çanağı.

k.+in 8b/02

[=1]

ḳeṭ' < Ar. i. Kesme, kesilme.

ḳ.++(ḳeṭʿ éylülle) 22a/14

ḳ.+i+(ḳeṭʿ-ı meẕākīr-i muḥtekir) 20b/20

[=2]

ket i. Kent, şehir.

k.+de+(ketde) 6a/05

[=1] →kend

ḳeṭār < Ar. i. Hayvan sürüsü.

ḳ.+a 20a/23, 22b/15

[=2]

ketdi sf. Kentli.

k. 13a/03

[=1]

ḳeṭʿen < Ar. zf. Asla, hiçbir vakit.

ḳ. 18b/14

[=1]

ḳetl < Ar. i. Öldürme.

ḳ. 22a/18

ḳ.+i+(ḳetl-i nüfūs-ı muḥterem) 22a/07

ḳ.+ini+(sebeb-i ḳetl) 22a/17

[=3]

ḳetl-gāh < Ar+Far. i. Öldürme yeri.

ḳ. 27a/16

ḳ.+di 18a/01

[=2]

ḳeṭre < Ar. i. Damla.

ḳ. 20a/15

[=1]

kevākib < Ar. i. kevkeb'in çoğulu; yıldızlar.

k.+e 28b/10

[=1]

ḳeyd < Ar. i. Kayıt, tutanak.

ḳ.+ı+(ḳeyd-i şerīʿat) 27a/20

[=1]

ḳeżā < Ar. i. **I.** Kaza, istemeden yapılan kötü iş.

ḳ. 12a/06

ḳ.++(ehl-i ḳeżā) 21a/10

ḳ.++(ḳeżā éylemek) 29b/15

II. Kadı'nın hakimiyeti altında bulunan bölge.

ḳ.+da+(dāru'l-ḳeżā) 18b/07

[=4]

kécel sf. Kel.

k.+e 11b/12

[=1] → kéçel

kécluḳ i. Kellik.

k.+dadur 11b/03

[=1] → kéçellük

kéçel sf. Kel.

k. 13a/10, 13a/11, 13a/11, 13a/11, 13a/12, 14a/03

k.+ün 13a/12

[=7] → kécel

kéçellük i. Kellik.

k.+iynen+(kéçellügiynen) 13a/12

[=1] → kécluḳ

kéy sf. Hissiz, duygusuz, cansız gibi.

k. 28b/06

[=1]

kéyd-kār < Ar+Far. b. i. Hileci, düzenbaz.

k. 21b/14

[=1]

kéyf < Ar. i. Keyf, neşe.

k.in 22b/14

[=1]

ḳıble < Ar. i. Kıble, Mekke yönü.

ḳ.+mizi 20b/21

[=1]

ḳıç i. Bacak.

ḳ. 9a/01d, 28a/02

ḳ.++(ḳıç aparmaḳ) 28a/02

ḳ.+ı 6b/13

[=4]

ḳıġ i. Deve, koyun, keçi ve bazı hayvanların küçük taneler hâlinde olan pisliği.

ḳ.+da 8b/13

[=1]

ḳıl- f. Yapmak, etmek, yerine getirmek, icra etmek.

ḳ. 19b/01

ḳ.-(maḫṣūṣ ḳılmaḳ) 18b/19

ḳ.-(mülāḥeẓe ḳılmaḳ) 22a/02

ḳ.-(naẓār ḳılmaḳ) 20a/19, 20a/19, 20a/24, 22b/05

ḳ.-(refʿ ḳılmaḳ) 27a/05

ḳ.-(ser-germ ḳılmaḳ) 19b/01

ḳ.-dıḫ 21a/08

ḳ.-dım 20b/06

ḳ.-maḳa+(pamāl ḳılmaḳ) 18b/15

ḳ.-musan+(şerḥ ḳılmaḳ) 27a/03

[=13]

ḳılıç i. Kılıç.

ḳ. 7a/02, 10a/08, 12a/07

[=3]

ḳıllu sf. Kıllı.

ḳ.+dur 12a/01

[=1]

ḳın i. Çakı, bıçak, kılıç vb. aletlerin kılıfı.

ḳ.+ın 10b/12

ḳ.+ından 10b/12

ḳ.+ını 12a/07

[=3]

ḳır- f. Birbirini kırmak, birine kıymak.

ḳ.-ırı 19b/06

[=1]

ḳıraḳ i. Kenar.

ḳ.+ı 1b/11

ḳ.+ına+(ḳıraġına) 11b/14

[=2]

ḳırḫ i.ve sf. Kırk.(sayı)

ḳ. 12a/01

ḳ.+ına 9b/12

[=2]

ḳırḫ- f. Kırkmak, kestirmek.

ḳ.-anda 8b/07

[=1]

ḳırḫuḳ sf. Kırkılmış.

ḳ. 20b/18

[=1]

ḳırḳlıḳ i. Koyun kırkılan makas.

ḳ. 12b/06

[=1]

ḳırmızı i. ve sf. Kırmızı, al.

ḳ. 8b/07, 11b/15

[=2]

ḳırtiḳ i. Gıdik, keçi yavrusu.

ḳ. 9a/01d

[=1]

ḳısıl- f. Sıkılmak, gerilmek.

ḳ.-a 12a/05, 12a/05

[=2]

ḳısır sf. Kısır.

ḳ.++(ḳısır olmaḳ) 2a/08

[=1]

ḳışır-emen sf. Kısır kalmış, annesini tekrar emen.

ḳ. 10a/11

[=1]

ḳış i. Kış.

ḳ. 12a/04, 12a/05, 16a/11

ḳ.+a 15b/11

[=4]

ḳışlıḳ i. Kışlık, kışa ait.

ḳ.+ın 12a/05

[=1]

ḳıtāl < Ar. i. Birbirini öldürme, vuruşma, savaş.

ḳ.+ı+(ḳeṣd-i ḳıtāl-ı Şāh) 21b/02

[=1]

ḳıy- f. Kıymak, reva görmek, esirgememek.

ḳ.-an 6b/08

ḳ.-dı 4b/06

ḳ.-madı 4b/07

[=3]

ḳız i. Evlenmemiş bekar kız.

ḳ. 2a/01, 10b/13, 12a/03, 12a/04, 12a/04, 29b/19

ḳ.+dan 1b/10, 16a/03

ḳ.+ı 7b/04, 11b/08, 12a/02

ḳ.+ın 11b/13, 11b/14, 12a/03

ḳ.+ına 11b/10

[=15]

ḳızar- f. Utanmak.

ḳ.-maḳı 22b/13

[=1]

ḳızdır- f. Isıtmak, bedenin hararetini artırmak.

ḳ.-maya 2b/11

[=1]

Ḳızılbaş Özel isim. İran'da Şah İsmail-i Safevi devrindeki askerî kuvvetin adı.

ḳ. 11a/11

ḳ.+un 12a/03

[=2]

ḳızış- f. Isınmak, hararetlenmek.

ḳ.-maduḳ 12a/04

[=1]

ki < Far. bağ. ki.

k. 2b/07, 3a/06, 4b/15, 4b/15, 4b/16, 4b/17, 4b/18, 4b/19, 5a/01, 5a/03, 5a/03, 5b/05, 5b/11, 5b/12, 5b/13, 7b/09, 8a/09, 8a/11, 8a/12, 9b/01, 9b/09, 13b/04, 18a/10, 18b/16, 19b/13, 19b/14, 19b/15, 19b/19,

19b/20, 19b/21, 20a/06, 20a/10, 20a/11, 20a/13, 20b/12, 20b/15, 20b/17, 20b/20, 20b/21, 21a/01, 21a/06, 21a/16, 21a/18, 21a/21, 21b/10, 21b/10, 22a/13, 22a/21, 22a/24, 22a/25, 22b/02, 22b/03, 22b/09, 22b/12, 22b/18, 22b/18, 22b/19, 22b/22, 22b/22, 23a/15, 26a/01, 26a/05, 26a/07, 26a/11, 27a/01, 27a/07, 27a/24, 27a/26, 27a/27, 27b/05, 27b/15, 28a/02, 28b/02, 28b/03, 28b/05, 28b/08, 28b/16, 29b/04, 29b/08, 29b/11, 29b/15

[=81]

kibār < Ar. sf. kebīr'in çoğulu; büyükler, ulular.

k.+a+(şıġār u kibār) 22b/21

[=1]

kiçik sf. Küçük.

k. 13a/06, 13a/06, 13a/07

k.+e+(kiçige) 13a/06

k.+lerden 13a/06

[=5] → küçik

kilit < Far. i. kilīd'den; kilit.

k.+üdür+(kilidüdür) 3b/03

[=1]

kim(1) Soru sözü, kim.

k. 1b/16, 1b/16, 1b/16, 7b/10, 10a/04, 19b/18, 21b/03, 21b/07, 22b/11, 22b/17, 26a/14,

k.+di 6a/05

k.+dür 11b/10, 13a/03, 20a/30, 29b/03

k.+e 6a/05, 6a/05, 12a/06

k.+in 15b/06

k.+inün 13a/01, 13a/01, 13b/07, 13b/08

k.+ün 29b/16, 29b/16

[=26]

kim(2) e. Gibi.

k. 21a/17, 22b/06, 27a/13, 27a/23

[=4] → kimi, kimin

kimesne zm. Kimse, herhangi bir kişi.

k. 26a/10

[=1] → kimse

kimi e. Gibi.

k. 8b/03, 9b/05, 12a/04, 12a/04,13a/13, 16a/12, 19b/05, 20a/28, 22a/06, 26a/01, 26a/09, 26a/13, 27a/26, 28b/02, 28b/02

[=15] → kim(2), kimin

kimin e. Gibi.

k. 27a/04

[=1] →kim(2), kimi

kimse zm. Kimse, herhangi bir kişi.

k.+ye 26a/16

[=1] → kimesne

kīn < Far. i. Gizli düşmanlık, kin.

k.+i 11b/05

[=1]

kirā < Ar. i. Kira.

k.+ya 8a/04

k.+yesi 13a/14

[=2]

kirişne i. Pırasaya benzer bir çeşit ot.

k. 2b/09

[=1]

Kirmān Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin eyaletlerinden biri.

k.+a 9b/04

[=1]

ḳiṣāṣ < Ar. i. Kısas; öldüreni öldürme, yaralayanı yaralama cezası.

ḳ.+ı+(ḳiṣāṣ éylülle) 22a/15

[=1]

ḳism < Ar. i. Kısım, bölüm.

ḳ.+ilen 27b/08

[=1]

ḳismet < Ar. i. Talih, nasip.

ḳ.+ini(ḳısmetini kesmek) 28a/05

[=1]

ḳiṣṣe < Ar. i. İbretli kısa hikâye, rivayet.

ḳ. 2b/05, 27a/20

[=2]

kişi i.Erkek, adam.

k. 13b/04, 16b/05

k.+nün 16a/04, 16a/05

[=4]

kitāb < Ar. i. Kitap, Kur'ân.

k. 20a/22, 22a/18

k.++(kitāb u şerʿ) 18a/06

k.++(menzilü'l-kitāb) 22a/08

k.+ı+(kitāb-ı ḥaḳ) 18a/05

k.+ına 27a/10

k.+ını 22a/05, 22a/08

[=8]

ḳiyām < Ar. i. Ayaklanma, isyan.

ḳ.++(ḳiyām édüb) 23a/14

[=1]

ḳiyāmet < Ar. i. Büyük sıkıntı, bela, kıyamet.

ḳ. 23a/14

ḳ.++(ḳiyāmet ḳopmaḳ) 12b/15

ḳ.+e 6a/07

[=3]

ḳiyās < Ar. i. Karşılaştırma.

ḳ.++(ḳiyās éylemek) 21a/12

[=1]

ḳiymet < Ar. i. Kıymet, değer.

q.+i 26a/07

ḳ.+i+(ḳiymet-i fişeng) 22a/23

[=2]

ḳoca sf. Yaşlı, koca.

ḳ. 12b/06, 19b/02

[=2]

ḳoç i.mec. Yiğit, cesur.

ḳ. 5b/03

[=1]

ḳoduḳ(1) i. Eşşeğin yavrusu.

ḳ. 2a/03, 11b/03, 12b/11

[=3]

ḳoduḳ(2) i. Erkeklik bezi, haya.

ḳ. 9b/12

[=1]

ḳoduḳlu sf. Koduklu.

ḳ. 4a/09

[=1]

ḳohum i. Akraba.

ḳ.+a 15b/10

ḳ.+dan 16b/02

[=2]

ḳol i. Kol.

ḳ. 4b/09

ḳ.+un 12b/11

[=2]

ḳon- f. Konmak, yerleşmek.

ḳ.-an 14a/12

[=1]

ḳonaḳ i. Konuk, misafir.

ḳ. 4b/17, 12b/09, 12b/12, 12b/17

ḳ.+dan 12b/16

ḳ.+ı 12b/08, 12b/09

ḳ.+un 12b/02

[=8]

ḳonşı i. Komşu.

ḳ. 5b/04, 12a/17, 12b/02, 12b/14, 12b/14, 12b/15, 12b/17, 16b/01

ḳ.+lara 3a/09

ḳ.+ya 12a/17, 12a/17, 12b/02, 12b/04, 12b/07, 12b/14, 12b/14

[=16] → ḳonşu

ḳonşu i. Komşu.

ḳ.+n 12b/14

[=1] → ḳonşı

ḳop- f. Kopmak.

ḳ.-ar+(ḳiyāmet ḳopmaḳ) 12b/16

[=1]

ḳopar- f. Çekip ayırmak.

ḳ.-dı 6b/03

[=1]

ḳopart- f. Çekip ayırmak.

ḳ.-dı 14a/12d

[=1]

ḳor i. Kor, ateş.

ḳ. 8b/09

[=1]

kōr sf. Kör.

k. 13a/13, 13b/11, 13b/11, 13b/12, 13b/12, 14a/01, 14a/01, 14a/02, 16a/07, 26a/11

k.++(kōr élemek) 15b/15

k.++(kōr éylemek) 26a/11

k.++(kōr olmaḳ) 5a/06, 12a/04

k.+a 13b/11, 13b/11, 13b/12

k.+ı 14a/01

k.+ınan 14a/02

[=20]

ḳorḫ- f. Korkmak.

ḳ. 12b/12

ḳ.-an 3b/13, 5b/08, 8b/09

ḳ.-ar 3b/14, 4a/06, 7b/15, 14a/03

ḳ.-maḳ 5a/12

ḳ.-maz 12b/12

ḳ.-sun 8b/10

ḳ.-ubdı 28a/04

[=12]

ḳorḫaḫ sf. Korkak.

ḳ. 12b/06

[=1]

ḳorḫulı sf. Korkulu.

ḳ. 12b/13

[=1]

ḳorḫut- f. Korkutmak.

ḳ.-ursan+(ḳorḫudursan) 11b/08

[=1]

ḳorı- f. Korumak.

ḳ.-yan 12b/04

[=1]

kōrsuz sf. Körsüz.

k. 13b/12

[=1]

ḳoş- f. (Hayvanı) Çekeceği şeye bağlamak.

ḳ.-san+(holıya ḳoşmaḳ) 3b/15

[=1]

ḳotur i. Hayvanlarda ve bazen insanlarda görülen bir deri hastalığı, uyuz.

ḳ.+ı 13a/08

[=1]

ḳov- f. Kovmak.

ḳ.-ar 4b/11

ḳ.-dı 8a/03

ḳ.-dılar 27a/26, 27b/01

[=4]→ ḳav-

ḳovıl- f. Kovulmak.

ḳ.-la+(ḳavılla) 19b/20

[=1]

ḳovırḳa i. Kavrulmuş tahıl.

ḳ.+nun 12b/04

[=1] → ḳovurḳa

ḳövm < Ar. i. Kavim.

ḳ. 12b/08

ḳ.+i 12b/09

ḳ.+i+(ḳövm-i şerār) 19b/10, 23a/08

[=4]

ḳovurḳa i. Kavrulmuş tahıl.

ḳ. 16a/03 → ḳovırḳa

[=1]

ḳoy- f. **I.**Bırakmak, yerleştirmek, takmak.

ḳ. 2b/04, 5b/01, 12b/12
ḳ.-allar 5b/02

ḳ.-am 7b/16

ḳ.-an 20b/18

ḳ.-mazlar 5b/01

ḳ.-ub 20a/16, 22b/05

ḳ.-ubdılar 22b/04

ḳ.-ubdur 20a/16

ḳ.-urı 6b/02

II.İmkan vermek, ortam yaratmak.

ḳ.-ma 21b/09

ḳ.-ma+(elden ḳoymaḳ) 2b/12, 3b/15

ḳ.-san 2b/14

III. Oluşturmak; kanun, karar, şart koymak.

ḳ.-ar 7a/08

ḳ.-dılar 22a/04

ḳ.-dılar+(ḳerār ḳoymaḳ) 20b/19

ḳ.-maḳ+(nırḫ ḳoymaḳ) 13b/08

ḳ.-ulla 22a/03

IV.İzin vermek.

ḳ. 8a/01, 12b/05, 12b/10, 12b/10, 18b/13

ḳ.-maz 27b/10

ḳ.-mazdılar 18b/18

ḳ.-mular 12b/08

V.Vermek.

ḳ.-masan 10a/14

VI. Durdurmak, zamanı ötelemek, bekletmek, kullanmamak.

ḳ. 10a/05, 27a/20

ḳ.-alla 22b/14

ḳ.-ar 14a/10

VII.Sınır koymak.

ḳ.-ub 22a/18

VIII.Yönelmek.

ḳ.-dılar+(yüz ḳoymaḳ) 23a/10

IX. Ad koymak.

ḳ.-an 20b/18, 26a/10

X.Artırmak, üstüne eklemek.

ḳ.-acaḳlar 22b/07

ḳ.-ullar 22b/09

[=39]

ḳoyun i. Koyun.

ḳ. 2b/10, 12b/03, 12b/05, 12b/08, 13a/10

ḳ.++(ḳoyın) 12b/05

ḳ.+a 12a/13, 12b/06

ḳ.+ı 13a/10

ḳ.+un 7a/03

[=10]

ḳoz < Far. i. Ceviz.

ḳ. 4b/10

ḳ.+da 10b/13

[=2]

köhne < Far. sf. Eski.

k. 3b/10, 13b/08, 29b/07

[=3]

köhnel- f. Eskimek.

k.-diler 20a/08

[=1]

kök i. Kök.

k.+i 3a/05, 27a/08

k.+in 27a/07

[=3]

köle i. Köle.

k.++(köle olmaḳ) 11a/11

[=1]

kölge i. Gölge.

k.+si 5b/07

k.+sidür 1b/06

k.+sinde 1b/06

k.+sine 5b/11

[=4]

kömçek i. Ateşte çabuk yanan küçük odun parçaları, çıra.

k.+de 3b/03

[=1]

kömür i. Kömür.

k.+de 22b/04

k.+den 1a/03

[=2]

köpek i. Köpek.

k. 2a/02

k.+ün+(köpegün) 12a/16

[=2]

körpi i. Köprü.

k. 5a/14

[=1]

kössöv i. Bir bölümü yanmış, karalmış ya da yanmış sönmekte olan odun parçası.

k. 2b/06

[=1]

köşşek i. Deve yavrusu.

k. 8b/13

[=1]

kötük i. Kötük, ağacın gövdesi.

k.+ün+(kötügün) 13a/04

[=1]

kūçe < Far. i. Sokak, çarşı.

k. 22a/26

k.++(kūçe vü bāzār) 29b/18

k.+de 18b/07

[=3]

ḳudur- f. Kudurmak.

ḳ.-an 8a/05

ḳ.-sa 11b/13

[=2]

kūḫ < Far. i. Dağ.

k.+da 21b/22

[=1]

kūh-pāye < Far. b. i. Dağlık yer.

k.++(sükkān-ı kūh-pāye) 21a/08

[=1]

kūh-sār < Far. b. i. Dağlık yer, dağ tepesi.

k.+a 22b/18

[=1]

ḳul i. Kul.

ḳ.+ı 1a/06

ḳ.+ı+(ḳul olmaḳ) 1a/15

ḳ.+ı+(ḳulı olmaḳ) 13a/02

ḳ.+un 5b/14

[=4]

ḳulaḳ i Kulak.

ḳ. 5a/17

ḳ.++(ḳulaḳ vérmek) 21b/10

ḳ.+ı+(ḳulaġı aġır olmaḳ) 4b/03

ḳ.+ın+(ḳulaġın) 3b/13

[=4]

ḳulaḳlı sf. Kulaklı.

ḳ. 12b/05

[=1]

ḳulluḳ i. Kulluk.

ḳ.+a 15b/02

[=1]

ḳulunc < Ar. i. Soğuk algınlığı neticesinde genelde sırt adelelerinde meydana gelen ağrı.

ḳ.+a 3b/05

[=1]

Ḳum I.Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nde Kum Eyaleti'nin yönetim merkezi olan şehirdir.

ḳ.++(aḳa-yı Meclisī vü Ḳum) 19b/24

II. Toprak, kum.

ḳ. 12b/01

[=2]

ḳumār < Ar. i. ḳımār'dan; kumar, oyun.

ḳ.+a 21b/24

ḳ.+a+(biliṭ-i şerāb u ḳumār) 22b/09

[=2]

ḳundurā-pūş < İtal+Far. Kundura giyen.

ḳ. 20b/16

[=1]

ḳurʿa < Ar. i. Kura, çekiliş.

ḳ.++(ḳurʿa çekmek) 29b/16

[=1]

Ḳurʾān Özel isim. Kur'an-ı Kerim.

ḳ. 2b/15, 20b/11, 21b/26, 22a/06, 22a/07

ḳ.++(emānet-i Ḳurʾān u şerʿ u dīn) 27a/15

ḳ.++(Ḳurʾān u ehl-i ʿilm) 20b/12

ḳ.++(meclis ü Ḳurʾān) 22a/03

ḳ.+ı 19b/14

[=9]

ḳurbaġa i. Kurbağa.

ḳ. 4a/02

ḳ.+nı 12b/01

[=2]

ḳurbān < Ar. i. Kurban.

ḳ.+ı 4b/13

ḳ.+un 12b/10

[=2]

ḳurbānluḳ i. Ar+Tür. i. Kurbanlık.

ḳ.++(ḳurbānluḳ olmaḳ) 13a/08

ḳ.+ı+(ḳurbānluġı) 20b/14

[=2]

ḳurbet < Ar. i. Yakınlık.

ḳ.+le+(niyyet-i ḳurbet) 26a/05

[=1]

ḳurı sf. Kuru.

ḳ. 5a/04, 12b/03, 12b/10, 12b/10, 15b/08

[=5]

ḳurılda- f. Guruldamak.

ḳ.-r 11b/15

[=1]

ḳursaḳ i. Kursak, mide.

ḳ.+ı 5a/14

ḳ.+ı+(ḳursaġı) 3b/10

[=2]

ḳurşaḳ i. Kuşak, belbağı.

ḳ.+dandı 5b/07

ḳ.+ımda 14a/10

[=2]

ḳurt i. Kurt.

ḳ. 1a/14, 1b/12, 2a/02, 2a/17, 3b/12, 6a/03, 12a/11, 12a/11, 12a/13, 12a/14, 12a/15, 12a/15, 12a/15, 12a/16, 20a/24, 20b/02, 21a/19

ḳ.+a 12a/12, 13a/09

ḳ.+a+(ḳurda) 3b/17

ḳ.+un 12a/13, 12a/14, 12a/16

ḳ.+un+(ḳurdun) 6b/03, 10a/11, 12a/10

[=26]

ḳurtul- f. Kurtulmak, sıyrılmak, halâs olmak.

ḳ. 9a/13, 12b/15

ḳ.-dı 4a/02, 4b/08, 4b/08

ḳ.-duḳ 8a/06

ḳ.-maḳ 11b/10

ḳ.-sam+(teleden ḳurtulmaḳ) 5a/12

[=8]

ḳurut- f. Kurutmak.

ḳ.-dum 12b/09

ḳ.-mamış 12b/09

[=2]

ḳusdur- f. Kusdurmak.

ḳ.-a 6b/03

[=1]

ḳuş i. Kuş.

ḳ. 12b/15, 12b/16, 12b/16

ḳ.+ı 6b/10

[=4]

ḳuşḳu i. Kuşku, şüphe.

ḳ. 21a/13

[=1]

ḳūtāh < Far. sf. Kısa, boysuz.

ḳ. 27a/21

[=1]

ḳutar- f. Kurtarmak.

ḳ. 23a/16

[=1]

ḳuyruḳ i. Kuyruk.

ḳ.+dan 5a/17

ḳ.+ı 8b/14

ḳ.+ı+(ḳuyruġı) 11a/13

ḳ.+ın+(ḳuyruġın) 3b/17

ḳ.+ın+(ḳuyruġın basmıyan) 4a/04

ḳ.+um+(ḳuyruġum) 6b/04

ḳ.+un+(ḳuyruġun) 5b/16

ḳ.+unnan+(ḳuyruġunnan) 7a/10

ḳ.+(ḳuyruġın basmıyan) 4a/05

[=9]

ḳuyu i. Kuyu.

ḳ.++(ḳuyı ḳazmaḳ) 13b/09

ḳ.+ya+(ḳuyıya) 5a/04, 9a/01d

[=3]

ḳuzı i. Kuzu.

ḳ. 12b/08

[=1] → ḳuzu

ḳuzu i. Kuzu.

ḳ.+sı 7a/04

[=1] → ḳuzı

küçik sf. Küçük.

k. 5a/13, 11a/08, 11a/10

k.++(küçük olmaḳ) 14a/08

k.+e+(küçige) 5a/13

k.+i+(küçigi) 9a/10

k.+leriynen+(küçikleriynen) 3b/11

k.+se 2a/01

k.+ündi+(küçigündi) 10a/12

[=9] → kiçik

küdūret < Ar. i. Gam, tasa.

k.+den 28b/13

[=1]

küffār < Ar. i. kāfir'in çoğulu; kafirler.

k.+ı+(küffār-ı encümen) 22a/08

[=1]

küfr < Ar. i. Küfür, inanmama.

k.++(iʿzāz-ı küfr ü ẕillet-i İslām ü irtidād) 27a/17

[=1]

küfte < Far. i. kūfte'den; köfte.

k. 1b/17, 12a/01

[=2]

kül i. Kül.

k. 4b/11, 13b/06, 29b/21

k.+e 2a/05

[=4]

külāh < Far. i. Külah, başlık.

k.+ı+(külāh-ı şikār) 20b/17

[=1]

küllen < Ar. zf. Külliyen, tamamiyle.

k. 21b/19

[=1]

kül[l]ī < Ar. sf. Hepsi, bütün.

k. 21b/13

[=1]

küllük i. Kül dökülen yer, küllük.

k.+de 2a/08

k.+den 4b/11, 13b/06

[=3]

künc < Far. i. Köşe, bucak.

k.+i+(künc-i muṣallā) 20a/15

[=1]

küpe i. Su, yağ vs. konan çeşitli büyüklükteki saksı kap, çömlek.

k.+ler 7a/10

[=1]

Kür Özel isim.
Türkiye'de Ardahan Göle dolaylarından başlayıp Gürcistan'dan geçip Azerbaycan'da Aras Nehri ile birleşerek Hazar Denizi'ne dökülen nehir. Türkiye'de Kura ismi ile bilinmektedir.

k. 2a/04

[=1]

kürdī < Ar. i. Dağlı.

k.+den 21a/03

[=1]

küre (1) i. Demirci ocağı, fırını.

k.+den 8b/10

[=1]

küre (2) i. Uzun kulaklı koyun, keçi.

k.+si 20a/11

[=1]

küre- f. Kürekle temizlemek.

k.-mekden 8a/06

[=1]

kürek i. Kürek.

k. 3a/13

k.+i+(küregi) 3a/13

[=2]

küreken< Moğ. i. Damat.

k. 3a/07

[=1]

küreklik i. Kürek yapmaya yarayan ağaç.

k.+e+(küreklige) 10a/07

[=1]

kürelik i. Demir ocağı.

k.+de 10a/04

[=1]

kürk i. Kürk.

k.+üve 13a/16

[=1]

ḳürre < Ar. i. Nur.

ḳürre-i ʿéyn: Göz nuru. 18a/03

[=1]

Kürt < Ar. i. Dağlı.

k.++(Kürd) 13a/16, 13a/16, 13b/01

k.+den+(Kürdden) 13a/16

k.+e+(Kürde) 13a/15

k.+i+(Kürdi) 13a/16

[=6]

küs- f. Küsmek.

k.-eller 10a/03

k.-enün 13b/04, 14a/08

k.-gilen 10b/13

k.-mez 12a/16

[=5]

ḳüşūr < Ar. i. ḳaṣr'ın çoğulu; kasırlar.

k. 26a/08

[=1]

küsüli sf. Küsmüş, küsgün.

k. 13b/02

k.++(küsüli ḳalmaḳ) 6a/07

[=2]

ḳüvvet < Ar. i. Kuvvet, güç.

k. 2a/10

[=1]

küze i. Pınar, kaynak.

k.+ler 7a/10

k.+si 10a/10

[=2]

L

laḳḳ i. Bozuk yumurta.

l.++(laḳḳ olmaḳ) 16a/15

[=1]

lāl < Ar. sf. Dilsiz.

l.++(lāl olmaḳ) 28b/11

[=1]

lāle < Far. i. Lale.

l. 28b/13

l.+i+(lāle-i ʿAbbās) 28b/14

[=2]

lāyiḥa < Ar. i. Düşünülen bir şeyin yazıya dökülmesi, tasarı.

l. 18b/16

[=1]

lāyiḳ < Ar. sf. Layık, yaraşır.

l.++(lāyiḳ olmaḳ) 22a/19

[=1]

lāzım < Ar. sf. Lazım, gerekli.

l.+dı 22b/06

[=1]

leb < Far. i. **I.** Dudak.

l.+de 21b/04

II. Kenar.

l.+i+(ḥışt-ı leb-i bām) 26a/08

[=2]

lele < Far. i. lālā'dan; eskiden zengin ailelerde erkek çocuğun terbiyesi ile meşgul olan kimse, büyüğe yaşlı kimselere seslenme şekli.

l. 13b/09

l.+ni 13b/08

[=2] → leleman

leleman < Far+Tür. i. lālā'dan; eskiden zengin ailelerde erkek çocuğun terbiyesi ile meşgul olan kimse, büyüğe yaşlı kimselere seslenme şekli.

l.+ı 3a/04

[=1] → lele

le'net < Ar. i. Lanet, beddua.

l. 4a/05, 11a/10, 18b/19, 22b/14

[=4]

lelövin sf. Açgöz, görmemiş.

l. 1b/08

[=1]

lenger < Far. i. lövber'den; gemilerin demirlemek için kullandıkları çapa.

l.+idür 1b/13

[=1]

lerz < Far. i. Titreme.

l.+ine 21b/04

[=1]

leş i. Ölmüş hayvan bedeni.

l.+i 9a/04

[=1]

leşker < Far. i. Ordu, asker.

l.++(ser-kerdegān-ı leşker olmaḳ) 20b/23

l.+i+(imdād-ı leşker) 22a/23

[=2]

leẕīẕ < Ar. sf. Lezzetli.

l.++(şey'-i leẕīẕ) 29b/08

[=1]

léyk < Far. e. Lakin, amma, ancak, fakat.

l. 18b/05, 18b/14, 21a/15, 21b/01

[=4]

léyl < Ar. i. Gece.

l.++(gerdiş-i léyl ü nahār) 21b/21

[=1]

līkin < Far. e. Lakin.

l. 22a/24

[=1]

lovġa sf. Kendini beğenmiş, kibirli, başkalarına hor bakan (kimse).

l.+lara 20a/07

[=1]

M

ma'ād < Ar. i. Ahiret.

m. 20b/08

[=1]

ma'ber < Ar. i. Geçit, köprü, kemer.

m.+ine 22b/19

[=1]

mābeyn < Ar. i. Padişahın bulunduğu ve devletin ileri gelenleriyle

görüştüğü saray dairesi, mabeyin.

m.+de 20a/29

[=1]

Māçīn Yer ismi. Güney Çin.

m.+den 9a/01d

[=1]

mādyān < Far. i. Dişi at.

m. 5b/14

[=1]

māḥī < Ar. i. Mahveden, yok eden.

m.+i+(māḥī-i āṣām) 26a/06

[=1]

maḥżar < Ar. i. Huzur, kat.

m.+ında 21a/05

[=1]

maḳtūl < Ar. i. Katledilen, öldürülmüş.

m.+dan 22a/15

m.+ı 22a/14

m.+lara 23a/13

[=3]

māl < Ar. i. Mal, varlık, para, tüccar eşyası.

m. 12a/08, 15b/14

m.+dı+(meʾmūr-ı eḫẕ-i māl) 20a/17

m.+ı 8a/14, 28a/09

m.+ı+(māl-ı ḥalāl) 28a/10

m.+ın 3a/12, 3a/12

m.+ını 8b/03

[=9]

māliyāt < Ar. i. Üretimde bir mal elde edilinceye kadar harcanan geğerlerin toplamı.

m. 22b/06, 22b/07

m.+ı 22b/08

m.+ını 22b/01

[=4]

māliyātçı < Ar+Tür. i. Maliyeci.

m.++(mefʿūl u māliyātçı) 21b/12

[=1]

mama i. Ebe.

m. 11a/02

[=1]

maʿnā < Ar. i. maʿnī'den; anlam, mana.

m. 27a/11

m.+i+(maʿnā-i metīn) 27a/09

m.+yi+(maʿnā-yı evvel) 27a/12, 27a/13

[=4]

mānīʿ < Ar. Engel, özür.

m. mānīʿu'z-zekāt

[=1]

mār < Far. i. Yılan.

m.+a+(kerḫ-i mār) 22a/24

m.+dı 29b/09

[=2]

meʾāb < Ar. i. Geri dönülecek yer.

m.++(meʾāb olmaḳ) 20b/16

[=1]

mebḥaṣ < Ar. i. Bir şeyin arandığı yer, araştırma yeri.

m.+in 27a/21

[=1]

mebnā < Ar. i. Bina yeri, bina.

m.+yı+(mebnā-yi ḥācī) 27a/12

[=1]

meclis < Ar. i. Meclis, toplantı.

m. 22a/01, 22a/26, 22b/24, 29b/21

m.++(aḳa-yı meclisī vü Ḳum) 19b/24

m.++(eczā-yı meclis) 20a/29

m.++(eczā-yı Meclis [ü] vükelā vü fedā'īler) 21b/19

m.+de 20b/15

m.+e 18b/19

m.+i+(meclis-i şerāb) 21b/24

m.+i+(meclis-i şūrā) 18b/09, 21b/26

m.+ü+(meclis ü Ḳur'ān) 22a/03

[=13]

medār < Ar. i. Bir şeyin döneceği yön, etrafında dönülen nokta, döne döne.

m.+a 19b/15

m.+ılan 22b/10

[=2]

Medīne Yer ismi. Medine.

m.+de 18b/18

[=1]

medres < Ar. i. Medrese.

m.+ (medres ü dāru'l-ḥökūme) 18b/08

[=1]

mefʿūl < Ar. i. Meslek adı.

m.+lar 21a/04

m.+u+(mefʿūl u māliyātçı) 21b/12

[=2]

meger < Far. e. Meğer, oysa ki.

m. 5b/13, 21a/14, 26a/12, 27a/15, 29b/05, 29b/11

[=6]

meġze < Far. i. Ceviz, fındık, fasülye, nohut vb. bitkilerin tohumunun lapası.

m. 22b/16

[=1]

meḥāl < Ar. i. Mümkün olmayan, imkansız.

farż-ı meḥāl: Olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.

m.++(ferż-ı meḥāl) 29b/09

m.+dur+(ferż-ı meḥāl) 21a/14

[=2]

mehār < Far. i. Yular, dizgin.

m.++(mehār édüb) 19b/19

[=1]

meḥebbet < Ar. i. Aşk, sevgi.

m. 6a/07

[=1]

Meḥemmed Kişi ismi, özel isim.

m. 18b/16

[=1]

Meḥemmed ʿElī Kişi ismi. İran'da hüküm süren Kaçar Hanedânının şahı.

m. 18b/17

[=1]

Meḥemmed-cān Beg Kişi ismi, özel isim.

m.+den 3a/02

[=1]

Meḥerrem < Ar. i. Arap kameri takviminin ilk ayı.(Şiaların imamları bu ayda şehit edildiği için yas ayı olarak kabul edilir.)

m.+ün 18a/01

[=1]

mehīn < Ar. sf. Hor, hakir; zayıf.

m.++(meṭleb-ı mehīn) 27a/03

[=1]

mehleke < Ar. i. Tehlikeli yer, helak olacak yer.

m.+den 29b/06

[=1]

meḥelle < Ar. i. Mahalle.

m.+nün 28a/08

[=1]

meḫāric < Ar. i. maḫrec'in çoğulu; çıkış yerleri.

m.+ine 22a/26

[=1]

meḥāsin < Ar. i. ḥüsn'ün çoğulu; yüze güzellik veren sakal ve bıyık.

m.+e 20b/18

[=1]

meḫfī < Ar. sf. Gizli, saklı.

m. 22a/12

[=1]

meḫṣūṣ < Ar. sf. Yalnız birine ait olan, özel.

m.++(meḫṣūṣ ḳılmaḳ) 18b/19

m.+dı 26a/16

m.+dur 27a/04

[=3]

Mekke Yer ismi. Mekke.

m. 10a/12

m.+de 7b/01, 26a/07

[=3]

mekr < Ar. i. Hile, düzen; aldatma.

m. 13a/16

m.+ni 13a/16

m.++(müdebbir-i mekr olmaḳ) 21a/06

[=3]

mekteb < Ar. i. Mektep, okul.

m.+i 22a/24

[=1]

melāyik< Ar. i. melek'in çoğulu; melekler.

m.++(nigār-ı melāyik) 28b/04

[=1]

melceʾ < Ar. i. Sığınacak yer.

m.++(melceʾ ü möʾvā) 20b/03

[=1]

meʿlūm < Ar. sf. Bilinen, belli.

m.++(meʿlūm élemek) 1b/01, 4a/06

m.++ (meʿlūm olmaḳ) 1a/17, 1b/10, 8a/11, 13b/11

m.+dı 9a/02

[=7]

memleket < Ar. i. Memleket, ülke.

m. 22a/16

[=1]

meʾmūr < Ar. i. Memur.

m.+ı+(meʾmūr-ı eḫẕ-ı māl) 20a/17

m.+ı+(meʾmūr-ı şeh) 21a/20

[=2]

men zm. Ben.

m. 2a/12, 4b/04, 7b/09, 7b/15, 10a/01, 10a/01, 10a/02, 10a/03, 10a/06, 12b/10, 12b/10, 21b/10, 23a/07, 29b/17, 29b/20

m.+de 13b/03

m.+den 1b/14, 10a/04, 12a/06, 27a/01

m.+e 1b/14, 2b/04, 4a/10, 10a/04, 14a/03

m.+i 9a/08, 13a/05, 13a/05, 15b/14, 19b/01,

m.+im 6b/01, 7b/16, 10a/02, 11b/07

m.+imki 13b/03

m.+imle 19b/04

[=38]

menʿ < Ar. i. Yasak etme, men etme.

m.+ (menʿ édüb) 22a/07

m.+i 26a/04

[=2]

menḳur i. Sığırları boyunduruğa bağlamak için kullanılan hayvan bağı.

m.+a 12b/10

[=1]

mensūḫ < Ar. sf. Hükümsüz bırakılmış, hükmü kaldırılmış.

m.++(mensūḫ olmaḳ) 20b/13

[=1]

menzil < Ar. i. Mesafe.

m.+i 13a/14

m.+ül+(menzilüʾl kitāb) 22a/08

[=2]

Merāġa Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Doğu Azerbaycan Eyaleti'nde bir şehir.

m.+nun 20a/02

m.+ya 27b/01

[=2]

Merāġīyān Özel isim. Merâgalılar.

m. 19b/28

[=1]

merdān < Far. i. merd'din çoğulu; insanlar, erkekler, yiğitler.

m.+ı+(merdān-ı bā-teʿeṣṣüb u eṣnāf-ı dīn-perest) 20a/05

m.+ı+(merdān-ı kār-dīde olmaḳ) 20b/24

[=2]

merg < Far. i. Ölüm.

m.+i+(merg-i ʿElī-Ekber-i cavān) 28b/16

[=1]

mergluḳ < Far+Tür. i. Ölüm.

m. 7a/05

[=1]

merḥebā < Ar. ünl. Beğenme bildirir.

m. 22b/12

m.+vuza 22b/27

[=2]

Mervān Kişi ismi, özel isim.

m.+lan 18b/12

[=1]

mesāḥat < Ar. i. Ölçme. (yer)

m.+i 22b/08

[=1]

mescid < Ar. i. Secde edilen yer, küçük cami.

m. 22a/03

m.++(mescid ü sādāt) 20b/11

m.++(mescid ü minber) 18b/07

m.+de 21b/23, 27a/24, 27a/25

m.+den 5a/16

m.+e 14a/05, 22b/20, 23a/04

[=10]

meṣel < Ar. i. Örnek.

m. 20a/11

[=1]

meṣleḥet < Ar. i. İş; bir işin nasıl yapılacağını hakkında tavsiye.

m. 2b/11, 23a/02

[=2]

meʿreke < Ar. i. Savaş meydanı.

m.++(rūbāh-ı meʿreke) 21b/05

m.+i+(meʿreke-i kār-zār) 23a/14

[=2]

meʿrifet < Ar. i. Marifet, hüner.

m.+üvi+(meʿrifetüvi göstermek) 2a/05

[=1]

meʿrūf < Ar. i. Herkesçe bilinen.

m.+a 27a/04

m.+dur 20a/11

[=2]

mest < Far. sf. Sarhoş.

m.+i+(çeşm-şūḫ u nergis-i mesti perī-miṣāl) 28b/03

[=1]

meşʿel < Ar. i. Aydınlatıcı alet, meşale.

m.+ini 28b/10

m.+in 28b/17

[=2]

meşḳ < Ar. i. Öğrenmek için yapılan alıştırma.

m.+i+(meşḳ-i niẓām édille) 20a/18

[=1]

meşrūʿa < Ar. i. Şeriata uygun.

m. 27b/09

m.+nun 22a/04

[=2]

meşrūṭa < Ar. i. Meşrutiyet.

m. 22a/04, 27a/07, 27a/18, 27b/08, 27b/09, 27b/13

m.+dan 21a/17

m.+ya 27b/13

[=8]

meşveret < Ar. i. Danışma, müzakere etme.

m.++(ehl-i meşveret) 20b/23

m. 2b/11

[=2]

meṭle < Ar. i. Giriş, mukaddime , ilk söz.

m.++(tecdīd-i meṭleʿ éylemek) 21b/20

[=1]

meṭleb < Ar. i. Arzu, istek, maksat.

m. 10b/06

m.+e 18b/09

m.+i+(meṭleb-i mehīn) 27a/03

m.+ine 27a/09

m.+ün 27b/06

[=5]

metīn < Ar. sf. Metanetli, sağlam, dayanıklı.

m.++(maʿnī-i metīn) 27a/09

ḥeblü'l-metīn: İslam dini.

ḥ.+ül+(ḥeblüʾl-metīn) 27a/09

ḥ.+ül+(rūzname-i ḥeblü'l-metīn) 27a/06

[=3]

metrūk < Ar. sf. Terk edilmiş, kullanılmaktan vazgéçilmiş.

m.++(metrūk olmaḳ) 21a/02

[=1]

mezār < Ar. i. Mezar.

m.+a 19b/28, 20a/08, 21a/06

m.+a+(ḫerc-ı mezār) 22b/08

[=4]

méşe i. Orman.

m.+ye 5a/04

[=1]

méy < Far. i. Şarap.

m.++(méy içmek) 20a/13, 28b/03

[=2]

méy-ḫāna < Far. b. i. Şarap içilen, satılan yer.

m.+ye 26a/01

[=1]

méydān < Ar. i. Meydan, açık alan.

m. 1a/05

m.+da 19b/18, 27b/03

[=3]

mırdār < Far. sf. İslam dini itikadına göre temiz olmayan, kabul edilmeyen.

m. 6b/12

m.++(mırdār olmaḳ) 3b/10, 14a/07

[=3]

mi Soru edatı.

m. 29b/14

[=1]

mihr-gān < Far. b. i. Sonbahar.

m.++(bād-ı mihr-gān) 28b/09

[=1]

millet < Ar. i. Millet, halk.

m. 19b/09, 20b/04, 21a/16

m.+e 22b/15

m.+i+(ʿālimān-ı ümmet-i sādāt-ı millet) 27a/16

m.+i+(millet-i bī-pir) 22a/24

[=6]

millī < Ar. sf. Milletle ilgili, millete ait.

m. 26a/13, 26a/13

[=2]

min i. Bin sayısı.

m. 1a/07, 2a/16, 4b/19, 5a/04, 5b/03, 9b/03, 10b/12, 11b/02, 18b/01

m.+im 2b/17

[=10]

min bir i. Bin bir sayısı.

m. 11b/02

[=1]

min- f. Binmek.

m. 2a/08

m.-en 3a/16

m.-enündi 1a/08

m.-maḳ 2a/09

m.-übdile 21a/03

[=5]

minber < Ar. i. Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

m. 22a/11, 22b/20, 27a/25

m.+de+(mescid ü minber) 18b/07

m.+deki 22b/27

m.+e 23a/05, 27a/18

m.+ler 19b/15

[=8]

minnet < Ar. i. İyilik yapana karşı kendini borçlu hissetme, minnet.

m. 13a/11

m.++(minnet çekmek) 12a/06

m.+i 22b/13

m.+ün 1b/14

[=4]

Mīr Aḳa Kişi ismi, özel isim.

m. 18b/10

[=1]

mirçaluḳ i. Kırlarda kendiliğinden biten, yenilebilen bir bitki.

m. 7a/10

[=1]

mīrzā < Far. sf. mīr-zā < mīr-zāde'den; prens, şehzade vb. anlamlara gelen soyluluk ünvanı.

m.+sı 19b/25

[=1]

Mīrzā Ḥüseyn Kişi ismi, özel isim.

m. 27b/12

[=1]

miṣāl < Ar. i. Örnek.

m. 28b/03

[=1]

miskerluḳ < Ar+Tür. i. Orta Asya'da yaşayan bir ceylanın göbek derisinden çıkarılan kokulu madde; bu kokuyu satma işi.

m. 3b/02

[=1]

miskīn < Ar. sf. Uyuşuk, zavallı.

m. 20a/29

[=1]

miṣl < Ar. i. Benzer, gibi.

m.+i+(miṣl-i gūsfend) 20b/02

[=1]

miṣle < Ar. i. Misilleme yapmak, karşılık vermek.

m. 22a/18

m.++(miṣle éylemek) 22a/16, 27b/04

[=3]

miṣrāʿ < Ar. i. Satır.

m.+n 27a/03

[=1]

mizāc < Ar. i. Karakter, huy.

m.+ı 8a/14

[=1]

mollā < Ar. i. Kadı, büyük bilgin.

m.+lara 20b/16

m.+ların 27a/19

m.+nı 5a/16

[=3]

Monlā Cevād Aḳa Kişi ismi, özel isim.

m. 19b/27

[=1]

Mollā Ḥüseyn Kişi ismi, özel isim.

m. 29b/13

[=1]

mollāluḳ <Ar+Tür. i. Mollalık.

m. 9b/04

[=1]

moltānı sf. Dinsiz, yolsuz, kafir.

m. 1b/14

[=1]

möḥterem < Ar. sf. Saygı duyulan, muhterem.

m.+i+(ḳetl-i nüfūs-ı möḥteremi) 22a/07

[=1]

möʾminīn < Ar. i. müʾmin ʿin çoğulu; Müslümanlar, inananlar, iman etmiş olanlar.

m. 27a/18

[=1]

möʾvā < Ar. i. Yurt, mesken, makam.

m.++(melceʾ ü möʾvā) 20b/03

[=1]

mövc < Ar. i. Dalga.

m.++(mövce getür-gilen) 19b/02

[=1]

mövlūd < Ar. i. Yeni doğmuş çocuk.

m. 22b/08

[=1]

mövt < Ar. i. Ölüm.

m. 21b/13, 29b/04

[=2]

Muctebā Kişi ismi. Dördüncü halife Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ın lakabı.

m. 18a/10

[=1]

muncıḳ i. Boncuk.

m.+ın 12b/17

[=1]

murād < Ar. i. Murat, arzu istek.

m. 21a/17

[=1]

Mūsā Kişi ismi. 12 İmamlı Şiîlikte 10. imam, Musa Kazım.

m. 21a/15

[=1]

Mūsā Kişi ismi. Musa peygamber.

m. 28a/06

[=1]

Murteżā Kişi ismi. Dördüncü halife Hz. Ali'nin lakabı.

m.++(ferḳ-i Murteżā) 18a/09

m.++(Ṭūsī vü Murteżā vü Rażī vü Selār) 19b/22

[=2]

Muṣṭafā Kişi ismi. Hz. Muhammed Mustafa.

m. 18a/06

m.++(dīn-i Muṣṭafā) 20b/05

[=2]

Muṣṭafevī < Ar. i. Hz. Muhammed Mustafa'ya mensup, O'nunla ilgili.

m.++(ḥüffāẓ-ı şerʿ-i Muṣṭafevī) 19b/21

[=1]

müʾāḫiẕe < Ar. i. Azarlama, paylama, darılma.

m.++(müʾāḫiẕe olunmaḳ) 22a/15

[=1]

müʿāyine< Ar. i. Gözden géçirme, yoklama.

m.++(müʿāyine görmek) 19b/18

[=1]

mübārek < Ar. sf. ve i. Mübarek, kutlu.

m. 12a/14, 12a/15

[=2]

mücāhid < Ar. sf. Din düşmanlarıyla savaşan, mücahit.

m.++(séyyid-i mücāhid ü Şéyḫ-i Nerāḳīyān) 19b/26

m.+in 27b/14

[=2]

müctehid < Ar. sf. Ayet ve hadislerden hüküm çıkaran din allamesi. İran'da bütün Şiî alimlere verilen addır.

m. 20a/14, 22a/18, 22b/25, 27a/28

m.+e 22a/10

m.+leri 19b/27

m.+ün 28a/04

[=7]

müdebbir < Ar. sf. Tedbirli, düşünceli.

m.+i 21a/07

m.+i+(müdebbir-i mekr olmaḳ) 21a/06

[=2]

müdīr < Ar.sf. Müdür.

m.++(müdīr olmaḳ) 18b/10

[=1]

müʿellim < Ar. i. Öğretmen.

m. 22b/22, 22b/23

[=2]

müfeżżel < Ar. sf. Başkalarına üstün tutulmuş.

m.+da+(ḥedīş-i müfeżżel) 18a/04

[=1]

müflis < Ar. sf. Züğürt, iflas etmiş.

m.+ün 10b/10

[=1]

müfte < Far. sf. Bedava, beleş.

m. 11a/03, 11a/03,

müfte-ḫ^{v}ār : Bedava yiyen, beleş yiyen. 27a/19

[=3]

müḫābire < Ar. i. Haberleşme.

m. 23a/06

[=1]

müḥeḳḳeḳ < Ar. sf. Mutlaka, muhakkak.

m. 19b/23

[=1]

müḫālifet < Ar. i. Zıt olma, karşı çıkma.

m.++(müḫālifet éylür) 22b/25

[=1]

müḫbir < Ar. i. Haber veren, haberci.

m.+üs+(müḫbirü'ṣ-selṭene) 26a/03

[=1]

müḥriḳe < Ar. sf. Yakan, yakıcı.

m. 22b/17

[=1]

Muḥsin Kişi ismi. Hz. Hüseyin'in oğlu.

m.+i 18a/09

[=1]

müḥtekir < Ar. sf. Yolsuz kazanç elde eden, vurguncu.

m. 22a/17

m.++(ḳeṭʿ-ı meẕākīr-i müḥtekir) 20b/20

[=2]

müʿīn < Ar. sf. Yardımcı.

m. 27b/13

[=1]

müḳābil < Ar. i. Karşılık.

m.+i 22a/01, 22a/03

[=2]

Muḳaddem Özel isim. Akkoyunlu Türkmen boylarından biri.

m. 2a/11, 10a/03

[=2]

müḳeddem< Ar. sf. Önde olna, önde giden.

m.++(müḳeddem olmaḳ) 21a/04

[=1]

müḳeddes < Ar sf. Mukaddes, kutsal, mübarek.

m.+i+(ʿEllāme vü Müḳeddesī Eḥmed-şiʿār) 19b/23

m.+in+(ʿülemā vü müḳeddes) 20a/18

[=2]

müḳeddime< Ar. i.Başlangıç, giriş, önsöz.

m.+si 18b/01

[=1]

mülāḥiẓe < Ar. i. Dikkatle bakma, iyi düşünme.

m.++(mülāḥiẓe ḳılmaḳ) 22a/02

[=1]

mülḥidīn < Ar i. mülḥid'in çoğulu; Allah'ı inkar edenler, dinsizler, imansızlar.

m.+in 27a/16

[=1]

müllāk < Ar. i. mālik'in çoğulu; malikler, sahipler.

m.+a 21b/01

[=1]

mülk < Ar. i. Taşınmaz ve gelir getiren mal.

m.++(erbāb-ı mülk ü naḳd) 21a/11

[=1]

mürġ < Far. i. Kuş.

m.+ı+(mürġ-ı sār) 21a/04

[=1]

münḳaṭiʿ < Ar. sf. Kesilmiş, son bulan.

m. 27b/05

[=1]

münker< Ar. sf. Reddedilen, şeriatçe yapılması caiz görülmeyen.

m.+i 27a/04

[=1]

münzevī < Ar. sf. İnzivaya çekilmiş, köşesine çekilmiş kimse.

m. 20a/15, 20b/24

[=2]

müṣellā < Ar. i. Namaz kılmaya mahsus açık yer.

m.+da+(günc-i müṣellā) 20a/15

[=1]

mürebbā < Ar. i. Reçel.

m. 9a/08

[=1]

mürted < Ar. sf. İslam dininden dönen, kâfir.

m.++(télli vü mürted) 26a/13

[=1]

mürüvvet < Ar. i. İnsaniyet, mertlik, yiğitlik.

m.+e 10b/02

m.+i 2b/12

[=2]

müsāmiḥe < Ar. i. Hoş görme, aldırış etmeme.

m.++(müsāmiḥe édübdür) 27b/07

[=1]

müselmān < Ar+Far. i. müslim'in çoğulu; Müslümanlar.

m. 22a/12, 23a/12

[=2] → müsilme[n], müselmān

müṣībet < Ar. i.Felaket, bela.

m.+ine 18b/01

[=1]

müsilme[n] < Ar. i. Müselmān'ın hafifletilmiş hali.

m.+sen 22a/02

[=1] → müselmān, müslimīn

müslim < Ar. i. İslam dinine inanan, Müslüman.

m. 22a/12

m.+dü 22a/02

[=2]

müslimīn < Ar. i. müslim'in çoğulu; Müslümanlar.

m. 19b/13

m.++(refʿ-i ḥicāb-i bāha-i emvāl-i Müslimīn) 27a/17

[=2] → müselmān, müselme[n]

müstebid < Ar. sf. Hükmü altındakilere söz ve hareket hakkı tanımayan zalim, baskıcı hükümdar.

m.+düler 27b/13

[=1]

müstebīn < Ar. sf. Açık, meydanda.

m. 27a/01

[=1]

müstefīż < Ar. sf. Feyiz alan, feyizlenen.

m.++(müstefiż olmaḳ) 21a/22

[=1]

müstemiʿ < Ar. sf. Dinleyen, işiten.

m.+lere 19b/17

[=1]

müştebeh < Ar. sf. Şüpheli.

m.++(müştebeh olmaḳ) 29b/08

[=1]

mütʿa < Ar. i. Şiî'lere mahsus geçici nikah.

m. 8a/04

[=1]

müṭleḳ < Ar. sf. Mutlaka.

m. 23a/09

[=1]

müvāzine < Ar. i. Karşılaştırmak, kıyaslamak.

m.++(müvāzine étmek) 18b/12

[=1]

müẕākir(e) < Ar. i. Bir konu hakkında karşılıklı olarak fikir söyleme, fikir mübadelesi etme.

m. 22a/14

m.+i+(ḳeṭʿ -ı müẕākīr-i müḥtekir) 20b/20

[=2]

müẓmer < Ar. sf. Gizli, saklı, örtülü.

m.++(müẓmer ü ḥikmet) 27a/01

[=1]

N

nā < Far. e. Kelime başına eklenerek kelimeyi olumsuzlaştırır.

nā-merd < Far. b. sf. Mert olmayan, alçak.

n.+ler 20b/24

[=1]

nā-necīb < Far+Ar. b. sf. Asılsız, soysuz, yapılan iyiliği yitiren.

n.++(nā-necīb olmaḳ) 21b/10, 21b/16

[=2]

nā-saz-kār < Far. b. sf. Uygunsuz uygun olmayan.

n.+a+(ṭāliʿ -i nā-sāz-kār) 20a/25

[=1]

nāfiʿ < Ar. sf. Faydalı, kârlı.

n. 27a/10

[=1]

nahār < Ar. i. nehār'dan; gündüz, öğle saati ve bu saatte yenilen yemek.

n.+a 21a/21

n.+a+(şām u nahār) 21a/17

n.+a+(gerdiş-i léyl ü nahār) 21b/21

n.+a+(nāẓir-ı şām u nahār) 20a/20

n.+a+(şām u nahār) 20b/15

n.+çün 28a/02

[=6]

nāḫır < Erm. Sürü, sığır sürüsü.

n.+un 5a/05

[=1]

nāḫırçı < Erm+Tür. Sığır çobanı.

n. 21b/11

[=1]

nāḫun < Far. i. Tırnak.

n.+a 20b/18

[=1]

naḳāra < Far. i. Davul.

n. 10b/10, 20a/18

[=2]

naḳd < Ar. i. Para, para olarak bulunan servet.

n.++(erbāb-ı mülk ü naḳd) 21a/11

[=1]

naḳḳāş-vār < Ar+Far. b. sf. Nakış işleyen, süsleme sanatkârı gibi.

n.++(Şıḳāḳī-i naḳḳāş-vār) 21b/15

[=1]

nām < Far. i. İsim, ad, ün.

n. 26a/13

n.++(ʿeks-i nām) 21b/09

n.+çıdur 11a/03

n.+dı 6b/03

[=4]

namāz < Far. i. Namaz.

n.+dur 10a/12

[=1]

nāme < Ar. i. Mektup, kitap.

n.++(rūznāme ü nāme) 19b/16

[=1]

nāmūs < Ar. i. Edep, ırz.

n.+ı 20a/02

[=1]

nān < Far. i. Ekmek.

n.++(ḥellāc u nān) 21a/08

[=1]

nār < Ar. i. Ateş, od.

n.+a+(eṣḥāb-ı nār) 19b/08

[=1]

nā-Reşīd < Far+Ar. b. i. Reşid'siz.

n. 3a/12

[=1]

nārven < Far. i. Karaağaç.

n. 29b/16

[=1] → nārvend

nārvend < Far. i. Karaağaç.

n.+den 27b/03

[=1] → nārven

nāsiḫ < Ar. i.Kopyasını çıkaran.

n.+ul+(nāsiḫu'l-İslām) 27a/27

[=1]

nāṣir < Ar. i. Yardımcı.

n. 21a/15

n.+ı 21a/15

n.+ul+(nāṣiru'l-İslām) 27a/26, 29b/12

[=4]

nāẓir < Ar. i. Bakan, gözleyen.

n.+ı+(nāẓir-ı şām u nahār) 20a/20

[=1]

ne Soru sözü; ne, hangi şey?

n. 1a/13, 1b/01, 1b/04, 1b/05, 1b/14, 1b/16, 2a/05, 2a/06, 2b/04, 3a/03, 3a/08, 3a/14, 3b/05, 3b/08, 3b/09, 3b/12, 3b/12, 3b/18, 3b/18, 4a/12, 4b/05, 4b/15, 4b/15, 5a/02, 5b/07, 5b/13, 5b/13, 6a/09, 6a/10, 8a/02, 8a/07, 8a/13, 8a/14, 9a/04, 9b/11, 9b/11, 10a/05, 10b/03, 11b/04, 11b/07, 11b/09, 12a/12, 12a/15, 12b/02, 13a/02, 13a/03, 13a/03, 13a/12, 13b/09, 16a/01, 16a/01, 16a/10, 18b/19, 19b/07, 20a/03, 20a/28, 21a/03, 21a/07, 21a/07, 21a/07, 21a/16, 21b/08, 22a/12, 22a/12, 22a/26, 22b/06, 22b/10, 22b/13, 22b/13, 22b/13, 22b/16, 22b/21, 22b/24, 26a/08, 27a/14, 27a/18, 27a/18, 27a/19, 27a/19, 27a/19, 27a/19, 28a/01, 28b/09, 28b/09, 28b/09, 29b/04, 29b/11, 29b/19

n.+di 1a/02, 1a/09, 3a/16, 5b/07, 9a/01

n.+dür 5a/02, 21a/17, 22b/23, 22b/23, 29b/15

n.+sen 2b/04

n.+si 4a/11

[=101]

nebī < Ar. i. Peygamber.

n. 18a/03, 22a/07, 22a/09, 22a/18

n.+de+(şerʿ-i Nebī) 22a/01

[=5]

Necef Yer ismi. Irak'ta bir yerleşim yeri.

n.++(ḫerc-ı ziyāret-i Necef ü Kerbelā) 20b/14

[=1]

neden Soru sözü Neden, ne için, ne sebeple?

n. 28a/01, 28b/01, 28b/06, 28b/08, 28b/09

[=5]

nefs < Ar. i. Nefis.

n. 7b/04

[=1]

nefy < Ar. i. Sürme, sürgün etme.

n.++(nefy éylüller) 27a/16

n.+i+(nefy-i bilād) 19b/08

[=2]

nehy < Ar. i. Yasak etme.

n.++(nehy éylemek) 27a/04

[=1]

nekl < Ar. i. Eza, cefa ve işkenceye yarayan şey, yular, at gemi.

n.++(nekl éylemek) 29b/08

[=1]

nemmām < Ar. sf. Ara bozan, fesat.

n. 26a/10

[=1]

nemmāmçıluḳ < Ar+Tür. i. Ara bozmacılık, fesatlık.

n. 26a/10

[=1]

Nerāḳīyān Kişi ismi, özel isim.

n.++(séyyid-i mücāhid ü Şéyḫ-i Nerāḳīyān) 19b/26

[=1]

neʿre < Ar. i. Nara, yüksek sesle bağırma.

n.++(neʿre çekmek) 22b/26

n.+i+(neʿre-yi Allahu-ekber) 21b/04

[=2]

nergis < Far. i. Nergis çiçeği.

n.+i.+(çéşm-şūḫ u nergis-i mesti perī-miṣāl) 28b/03

[=1]

nesl < Ar. i. Nesil, kuşak, soy.

n.+i 20a/09

[=1]

neṣīb < Ar. i. Allah'ın kısmet ettiği şey, nasip.

n.++(neṣīb olmaḳ) 28a/10

[=1]

neṣīḥet < Ar. i. Nasihat, öğüt.

n.++(neṣīḥet vérmek) 16a/02

[=1]

nesteren < Far. i. Ağustos gülü, yaban gülü.

n. 28b/15

[=1]

neş'e < Ar. i. Neşe, sevinç.

n. 28a/04

[=1]

netāyic < Ar. i. netīce'nin çoğulu; neticeler.

n.+i 27a/02

[=1]

netīce < Ar. i. Netice, son, nihayet.

n.+sini 23a/15

[=1]

nevʿ < Ar. i. Çeşit, türlü, cins.

n. 19b/07, 22a/12, 23a/04, 23a/07

[=4]

nev-kīse < Far. b. sf. Sonradan görme.

n.+ler 21a/02

[=1]

neẓer < Ar. i. Bakma, göz atma, düşünme.

n.++(neẓer éyle) 22a/04

n.++(neẓer ḳılmaḳ) 20a/19, 20a/19, 20a/24

n.+e 20a/06, 20a/10, 20b/11, 21a/09, 21a/15, 22b/24

n.+e+(neẓer ḳılmaḳ) 22b/05

n.+e+(neẓer éyle) 19b/03, 20a/09

n.+ı+(neẓer-i éʿtibār) 19b/03

[=14]

néce Soru sözü. Nasıl?

n. 13b/11, 27b/13

[=2] → néçe

nécce Soru sözü. Nasıl?

n. 21b/10

[=1] → néççe

néççe Soru sözü. Nasıl?

n. 26a/09

[=1] nécce

néçe Soru sözü. Nasıl?

n. 28a/03

[=1] → néce

n'éle- Ne eyleyim? Ne eyler? Ne eylesün?

n.-m+(nʾélim) 7b/14

n.-r+(nʾéler) 3a/11, 3a/12, 4b/04, 5a/16, 9a/01d, 13a/03, 14a/10

n.-r+(nʾéler) 1b/15

n.-sün+(nʾélesün) 8b/06, 15b/11

[=11]

n'ét- Ne ederler?

n.-elle+(nʾédelle) 21b/03

[=1]

nırḫ i. Zarurî ihtiyaç malları için hükümet tarafından onlara konulan değer, fiyat.

nırḫ ḳoymaḳ: Eski adetleri dinlemeyerek, bozarak yenilik getirmek isteyen kimse için istihza ifadesi olarak kullanılır. 13b/08

n.++(nırḫ kesmek) 8b/04

[=2]

nicāt < Ar. i. Kurtulma, kurtuluş.

n.++(nicāt olmaḳ) 18b/02

[=1]

nidā < Ar. i. Ses verme, seslenme.

n.+sına 29b/04

[=1]

nifāḳ < Ar. i. Münafıklık, müslüman görünüp kâfir olma, iki yüzlülük.

n. 20b/09, 20b/10

[=2]

nigār < Far. i. (Sevgili için) Resim gibi güzel, resim.

n.++(ṭürre-i nigār) 28b/01

n.+a 19b/16

n.+ı+(nigār-ı melāyik) 28b/04

[=3]

nihān < Far. sf. Gizli, saklı, sır.

n.++(nihān édüb) 28b/17

n.++(nihān étmek) 28b/10

[=2]

niḳāb < Ar. i. Peçe, yüz örtüsü.

n.++(niḳāb édübsen) 28b/10

[=1]

nīk-bīn < Far. sf. İyimser.

n. 27b/09

[=1]

nisbet < Ar. i. Kıyaslama, ölçü.

n.+in 27b/08

[=1]

nişān < Far. i. Nişan, iz, belirti.

n. 28b/14

[=1]

niyām < Far. i. Kılıç kını, kılıf.

n. 20a/01

[=1]

niye zf. Niye, neden, niçin?

n. 6a/12, 8b/02, 16b/03, 29b/06

[=4]

niyyet < Ar. i. Niyet, maksat, kasıt.

n.+e 5b/06

n.+i+(niyyet-i ḳurbet) 26a/05

[=2]

niẓām < Ar. i. Düzen, usûl, tertip.

n.++(meşḳ-i niẓām édille) 20a/18

[=1]

niẓām-nāme < Ar. b. i. Düzenleme.

n.+di 19b/15

[=1]

nizār < Far. sf. Zayıf, arık.

n.+a+(eşnāf-ı per-şikeste vü zār u nizār) 20a/30

[=1]

nīze < Far. i. Kargı, mızrak, süngü.

n. 28b/17

[=1]

nobār < Far. sf. nev-bār'dan; ilk yetişen meyve, taze meyve.

n.+a 7b/12

[=1]

n'ol- Ne olur? Ne ola?

n.-dı 19b/25, 20a/06, 20b/07, 26a/01

n.-dılar 20b/07

n.-ub 20a/08

[=6]

nöker i. Nöker, hizmetçi (erkek).

n. 2b/03

[=1]

nöḳṭe < Ar. i. Konu, nazar, cihet.

n.+sin 27a/10

[=1]

növbet < Far. nevbet'ten; bir sıraya göre yapılan şeylerde sıra, nöbet.

n.+len 9a/10

[=1]

nuḫust < Far. sf. İlk , birinci.

n. 18a/08

[=1]

nüṣret < Ar. i. Yardım.

n.++(nüṣret éylemek) 21a/16

[=1]

nüṭfe < Ar. i. Tohum.

n.+i+(nüṭfe-i zinā) 22a/19

n.+sidi 22a/12

[=2]

nübüvvet < Ar. i. Peygamberlik.

n.+ile 20b/08

[=1]

nüfūs < Ar. i. nefs'in çoğulu; insanlar, canlar.

n.+ı+(ḳetl-i nüfūs-ı möḥterem) 22a/07

[=1]

O

o(1) İşaret sıfatı.

o. 2b/07, 2b/15, 5b/04, 7a/11, 12b/16, 13a/16, 18b/14, 19b/17, 22b/17, 23a/06, 23a/07, 23a/08, 23a/11, 23a/11, 26a/07, 26a/14, 27a/08, 27b/05, 29b/17

[=19] → ol

o(2) Kişi zamiri.

o. 18b/03

o.+dur 1b/16

o.+lara 22a/26

o.+llara 22b/14

o.+na 18b/12

o.+nda 22b/02, 22b/03

o.+ndan 27a/21

o.+nı 21b/07

o.+nnan 2b/05, 2b/06, 2b/11, 12b/12, 21a/18

o.+nun 22a/17

[=15]

o(3) İşaret zamiri.

o. 7b/09, 9a/04

o.+dı 7a/06

o.+nda 9b/01, 18b/10

o.+ndan 18a/09, 23a/07

o.+nı 9a/01, 14a/06, 18b/14, 27a/05, 29b/13, 29b/15

o.+nnan 8a/13, 22b/04

o.+rda 12b/13, 18b/10, 18b/11, 18b/13, 18b/17, 21b/23, 21b/24

o.+rı 2a/14

[=23]

ocaḳ i. Pişirme, ısınma vb. işlerde kullanılmak üzere ateş yakılan yer, ocak.

o. 7a/01

[=1]

od i. Ateş.

o. 8a/06d

o.++(od düşmek) 5a/04, 13b/01, 15b/05

o.+a 13a/04

o.+ına 12a/04, 15b/08

[=7]

odun i. Odun.

o. 10a/06

[=1]

oduncı i.Oduncu.

o. 3b/03

[=1]

oġlan i. Erkek çocuklar.

o. 7b/01

[=1]

oġrı i. Hırsız.

o. 1b/10, 2b/13, 3b/01

o.+dan 2b/03, 3b/02

o.+nun 3a/16, 9a/05

o.+ya 2b/03

[=8]

oġul i. Erkek çocuk.

o. 2b/03, 2b/16, 3a/10, 3a/11, 3a/17, 4b/18, 10b/13, 15b/01, 16a/05

o.+dı+(oġıldı) 3a/17

o.+ı+(oġlı) 2b/16, 8a/14, 11a/11, 14a/12d, 19b/27, 19b/28, 20a/17, 21a/05, 22b/15, 22b/25, 26a/11, 26a/12

o.+ı+(oġlı olmaḳ) 2b/14, 13a/02

o.+ın+(oġlın) 3a/17

o.+ını+(oġlını) 27b/01

o.+um+(oġlum) 27a/09

[=27]

oġurla- f. Çalmak, hırsızlık yapmak.

o.-yan+(oġurlıyan) 12b/17

[=1]

oġurluḳ i. Hırsızlık.

o.+a+(oġırluḳa) 2b/11

[=1]

oḫ i. Ok.

o. 12b/08

[=1]

oḫlan- f. Ok ile vurulmak, öldürülmek.

o.-dı 18a/10

[=1]

oḫşa- f. Benzemek, andırmak.

o.-r 20a/01

[=1]

oḫu- f. Okumak.

o.-rdı 27a/06

[=1]

oḳı- f. Oturmak.

o. 1b/13

[=1]

ol İşaret sıfatı.

o. 18a/10, 19b/17, 19b/17, 19b/18, 20a/10, 20a/12, 20b/05, 22a/21, 22b/26, 23a/04, 27a/14

[=11] → o(1)

ol- f. Olmak.

o. 9a/09, 16a/11

o.-(şāhid olmaḳ) 5b/06

o.-(yoldaş olmaḳ) 3b/15, 14a/02

o.-(żāmin olmaḳ) 5b/06

o.-a 5a/01, 5b/07, 6a/02, 9b/11, 18b/16, 20b/15, 23a/09, 26a/07, 26a/11, 27a/07, 29b/16

o.-a+(ḳedr olmaḳ) 18b/19

o.-a+(pāre pāre olmaḳ) 23a/09

o.-a+(sallāḫ olmaḳ) 4b/03

o.-a+(tārāc olmaḳ) 22b/26, 23a/09

o.-abülmez 26a/16

o.-alı 2a/03

o.-am+(saḫar olmaḳ) 8b/12

o.-an 3a/17, 9b/11, 12b/07, 12b/07, 13b/04, 19b/25, 20a/09, 20a/22, 20a/22, 29b/01

o.-an+(ābād olmaḳ) 11a/01

o.-an+(dost olmaḳ) 6a/07

o.-an+(tebdīl olan) 20b/13

o.-an+(yoldaş olmaḳ) 11b/02

o.-anda 5a/16, 7b/08, 9b/09, 11a/07, 16a/09

o.-anlara 18b/19

o.-anun 5a/14, 8a/02, 9b/10

o.-anun+(āşinā olmaḳ) 9b/06

o.-anun+(āvānd olmaḳ) 15b/08

o.-anun+(bellü olmaḳ) 1a/06

o.-asan 2b/04, 4b/12

o.-asan+(ḳul olmaḳ) 1a/15

o.-asan+(ḳulı olmaḳ) 13a/02

o.-aydı 1b/09, 1b/10, 18b/18

o.-aydı+(ḫetm olmaḳ) 23a/12

o.-aydı+(ḫéyr olmaḳ) 29b/13

o.-dı 4b/04, 5b/07, 9b/11, 14a/12d, 18b/04, 19b/23, 23a/01, 27a/18, 27a/20, 27a/24, 28b/15, 28b/15

o.-dı+(bed-nām olmaḳ) 9b/13

o.-dı+(cemʿ olmaḳ) 23a/04

o.-dı+(divāne olmaḳ) 22b/18

o.-dı+(laḳḳ olmaḳ) 16a/15

o.-dı+(meʿlūm olmaḳ) 8a/11

o.-dı+(şehīd olmaḳ) 18a/10

o.-dı+(yoḫsul olmaḳ) 4b/19

o.-dıla 27b/13

o.-dıla+(müstefīż olmaḳ) 21a/22

o.-dılar 20a/03, 27b/11

o.-dılar+(ʿāḳḳ olmaḳ) 22a/10

o.-duḳ+(kōr olmaḳ) 12a/04

o.-dum 23a/08

o.-dun 10a/03

o.-duz+(müştebeh olmaḳ) 29b/08

o.-gilen 13a/12

o.-ı 1b/03, 2b/07, 3a/09, 4a/04, 4b/02, 5a/12, 5b/07, 5b/11, 7a/04, 7a/11, 8a/10, 8a/10, 9a/10, 10a/09, 10b/06, 11a/06, 12a/07, 12a/08, 13a/15, 13b/07, 16a/02, 16a/11, 21b/18

o.-ı+(acı olmaḳ) 7b/06

o.-ı+(aġır olmaḳ) 8a/05, 9a/04

o.-ı+(böyük olmaḳ) 7a/04

o.-ı+(cāhil olmaḳ) 3a/05

o.-ı+(dar olmaḳ) 2b/08

o.-ı+(delik olmaḳ) 7b/06

o.-ı+(gerçek olmaḳ) 14a/08

o.-ı+(gözden olmaḳ) 3b/06

o.-ı+(gözü olmaḳ) 3b/03

o.-ı+(ḫeberi olmaḳ) 2a/16

o.-ı+(hem-reng olmaḳ)(hem-ḫūy olmaḳ) 1a/07

o.-ı+(ḳısır olmaḳ) 2a/08

o.-ı+(kōr olmaḳ) 5a/06

o.-ı+(ḳulaġı aġır olmaḳ) 4b/03

o.-ı+(meʿlūm olmaḳ) 13b/11

o.-ı+(péyġamber olmaḳ) 2b/16

o.-ı+(péşmān olmaḳ) 9a/07

o.-ı+(sütdi olmaḳ) 2b/10

o.-ı+(tobra-keş olmaḳ) 5a/07

o.-ı+(yād olmaḳ) 12b/09

o.-ı+(yetīm olmaḳ) 3a/18

o.-ma 9a/10, 16a/12

o.-ma+(āşinā olmaḳ) 8b/09

o.-ma+(yoldaş olmaḳ) 11a/09

o.-madı 18b/17

o.-madı+(çāre olmaḳ) 21a/18

o.-madı+(fürṣet olmamaḳ) 18b/05

o.-madı+(nicāt olmaḳ) 18b/02

o.-madı+(tamām olmaḳ) 27a/23

o.-maḳ 3a/07

o.-maḳa 20a/29

o.-maḳa+(ġayb olmaḳ) 18b/03

o.-maḳı 1b/12

o.-maḳını 21a/05

o.-masa 4b/01, 12b/14

o.-masa+(beḫīl olmaḳ) 4b/03

o.-masa+(ḳurbānluḳ olmaḳ) 13a/08

o.-masun 3a/01

o.-masun+(borcu olmaḳ) 4b/14

o.-maya 21a/20

o.-maya+(derde çāre olmaḳ) 22b/22

o.-maz 1a/10, 1b/01, 1b/03, 2b/09, 2b/10, 2b/14, 2b/15, 2b/16, 3a/01, 3a/04, 3a/07, 3a/12, 3a/15, 4b/09, 4b/12, 5a/01, 5a/13, 5b/04, 6a/04, 6b/06, 7b/05, 8a/08, 8a/09, 8b/08, 9a/07, 9a/09, 9a/12, 10a/02, 10a/06, 10a/10, 11a/04, 11a/06, 11b/15, 12a/01, 12a/09, 12a/10, 12b/03, 12b/17, 13a/07, 13a/15, 13b/02, 13b/06, 13b/08, 13b/12, 14a/05, 14a/11, 14a/11, 16a/14, 16b/03, 26a/01, 26a/01, 26a/02, 26a/03, 26a/04, 26a/05, 26a/06, 26a/07, 26a/08, 26a/09, 26a/10, 26a/11, 26a/12, 26a/13, 26a/14, 26a/15, 27b/05

o.-maz+(ʿār olmaḳ) 16a/05

o.-maz+(bār-ver olmaḳ) 21b/16

o.-maz+(bāzargān olmaḳ) 12b/07

o.-maz+(dar olmaḳ) 5a/13

o.-maz+(dost olmaḳ) 11b/08

o.-maz+(düz olmaḳ) 2a/12

o.-maz+(eksük olmaḳ) 7b/15, 12a/11

o.-maz+(ḫeberi olmaḳ) 6a/11

o.-maz+(hīz olmaḳ) 5a/05

o.-maz+(ilhām olmaḳ) 26a/16

o.-maz+(īmānı olmaḳ) 1a/11

o.-maz+(intihā olmaḳ) 18b/01

o.-maz+(isdi olmaḳ) 7a/08

o.-maz+(mırdār olmaḳ) 3b/10, 14a/07

o.-maz+(oġlı olmaḳ) 2b/14

o.-maz+(péşmān olmaḳ) 3a/17

o.-maz+(şīrīn olmaḳ) 7b/03

o.-maz+(yār olmaḳ) 7b/07

o.-maz+(yaz olmaḳ) 4b/16

o.-maz+(yetīm olmaḳ) 3a/18

o.-mazsa 1a/07

o.-mıyan 12b/03

o.-mıyasan 1a/15

o.-musan 28b/05

o.-muş 20a/15, 28b/08

o.-sa 2b/16, 4a/13, 5a/14, 8a/02, 8a/14, 8b/11, 11a/02, 12a/10, 13b/05, 21b/17

o.-sa+(dar olmaḳ) 4b/18

o.-sa+(ġenim olmaḳ) 4a/03

o.-sa+(göñlü olmaḳ) 7a/07

o.-sa+(üzi aḳ olmaḳ) 12a/13

o.-sam+(gelin olmaḳ) 4b/14

o.-sam+(yaman olmaḳ) 2a/12

o.-saydı 10b/01, 29b/12

o.-saydı+(ʿaḳlı olmaḳ) 11a/08

o.-sun 2b/15, 2b/17, 11a/04

o.-sun+(ʿāḳıbeti olmaḳ) 5a/03

o.-sun+(başın saġ olsun) 7b/09

o.-sun+(borcu olmaḳ) 4b/13

o.-sun+(dümdüz olmaḳ) 4b/17

o.-sun+(erzānī olmaḳ) 7a/13

o.-sun+(rāżı olmaḳ) 2b/11

o.-sun+(saḳ olmaḳ) 1b/09

o.-sun+(yaġlı olmaḳ) 8a/01

o.-ub 20a/27, 20b/09, 21a/11, 21a/12, 28a/04, 28b/11, 28b/11, 28b/16

o.-ub+(binā olmaḳ) 18b/09

o.-ub+(bī-neṣīb olmaḳ) 28a/03

o.-ub+(zehre-çāk olmaḳ) 23a/11

o.-ub+(fālic olmaḳ) 20a/13

o.-ub+(ġayb olmaḳ) 19b/09

o.-ub+(iḳdām olmaḳ) 18b/09

o.-ub+(lāl olmaḳ) 28b/11

o.-ub+(meʾāb olmaḳ) 20b/16

o.-ub+(merdān-ı kār-dīde olmaḳ) 20b/24

o.-ub+(müdebbir-i mekr olmaḳ) 21a/06

o.-ub+(müdīr olmaḳ) 18b/10

o.-ub+(pāre pāre olmaḳ) 20b/04

o.-ub+(rākib-i fevḳu'l-sürūc olmaḳ) 20b/22

o.-ub+(ser-kerdegān-ı leşker olmaḳ) 20b/23

o.-ub+(şikeste olmaḳ) 18a/09

o.-ub+(ṭıflān-ı ġeyr-i bāliġ olmaḳ) 20b/23

o.-ubdı 27a/05, 28b/08, 28b/14

o.-ubdıla 20b/24

o.-ubdılar 21a/09

o.-ubdılar+(metrūk olmaḳ) 21a/02

o.-ubdular+(müḳeddem olmaḳ) 21a/04

o.-ublar 21a/01

o.-ubsuz+(ʿezīz olmaḳ) 29b/08

o.-unca+(oġlı olmaḳ) 13a/02

o.-ur 1b/06, 2a/08, 2a/09, 3b/05, 4a/03, 5a/15, 7b/05, 8a/03, 9b/11, 10b/07, 10b/10, 10b/12, 11a/13, 11b/08, 13a/08, 13a/11, 20a/25, 21b/17, 21b/17, 26a/12

o.-ur+(ʿādet olmaḳ) 21b/05

o.-ur+(ʿāṣī olmaḳ) 1a/06

o.-ur+(bāʿiṣ olmaḳ) 23a/16

o.-ur+(bed-ter olmaḳ) 19b/06

o.-ur+(ber-bād olmaḳ) 11a/01

o.-ur+(bir olmaḳ) 8a/06

o.-ur+(cezā olmaḳ) 18a/03

o.-ur+(egri olmaḳ) 1a/03

o.-ur+(ġayb olmaḳ) 20b/04

o.-ur+(ġovġalu olmaḳ) 5a/15

o.-ur+(ḫaflu olmaḳ) 7b/11

o.-ur+(köle olmaḳ) 11a/11

o.-ur+(lāyıḳ olmaḳ) 22a/19

o.-ur+(meʿlūm olmaḳ) 1a/17, 1b/10

o.-ur+(mensūḫ olmaḳ) 20b/13

o.-ur+(nā-necīb olmaḳ) 21b/10, 21b/16

o.-ur+(neṣīb olmaḳ) 28a/10

o.-ur+(ötkün olmaḳ) 11a/05

o.-ur+(salāmet olmaḳ) 12b/13

o.-ur+(ser-gerdān olmaḳ) 4b/12

o.-ur+(tamām olmaḳ) 21b/18

o.-ur+(yanınca olmaḳ) 4b/13

o.-usan+(āzād olmaḳ) 5b/12

[=359]

olun- f. Olunmak.

o.-masun 22a/15

o.-maz 20b/11

o.-mur+(müʾāḫiẕe olunmak) 22a/15

[=3]

on i. On. (sayı)

o. 20a/11, 20a/11

o.+ı 18a/01

[=3]

on iki sf. On iki.

o.++(on iki imām) 2b/02

[=1]

on dört sf. On dört.

o. 22b/01, 22b/02

[=2]

opuç i. Bacakların iç kısmı.

o. 3b/03

[=1]

oraḳ i. Orak.

o. 3a/14

o.+ı 3a/13

[=2]

orda zf. Orada.

o. 18b/11

[=1]

ʿOṣmān Kişi ismi, özel isim.

ʿo.+lan 18b/12

[=1]

ʿOṣmānlu < Ar+Tür. Özel isim. Osmanlı Devleti.

ʿo. 11a/11

[=1]

oṣṣur- f. Osurmak, yellenmek.

o.-a 7a/06, 12a/05, 12a/05

o.-an 3b/04, 3b/05, 5b/13

o.-anda 3b/01, 5b/14

o.-ı 4a/01, 7a/06, 12b/11

o.-maḳı 3b/02, 3b/04

[=13]

oṣṣuraḳ i. Osuruk, yellenme.

o.+dan 3b/05

[=1] → oṣuraḳ

oṣṣuraḳlu sf. Osuruklu.

o. 3b/01

[=1]

oṣuraḳ i. Osuruk, yellenme.

o.+ına 2a/10

[=1] → oṣṣuraḳ

ot i. Ot.

o. 3b/03, 3a/05 13b/05

o.+dan 3b/03, 13b/05

o.+ın 15b/04

[=5]

oṭaḳ i. Kurum, idare vb. yerlerde hususi maksatlar için ayrılmış daireler.

o.+daki 20b/01

o.+ına 20a/19

[=2]

otı- f. Oturmak.

o. 6a/04

[=1] →otur-

otla- f. Otlamak.

o.-san 5b/16

[=1]

otruşuḳ i. Oturuş.

o. 4b/14

[=1]

otur- f. Oturmak, yaşamak.

o.-gilen 5b/12

o.-ı 7a/09

o.-ma 6a/04

o.-ub 13b/09

o.-ubdı 1b/02

[=5] → otı-

otuz min i. Otuz bin. (sayı)

o. 23a/12

[=1]

ov i. Av.

o.+da 1b/04

o.+dan 3b/16

[=2]

ovḳāt < Ar. vaḳit'in çoğulu evḳāt'ten; vakitler.

o.+dan+(ovḳātdan salmaḳ) 2b/14

[=1]

ovla- f. Avlamak.

o. 8a/06d

o.-maḳdan 8a/07

[=2]

ovun- f. Avunmak.

o.-dı 15b/09

o.-maz 15b/09

[=2]

oyat- f. Uyandırmak.

o.-ma 15b/12

[=1]

oyna- f. Oynamak.

o.-ġan 21b/12

o.-maḳ 1a/15

o.-maḳa 3a/14

o.-maḳı 5b/17

o.-masan 10b/11

o.-r 3b/11, 5a/06, 7a/09

o.-r+(oynur) 1a/16

o.-yanda+(oynıyanda) 8b/13

[=10]

oynaş- f. Oynaşmak.

o.-a 12b/07

[=1]

oyun i. Oyun.

o. 3a/12

o.+dan 3a/13

o.+ı 1b/03

o.+ı+(oynı) 1a/10, 2a/08

[=5]

Ö

ögün- f. Övünmek.

ö.-me 7b/07

[=1]

ʿöhde < Ar. Bir şeyi, işi üzerine alma, yüklenme, sorumluluk, vazife.

ʿ**öhdesinnen gelmek:** Bir işi yapmaya kuvveti olmak, yapabilmek. 9a/11

[=1]

öküz i. Öküz.

ö. 2a/13, 2b/09, 2b/09, 3a/07, 3a/08, 3a/10, 7b/02, 11b/05, 12a/02, 15b/11, 15b/15, 15b/15, 16a/09

ö.+den 16a/09

ö.+i 3a/09, 13b/03

ö.+ün 2b/10, 15b/11

[=18]

öl- f. Ölmek.

ö.-di 1a/05, 8a/12, 23a/11, 23a/12

ö.-diler 19b/10

ö.-dük 2b/13

ö.-en 3a/05

ö.-ene 12a/04

ö.-lem 7b/09

ö.-meyen 23a/15

ö.-üb 19b/04, 23a/12

ö.-üpdi 20b/04, 28a/07

[=14]

öldür- f. Öldürmek.

ö. 3b/08

ö.-di+(öldirdi) 22a/16

ö.-dile 27a/25

ö.-diler 19b/10

ö.-ecekdile 27b/11

ö.-i 5a/09

ö.-mege 18b/06

ö.-megile 22a/14, 22a/19

ö.-mezler 5a/03

ö.-üb 27b/03

[=11]

ölü sf. Ölü, ölmüş.

ö.++(öli) 2b/08, 2b/10, 3a/06, 3a/11, 3a/12, 3a/13, 8b/11

ö.+dür+(ölidür) 8a/11

ö.+leri+(ölileri) 3a/18

ö.+nen 2b/11

ö.+ni+(ölini) 2b/14

ö.+nün+(ölinün) 2b/12, 3a/01, 3a/03

ö.+si 13a/03

ö.+si+(ölisi) 3a/05

ö.+sin+(ölisin) 1a/12

[=17]

ölüm i. Ölüm.

ö. 3a/02, 3a/09, 3a/10, 4a/01

ö.+den+(ölümden ḳaşmaḳ) 3a/12

ö.+i 11b/06

ö.+ün 2b/12

[=7]

ʿÖmer Kişi ismi, özel isim.

ʿö. 18b/10

[=1]

ʿömr < Ar. i. Ömür, yaşama süresi.

ʿö. 27a/08

[=1]

öp- f. Öpmek.

ö.-(ellerin öpmek) 27a/22

ö.-er 7b/08

ö.-meknen 14a/06

[=3]

öpke i. Öfke.

ö. 5a/17

[=1]

örgen- f. Öğrenmek.

ö.-di 13a/07

ö.-en 6a/10

ö.-se 4b/03

[=3]

örget- f. Öğretmek.

ö.-ir+(örgedir) 5b/05

ö.-mek 12a/10

ö.-üb 13b/03

[=3]

örken i. Binek hayvanların üzerindeki çulu sıkıca bağlamak için bir tarafında ağaçtan yapılma çengeli, çatalı olan uzun ip.

ö. 2a/02

[=1]

ört- f. Kapamak, saklamak.

ö. 6b/04

ö.-er 6b/05, 11a/11

[=3]

ʿöşr i. tar. Tarım ürünlerinde onda bir nispetinde alınan vergi, aşar.

ʿö.+i 22b/08

[=1]

ötkün sf.Üstün.

ö.++(ötkün olmaḳ) 11a/05

[=1]

ötri zf. Ötürü, -den dolayı.

ö. 5b/01, 5b/02, 22a/10

[=3]

övlād < Ar. i. veled'in çoğulu; evlatlat.

ö.++(övlād-ı ẕükūr) 5a/02

[=1]

övliyā < Ar. i. velī'nin çoğulu; evliya, erenler.

e. 1a/03

[=1]

öz zm. Kendi.

ö. 1b/06, 1b/17, 2a/12, 2b/02, 2b/04, 2b/04, 2b/14, 3b/09, 4a/13, 4b/01, 6b/13, 8b/04, 10b/02, 12a/16, 13a/10, 13a/11, 18b/03, 21a/20, 22a/05

ö.+i 2b/12, 2b/13, 16a/12, 19b/17, 21a/14, 22b/26

ö.+in 27a/26

ö.+inden 2b/04, 2b/05

ö.+ine 2b/09, 7b/12, 29b/03

ö.+ini 13b/10, 18b/05, 22a/19

ö.+ive 2b/04, 4a/06

ö.+ivi 16a/12

ö.+iyçün 10b/01

ö.+iz 23a/07

ö.+leri 21b/01

ö.+lerin 21a/21, 27b/02

ö.+nün 3a/15, 11a/04

ö.+nünki 11a/04

ö.+ün 14a/04, 15b/09, 22a/08, 27a/05

ö.+üvi 16a/08

[=50]

özge zf. Başka.

ö. 2b/02, 2b/08, 2b/16, 3a/04, 3a/07, 3a/16, 7b/10, 20b/21, 22a/09, 22b/14, 27a/05

ö.+ni 22a/19

ö.+nün 1a/08, 1a/09

ö.+ye 3a/04

[=15]

ʿözr < Ar. i. Mazaret, özür.

ʿö.+i+(ʿözr-i cesāret) 27a/23

[=1]

P

pā-māl < Far. b. sf. Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

p.++(pāmāl ḳılmaḳa) 18b/15

[=1]

paço < Far. pā-çe'den; vücudun iki ayak arasında kalan kısmı, paça.

p.+ndan 9a/01d

[=1]

pahā < Far. behā'dan; değer, kıymet.

p. 4b/13, 5a/02

[=2] → bahā

palan < Far. i. pālān'dan; binek ve yük hayvanlarının sırtına vurulan eğer, semer.

p.+ın 2a/07, 2a/10

[=2]

palandūzluḳ < Far+Tür. i. Palan yapma, palancılık.

p.+dur 9b/04

[=1]

palās < Far. i. pelās'tan; keçe, aba, çul.

p. 11a/11, 11b/13

p.+a 11b/14

[=3]

palçıḳ i. Balçık, ıslanarak sıvı kıvam hâline gelen toprak.

p.+a 28b/07

p.+lan 14a/11

[=2]

palçıḳla- f. Balçıkla sıvamak.

p.-dıla 27a/28

[=1]

paltar i. Her türlü giyim eşyası, elbise.

p. 4a/07

[=1]

panbuḳ i. Pamuk.

p.+dan 1b/07

[=1]

panbuḳçı i. Pamukçu.

p.+ya 1b/05

[=1]

para < Far. pāre'den; para, pul.

p.++(ḫerc-ı pāra) 22a/22

[=1]

pāre < Far. i. Parça.

p.++(pāre pāre olmaḳ) 23a/09, 23a/09

p.++(pāre pāre olmaḳ) 20b/04, 20b/04

p.++(seng-i pāre) 22a/13

[=5]

parılda- f. Parlamak.

p.-r 11b/15

[=1]

pās-bān < Far. i. Nöbetçi, koruyucu, bekçi.

p. 21a/19

p.+ı 22a/06

[=2]

paşne < Far. Yüksek ökçe.

p. 20b/16

[=1]

patava i. Bacağa sarmak için yünden vs.den dokunan sargı veya kumaş parçası.

p.+sında 6b/08

[=1]

pay i. Hisse, parça, pay.

p.++(pay ummaḳ) 3b/14

p.+ı 5b/04, 9a/06

p.+ın 13b/04, 14a/08

p.+ıvı 1a/11

[=6]

pāy < Far. i. Ayak.

pāy-ı dār: Darağacına çekmek. 21b/07

[=1] → pey

payız < Far. i. pāyīz'den; sonbahar, güz.

p.+da 7a/05

[=1]

payla- f. Bölüştürmek; herkese kendi payını, hissesini vermek.

p.-r+(paylur) 11a/04

[=1]

pejmürde < Far. b. sf. Solgun, perişan.

p. 28b/15

[=1]

penāh < Far. i. Sığınma, sığınacak yer.

p. 20b/03

[=1]

perī < Far. i. Peri, çekici güzelliği olan kimse.

p.++(çéşm-şūḫ u nergis-i mesti perī-miṣāl) 28b/03

[=1]

per-şikeste < Far. b. sf. Kanadı kırık.

p.++(Eṣnāf-ı per-şikeste vü zār u nizār) 20a/30

[=1]

perverd-gār < Far. b. sf. "Besleyici, rızıklandırıcı, terbiye edici" Allah.

p.+a 20a/14, 22b/13

[=2]

pes < Far. zf. Öyleyse, şu halde, sonuç olarak.

p. 18a/09, 18b/01, 20b/03, 23a/10, 27a/22, 27a/24, 27b/10

[=7]

pesend < Far. i. Beğenme, seçme.

p.++(pesend éylemek) 27a/11

[=1]

pénīr < Far. i. penīr'den; peynir.

p.+i 11a/09

[=1]

péşmān < Far. sf. İşlediği kabahatten üzüntü duyan, pişman.

p.++(péşmān olmaḳ) 3a/17, 9a/07

[=2]

péy < Far. i. pāy'dan; ayak.

p. 21a/12

[=1] → pāy

péyġamber < Far. b. i. Allah'ın elçisi, peygamber.

p. 4b/01, 18b/02

p.++(péyġamber olmaḳ) 2b/16

p.+ün 18b/05, 18b/18

[=5]

péymāne < Far. i. Büyük kadeh, şarap bardağı.

p.+ni 12b/10

[=1]

pıç-pıç i. Yavaşça, fısıltı halinde konuşma.

p. 5b/16

piçaḳ i. Bıçak.

p. 9a/05

[=1]

pilov < Far. i. pelāv'dan; pilav.

p. 4b/17, 5b/08, 5b/11, 10a/04, 10a/10

p.+dan 9a/11

p.+ı 6a/05, 8a/01

[=8]

pinhān < Far. sf. Gizli, saklı.

p. 18b/07

[=1]

pīr < Far. sf. Yaşlı, eren.

p. 22b/16

[=1]

pīrān < Far. i. pīr'in çoğulu; pirler, erenler.

p.+ı+(sādāt-ı ehl-i bāṭın u pīrān-ı bā-ṣefā) 20a/04

[=1]

pis sf. Pis, kirli.

p. 5b/17, 7b/09

p.+di 12b/15

p.+ine 11a/10

[=4]

pīş-ḫidmetluḳ < Far+Ar+Tür. b. i. Ev hizmetçiliği.

p.++(pīş-ḫidmetluḳ élemek) 6a/11

[=1]

pīş-namāz < Far. b. i. Ön safta namaz kıldıran, imam.

p. 5b/14

[=1]

piş- f. Pişmek.

p.-er 10b/06

p.-mişi 7b/01

[=2]

pişik i. Kedi.

p. 1b/10, 5a/06, 5a/08

p.+e+(pişige) 5a/07

p.+i+(pişigi) 1b/17, 5a/09

p.+im+(pişigim) 5a/10

p.+iminen+(pişigiminen) 5a/10

p.+ün+(pişigün) 5a/07, 5a/09

[=10]

pīy i. Hayvan bedeninde toplanan yağ maddesi ve eritilmesiyle elde edilen yağ.

p. 2a/17, 13a/10

[=2]

piyāda < Far. i. Yaya.

p. 6a/01

p.++(piyāda ḳalmaḳ) 2a/08

p.+nün 1b/03

[=3]

piyāle < Far. i. Kadeh, şarap bardağı.

p. 19b/01

[=1]

piyāz < Far. i. Soğan.

p.++(toḫm-ı piyāz) 21b/16

[=1]

poḫ i. Dışkı, bok.

p. 5b/07, 5b/07, 5b/07, 5b/08, 5b/10

p.++(poḫ yémek) 4b/02, 4b/09, 5a/01, 5a/03, 5b/06, 5b/09, 5b/09, 5b/09

p.+a 1a/09, 5b/10

p.+dan 5b/08

p.+dı 5b/10

p.+ı 13a/04

p.+ı+(poḫı yémek) 5b/08, 5b/09, 5b/11

p.+ıdı 7b/02

p.+ın 12a/03

p.+ına 3b/15, 5b/10

p.+ınnan 4a/06

p.+un 5a/07, 5b/11

p.+uva 5b/08

[=29] → poḳ

poḫla- f. mec. Bir kimsenin adını kirletmek, kötüye çıkarmak.

p.-r 5a/05

[=1]

poḫluca zf. Pis.

p. 1a/17

[=1]

poḳ i. Dışkı, bok.

p.++(poḳ yémek) 13a/06

p.+da 11b/08

[=2] → poḫ

pūç < Far. sf. Boş, kof, faydasız.

p. 9a/08

[=1]

pul < Far. i. pūl'dan; para, pul.

p. 4b/13, 5a/16, 5b/03, 5b/04, 6b/06, 8b/07, 10a/08, 21b/06, 22a/22, 22a/23, 22b/14

p.+dan 5b/04

p.+ı 5b/03

p.+ına 4a/10, 13a/11

p.+un 5b/06

[=16]

pük sf. Boş, kof, faydasız.

p. 15b/14, 15b/15

[=2]

pür < Far. sf. Pür, dolu.

p. 20a/23, 21a/13

[=2]

püşk i. Kura, şans.

p.+innen 12a/16

[=1]

R

rā (ر) Arap alfabesindeki "r" harfinin adı.

r.++(ḥerfü'l-rā) 9b/01

[=1]

rāciḥ < Ar. sf. Değerinden üsütün.

r. 22a/20

[=1]

rāfiʿ < Ar. sf. Kaldıran, yükselten.

r.+i+(rāfiʿ-i esḳām) 26a/01

[=1]

rāh-dār < Far. b. sf. Gümrükçü.

r.+a+(ilḫıçı vu rāhdār) 21b/13

r.+dan 9b/02

r.+un 9b/01

[=3]

rākib < Far. sf. Binen, binici, binmiş.

r.+i+(rākib-i fevḳu'l-sürūc olmaḳ) 20b/22

[=1]

rām < Far. sf. İtaât eden, boyun eğen.

r. 26a/14

[=1]

Ramażān < Ar. i. Hicri kameri Arap takviminin 9. ayı, oruç ayı.

r.+nan 9b/02

[=1]

rāst < Far. sf. Rastlamak, önüne çıkmak.

r.++(rāst gelmek) 2b/13, 3b/13, 9b/02

[=3]

rāżı < Ar. sf. Rıza gösteren, razı.

r.++(razı olmaḳ) 2b/11

r.+yam 9b/02

[=2]

Rażī Kişi ismi, özel isim.

r.++(Ṭūsī vü Murteżā vü Rażī vü Selār) 19b/22

[=1]

Rebb < Ar. i. Allah.

r.+i 20b/03

r.+ül+(Rebbü'l-ʿālemīn) 27a/28

[=2]

recül < Ar. i. Ergin, yetişkin insan.

r. 18a/04

[=1]

reʿd < Ar. i. Gök gürlemesi.

r.+u+(reʿd ü berḳ) 28b/09

[=1]

refʿ < Ar. i. Kalkındırma, yüceltme.

r.++(refʿ éden) 27a/05

r.++(refʿ ḳılmaḳ) 27a/05

r.+i+(refʿ-i ḥicāb-i bāha-i emvāl-i Müslimīn) 27a/17

[=3]

reḫne < Far. i. Zarar, ziyan, bozukluk.

r.+ler 20a/07

[=1]

reʾīs < Ar. sf. Baş, başkan.

r. 18b/12, 23a/09, 28a/06

r.+e 23a/03

r.+i 20a/25

r.+i+(reʾīs-i şūrişīyān) 23a/08

r.+ine 20a/26

[=7]

reḳīb < Ar. i. Rakip.

r.+i+(reḳīb-i ḫebīṯ) 28b/07

[=1]

remmāl < Ar. sf. Fal açan, falcı.

r. 3b/02

[=1]

reng < Far. i. Renk.

r. 11b/15, 22a/25

r.+i+(rengi ḳaçmaḳ) 28a/04

r.+ler 22a/25

[=4]

Reşīd Kişi ismi, özel isim.

r. 1a/09, 3a/11, 3a/12

[=3]

Reşt Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Gilan Eyaleti'nde bir şehir.

r.+de 23a/13

[=1]

revā < Far. sf. Yakışır, uygun, layık.

r. 10b/02

r.+du 10b/02

[=2]

revān < Far. sf. **I.**Yürüyen, giden, akan.

r.++(revān éylüri) 28b/12

II. Géçerli, géçen.

r.+dı 1b/02

[=2]

Rey Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Tahran Eyaleti'nde bir şehir.

r.+de 23a/13

[=1]

ré'y < Ar. i. Fikir, düşünce.

r.+üz 23a/07

[=1]

riżā < Ar. i. Razılık göstermek, isteklilik.

r.++(riżā étmek) 29b/15

[=1]

riʿāyet < Ar. i. Sayma, saygı gösterme.

r.++(riʿāyet éylemek) 20b/05

[=1]

ribā < Ar. i. Tefecilikte alınan fahiş faiz.

r. 26a/07

r.++(ehl-i ribā) 21b/15

r.++(ribā vü üḫüvvet) 20b/09

[=3]

ribā-ḫᵛār < Ar+Far. b. sf. Faiz yiyen.

r. 22b/07

[=1]

ricā < Ar. i. Ümit, umma.

r. 18b/02

[=1]

rind < Far. sf. Dünyayı umursamayan, kalender.

r. 22b/22, 22b/23, 22b/26, 23a/02

[=4]

rīş-ḫend < Far. b. sf. Bıyık altından gülme, maskara.

r.+un 9b/03

[=1]

riyā < Ar. i. İki yüzlülük.

r. 26a/07

[=1]

riyāl < Far. i. İran'ın para birimi.

r.+da 20a/11

[=1]

riyālluḳ < Far+Tür. i. Riyallık.

r. 20a/11

[=1]

rūbāh < Far. i. Tilki.

r.+ı+(rūbāh-ı meʿreke) 21b/05

[=1]

Rūm Özel isim.

r. 23a/15

[=1]

Rus Özel isim.

r. 23a/15

[=1]

rūstā < Far. i. Köy.

r.+++(sükkān-ı şeher ü ḳaṭıbe-i ehl-i rūstā) 18b/08

[=1]

rūy < Far. i.

r.+ı+(rūy-ı kār) 21a/02

[=1]

rūʾīn-ten < Far. b. sf. Güçlü kuvvetli.

r. 28b/05

[=1]

rūz < Far. i. Gün, gündüz.

r.+ı+(ḫurşīd-i rūz-ı ʿiyd veyā ṣubḥ-ı vaṣl-i yār) 28b/04

[=1]

rūzgār < Far. i. Zaman, devir, dünya.

r.+a 20a/27, 20b/08, 21b/21

[=3]

rūz-nāme < Far. b. i. Günlük gazete.

r. 19b/16

r.++(rūz-nāme ü name) 19b/16

r.+de 27b/05

r.+dir 19b/15

r.+dür 19b/14

r.+i+(rūznāme-i ḥablü'l-metīn) 27a/06

[=6]

rüşve < Ar. i. Kişinin vazifesini para ve mal karşılığı kötüye kullanması; karşılığında alınan para veya mal.

r. 8b/05, 28a/10

r.++(rüşve almaḳ) 23a/06

[=4]

rüşve-ḫᵛār < Ar+Far. b sf. Rüşvet yiyen.

r.+a 21a/07, 21a/10

[=2]

S, Ṣ, Ş

ṣā (ث) Arap alfabesindeki "s" harfinin adlarından biri.

ṣ.++(ḥerfü'ṣ-ṣā) 6b/07

[=1]

ṣabāḥ < Ar. i. Sabah.

ṣ.+ına 23a/04

[=1]

ṣad(ص) Arap alfabesindeki "s" harfinin adlarından biri.

ṣ.++(ḥerfüʾl ṣad) 10b/05

[=1]

ṣadaḳa < Ar. i. Sadaka, zekat.

ṣ.+sıdur 5a/17

[=1]

sādāt < Ar. i. seyyid'in çoğulu; seyyitler, ulular.

s.++(mescid ü sādāt) 20b/11

s.+ı 22a/11, 27a/24

s.+ı+(ʿālimān-ı ümmet-i sādāt-ı millet) 27a/16

s.+ı+(sādāt-ı ehl-i bāṭın u pīrān-ı bā-ṣefā) 20a/04

[=5]

Ṣādıḳ-ı Behrām Kişi ismi, özel isim.

ṣ. 26a/15

[=1]

saġ i. Sağlıklı, sihhatli.

s.++(başın saġ olsun) 7b/09

[=1] → saḫ, saḳ

saġal- f. Sağlığa kavuşmak, iyileşmek.

s.-mayacaḳdur 19b/05

[=1]

saġluḳ i. Sağlık, sıhhat, esenlik.

s.+ı+(baş saġluḳı vérmek) 3a/05

s.+ın 5b/02

[=2]

ṣaḫ i. Sağ.

ṣ. 10b/05

s.+a 10b/05

[=2] → saġ, saḳ

saḫar i. Hayvanların alnında bulunan benek, kaşka.

s.++(saḫar olmaḳ) 8b/12

[=1]

ṣāḥib < Ar. sf. Sahip, koruyan.

ṣ.+i 19b/09, 28a/08

ṣ.+ine 12a/08, 16a/09, 26a/14

ṣāḥib-i idāre < Ar. İdare, yönetimin sahibi.

ṣ. 20b/24

ṣāḥib-i zemāne < Ar. Zaman, devrin sahibi.

ṣ. 20b/22

[=7]

saḫla- f. **I.** Saklamak, gizlemek, korumak.

s. 11a/03

s.-maz 5b/14

s.-r 11a/09

s.-sun 4b/04

s.-sun+(allah saḫlasun) 1b/15

II. Hayvan beslemek, sahip olmak.

s. 3b/14

[=6]

saḳ i. Sağ.

s.++(saḳ olmaḳ) 1b/09

[=1] → ṣaḫ, saġ

saḳaṭ-fürūş < Ar+Far. b. sf. Bozuk, faydasız şey satan.

s. 22b/06

[=1]

saḳīf < Ar. i. Tavan, çatı, dam.

s.+e 18a/07, 18b/10, 21b/22

s.+elerin 18b/17

[=4]

sāḳī < Ar. i. Kadeh, içki sunan.

s. 19b/01, 26a/01

[=2]

ṣāḳī < Ar. i. Kadeh, içki sunan.

ṣ. 3a/11

[=1]

sākit < Ar. sf. Susan, sessiz, usul.

s. 28b/14

[=1]

saḳḳal i. Sakal.

s.+ı 10b/10

[=1]

saḳḳız i. Sakız.

s.++(saḳḳız salmaḳ) 10b/05, 13a/12

[=2]

saḳsaḳan i. Saksağan. (Hayvan)

s.+lar 12a/12

[=1]

sal- f. Aşağı düşürmek, atmak, özgür bırakmak, tutmak.

s.-(yāduva salmaḳ) 22b/09

s.-ana+(tünbek salmaḳ) 26a/15

s.-asan+(başına daş salmaḳ) 16b/06

s.-dıla 21a/21

s.-ı+(daş salmaḳ) 5a/04

s.-ı+(ovḳātdan salmaḳ) 2b/14

s.-lam 2b/07

s.-ma+(dügni salmaḳ) 2a/17

s.-madı 27b/12

s.-musan+(saḳḳız salmaḳ) 13a/12

s.-ub+(başın aşaḳa salmaḳ) 28b/13

s.-ub+(zaḫme salmaḳ) 26a/09

s.-ullar 22b/01

s.-ur 1a/12, 21b/23

s.-ur+(aşaḳa salmaḳ) 1b/04

s.-ur+(daş salmaḳ) 3b/01

s.-usan+(dama salmaḳ) 5a/09

s.-usan+(saḳḳız salmaḳ) 10b/05

[=19]

salām < Ar. i. Selam, selam verme.

s. 4b/07, 4b/08

s.++(salām éylemek) 27a/22

[=3]

salāmat < Ar. i. Selamette, güvende, eminde olma.

s.++(salāmat olmaḳ) 12b/13

[=1]

salḫum i. Salkım.

s. 4b/06

[=1]

sallāḫ i. Mezbahada çalışan, hayvan kesen kasap.

s. 21b/12

s.++(sallaḫ olmaḳ) 4b/03

[=2]

sallāḫ-ḫān[e] i. Mezbaha, hayvan kesilen yer.

s.+dan 3b/09 → sallāḫ-ḫāne

[=1]

sallāḫ-ḫāne i. Mezbaha, hayvan kesilen yer.

s.+den 28a/01

[=1] → sallāḫ-ḫān[e]

sallan- f. **I.** Sallanmak, aşağı doğru düşmek.

s. 9b/08, 9b/08

II. Sallanmak, oyalanmak.

s.-ma 7b/07

[=3]

saman i. Saman.

s. 9b/06, 9b/08, 12b/04

[=3]

samanlıḳ i. Samanlık, samanların konulduğu yer.

s.+da 6a/09

[=1]

samanluḳ i. Samanlık, samanların konulduğu yer.

s. 9b/08, 16a/07

s.+ı 7b/12

[=3]

san- f. Zannetmek.

s.-allar 7a/05

[=1]

sanc- f. Dişlemek, ısırmak.

s.-an 4a/05

[=1]

ṣandūḳ < Ar. i. Sandık.

ṣ.+ı 7b/08

[=1]

sār < Far. i. Serçe. (Kuş)

s. 9b/07, 21a/05, 28b/14

s. (mürġ-ı sār) 21a/04

[=4]

Sarāb Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Doğu Azerbaycan Eyaleti'de bir şehir.

s.+daki 11b/01

[=1]

Sarāblu Özel isim. Serablı, Serab'da yaşayan.

s. 1b/17

[=1]

saral- f. Sararmak.

s.-dı 28b/15

[=1]

sār-bān < Far. b. i. Deveci, kervancı.

s. 8b/14

s.+a 16b/04

s.+lan 9b/06

[=3]

sarı- f. Sarmak.

s.-duḳcan 22b/11

[=1]

sarı yaġ b. i. Rengi sarı olan yağ.

s. 3b/10

[=1]

sarı i. Taraf, doğru.

s.+dur 7a/05

[=1]

sat- f. Satmak.

s.-a 22b/06

s.-an 8b/12, 23a/08

s.-maḳ 9a/12

[=4]

sataş- f. Sataşmak, bulaşmak, musallat olmak.

s.-ur 13a/09

[=1]

ṣavāb < Ar. i. Sevap.

ṣ. 6b/07

[=1]

savaş- f. Savaşmak.

s.-dı 1a/05, 3b/13, 11b/13

s.-ı 3b/08, 3b/17

[=5]

savır- f. Savurmak, saçmak, öteye beriye dağıtmak.

s. 13b/06

s.-san 4b/11

[=2] → savur-

Savucbulaġ Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Batı Azerbaycan Eyaleti'nde yer alan şehirlerderden biri.

s.+da 23a/13

[=1]

savuḳ sf. Soğuk.

s. 10a/12

s.+dan 5b/01

[=2] → sovuḳ, soyuḳ

savur- f. Savurmak, saçmak, öteye beriye dağıtmak.

s. 4b/12

s.-san 13b/06

[=2] → savır-

savuş- f. Savrulmak, saçılmak.

s.-ıncadur 6a/02

[=1]

say- f. Değerlendirmek, hesaplamak.

s.-acaḳ 10a/05

s.-dıḳun 10a/05

[=2]

sayı i. Sayı.

s. 11b/09

[=1]

sayıḳla- f. Sayıklamak.

s.-maḳa+(sayıḳlamaḳa düşmek) 3a/06

[=1]

saymaz sf. Saymayan, dikkate almayan, umursamaz.

s. 9b/07

[=1]

sāz(1) < Far. i. Eş, benzer, gibi.

s. 27b/13

[=1]

sāz(2) < Far. i. Saz, çalgı.

s. 21b/14

[=1]

sāzende < Far. i. Çalgıcı.

s.++(ṣūrnāçı zenbūrekçi vü sāzende) 21b/14

[=1]

ṣebā < Ar. i. Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgar.

ṣ.++(bād-ı ṣebā) 27a/22

[=1]

se-bār < Far. b. sf. Üç kere.

s. 21b/01

[=1]

ṣebbāġ < Ar. i. Boyayan, boyacı.

ṣ.+ı+(ṣebbāġ-ı encümen) 22a/25

[=1]

sebeb < Ar. i. Sebep, neden.

s.+i+(sebeb-i ḳetl) 22a/17

[=1]

sebet < Ar. i. Sepet.

s.++(sebed) 7a/07

[=1]

sebk < Ar. i. Üslup.

s.+i+(sebk-i kār) 22b/27

[=1]

ṣebr < Ar. i. Sabır, dayanma, tahammül.

ṣ.++(ṣebr éylemek) 23a/02

ṣ.+ilen 10b/06

[=2]

ṣeʿd < Ar. sf. Kutlu, uğurlu.

ṣ. 22b/12

[=1]

sedā < Ar. i. Ses.

s.+sı 21b/02

[=1]

sedd < Ar. i. Set, sınır.

s.+i+(ḥedd ü sedd) 7b/01

[=1]

sedir < Ar. i. sedīr'den; karyola, yatak.

s. 13a/04

[=1]

ṣedr < Ar. i. Sadrazam'ın kısaltılmış hâli.

ṣ. 21a/07, 21a/12, 22b/15, 22b/15

ṣ.++(ṣedr u ḳavām u şéyḫ u şīrullāh) 20a/20

ṣ.++(ṣedr u zeyl) 20a/19

ṣ.+dür 21a/12

ṣ.+i 22b/05

ṣ.+i+(ṣedr-i evvel) 22b/16

ṣ.+i+(ṣedr-i zünūr) 18b/13

ṣ.+i+(ṣövlet-i ṣedr-i zemāne) 28a/04

[=11]

ṣefā < Ar. i. **I.** Gönüş şenliği, zevk, neşe.

ṣ.++(sādāt-ı ehl-i bāṭın u pīrān-ı bā-ṣefā) 20a/04

II. Saflık, berraklık.

ṣ.++(ṣidḳ ü ṣefā) 20b/09

[=2]

sefāhet < Ar. i. Zevk ve eğlenceye düşkünlük.

s.+di 29b/11

[=1]

Ṣefevī Özel isim. Fars hükümdarı Şah İsmail'in soyu.

ṣ. 20a/03

[=1]

sefīh < Ar. i. Zevk ve eğlenceye düşkün kimse.

s. 20a/14

[=1]

seher-geh <Ar+Far. b. i. Seher vakti.

s.++(sürfe-i seher-geh ü şuġl-i şebāne) 28a/03

[=1]

sehl < Ar. i. Kolay.

s.+dür 26a/08

[=1]

Selār Kişi ismi, özel isim.

s.+a+(Ṭūsī vü Murteżā vü Rażī vü Selār) 19b/22

[=1]

ṣelāt < Ar. i. Namaz.

ṣ. 27a/19

ṣ.+(ṣovm u ṣelāt u ḥecc cihād) 19b/11

ṣ.+a 18a/03

[=3]

salīm < Ar. i. Sağlam, doğru.

ʿaḳl-ı salīm: Sağduyu. 27b/06

[=1]

Selmān-ı Pāk Kişi ismi. Hz. Muhammed'in berberi. Selman-ı Farisî olarak da bilinir.

s.+ı+(Selmān-ı Pāk) 10a/03

[=1]

selṭene < Ar. i. Saltanat, hükümdarlık, şahlık.

s.++(müẖbirüʾs-selṭene) 26a/03

[=1] → selṭenet

selṭenet < Ar. i. Saltanat, hükümdarlık, şahlık.

s.++(aʿvān-ı selṭenet) 21a/09

[=1] → selṭene

ṣerāfet < Ar. i. Tutum, düşünce.

ṣ.+iyle 21a/20

[=1]

ṣerf < Ar. i. Harcama, masraf, gider.

ṣ. 20b/15, 27b/09

ṣ.+di 27b/09

[=3]

ṣemer < Ar. i. Meyve, netice.

ṣ. 27a/24

ṣ.++(ṣemer vérmek) 27a/08, 27a/15, 27a/15, 27b/02

ṣ.+lerin+(ṣemer vérmek) 27a/13

[=6]

ṣemerāt < Ar. i. semer'in çoğulu; semerler, neticeler.

ṣ.+ı 27b/02

[=1]

semt < Ar. i. Semt, yön.

s.+i+(semt-i Erdebīl) 23a/14

s.+i+(semt-i Heştrūd) 19b/20

s.+ine 27b/01

[=3]

sen zm. Sen.

s. 2a/12, 2b/07, 3b/18, 8b/03, 10a/01, 10a/01, 10a/02, 10a/03, 10a/03, 10a/03, 10a/05, 10a/05, 10a/06, 10a/06, 12b/10, 12b/11, 19b/17, 20a/24, 20a/28, 22a/05, 22a/08, 27a/11, 27a/26, 27a/28, 28a/10, 28b/07

s.+de 13b/03

s.+den 1b/14, 7b/13, 9b/08, 10a/04, 10b/06, 27a/05

s.+e 7a/05, 7b/09, 10a/04, 10b/13, 12a/17, 28a/06, 28b/05

s.+i 8b/03

s.+ün 1b/14, 6b/01, 9b/08, 10a/02, 10a/03, 10a/05, 12b/09, 27a/04

s.+ündi 9b/09

s.+ünki 13b/03

[=51]

sened < Ar. i. Senet, delil.

s.++(sened dutaram) 9b/02

[=1]

seng < Far. i. Taş.

s.+i+(seng-i fesāne) 28a/09

s.+i+(seng-i pāre) 22a/13

[=2]

sep- f. Serpmek, dağıtmak.

s.-eler 22a/23

[=1]

ser < Far. sf. "Baş, başkan" anlamlarıyla başa gelerek birleşik kelimeler yapar.

ser-be-ser < Far. zf. Baştan başa, büsbütün.

s. 20b/13

[=1]

ser-çéşme < Far. b. sf. Çeşme başı, pınar başı.

s.+den 13a/08

[=1]

ser-dār < Far. b. sf. Asker başı, kumandan.

s.+ı+(dövr-i ḥürriyyet ü serdār-ı şücāʿ uʾd-dövle) 26a/03

[=1]

ser-ferāz < Far. b. sf. Onurlu, şerefli.

s.++(ser-ferāz élemek) 7a/12

[=1]

ser-gerdān < Far. b. sf. Başı dönen, sersem, şaşkın.

s.++(ser-gerdān olmaḳ) 4b/12

[=1]

ser-germ < Far. b. sf. Sarhoş.

s.++(ser-germ ḳılmaḳ) 19b/01

[=1]

ser-gerdegān < Far. b.sf. Lider, reis, elebaşı.

s.+ı+(ser-gerdegān-ı leşker olmaḳ) 20b/23

[=1]

ser-sām < Far. b. sf. Sersem.

s. 26a/04

[=1]

ser-zemīn < Far. zf. Başını yere koyarak.

s. 27a/14

[=1]

serçe < Far. i. sār-çe'den; serçe.

s.+ni 12a/01

s.+nün 9b/12

[=2]

serd < Far. sf. Soğuk, haşin.

s.++(āh-ı serd) 23a/05

[=1]

serin < Moğ. sf. serigün'den; serin.

s. 6a/10

[=1]

ses i. Ses, seda.

s.++(ses çıḫmaḳ) 13b/03, 15b/03

s.++(ses çıḫmaz) 4b/16

ses çekmek: Sese ses vermek, karşılık vermek. 19b/04

[=4]

seslen- f. Seslenmek, cevap vermek.

s.-di 23a/08

s.-üri 20b/05

[=2]

sevād < Ar. i. Cemaat.

s.+a 20a/15, 21a/01, 21b/14

[=3]

ṣeyd < Ar. i. Av, avlanma.

ṣ.++(ṭālib-i ṣeyd ü şikār) 20a/13

[=1]

séç- f. Seçmek.

s.-e 9b/09, 9b/09

[=2]

séçmelik i. Seçmelik.

s.+e+(séçmelige düşmek) 9b/09

[=1]

sév- f. Sevmek.

s.-er 8b/07

[=1]

sévin- f. Sevinmek.

s.-e 4a/01, 4a/01

[=2]

séyf < Ar. i. Kılıç.

s. 7a/12

s.+i+(séyf-i Bināb) 20a/01

[=2]

Séyid Eḥmed Kişi ismi, özel isim.

s. 4a/02

[=1]

séyl-āb < Far. i. Sel, sel suyu.

s.+lan 8b/01

[=1]

séyr < Ar. i. Seyretme, izleme, uzaktan bakıp karışmama.

s.+(séyr éyle) 20a/25

s.++(séyr éyle) 18b/11, 20a/12, 20a/20

s.++(séyr éylemek) 22a/01, 22b/09, 23a/10

s.++(séyr éylürem) 29b/17

s.+i+(séyr élemek) 12b/02

s.+i+(séyr-i şerīʿat) 19b/11

[=10]

séyyid < Ar. i. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan soyundan olan kimse.

s.+i+(séyyid-i mücāhid ü Şéyḫ-i Nerāḳīyān) 19b/26

s.+lerün 20a/25

[=2]

sıç- f. Sıçmak.

s. 11b/04, 14a/04

s.-anda 4a/01

s.-ar 2b/15, 4a/12, 5b/15, 6b/02, 13b/01, 15b/11

s.-arsan 15b/07

s.-dı 5a/07

s.-duḳı 13a/04

s.-dun 4a/12

s.-maġa 4a/08

s.-maḳ 7a/14

s.-mamışdı 2a/04

s.-masan 3b/05

s.-ub 7a/03

[=18]

sıçan i. Sıçan. (Hayvan)

s.+lar 5a/06

s.+nan 9b/11

[=2]

sıġar i. Sığacak yer.

s.+ı 6b/12

[=1]

sıḫ- f. Sıkmak.

s.ım 2b/07

s.-maḳlan 5a/13

[=2]

sıḳıl- f. Kısılmak.

s.-ı 12b/15

[=1]

sın- f. Kırmak, parça parça olmak.

s.-ar 4b/09, 4b/09, 6b/13, 8a/12, 10a/10

s.-dıran 5a/10

s.-ub 7a/10

[=7]

sına- f. Sınamak, denemek.

s. 10b/13

[=1]

sınan- f. Denenmek.

s.-mamış 10a/02

[=1]

sındır- f. Kırmak.

s.-ısan 8b/02

s.-ub 4b/10

[=2]

sınıḳ sf. Kırık.

s. 5a/10

s.+ı 12b/11

[=2]

ṣidḳ < Ar. i. Doğruluk, gerçeklik; bağlılık, samimîlik.

ṣ. 19b/12, 20b/10

ṣ.++(ṣidḳ u sefā) 20b/09

ṣ.+i+(ṣidḳ-ı ḥedīṣ) 21b/08

ṣ.+len 10b/05

[=5]

ṣiġār < Ar. i. ṣaġīr'in çoğulu; küçükler.

ṣ.++(ṣiġār u kibār) 22b/21

ṣ.+a+(ṣiyāf-ı ṣiġār) 21a/13

[=2]

ṣiḥḥet < Ar. i. Sağlık, sihhat, afiyet.

ṣ.+in 27b/06

[=1]

sik i. Erkeklik organı.

s. 1b/02, 1b/14, 9a/06, 9b/07, 9b/13, 16a/07

s.+i 2b/12, 3b/18, 6b/12, 9a/03, 9b/10, 16a/03

s.+im 8b/08, 9b/08

s.+ime 3b/05, 7b/14, 9b/12, 15b/07

s.+ine 2a/08, 2a/10, 4a/10, 9b/10

s.+inen 3a/07

s.+len 5a/05

s.+lerden 9b/10

s.+nen 11b/08

s.+ün 6b/01, 9a/08

[=28]

sik- f. (Erkek için) Cinsel ilişkide bulunmak.

s.-er 1b/08, 12b/09

s.-mekten 2b/13

[=3]

sikil- f. (Hanımlar için) Cinsel ilişkide bulunmak.

s.-di 11b/11

s.-enden 9b/13

[=2]

sikiş i. Sevişme.

s. 12a/09

s.++(sikiş élemek) 5a/06

s.-en+(sikişen élemek) 1b/17

[=3]

sil- f. Silmek.

s.-ür+(burnını silmek) 29b/18

[=1]

silāḥ < Ar. i. Silah.

s. 18b/06

[=1]

sīm i. Metal tel.

s. 23a/02

s.+i+(sīm-i télgraf) 23a/09

[=2]

Sīmurġ < Far. i. Efsanevî masal kuşu, anka kuşu.

s. 21a/05, 28a/08

[=2]

sin (س) < Ar. Arap alfabesindeki "s" harfinin adlarından biri.

s.++(ḥerfü 'l sin) 9b/06

[=1]

sin- f. Çekinmek, korkmak.

s.-üb 20b/07

[=1]

sīne < Ar. i. Göğüs, yürek.

s.+sinde 11a/08

s.+sine 28b/12

[=2]

ṣinf < Ar. i. Sınıf.

ṣ. 20a/27

ṣ.+e 20a/27

ṣ.+den 21b/17

ṣ.+dir+(vekīl-i ṣinf) 20a/23

[=4]

sinn < Ar. i. Diş.

s.+e 22b/16

[=1]

sipāh < Ar. i. Asker, ordu.

s.+ı+(sipāh-ı Şāh) 21b/03

[=1]

sīr[r] < Ar. i. Sır, gizli olan şey.

s. 4a/06

s.+un 9b/11

[=2]

sīret < Ar. i. Bir kimsenin ahlakı, hali tavrı.

s. 12a/02

[=1]

sirişk < Far. i. Gözyaşı.

s. 29b/18

[=1]

ṣiyām < Ar. i. Oruç.

ṣ.+a 18a/03

[=1]

siz zm. Siz.

s. 29b/04, 29b/05

s.+e 29b/08

s.+i 29b/11

s.+ün 23a/01

[=5]

soḫ- f. Sokmak.

s.-ar 5b/17

s.-dılar 13a/03

s.-ma 16a/12

s.-um 10a/01

[=4]

sol- f. Solmak.

s.-ubdur 28b/09

[=1]

ṣon i. Son, nihayet.

ṣ.+dan 18a/06, 23a/05

[=2]

soncuḳ i. Tekme.

s. 15b/15

[=1]

sor- f. Sormak.

s.-an 21b/13

[=1] →sorı-

sora zf. Sonra.

s. 3b/01, 5a/16, 6b/10, 9b/13, 10b/10, 10b/12,16a/07

[=10] → ṣora

ṣora zf. Sonra.

ṣ. 10a/09, 10b/14, 18a/09

[=3] → sora

sorı- f. Sormak.

s.-ımamışdan 9b/05

[=1] → sor-

soruş- f. Soruşmak.

s. 20a/26, 21b/08

s.-a 10a/08, 10a/08

s.-madun 28b/06

[=5]

sovḳat i. Pay, hisse, bahşiş.

s.+ı 7a/10, 15b/15

[=2]

ṣovm < Ar. i. Oruç.

ṣ. 27a/19

s.++(ṣovm u ṣelāt ü ḥecc cihād) 19b/11

[=2]

sovuḳ sf. Soğuk.

s. 6b/01

[=1] → savuḳ, soyuḳ

soyuḳ sf. Soğuk.

s. 14a/09

[=1] → savuḳ, sovuḳ

soyul- f. Soyulmak.

s.-andan 10a/09

[=1]

sög- f. Sövmek.

s. 16a/01

s.-en 14a/08

[=2] → söy-

ṣöḥbet < Ar. i. Sohbet, arkadaşlık.

ṣ. 3b/06

[=1]

söndir- f. Söndürmek, géçirtmek, kapatmak, örtmek.

s.-ibdiler 19b/08

[=1]

sövdā < Ar. i. Alış veriş, ticaret.

s.+nı 10a/08

s.+sı 1b/03

[=2]

sövdā-ger < Ar+Far. i. Kumaş ticaretiyle uğraşan kimse, manifaturacı.

s. 12b/07

[=1]

ṣövlet < Ar. i. Şiddetli hücum, saldırma.

ṣ.+i+(ṣövlet-i ṣedr-i zemāne) 28a/04

[=1]

söy- f. Sövmek.

s.-erem 10a/09

s.-me 10a/09

[=2] → sög-

söyle- f. Söylemek, demek.

s. 20a/02, 21b/08

s.-dim 20b/06

s.-düz 29b/04

s.-r 18a/04

s.-ri+(söylüri) 29b/19

s.-sek 22a/13, 22a/13

[=8]

söz i. Söz, kelime.

s. 7b/06, 10a/13, 10a/13, 16a/09

s.++(söz démek) 7b/06

s.+den 7b/04

s.+di 29b/07

s.+i 3a/16, 15b/09, 27b/06, 29b/11

s.+in 10b/02

s.+ine+(sözine baḫan) 11a/06

s.+ine+(sözine baḫmıyan) 3b/04

s.+inen 10a/10

s.+inün 13a/12

s.+lerin 27a/19

s.+ün 4b/13, 7b/05

[=19]

su i. Su.

s. 5a/03, 6a/10, 10a/07, 10a/08, 10a/10, 10a/10, 10a/12, 13a/04, 14a/01

s.++(başdan aşmaḳ) 10a/07

s.++(su çıḫmaḳ) 5a/02

s.++(su içmek) 13a/08, 14a/09

s.+da 14a/10

s.+ya 2a/07, 10b/03, 12b/01, 13a/11

s.+yı 5b/15, 27a/07

s.+yınan 10a/11

s.+yıynan 7b/08

s.+yun 1a/05

[=23]

su'āl < Ar. i. Soru, sorma, soruşturma.

s.++(su'āl édüb) 22a/17

s.++(su'āl étmek) 22b/21, 22b/23, 27a/01

[=4]

ṣubḥ < Ar. i. Sabah, sabah vakti.

ṣ.+ı+(ṣubḥ-ı veṣl-i yār) 28b/04

[=1]

suçı i. Sucu.

s.+ya 3b/09

[=1]

ṣūfī < Ar. i. Tasavvuf ehli, sofu.

ṣ. 20a/18

[=1]

sūḳ < Ar. i. Çarşı, pazar.

s.+da 18b/07

[=1]

sulan- f. Sulu hâle gelmek.

aġzuz sulanmak: İştahlanmak, sevinmek. 28a/07

[=1]

sulṭān < Ar. i. Sultan, hükümdar, padişah.

s. 28a/07

[=1]

sulu sf. Sulu

s. 10a/12

s.+ya 3a/10

[=2]

ṣūr < Ar. i. Boynuzdan yapılmış büyük boru, sur.

ṣ.++(bī-nefḫ-ı ṣūr meʿ reke-i kār-zār) 23a/14

[=1]

ṣūrnāçı < Ar+Tür. i. Sur üfleyen, surcu.

ṣ. 21b/14

[=1]

sūsen < Far. i. Susam.

s.+ü+(sūsen ü efsürde) 28b/15

[=1]

suva- f. Sıvamak.

s.-maḳ 14a/11

[=1]

suvar- f. Sulamak.

s.-dıla 27a/13

s.-maz 13b/05

[=2]

suyukluḳ i. Sululuk.

s.+ı 1b/11

[=1]

süd i. Süt.

s. 1a/11

s.+i 20a/08

s.+inen 10a/11

s.+ün 10a/11

[=4]

süd-ḫ^{v}ār < Ar+Far. b. sf. Süt içen.

s. 21b/18

[=1]

süfehā < Ar. i. sefīh'in çoğulu; sefihler, zevk ve eğlenceye düşkünler.

s.+yı+(süfehā-yı zemen) 29b/16

[=1]

süfre < Ar. i. Sofra.

s. 7a/12, 10a/13

s.++(süfre açmaḳ) 3a/10

s.+nün+(açılmamış süfre) 1a/07

s.+ye 12b/03

[=5] → sürfe

sükkān < Ar. i. sakīn'in çoğulu; sakinler, oturanlar, ileri gelenler.

s.+ı+(sükkān-ı kūh-pāye) 21a/08

s.+ı+(sükkān-ı şeher ü ḳaṭıbe-i ehl-i rūstā) 18b/08

[=2]

sümük i. Sümük.

s. 12a/11

s.+i+(sümügi) 4a/01

s.+nen 10a/12

[=3]

sünbül < Far. i. Sünbül.

s. 28b/15

[=1]

Sünnī < Ar. Özel isim. Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in sünnetlerine tabi olan kimse.

s.+dür 10b/03

[=1]

süpüril- f. Süpürülmek.

s.-memiş 11a/07

[=1]

sür- f. (Bir şey) sürmek, devam etmek.

s. 1a/15, 1a/16

s.-en 2a/10

s.-er 22b/14

[=4]

sürfe < Ar. i. Sofra.

s.+i+(sürfe-i seher-geh ü şuġl-i şebāne) 28a/03

[=1] → süfre

sürme < Far. surme'den; sürme, rastık.

s. 9b/09

[=1]

sürūc < Ar. i.serc'in çoğulu; eyerler, at takımları.

s.++(ẕātü'l-fürūc rākib-i fevḳu'l-sürūc) 20b/22

[=1]

sürūr < Ar. i. Sevinç.

s.+ilen+(ʿéyş ü sürūr) 27b/14

[=1]

sürün- f. Sürünmek.

s. 11b/14

[=1]

sürütdür- f. Sürüklemek.

s.-üller 3b/08

[=1]

sütdi sf. Sütlü.

s.++(sütdi olmaḳ) 2b/10

[=1]

Ş

şafaḳ < Ar. i. Güneş doğmadan ve batmadan önceki alacalık.

ş. 28b/08

[=1]

şāh < Far. i. Padişah, İran hükümdarı.

ş. 10b/03, 12b/05, 29b/06

ş.++(sipāh-ı şāh) 21b/03

ş.+a 22a/10

ş.+ı 27a/21

ş.+ı+(şāh-ı şehīdān) 28b/17

ş.+ıla+(ḳeṣd-i ḳıtāl-ı Şāh) 21b/02

[=8] → şeh

şāḫ < Far. i. **I.**Dal, budak.

ş.+ı+(şāḫ-ı erguvān) 28b/15

şāḫ dutmaḳ: Dimdik durmak. 3b/17

[=2]

şāhān < Far. i. şāh'ın çoğulu; şahlar.

ş.+ı+(şāhān-ı ġāzīyān-ı şerīʿat-şiʿār) 20a/03

[=1]

şāhid < Ar. i. Şahit, tanık.

ş.++(şāhid olmaḳ) 5b/06

ş.+i 4b/13

ş.+ün 6b/04

[=3]

Şāh-ḳulı Kişi ismi, özel isim.

ş. 8a/09, 10b/03

[=2]

şāh-mār < Far. b. i. Yılanların şahı, şahmaran.

ş.+san 28b/02

[=1]

şāʿir < Ar. Şair, ozan.

ş. 5b/12

ş.+i+(şāʿir-i islām) 20b/13

[=2]

şalġam < Far. i. şelġam'dan; şalgam.

ş. 7b/09

[=1]

şām < Far. i. Akşam.

ş.++(nāẓir-i şām u nahār) 20a/20

ş.++(şām u nahār) 20b/15

ş.+u+(şām u nahār) 21a/17

[=3]

şāmsız < Far+Tür. zf. Akşam yemeği yemeden.

ş. 12b/07

[=1]

şāna i. Ot, saman vs. şeyleri toplamak, kaldırmak, atmak vs. için kullanılan alet, dirgen.

ş.+dan 28a/02

[=1]

şāṭır < Ar. i. Büyük bir kimsenin atı yanında gitmekle vazifeli kimse.

ş. 3b/16, 11a/11

[=2]

şeb < Far. i. Gece.

ş.+den 28b/03

ş.+i+(şeb-i hicrān) 28b/02

[=2]

şebāne < Far. sf. Gece ile ilgili, gece vakti olan, geceden kalma.

ş.+den+(sürfe-i seher-geh ü şuġl-i şebāne) 28a/03

[=1]

şeh < Far. i. şāh'tan; şah.

ş.+den+(meʾmūr-ı şeh) 21a/20

ş.+leri 20a/03

[=2] → şāh

şeh-bāz < Far. b. i. şāh-bāz'dan; beyaz doğan.

ş. 21a/04

[=1]

şehen-şāh < Far. b. i. < şeh-i şehān'dan; şahlar şahı, imparator.

ş. 20b/04

[=1]

şeher < Far. i. Şehir.

ş. 21a/02, 22a/26

ş.++(eʿyān-ı şeher) 20b/16, 21a/09

ş.++(sükkān-ı şeher ü ḳaṭıbe-i ehl-i rūstā) 18b/08

ş.+e 13b/08, 21a/03

ş.+de 20b/10

ş.+den 19b/20, 22a/09, 27b/03

ş.+di 1b/17

ş.+lerde 27b/04

[=13]

şehīd < Ar. i. Din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse, şehit.

ş. 22a/21

ş.++(şehīd étmek) 18a/09

ş.++(şehīd olmaḳ) 18a/10

ş.+e 19b/23

[=4]

şehīdān < Ar.+Far. i. şehīd'din çoğulu; şehitler.

ş.++(şāh-ı şehīdān) 28b/17

[=1]

şeḫs < Ar. i. Kişi, kimse.

ş. 27b/09

ş.+ı+(fitvā-yı şeḫsi) 27a/12

[=2]

şeh-süvār < Far. b. sf. Ata iyi binen.

ş.+a 22a/20

[=1]

şele i. Yük.

ş. 13b/08

ş.+ni 13b/09

[=2]

şerʿ < Ar. i. Şeriat, İslam yolu.

ş. 10b/01

ş.++(eḥkām-ı şerʿ) 18a/02

ş.++(emānet-i Ḳurʾān u şerʿ ü dīn) 27a/15

ş.++(ḳānūn-ı şerʿ) 19b/13

ş.+e 10b/02, 10b/02

ş.+i+(ḥüffāẓ-ı şerʿ-i Muṣṭafevī) 19b/21

ş.+i+(ḥökkām-ı şerʿi) 19b/08

ş.+i+(şerʿ-i nebī) 22a/01

ş.+ini+(kitāb u şerʿ) 18a/06

ş.+un 29b/01

ş.+ün 19b/02, 20a/15

[=15]

şerāb < Ar. i. Şarap.

ş.++(biliṭ-i şerāb u ḳumār) 22b/09

ş.+a+(meclis-i şerāb) 21b/24

[=2]

şerār < A. i. Kıvılcım.

ş.+a+(ḳövm-i şerār) 19b/10, 23a/08

[=2]

şerāre < A. i. Kıvılcım.

ş.+den 21b/20

[=1]

şerḥ < Ar. i. Açıklamak.

ş.++(şerḥ ḳılmaḳ) 27a/03

[=1]

şerʿi < Ar. i. Şeriatle ilgili.

ş. 27a/01

ş.+ni 18b/05

[=2]

şerīʿat < Ar. i. Allah emri, din kuralları, doğru yol.

ş. 19b/04

ş.++(séyr-i şerīʿat) 19b/11

ş.+a 19b/03

ş.+e 20b/13

ş.+e+(cānib-i şerīʿat) 22a/02

ş.+ı 18b/15

ş.+ı+(ḳeyd-i şerīʿat) 27a/20

ş.+ında 18b/06

ş.+i 19b/10

[=9]

şerīʿat-medār < Ar. b. i. Şeriate uyan, ona uygun davranan, onun etrafında dönen.

ş.+ a 19b/11

[=1]

şerīʿat-şiʿār < Ar. b. sf. Şeriat sahibi, şeriate uygun.

ş.+a 20a/03

[=1]

şerīḥ < Ar. sf. Şerh eden, açıklayan.

ş. 21b/18

[=1]

şerīk < Ar. i. Ortak.

ş. 10b/01

[=1]

şermende < Far. sf. Utangaç.

ş. 28b/17

[=1]

şerṭ < Ar. i. Şart, koşul.

ş. 7a/06

ş.+i 10b/02

[=2]

şeş < Far. sf. Altı. (Sayı)

ş.+e 9b/02

[=1]

şéʿr < Ar. i. Şiir.

ş.+ünde 27a/01

[=1]

şéyʾ < Ar. i. Şey, nesne.

ş.+i+(şeyʾ-i leẕiẕ) 29b/08

[=1]

şéyḫ < Ar. i. Şeyh, tekke lideri.

ş. 18b/11

ş.++(ṣedr ü ḳavām u şéyḫ u şīrullāh) 20a/20

ş.+i 19b/28, 20a/15, 20a/13

ş.+i+(séyyid-i mücāhid ü Şéyḫ-i Nerāḳīyān) 19b/26

ş.+i+(şéyḫ-i encümen) 21b/18

ş.+i+(şéyḫ Mufid Şéyḫ Ṣadūḳ u Kelīnī) 19b/22

[=8]

şéyḫiyyet < Ar. i. Şeyhlik.

ş.+i 27a/25

[=1]

Şéyh Murteżā Kişi ismi, özel isim.

ş. 19b/25

[=1]

Şeyḫ Mufid Kişi ismi, özel isim.

ş. 19b/22

[=1]

Şéyḫ Ṣāduḳ Kişi ismi, özel isim.

ş.++(Şéyḫ Ṣadūḳ u Kelīnī) 19b/22

[=1]

şéyṭān < Ar. i. Şeytan.

ş. 10b/04

[=1]

şéytān-şiʿār < Ar. b. sf. Şeytanî.

ş.+a 19b/07

[=1]

şıllaḳla- f. Tekmelemek.

ş. 12b/11

[=1]

şın (ش) < Ar. Arap alfabesindeki "ş" harfinin adı.

ş.++(ḥerfü'l şın) 10b/01

[=1]

Şīʿa Özel isim. Şiî, Hz. Ali taraftarı.

ş.+larun 18b/04

[=1]

şiʿār < Ar. i. Alamet, iz, işaret.

ş.+a 20b/13, 22a/14

[=2]

Şıḳāḳī Özel isim. İran'da yaşayan bir aşiret ve bu aşirete mensup kimse.

ş.+i+(Şıḳāḳī-i naḳḳāş) 21b/15

[=1]

şikār < Far. i. Av, avlanma.

ş.+a 20a/16, 21a/05, 21a/19

ş.+a+(külāh-ı şikār) 20b/17

ş.+a+(ṭālib-i ṣeyd ü şikār) 20a/13

[=5]

şikeste < Far. sf. Kırık, kırılmış.

ş.++(şikeste olmaḳ) 18a/09

[=1]

şīrān < Far. i. şīr'in çoğulu; arslanlar.

ş.+ı+(şīrān-ı encümend) 21b/05

[=1]

Şīrāz Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'de Fars Eyaleti'nin yönetim merkezi olan şehirdir.

ş. 19b/25

[=1]

şīr-ḫʷār < Far. b. sf. (Süt içen) Küçük çocuk.

ş. 20b/23

[=1]

şīrīn < Far. sf. Şirin, sevimli.

ş. 1b/14, 1b/15, 7b/04, 7b/04, 28a/07

ş.++(şīrīn olmaḳ) 7b/03

[=6]

şīrīnluḳ < Far+Tür. i. Şirinlik.

ş.+dan 11b/05

[=1]

Şīrullāh Kişi ismi, özel isim.

ş.+a 18b/11

ş.+ı+(ṣedr u ḳavām u şéyḫ u şīrullāh) 20a/20

[=2]

Şīrvān Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nde Kuzey Horasan Eyaleti'nin bir şehri.

ş. 10b/03

[=1]

şiş i. Kebap pişirmek için kullanılan metal alet, şiş.

ş. 5b/13

[=1]

şişki i. Bir iki yaşında koyun.

ş.+den 3a/08

[=1] → şüşek, şüşeki

şitil i. Fide.

ş. 15b/04

[=1]

şiven < Far. i. Matem, yas.

ş.+i 3a/13

[=1]

şiyāf < Ar. i. Bir toprak çeşidi.

ş.+ı+(şiyāf-ı ṣiġār) 21a/13

[=1]

şohum i. Sürülmüş tarla.

ş.+da 10b/02

[=1]

şomluḳ < Far+Tür. i. şūm'dan; şom, uğursuz.

ş.+ı 1a/17

[=1]

şor i. İçinde çok tuz olan, tuzlu.

ş. 10b/03

[=1]

şorba < Far. i. şūr-bā'dan; çorba.

ş. 1b/15, 9a/10

ş.+sı 1b/15

ş.+ynan 4b/17

[=4]

şuġl < Ar. i. İş, gaile.

ş.+i+(sürfe-i seher-geh ü şuġl-i şebāne) 28a/03

[=1]

şūḫ < Far. sf. Şen ve oynak (kadın).

ş.++(şūḫ u nergis-i mesti perī-miṣāl) 28b/03

[=1]

şūrā < Ar. i. Konuşma yeri.

ş.++(meclis-i şūrā) 18b/09, 21b/26

[=2]

Şūrişīyān Özel isim.

ş.++(reʾīs-i şūrişīyān) 23a/08

[=1]

şücāʿ < Ar. sf. Cesur, yiğit.

ş. 18b/18

ş.+ud+(Dövr-i ḥürriyyet ü serdār-ı Şücāʿu ʾd-dövle) 26a/03

[=2]

şükr < Ar. i. Şükür, minnettarlık.

ş.++(şükr éyledük) 21a/18

ş.++(şükr éylemek) 22b/13

[=2]

Şükūhī ḳeşīdesi Özel isim. 19. Asır Azerbaycan şairlerinden Mirza Mehdi Şükuhî (d.1829, Tebriz) tarafından yazılan edebî eser.

ḳ.+n 27a/27

[=1]

şümār < Far. i. Sayı, hesap.

ş.+e 20b/06, 21b/10

[=2]

şürb < Ar. i. İçme, içilme.

ş.+ul+(şürbu'l-Yahūd) 21a/09

[=1]

şüşek i. Bir iki yaşında koyun.

ş.+den 13a/02

[=1] → şişki, şüşeki

şüşeki i. Bir iki yaşında koyun.

ş. 9a/01d

[=1] → şişki, şüşek

T, Ṭ

tā < Far. e. Kadar, dek , değin.

t. 6b/01, 20b/12, 20b/15, 21a/20, 21b/10, 21b/23, 21b/25, 21b/26, 22b/10, 22b/22, 27a/07

[=11]

tā' (ت) < Ar. Arap alfabesindeki "t" harfinin adı.

t.++(ḥerfü 'l tā') 6a/03

[=1]

ṭā' (ط) < Arap alfabesindeki "tı" harfinin adı.

t.++(ḥerfü 'l ṭā') 10b/10

[=1]

ṭaʿām < Ar. i. Yemek, aş.

t. 2b/06

[=1]

tabda- f. Ayağı ile bastırmak, ezmek.

t.-r 2a/10

[=1]

tāb-dār < Far. b. sf. **I.** Kıvrımlı, büklüm. (saç için)

t.++(zülf-i tāb-ı dār) 28b/01

II. Hüzünlü, kederli.

t.+san 28b/01

[=2]

tablaş- f. Dayanmak, tahammül etmek.

t.-a 3b/15

t.-ı 2a/10

[=2]

tāc-dār < Ar+Far. b. sf. Hükümdar, sultan.

t.+a 19b/25, 22a/21

[=2]

tācir < Ar. i. Ticaretle uğraşan.

t.+leri 21b/18

[=1]

taġar i. Topraktan yapılmış, ağzı geniş çömlek, küp.

t.+a 21a/22

[=1]

taḫ- f. Takmak, giymek. (aksesuar için)

t.-ar 12b/17

t.-mamış 6b/02

[=2]

taḥvīldār < Ar+Far. b. sf. (İktisadî) Devletin veya özel bir kuruluşun borç para bulmak için çıkardığı, faiz getiren senet, obligasyon; bu işlerle ilgilenen kişi.

t.+a 20a/17

[=1]

ṭāīfe < Ar. i. ṭāʾīfe'den; tayfa, takım, birlik.

t. 27b/10, 27b/12

t.+den 27b/10

[=3] → ṭāʾīfe

ṭāḳ ṭuḳ ses takl. Tak tuk sesler.

ṭ. 13a/03

[=1]

taḳḳıllat- f. Takırtı sesinin çıkması.

t.-ır+(taḳḳılladır) 6b/02

[=1]

ṭāliʿ < Ar. i. Talih, kısmet.

ṭ.+ün 10b/13

ṭ.+ünden 10b/13

ṭ.+üve 11a/10

ṭ.++i(ṭālé^{ʿ}-i nā-sāz-kār) 20a/25

[=4]

ṭamaʿ < Ar. i. Aç gözlülük.

ṭ. 20a/16, 29b/09

[=2]

ṭamaʿkār < Ar+Fa. b. sf. Aç gözlü, cimri.

ṭ.+ı 16a/10

ṭ.+un 10b/10

[=2]

tamām < Ar. i. Tam, eksiksiz; bitme, bitirme.

t. 18b/15, 19b/24, 20b/14, 20b/24, 21a/02, 21a/02, 21a/04, 23a/10, 20a/02, 20a/03

t.++(tamām édüb) 27b/02

t.++(tamām étmek) 19b/08

t.++(tamām olmaḳ) 21b/18, 27a/23

t.+ıla 23a/10

t.+ısı 20b/17, 21a/01

[=17]

tamāşā < Far. i. temāşā'dan; bakıp seyretme.

t. 4a/01, 6b/06

[=2]

tanı- f. **I.** Tanımak, bilmek.

t.-maḳ 1b/06

t.-masa 13a/16

t.-yallar 6a/04

t.-yan 1a/14

II. Saygı göstermek, itaat etmek.

t.-maz 5a/16

t.-mıyan 5a/15

[=6] → tanu-

tanu- f. Tanımak, bilmek.

t.-r 2a/17, 2b/01, 11b/12, 13a/16, 14a/09

[=5] → tanı-

tap- f. Araştırıp bulmak, elde etmek.

t. 27a/10

t.-anda 27b/11

t.-ar 6b/09, 10a/08, 14a/01, 14a/02

t.-dı 20b/19

t.-dılar 20b/17

t.-masa 4b/05

t.-maz 4a/08, 5b/02

[=11]

tapıl- f. Bulunmak, elde etmek.

t.-anda 7b/14, 7b/14

t.-maz 7b/14, 11b/12, 26a/02

t.-ur 10a/12

[=6] → tapul-

tapşur- f. Havale etmek; bir şeyi bir kimsenin üzerine devretmek, onun himayesine bırakmak.

t. 16a/12

t.-dı 18a/06

[=2]

tapul- f. Bulunmak, elde etmek.

t.-mırı 20b/03

[=1] → tapıl-

tārāc < Far. i. Yağma, yağmalama.

t.++(tārāc olmaḳ) 22b/26, 23a/09

[=2]

Tarı i. Allah.

t. 6a/03, 6a/03, 6a/05, 6a/05, 6b/06, 10b/01, 12a/17, 13b/11

t.+nan 6a/04

t.+nı 6a/03, 14a/02

t.+sı 9a/09

t.+sın 5a/15

t.+sından 12b/12

t.+ya 15b/03

t.+ya+(Tarıya yalvarmaḳ) 2b/02

[=16]

tarıluḳ i. Tanrılık.

t.++(tarıluḳ élemek) 6a/04

[=1]

tarısız sf. Tanrısız.

t. 6a/04

[=1]

Tāt < Far. Özel isim. Hazar Denizi kıyısında, Güney Azerbaycan sınırında yaşayan Fars soylu bir halk, bu halka mensup kişi; Türklerden gayri olan kişi.

t. 2a/11

[=1]

Tatar Özel isim. Tataristan'da, Kırım'da, Kuzey Kafkasya'da ve Sibirya'da yaşayan Türk topluluğuna mensup kimse.

t.+a+(Fireng ü Tatar) 23a/01

[=1]

ṭaʿūn < Ar. i. Veba hastalığı.

ṭ.+nan 8a/12

[=1]

ṭavīl < Ar. sf. Uzun, çok süren.

ṭ.++(efyūnī ü ṭavīl ü baṭīn) 20a/21

[=1]

tay i. Çuval.

t.+ı 6a/06

[=1]

ṭaybesiz < b. i. ṭoy+beyi-siz; düğün beyi, düğün sahibi.

ṭ. 10b/11

[=1]

ṭā'īfe < Ar. i. Tayfa, takım, birlik.

ṭ.+i+(ṭā'īfe-i dīv-sār) 22a/10

[=1] → ṭāīfe

tāze < Far. sf. Taze, yeni.

t. 6a/10, 6b/02, 13b/08, 20b/13, 20b/19

t.+den 20a/24

t.+di 4b/11

[=7]

tazı < Far. i. Genelde tavşan avında kullanılan çevik bir köpek türü.

t. 3b/16

t.+nun 6a/09

t.+ya 9a/03

[=3]

tāziyāne < Far. i. Kırbaç, kamçı.

t.+den 28a/06

[=1]

teʿārüf < Ar. i. Bir şeyi araştırarak öğrenme.

t. 6a/05

t.+den 6a/06

[=2]

teb < Far. i. tāb'dan; sıkıntı, eziyet.

t. 22b/18

[=1]

ṭebʿ < Ar. i. Kitap basma.

ṭ.+ün 27a/02

[=1]

ṭebeḳlen- < Ar+Tür. f. Tabakalanmak, kat kat olmak.

ṭ.-ür+(üzi ṭebeḳlenmek) 8b/06

[=1]

tebdīl < Ar. i. Değişmek, başka bir hâle sokma.

t.++(tebdīl olan) 20b/13

[=1]

tebʿīd < Ar. i. Uzaklaştırma, kovma.

t.++(tebʿīd éylülle) 22a/09

[=1]

ṭebīʿet < Ar. i. Yaratılış, huy, mizaç.

ṭ. 21b/05

ṭ.+indedür 13b/01

[=2]

ṭebīb < Ar. i. Hekim, doktor.

ṭ.+i 15b/08

[=1]

Tebrīz Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nde Doğu Azerbaycan Eyaleti'nin yönetim merkezidir.

t. 19b/27, 20b/20

t.+de 22a/16, 23a/13

t.+e 23a/03

[=5]

tecdīd < Ar. i. Yenileme, tazeleme.

t.+i+(tecdīd-i maṭlaʿ éylemek) 21b/20

[=1]

tedbīr < Ar. i. Bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare.

t.+i+(tedbīr-i emr) 21a/06

[=1]

teġyīr < Ar. i. Değiştirme, bozmak.

t. 20b/17, 20b/19

t.++(teġyīr édüb) 20b/21

[=3]

teh sf. ve zf. Yalnız, tek, tek başına, başka kimse olmadan.

t. 20a/23, 21a/13

[=2]

tek **I.** sf. Yalnız.

t. 20a/17

II. e. Gibi. 26a/14

[=2]

teke i. Erkek keçi.

t.+den 7a/08

t.+ni 6a/12

t.+ye 6a/12

[=3]

teḳlīd < Ar. i. Benzemeye veya benzetmeye çalışma.

t. 27a/21

[=1]

teklīf < Ar. i. Teklif, öneri.

t.+i 23a/07

t.+üvizi 29b/05

[=2]

teksīr < Ar. i. Çoğalma, çoğaltılma.

t.+i+(teksīr-i cāhil) 27a/10

[=1]

teḳvā-şiʿār < Ar. i. Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.

t.++(ṭüllāb-ı bā-riyāżet ü teḳvā-şiʿār) 20a/04

[=1]

tele i. Zararlı ev hayvanlarını yakalamak için kurulan tuzak, hile.

t.+den+(teleden ḳurtulmaḳ) 5a/12

t.+ye+(teleye düşmek) 6b/04, 7a/10

[=3]

teles- f. Acele etmek.

t.-en 6b/02, 9a/06

t.-me 7b/12

t.-ür 12b/06

[=4]

ṭelīb < Ar. i. Talep eden, istekli, isteyen.

ṭ.+i+(ṭelīb-i ṣeyd ü şikār) 20a/13

[=1]

télli Özel isim. Takva ehli kişi.

t. 26a/13

t.++(télli vü mürted télli) 26a/13

[=2] → télli-baba

télli-baba Özel isim. Takva ehli kişi.

t. 26a/12, 26a/13

[=2] → télli

ten sf. ve zf. Ölçü, boy vb. yönlerden eşit veya denk olan.

t. 12b/14, 12b/14

[=2]

tenaṭṭuḳ < Ar. i. Konuşma.

t.++(tenaṭṭuḳ éylemek) 23a/05

[=1]

tenbel < Far. sf. Tembel.

t.+e 6b/04

[=1]

tenbellük < Far+Tür. i. Tembellik.

t.+den 6b/05

[=1]

tendir < Ar. i. tennūr'dan; ocak, fırın, tandır.

t. 1a/03

[=1]

tep- f. Saldırmak, üzerine atlamak.

t.-ende 12a/13

[=1]

tepe i. Tepe, üst, yukarı.

t.+si 7b/06

[=1]

tepük i. Tekme.

t. 28a/02, 28a/03

t.+ine+(tepügine) 1a/03

[=3]

tepükleş- f. Tekmeleşmek.

t.-ür 20a/29

[=1]

ter i. Ter.

t.+i 2b/02

[=1]

terāne < Far. i. Şarkı, türkü.

t.+den 28a/07

[=1]

terāzū < Far. i. Terazi, tartı.

t. 26a/13

[=1]

terk < Ar. i. Terk etme, bırakmak, vazgéçmek.

t.++(terk éyle) 26a/10

t.++(terk édibdiler) 19b/14

[=2]

ṭerlan i. Yırtıcı bir kuş türü.

ṭ.+ıdur 12b/12

[=1]

terle- f. Terlemek.

t.-r 7b/07

[=1]

terpet- f. Hareket ettirmek, kımıldatmak.

t.-me 4b/19, 6a/11

[=2]

ters i. ve sf. Ters, zıt.

t.+e 6b/02, 11a/04

[=2] → tersik

teṣdīḳ < Ar. i. Onaylamak, doğruluğunu ikrar etme.

t.++(taṣdīḳ éylemek) 27b/06

[=1]

tersik sf. Ters.

t.+di 21a/18

[=1] → ters

te'ṯīr < Ar. i. Etki, iz bırakma, etkileme.

t.+i 28b/05

[=1]

ṭeyyibāt < Ar. i. ṭayyib'in çoğulu; iyi güzel işler ve hareketler.

ṭ.+dı+(kelimāt-ı ṭeyyibāt) 27a/02

[=1]

tezek i. Tezek.

t. 5b/10

[=1]

télgraf < Fr. i. Telgraf.

t. 22a/22

t.++(sīm-i télgraf) 23a/09

t.++(télgraf éde) 23a/03

[=3]

télgrafçı < Fr.+Tür. i. Telgraf çeken memur.

t. 23a/11, 23a/12

[=2]

télgraf-ḫāne < Fr+Far. b. i. Telgrafhane, telgraf çekilen yer.

t.+ye 23a/10

[=1]

téz < Far. zf ve sf.; tīz'den; çabuk, hızlı.

t. 2a/04, 3a/16, 3a/17, 9a/06, 13a/07

[=5]

ṭiflān < Ar+Far. i. ṭıfl'ın çoğulu; çocuklar.

ṭ.+ı+(ṭiflān-ı ġeyr-i bāliġ olmaḳ) 20b/23

[=1]

ṭınāb < Ar. i. Kazığa bağlanan çadır ipi.

ṭ. 21b/23

[=1]

tīġ < Far. i. Kılıç.

t.+ile 28a/09

[=1]

tike i. Parça, lokma, dilim.

t. 4b/16, 5b/03, 5b/03, 6a/06, 6a/07

t.+ni 6a/06

[=6]

tikil- f. Dikilmek.

t.-ü 4a/07

[=1]

tilit i. Dilim.

t.++(tilid élemek) 7a/13, 16a/01

[=2]

timār < Far. i. Bakım, tımar.

t.++(timār élemek) 15b/04

[=1]

tirāş < Far. i. Tıraş.

t.+ı 20a/27

[=1]

tīre < Far. sf. Bulanık, kara, karanlık.

t.+dür+(ebr-i tīre) 28b/09

[=1]

tiryāk < Far. i. Afyon,

t.++(tiryāk çekmek) 26a/12

[=1]

tiryākī < Far. i. Afyon, uyuşturucu müptelası.

t. 20a/14

[=1]

tobra < Far. tōbre'den; torba, kese.

t.+lara 22b/05

[=1] → torba

tobra-keş < Far. b. i. Uyuşturucu kullanan kimse, müptela.

t.++(tobra-keş olmaḳ) 5a/07

[=1]

toḫ i. ve sf. Tok.

t. 1a/14, 1b/13

t.+ı 6a/11

t.+un 6a/10

[=4]

toḫm < Far. i. tuḫm'dan; tohum.

t.+ı 20a/09

t.+ı+(toḫm-ı ḥalāl) 28a/10

t.+ı+(toḫm-ı piyāz) 21b/16

[=3]

top i. Ateşli silah.

t.+a 18b/17, 19b/19

t.+lar 21b/04

[=3]

topanlan- f. Toparlanmak, düzenlemek.

t.-mamış 6a/11

[=1]

toprak i. Toprak.

t.+ı+(toprağı) 27a/14

[=1]

topraḳla-f. Topraklamak, örtmek, kapamak.

t.-dı 5a/07

[=1]

topuḳ i. Topuk.

t.+a+(topuġa) 8a/03

t.+ımnan 2a/04

t.+ında+(topuğında) 2b/07

[=3]

torba < Far. tōbre'den; torba, kese.

t.+sı 16a/16

[=1] → tobra

ṭosbaġa i. Tosbağa.

t. 10b/12

[=1]

ṭoy i. Toy, düğün.

t. 10b/11

t.+da 3a/15

t.+dan 10b/10, 10b/12, 10b/14

t.+umda 10b/11

[=6]

toyuḳ i. Tavuk.

t. 1a/13, 6a/07, 6a/08, 6a/08, 8a/07

t.+um 11b/07

[=6]

toz i. Toz.

t. 9a/10

[=1]

töhmet < Ar. i. Suçlama, itham.

t.+i 22b/13

[=1]

tök- f. Dökmek.

t.-er 3a/02

t.-ersen 16a/03

[=2]

tökül- f. Dökmek, saçmak, dağıtmak.

t.-en 6a/10

t.-eni 16a/11

t.-sün 19b/02

t.-übdi 6b/07

t.-ür 9a/01d

[=5]

töre- f. Vücuda gelmek, doğmak.

t.-r 1b/08, 3b/03, 13b/05

[=3]

tövbe < Ar. i. tevbe'den; tövbe.

t. 6a/09, 6a/09, 6a/10, 6a/10

[=4]

tövḥīd < Ar. i Allah'in birliğine inanma, birlik olma.

t.+e 20b/07

[=1]

Tucī Kişi ismi, özel isim.

t. 22b/03

t.+den 21a/03

t.+ni 22b/02

[=3]

Tufarḳan Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nde Tebriz yakınlarındaki Tufarkan kasabası.

t.cuḳ 16a/15

[=1]

ṭuġāt < Ar. i. ṭāġī'nin çoğulu; asiler.

t.+a 22b/01

[=1]

tūl < Ar. i. Uzunluk.

t.+ı+(ṭūl-ı kelām) 23a/16

[=1]

tula i. Köpek yavrusu.

t. 2a/16

t.+sı 20a/10

[=2]

ṭüllāb < Ar. i. ṭalīb'in çoğulu; dini okulda okuyan öğrenciler.

ṭ.+ı+(ṭüllāb-ı bā-riyāżet ü teḳvā) 20a/04

[=1]

tuman i.Lastikli, kadın iç çamaşırı, don.

t. 5b/13

t.+uvun 9b/13

[=2]

turş < Far. sf. Ekşi.

t. 4a/08

[=1]

Ṭūs Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nin Razavi-Horasan Eyaleti'nde antik bir kent.

ṭ.+a 27a/26

ṭ.+da 20a/01

[=2]

Ṭūsī Kişi ismi. 13. asırda yaşamış asıl adı Nasîrüddin Tusî olan Azerbaycanlı İslam filozofu.

ṭ.++(Ṭūsī vü Murteżā vü Rażī vü Selār) 19b/22

[=1]

tut i. Dut yemişi.

t. 10b/07

[=1]

tut- f. **I.** Korumak.

t.-anı 3b/07

t.-ar 3b/07

II. Saklamak

t.-ar 3b/09

III. Tutmak.

t.-an 7a/05

IV. Yakalamak.

t. 9a/03

[=5]

tüccār < Ar. Ticaretle uğraşan.

t.+ı+(tüccār-ı ḫāyın) 21a/10

[=1]

tüfeng i. Tüfek.

t. 20a/23

t.+e 21a/13

[=2]

tüken- f. Tükenmek, bitmek.

t.-di 19b/12

[=1]

tüksüz sf. Tüysüz.

t.+i 5a/08

[=1]

tükür- f. Tükürmek.

t. 7a/13

[=1]

tülki i. Tilki.

t. 6b/02, 6b/03, 6b/03, 7a/09

t.+ye 6b/04, 6b/05

[=6]

Tülki ʿEli Kişi ismi, özel isim.

t. 26a/15

[=1]

tüman i. **I.** İran'da on riyale eş para.

t. 7b/10, 7b/10

II. On bin.

t. 22b/01

t.+da 22b/02

[=4]

tünbek < Far. i. tōnbek'ten; darbuka, dümbelek.

t.++(tünbek salmaḳ) 26a/15

[=1]

tünbekçi < Far+Tür. i. Darbukacı, darbuka çalan kimse.

t. 21b/14

[=1]

tüpürcek i. Tükrük.

t. 14a/05

t.+i+(tüpürcegi) 9b/10

[=2]

ṭürfe-kār < Ar+Far. b. sf. Garip, acayip.

ṭ.+e 19b/06

[=1]

ṭürre < Ar. i. Kıvırcık saç lülesi.

t.+i+(ṭürre-i nigār) 28b/01

[=1]

tüsdi i. Duman.

t.+si 9b/07

t.+sinden 12a/05

[=2] → tüsdü

tüsdü i. Duman.

t.+si 5a/16

[=1] → tüsdi

U, ʿU

u < Ar. bağ. Ve.

u. 8a/13, 18a/06, 18a/08, 19b/04, 19b/11, 19b/11, 19b/12, 19b/22, 20a/04, 20a/04, 20a/05, 20a/13, 20a/19, 20a/20, 20a/20, 20a/20, 20a/20, 20a/30, 20b/05, 20b/07, 20b/09, 20b/12, 20b/15, 20b/16, 21a/07, 21a/08, 21a/08, 21a/11, 21b/09, 21b/12, 22a/22, 22b/09, 22b/21, 26a/04, 26a/04, 27a/15, 27a/15, 27a/19, 28a/06, 28b/03, 29b/09

[=41]

uca sf. Yüksek.

u. 4b/11, 7a/03, 8a/02, 11b/06, 13b/06

[=5]

ucal- f. Yükselmek.

u.-dı 21b/22

[=1]

ucuz sf. Ucuz.

u.+dan 3a/15

[=1]

uç i. Bir şeyin ince, sivri, batıcı tarafı, kenar, uç.

u. 3a/14

u.+ı+(ucı) 22b/11

u.+ında+(ucında) 28b/17

[=3]

uç- f. Uçmak.

u.-arsan 15b/07

u.-mıyubdı 28a/08

[=2]

uduz- f. Oyunda, yarışmada vs. kaybetmek, yenilmek.

u.-ub 1a/16

[=1]

ʿuḳalā < Ar. i. āḳıl'ın çoğulu; akıllılar, akıllı olanlar.

ʿu.+yı+(ʿuḳalā-yı Urūpa) 18b/16

[=1]

ulduz i. Yıldız.

u. 4a/03

[=1]

ulı- f. Ulumak, inleyerek ağlamak.

u.-ya 3b/04, 3b/04, 3b/12, 3b/12

[=4]

ulu sf. Ulu, yüce.

u. 26a/11

u.+lar 3b/04

[=2]

um- f. Olmasını istemek, arzu etmek, gönülden géçirmek, ümit etmek.

u.-an 10a/03

u.-ar+(pay ummaḳ) 3b/14

u.-duḳın 12b/17

u.-maḳ 8b/08, 9a/06, 13b/11

u.-ursan 2a/06

[=7]

umaç i. Ovulmuş hamurla yapılan bir tür sulu yemek.

u. 2b/15

[=1]

unut- f. Unutmak.

u.-dılar 22a/08

[=1]

Urmı Yer ismi. İran İslam Cumhuriyeti'nde Batı Azerbaycan Eyaleti'nin yönetim merkezi olan şehir, Urmiye.

u.+da 23a/13

[=1]

Urupa Yer ismi. Avrupa.

u.+ya+(ʿuḳalā-yı Urūpa) 18b/16

[=1]

usta < Far. sf. ustād'dan; bir işi, mesleği gereği gibi bilen, sanatkâr.

u. 22a/25

[=1]

uşaḳ i. Çocuk, küçük erkek veya kız çocuğu.

u. 3a/18, 4a/06, 4b/18, 11a/04

u.+a 1a/11

u.+dan 3a/04

u.+ı 5a/06

u.+lar 29b/21

[=8]

ut- f. Yutmak.

u.-abilesen+(udabilesen) 4b/16

[=1]

utan- f. Utanmak, mahcubiyet duymak, çekinmek.

u.-anun 2b/14

u.-ı 2b/08

u.-madun 3a/14

u.-maz 15b/01

[=4]

uy- f. Uymak, aldanmak, etki altında kalmak.

u.-ma 22a/05

[=1]

uzaḳ sf. Uzak, ırak.

u. 2b/17, 3a/08, 16b/01

u.+da 2b/17

u.+dan 3a/01, 15b/12

[=6]

uzat- f. Uzatmak, ileri doğru yönelmek; uzanmak.

u.-dı 23a/11

u.-ırı+(uzadırı) 1a/02

[=2]

uzun sf. Uzun.

u. 2b/05, 2b/06, 2b/06, 2b/09, 2b/16, 4a/13, 20b/18

u.+dı 9b/08

[=8]

Ü, ʿÜ

ü < Ar. bağ. Ve.

ü. 1a/01, 7a/12, 7a/12, 7b/01, 18b/07, 18b/08, 18b/08, 18b/15, 19b/16, 19b/26, 20a/21, 20a/21, 20a/21, 20a/23, 20b/02, 20b/03, 20b/11, 20b/14, 21a/01, 21a/11, 21b/19, 21b/21, 22b/19, 23a/01, 26a/03, 27a/01, 27a/17, 27a/17, 28a/03, 29b/01

[=30]

üç sf. Üç. (sayı)

ü. 19b/23, 22b/24, 27a/15, 27b/08, 29b/20

ü.+den 18b/14

ü.+in 27a/24

[=7]

üçümci i. ve sf. Üçüncü.

ü. 27b/02, 27b/12

ü.+ni 18b/13

[=3]

üç yüz sf. Üç yüz.(sayı)

ü. 27a/08, 27a/14, 27b/05

[=3]

ʿüdūl < Ar. i. Sapma, yoldan çıkma; vazgeçme.

ʿü. 20b/07

[=1]

üḫüvvet < Ar. i. Kardeşlik, bağlılık.

ü.++(ribā vü üḫüvvet) 20b/09

[=1]

ʿülemā < Ar. i. ālim'in çoğulu; alimler, bilginler.

ʿü.++(ʿülemā vü müḳeddes) 20a/18

[=1]

ʿülūm < Ar. i. ilim'in çoğulu; ilimler.

ʿü.a+(beḥrüʾl-ʿülūm) 19b/25

[=1]

ümīd < Ar. i. Umut, umma.

ü. 4a/10, 5a/03, 12b/07, 12b/07

[=4]

ʿümmāl < Ar. i. ʿamīl'in çoğulu; idare memurları, valiler, mutasarrıflar.

ʿü. 21b/13

[=1]

ümmet < Ar. i. Bir peygambere inanıp bağlanan cemaat, ümmet.

ü.++i(ʿālimān-ı ümmet-i sādāt-ı millet) 27a/16

ü.+i 27b/08

ü.+ine 18a/06

ü.+ün 20a/14

[=4]

ümmī < Ar. i. Anasından nasıl doğmuş ise öyle kalan, okuma yazma bilmeyen [kimse].

ü.+++(ẓülm-i benī-ümmīye vü ʿAbbāsiyān) 18b/02

[=1]

ʿümūmen < Ar. zf. Bütün, hep; herkese olduğu gibi.

ʿü. 21b/15

[=1]

ümūr < Ar. i. emr'in çoğulu; önem verme, aldırma, umursama.

ü.+a 22b/24

[=1]

ʿünvān < Ar. i. Ad, isim, lâkap, san, şöhret.

ʿü.++(ʿünvān édüb) 22b/01

ʿü.++(ʿünvān éylemek) 22b/02

ʿü.++(ʿünvān éylülle) 22a/23

[=3]

ürek i. Yürek, gönül.

ü. 3a/06, 3a/06

ü.++(ürek yanmaḳ) 21b/20

ü.++(ürek yansa) 3a/09

ü.+i+(üregi) 3a/05

[=5]

üṣlūblu< Ar+Tür. sf. Tarz, yol sahibi.

ü. 4a/07

[=1]

üst i. Üst.

ü.+e 1b/03, 2a/14, 2a/14, 3a/05, 3b/02, 7a/07, 15b/10, 19b/15, 22a/11, 27a/25, 28b/02

ü.+in 5a/07

ü.+inde 28b/18

ü.+ine 22b/20

ü.+ünden 8a/02

ü.+ünden+(üstünden geçmek) 5a/14

ü.+ünnen 5b/09

[=17]

üṣūl < Ar. i. aṣl'ın çoğulu; asıllar, başlangıç, yol, yöntem, metot.

ü. 19b/12

ü.+ını 20b/06

ü.+un 27a/20

[=3]

üz i. Yüz.

ü. 2b/08

ü.++(üz döndermek) 7b/13

ü.++(üz vérmek) 22b/21

ü.+den 2b/08

ü.+i 16a/03, 16a/16

ü.+i+(üzi aḳ olmaḳ) 12a/13

ü.+i+(üzi ṭebeḳelenmek) 8b/06

ü.+i+(üzü gülmek) 12b/02

ü.+in 12a/14

ü.+in+(üz cırmaḳlamaḳ) 5a/09

ü.+in+(üz çöndermek) 27b/01

ü.+inün 3a/03

ü.+ive 16a/07

ü.+ümi 10a/02

ü.+ün 10a/02

ü.+üzden 29b/20

[=17]

üzül f. **I.** Üzülmek.

ü.-i 16a/17

II. eli üzülmek: Ayrılmak, elinden kaçırmak.4a/09

[=2]

üzüm i. Üzüm.

ü. 4b/06

ü.++(asma üzüm) 1b/07

[=2]

V

vāʿiẓ < Ar. i. Vaaz veren.

v. 19b/15

v.+e 19b/17

v.+idi 18b/13

[=3]

vāḳıʿa < Ar. i. Vuku bulmuş, olmuş, olay.

v.+da 29b/20

v.+nı 27a/03

[=2]

vāḳiʿ < Ar. i. Olan, olmuş.

v.+di 22b/24

[=1]

vaḳt < Ar. i. Zaman.

v. 4b/10, 12a/12

v.+a 27b/05, 27b/09

v.+ı 27b/13

v.+i 3a/13, 3a/14, 4b/03, 11a/11, 11a/11

v.+inde 12b/06

[=11]

vālī < Ar. i. Vali, vilayet mülki amiri.

v. 26a/03

[=1]

vālide < Ar. i. Anne.

v.+i+(vālide-i beççehā) 29b/17

[=1]

vam zf. Yavaş yavaş, usul usul.

v. 1a/06

[=1]

var i. ve sf. Yok'un karşıtı, mevcut, sahip.

v. 1a/07, 1b/03, 3a/03, 3a/06, 3a/06, 3a/14, 3b/05, 3b/09, 3b/12, 4b/15, 5a/03, 6b/01, 6b/12, 9a/05, 9b/03, 9b/12, 10a/13, 10a/13, 10b/03, 11a/11, 11b/01, 11b/02, 11b/04, 11b/09, 12b/02, 12b/06, 12b/16, 12b/16, 14a/08, 15b/02, 15b/12, 16a/06, 16a/06, 21a/07, 21b/24, 22a/06, 22a/13, 22a/21, 29b/14, 29b/19

v.+dı 22a/26, 22b/06

v.+dur 18a/05, 21b/10, 28a/08

v.+ıdı 1a/08, 4b/07, 4b/08

v.+ın 15b/01

v.+idi 20a/24

v.+una 21a/13

[=51]

var- f. Ulaşmak.

v.-masun 13b/12

[=1]

vāriṣ < Ar. i. Mirasçı, kendine miras düşen.

v.+i 28a/07

[=1]

Vāṣiḳ Kişi ismi. Abbasî halifesinin ünvanı.

v.+a 18b/13

[=1]

vav (و) < Ar. i. Arap alfabesindeki "v" harfinin adı.

v.++(ḥerfü'l-vav) 15b/01

[=1]

vāy ünl. Vay, yazık.

v. 12a/13, 13a/05

v.+ı 13a/05

v.+nan 4b/06

[=4]

vāżiḥ < Ar. sf. Açık, meydanda.

v. 20b/12

[=1]

vec[h] < Ar. i. Tarz, biçim, yol.

v.++(veche gelmek) 4b/15, 4b/16

v.+i 26a/05, 28b/18

[=4]

vedīʿa < Ar. i. Emanet.

v.+dur 18a/02

[=1]

vefā < Ar. i. Vefa, sadakat.

v. 1b/01, 13b/02

[=2]

veḳf < Ar. i. Bir malı mülkü satılmamak kaydıyla bırakma,bağışlama.

v.++(veḳf édüb) 22b/15

[=1]

vekīl < Ar. i. Birinin, işini görmesi için yetki verdiği kimse, avukat, vekil.

v. 20a/27, 22a/22

v.+e 20a/27

v.+i 1b/17

v.+i+(vekīl-i ṣinf) 20a/23

[=5]

velā < Ar. i. Sahiplik.

v.++(kesb-i velā édüb) 22b/17

[=1]

vesvās < Far. i. Şeytan.

v. 21b/15

[=1]

veyā < Ar+Far. bağ. Veya.

v. 18b/05, 18b/16, 20a/08, 22b/18, 27b/04, 28b/04, 28b/07

[=7]

verem i. Verem hastalığı.

v. 15b/02

[=1]

veṣiyyet < Ar. i. Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey.

v.++(vaṣiyyet édüb) 22a/09

[=1]

veṣl < Ar. i. Ulaşma, kavuşma.

v.+i+(ṣubḥ-ı veṣl-i yār) 28b/04

[=1]

veżʿ < Ar. i. Hâl, durum, vaziyet.

v.++(veżʿ e vü eḥsen) 22b/12

[=1]

vér(1) i. Ekin veya otlağın, çayırlığın biçilecek olan bir sahası.

v. 11a/07

v.+in 15b/01

[=2]

vér-(2) f. Vermek.

v. 1a/17, 4a/11, 4b/17, 7a/07, 7a/07, 8a/08, 8b/07, 8b/07, 10a/04, 10a/04, 10a/04, 14a/05, 16a/06, 26a/01, 27a/20, 28a/06

v.-(göt vérmek) 14a/03, 14a/04, 14a/05

v.-(ḥaḳını vérmek) 7b/04

v.-(ḳulaḳ vérmek) 21b/10

v.-di 27a/23

v.-di(cavāb vérmek) 22b/23, 22b/25

v.-di+(cān vérmek) 8a/12

v.-di+(cavāb vérmek) 22b/22, 28b/16

v.-di+(şemer vérmek) 27a/13, 27a/15, 27b/02

v.-diler 19b/05

v.-dim+(cavāb vérmek) 27a/09

v.-duḳı 15b/02

v.-e 7a/06, 7a/06, 22b/06

v.-en 5a/11, 10b/12, 12a/04, 16a/02

v.-en+(bār vérmek) 27a/14

v.-en+(göt vérmek) 14a/04

v.-en+(neṣīḥet vérmek) 16a/02

v.-eni 2a/17

v.-ennen 5a/16

v.-i+(cezā vérmek) 19b/17

v.-ib+(göt vérmek) 14a/05

v.-irsün 1a/09

v.-maḳlın 1b/07

v.-me+(cerīme vérmek) 9b/12

v.-megin 27a/08

v.-memüsen 2b/01

v.-mese 7b/12

v.-mesen 3b/19

v.-mez+(cān vérmek) 4a/03

v.-mez+(işıḳ vérmek) 6b/13

v.-mezler 1a/11

v.-miri+(cavāb vérmek) 23a/06

v.-misen 8b/01

v.-miş 22b/11

v.-miş+(şemer vérmek) 27a/15

v.-se 7b/12, 16a/08, 27b/08

v.-se+(el vérmek) 11b/04

v.-sen 2a/07, 7b/11, 8a/07, 13a/08

v.-sen+(göt vérmek) 5b/17

v.-seydi+(göt vérmek) 8a/13

v.-sün 2a/10, 9b/10, 12b/01

v.-sünle 20b/15

v.-üb 3b/12

v.-üb+(üz vérmek) 22b/21

v.-üller 26a/08

v.-ür 6a/05, 6a/05, 12a/10, 21b/25

v.-ür+(baş saġluḳı vérmek) 3a/05

v.-ür+(cerīme vérmek) 8b/05

v.-ür+(ele vérmek) 27a/03

v.-ür+(şemer vérmek) 27a/08

v.-ür+(yād vérmek) 22b/16

[=87]

véril- f. Verilmek, ulaştırmak.

v.-sün+(ḫeber vérilmek) 23a/03

[=1]

vır- f. Vurmak.

v. 12b/12

v.-ar 6a/08, 11a/05, 16a/03, 28b/12

v.-dı 13b/02, 13b/07

v.-maḳ 16b/03

v.-maḳun 8a/10

v.-maz 5b/08

v.-ram 5b/05

[=11]

vıraġan sf. mec. Beklenmeyen durumlarla dolu.

v.+dı 16a/13

[=1]

vidāʿ < Ar. i. Ayrılma, veda.

v.+ında 18a/06

[=1]

viḳāye < Ar. i. Kayırma, koruma.

v.+sin 18b/03

[=1]

vīrān < Far. sf. Kederli, üzgün.

v. 15b/01

[=1]

vu < Ar. bağ. Ve.

v. 21a/08, 21b/13, 21b/13, 21b/24, 22b/12, 22b/25

[=6]

vü < Ar. bağ. Ve.

v. 18b/02, 18b/14, 19b/22, 19b/22, 19b/22, 19b/23, 19b/24, 20a/12, 20a/18, 20a/30, 20b/09, 21a/08, 21a/22, 21b/06, 21b/06, 21b/06, 21b/14, 21b/19, 22b/07, 22b/08, 22b/08, 26a/02, 26a/13, 27a/02, 27a/13, 29b/02, 29b/18

[=27]

vükelā < Ar. i. vekīl'in çoğulu; vekiller.

v.++(eczā-yı meclis [ü] vükelā vü fedā'ī) 21b/19

[=1]

Y

yā < Far. bağ. Ya.

y. 4a/10, 4a/10, 4b/08, 4b/08, 8a/12, 8a/12, 8a/13, 13a/13, 15b/07, 15b/07, 16a/01, 16a/01, 16a/01, 16a/01, 18b/18, 19b/15, 19b/19, 19b/19, 19b/20, 19b/20, 19b/20, 20a/09, 20a/10, 20b/03, 20b/17, 20b/17, 21a/06, 21b/03, 21b/17, 21b/17, 21b/18, 21b/19, 22a/02, 22a/08, 22b/11, 22b/18, 22b/18, 22b/18, 23a/06, 23a/06, 23a/15, 23a/15, 26a/09, 27a/27, 27a/28, 27b/03, 27b/04, 27b/04, 27b/09, 27b/12, 27b/12, 28b/04

[=52]

yā' (ى) < Ar. Arap alfabesindeki "y" harfinin adı.

y.++(ḥerfü'l yā') 15b/03

[=1]

yabu i. Zayıf, güçsüz, gösterişsiz at.

y.+ya 15b/04

[=1]

yād < Far. i. **I.** Hatırlama, anma.

y.++(yād vérmek) 22b/16

y.++(yad olmaḳ) 12b/09

y.+ına 3b/01

y.+uva+(yāduva salmaḳ) 22b/09

[=4]

yad i. Yabancı, düşman.

y.+a 15b/10

[=1]

yaġ i. Yağ.

y. 2a/12, 3b/10, 3b/17, 7a/08, 10b/08, 15b/10, 15b/10

y.+nan 7b/03, 10a/10

[=9]

yaġ- f. Yağmak.

y.-ar 8b/13

y.-armış+(ḳar yaġmaḳ) 10a/05

[=2] → yaḳ(2)-

yaġı i. Düşman.

y. 12b/08, 20b/20

y.+dan 15b/13, 15b/14

[=4]

yaġış i. Yağmur.

y. 15b/04

[=1]

yaġlı sf. Yağlı, yağı bol.

y.++(yaġlı olmaḳ) 8a/01

[=1]

yaḫ- f. Yakmak, kına yakmak.

y.-allar+(göte ḥenā yaḫmaḳ) 7b/09

y.-allar+(ḥenā yaḫallar) 10b/14

[=2] → yaḳ-

yaḫçı sf. Müspet özelliklere veya niteliklere sahip olan; iyi , güze, hoş, beğenilen.

y. 11a/03, 22b/12

y.+dı 8a/13

y.+dur 11a/06

y.+sına 11a/10

[=5] → yaḫşı

yaḫşı sf. Müspet özelliklere veya niteliklere sahip olan; iyi, güzel, hoş, beğenilen.

y. 2b/15, 7a/09, 10b/01, 16a/05, 16a/06, 16a/06, 16a/08, 29b/12

y.+dı 9a/11

y.+dur 13a/15, 13a/16

[=11] → yaḫçı

yaḫşılıḳ i. İyilik, hoşluk, güzellik.

y.+a 16a/04

[=1] → yaḫşıluḳ

yaḫşıluḳ i. İyilik, hoşluk, güzellik.

y. 1a/06, 16a/05, 16a/04

y.++(yaḫşıluḳ élemek) 16a/07

y.+a+(yaḫşıluġa) 16a/06

y.+ı+(yaḫşıluḳ élemek) 2a/12

[=6] → yaḫşılıḳ

Yahūd < Ar. Özel isim. Yahudî.

y.+a+(şürbu'l-Yahūd) 21a/09

[=1] → yahūdī

Yahūdī < Ar. özel isim; Yahudî.

y. 22a/11

[=1] → yahūd

Yahūdī-zāde < Ar+Far. i. Yahudi oğlu.

y. 22a/11

[=1]

yaḫun sf. Yakın.

y. 3a/08

y.+dur 13b/04

[=2]

yaḳ(1)- f. Yakmak.

y.-ur 16b/07, 16b/07

[=2] → yaḫ-

yaḳ(2) f. Yağmak.

y.-masan 15b/12

[=1] → yaġ-

yaḳīn < Ar. i. Kesin bilgi, sağlam bilgi.

y. 18b/16, 23a/01, 27a/05, 28a/05, 29b/13

[=5]

yal i. Atın boynunun üst kısmındaki uzun tüyler, yele.

y. 5b/16

[=1]

yala- f. Yalamak.

y. 5b/07

[=1]

yalan i. Yalan.

y. 5a/12

y.++(yalan démek) 3a/04, 11a/12

[=3]

yalan sf. Yalın, çıplak.

y.++(yalan ayaḳ) 15b/06

[=1]

yalançı i. Yalancı, yalan söyleyen.

y. 16a/10

y.+nun 15b/05, 15b/06

[=3]

yalḳuz sf. Yalnız, tek.

y. 6a/06, 15b/03

[=2]

yalḳuzluk i. Yalnızlık.

y. 15b/03

[=1]

yalvar- f. Yalvarmak, rica etmek.

y. 1a/17

y.-(tarıya yalvarmak) 2b/02

y.-unca 2b/02

y.-ur 12a/04

[=4]

yaman sf. Pis, kötü, fena.

y. 2b/15, 16b/05

y.++(yaman olmaḳ) 2a/12

[=3]

yamanluḳ i. Kötülük, fenalık.

y. 16a/06

y.+a 16a/05

[=2]

yan i. Taraf, civar, yan, yakın.

y.+a 6b/02, 18b/18, 20b/02

y.-an 12b/14

y.+ı 4a/09, 12b/15

y.+ına+(yanına gédisen) 1a/11

y.+ına+(yanına gétmek) 1a/04, 1a/04

y.+ınca+(yanınca olmaḳ) 4b/13, 11a/02

y.+ında 1a/07, 3b/05, 7a/10, 5b/15, 5b/15

y.+unda 15b/12

[=17]

yan- f. **I.** Yanmak, tutuşmak.

y.-ana 15b/13

y.-anı 12b/04

y.-ar 5a/04, 15b/08

y.-mamaḳ 15b/13

y.-sun 5b/13

II. Acı çekmek, kederlenmek.

y.-an 3a/05

y.-sa+(ürek yansa) 3a/09

y.-masa 12a/07

y.-dı+(ürek yanmaḳ) 21b/20

y.-ubdı+(baġrı yanmaḳ) 28b/13

[=11]

yandır- f. Yandırmak.

y.-an 6b/06, 7b/05

y.-ı 3b/17, 28b/05

y.-maḳa 1b/09

y.-maz+(adamı yandırmaḳ) 3b/17

y.-maz+(el yandırmaḳ) 2b/06

y.-ur 16b/07

[=8]

yanşaḳ sf. Çok konuşan, zevzek.

y. 15b/13

y.++(yanşaḳ élemek) 8a/14

[=2]

yapma i. Yapma, suni, uydurma.

y.-malara 22b/07

[=1]

yapış- f. Yapışmak, sıkıca tutmak.

y.-un 2b/11

y.-ur 1b/08, 11a/09

[=3] → yapuş-

yapraḳ i. Yaprak, dal.

y.+ından+(yapraġından) 10b/07

[=1]

yapuş- f. Yapışmak, sıkıca tutmak.

y.-a 26a/14

y.-maġun 8a/10

[=2] → yapış-

yār < Far. i. Dost, sevgili.

y. 15b/14

y.++(ṣubḥ-ı veṣl-i yār) 28b/04

y.++(yār olmaḳ) 7b/07

y.+a 15b/15

y.+ı 9b/12, 26a/02

y.+ı+(yār-ı ġār) 21b/23

y.+ılan 15b/08

y.+un 9b/12, 15b/14

y.+uva 9b/12

[=11]

yar- f. Parçalamak, bölmek, vurup kırmak.

y.-ar+(başı yarmaḳ) 13b/05

y.-maḳa 1b/09

[=2]

yara i. Yara.

y. 19b/05, 19b/05, 19b/06, 21a/18

y.+sı 15b/07, 26a/09

[=6]

yaramaz sf. Yaramaz, haylaz.

y. 15b/12

[=1]

yārān < Far. i. yār'in çoğulu; sevgililer, dostlar.

y. 20b/08

[=1]

yaraş- f. Yakışmak.

y.-ur 15b/03

[=1]

yarı sf. Yarım, tam olmayan, noksan.

y.+sı 9a/07, 15b/10

y.+sına 11a/12, 11a/12

y.+sınnan 10b/08

[=5]

yarma i. Dövülmüş, çekilmiş buğday.

y. 15b/10

[=1]

yas i. Matem, yuğ.

y. 15b/09

y.+a 15b/09

y.+ımda 10b/11

[=3]

yasdılıḳ i. Gece yatsı vakti ve bu vakitten sonra yenilen hafif yemek.

y.+ın+(yasdılıḳ çekmek) 3a/07

[=1]

yāsemen < Far. i. Yasemin.

yas-yāsemen 28b/14

[=1]

yaş(1) i. Yaş, ıslak, gözyaşı.

y. 3a/09, 5a/04, 12a/07, 13b/11, 15b/08

[=5]

yaş(2) i. Yaş, doğumdan itibaren geçirilen zaman.

y.+da 11a/06

y.+ında 20a/16, 22b/15

[=3]

yaşa- f. Yaşamak.

y.-ram 5a/12

y.-sın 27b/14

y.-yan+(yaşıyan) 7a/02

[=3]

yat- f. Yatmak, uyumak, uzanmak.

y. 5a/02

y.-an 15b/04, 15b/11, 15b/12, 15b/15, 20a/01, 28b/02

y.-ar 1b/06, 9a/04

y.-ma 21b/21

y.-maz 9a/03

y.-ub 19b/04

[=12]

yavan sf. Yağsız, kuru.

y. 15b/10

y.+dı 27a/14

[=2]

yavaş zf. Yavaş yavaş, ağır ağır.

y. 20b/21, 20b/21

[=2]

yavuḳ sf. Yakın.

y. 13a/14, 16b/01

y.+da 3a/01

[=3]

yay i. Ok atmaya yarayan alet.

y. 3a/14, 15b/14

y.+ın 12b/08

[=3]

yaylaḳ i. Yayla.

y.+a 12a/12

[=1]

yaz i. Yaz mevsimi.

y. 16a/11

y.++(yaz olmaḳ) 4b/16

y.+a 15b/11

y.+un 9a/07

[=4]

yaz- f. Yazmak.

y.-dıla 18b/16

y.-ıbdı 27b/06

y.-mışdı 27a/06

y.-mışıdı 27a/27

y.-ub 27b/05

[=5]

yazdır- f. Yazdırmak.

y.-un 29b/10

[=1]

yeʿnī < Ar. e. Sözün kısası, doğrusu.

y. 27b/05, 29b/01

[=2]

Yeṣrib Yer ismi. Medine şehri.

y.++(eṣḥāb-ı Yeṣrib) 18a/07

[=1]

yé- f. Yemek,

y. 16a/06, 22b/13

y.-di 22b/17

y.-gilen 8b/03

y.-gilen+(poḫ yémek) 5a/01

y.-gilen+(poḫı yémek) 5b/09

y.-maḳımı 10a/06

y.-me 1a/04

y.-me+(poḳ yémek) 13a/06

y.-medi 12b/17

y.-megi 3b/17

y.-megi+(poḫ yémek) 5b/09

y.-megilen+(poḫı yémek) 5b/09

y.-megin+(poḫ yémek) 5b/09

y.-mek 7a/08

y.-mek+(poḫ yémek) 4b/09

y.-mek+(poḫı yémek) 5b/11

y.-mekden 7a/08

y.-mese 12a/11

y.-meyüb 2a/17, 12a/15

y.-mez 1b/11, 4b/06, 6a/03, 13b/04

y.-mez+(poḫ yémek) 4b/02

y.-miş 5a/01, 5b/11

y.-se 12a/11

y.-sün 1a/14

y.-ye 1b/16, 3a/18, 3a/18, 12b/16

y.-ye+(ġam yémek) 1b/16

y.-yebilmir 8a/11

y.-yeller 12b/16, 13b/04, 14a/08

y.-yen 4a/12, 5b/08, 6a/06, 10b/03, 16b/01

y.-yen+(poḫ yémek) 5b/09

y.-yeni 6b/03

y.-yeni+(poḫ yémek) 5a/03

y.-yenün+(poḫ yémek) 5b/06

y.-yer 1a/14, 2a/11, 2a/11, 2b/17, 4a/01, 5a/08, 5b/01, 12a/03, 13a/11

y.-yirem 12a/07

y.-yesen 5b/08

y.-yirem 16b/07

[=60]

yédi i. Yedi sayısı.

y.+di 12a/10

[=1]

yédir- f. Yedirmek.

y.-üller 12b/16

[=1]

yég sf. Evla.

y.+dür 5a/17

[=1] →yéy

yégān < Far. i. Birler.

y. 18a/04, 18a/04

[=2]

yéke sf. Büyük, iri.

y. 12b/02

[=1]

yél i. Rüzgar, yel.

y. 7b/13, 16a/10

y.++(yél esmek) 6b/05

y.+e 3b/04, 27a/20

y.+i 5b/03

y.+nen 16a/10, 16a/10

[=8]

yéllendir- Dalgalandırmak, serinletmek.

y.-üsen 16a/08

[=1]

yémişsizlik i. Yemişsizlik.

y.+dan 16b/07

[=1]

yémüşān < Tür+Far. i. Bir tür ağaç meyvesi, yemiş.

y.+san 1a/02, 1a/02

[=2]

yéne zf. Yine, gene.

y. 29b/05

[=1]

yéng̑ i. Kıyafetin kol kısmı.

y. 4b/09

[=1]

yér i. Yer.

y. 4a/10, 11b/06, 12a/09, 12a/09, 16a/08, 27a/06

y.+de 4b/14, 5a/02, 6a/04, 6a/11, 8a/05, 10a/07, 12b/03, 12b/13, 18b/06, 27a/07

y.+den 8b/12, 10a/03

y.+di 18a/01

y.+e 1a/05, 3b/13, 4a/03, 6a/04, 6b/13, 27a/20

y.+inde 1b/14

y.+ine 2b/15, 22a/03, 28a/02

y.+innen 9a/01

y.+lerinde 20a/07

y.+ün 2b/17, 16b/06

[=32]

yér- f. Yermek, eleştirmek.

y.-mazüz 20a/20

[=1]

yéri- f. Yürümek.

y.-maḳa 6a/08

y.-memiş 16a/08

y.-mese 8a/07

y.-mez 15b/07, 20b/12

y.-r+(yerür) 8a/07

y.-yebilmez 6a/11

[=7]

yérik i. Birlikte yürüyenler, peşindekiler.

y.+lerine 21a/22

[=1]

yériş i. Yürüyüş.

y.+i 6a/08

[=1]

yét- f. Yetmek, kafi gelmek.

y.-er 5b/03

y.-mez 13a/05

[=2]

yétīm < Ar. sf. Yetim, öksüz.

y. 16a/02, 16a/07, 29b/21

y.++(yetīm olmaḳ) 3a/18, 3a/18

y.+e 16a/02

y.+i 16a/01

y.+ün 16a/03, 16a/04

[=9]

yétir- f. Yetirmek, ulaştırmak.

y.-ür 11b/06

[=1]

yétiş- f. Yetişmek, varmak, ulaşmak.

y.-ende 1a/13, 7b/08

y.-mez 8a/04

y.-üller 21b/19

y.-ür 1a/13, 8a/04, 12b/06

[=7]

yétmiş-iki sf. Yetmiş iki (sayı).

y. 1b/03

[=1]

yéy sf. Evla.

y.+dür 16b/02

[=1] →yég

yéyin sf. Tez davranan.

y.+ine 11b/07

[=1]

Yézīd Kişi ismi. Emevîler'in ikinci halifesi Muaviye'nin oğlu; zalim, kötü insan.

y. 21b/17, 21b/25

[=2]

yığ- f. Yığmak, toplamak.

y.-allar 1a/15

y.-anı 6b/07

y.-san 12a/01

[=3]

yığış- f. Yığılmak, toplanmak.

y.-dıla 22b/20

y.-ur 6b/13

[=2]

yığışdır- f. Yığılmak, toplanmak.

y.-madı 27a/26

[=1]

yıḫ- f. **I.** Yıkmak, bozmak.

y.-armış 8b/14

y.-ması 5b/10

II. Mahvına sebep olmak.

y.-ar 5b/17, 15b/09

[=4] →yıḳ-

yıḫıl- f. **I.** Düşmek.

y.-an 2b/12

y.-a 3a/09

II. Yıkılmak,bozulmak.

y.-a 4b/17

y.-anda 9a/10

y.-dı 4a/12

y.-sa 13b/10

[=6]

yıḳ- f. Yıkmak.

y.-duḳ 8a/06

[=1] →yıḫ-

yıḳa- f. Yıkamak, temizlemek.

y.-san 16a/14

[=1]

yırt- f. Yırtmak, parçalamak.

y.-ar 9a/06, 9b/07, 13a/04, 15b/13

y.-arsan 9b/01

[=5]

yırtıl- f. Yırtılmak.

y.-ur 6a/08

[=1]

yiye i. Sahip.

y.+si 3b/11, 4b/06, 12b/03, 12b/09, 15b/09

y.+sin 2b/14

y.+sinden 7b/07

y.+sine 3b/19

y.+sinün 12b/12

[=9]

yoġun sf. Kalın.

y. 9b/10, 11b/08

y.+ı 16a/17

y.+ın 7b/13

[=4] → yoḳun

yoġurtca i. Yoğurt gibi.

y.7b/05

[=1]

yoḫ i. Var'ın karşıtı, bir şeyin olmadığını bildiren söz.

y. 15b/02 (sf), 20b/05, 22b/16, 23a/02, 27a/04, 28b/05

y.+dı 3b/06, 4a/01, 5b/06, 6b/07, 14a/11, 19b/09, 20b/02, 20b/10, 27a/05, 28a/07, 28b/14

y.+dur 7b/05, 12b/10, 22a/21

y.+sa 28a/04, 28a/07

y.+unsa 21b/09

[=23] →yoḳ

yoḫsul sf. Fakir.

y.++(yoḫsul olmaḳ) 4b/19

[=1] → yoḳsul

yoḳ i. Var'ın karşıtı, bir şeyin olmadığını bildiren söz.

y. 7b/14

y. +dı 14a/10

[=2] →yoḫ

yoḳsul sf. Fakir.

y.+ına 1a/10

[=1] → yoḫsul

yoḳsunlıḳ i. Yokluk, eksiklik.

y.+unnandı 1b/11

[=1]

yoḳun sf. Kalın.

y. 16a/17

[=1] → yoġun

yol i. Yol.

y. 2b/05, 12b/01, 12b/01, 12b/05, 12b/05, 14a/08, 16a/03, 16a/11, 16a/12

y.++(yol dilenmek) 26a/06

y.++(yol gédesen) 2a/05

y.++(yol göstermek) 3a/09

y.+a+(yola aparmaḳ) 4b/15

y.+a+(yola çıḫmaḳ) 7b/02

y.+a+(yola getmaḳ) 5a/10

y.+da 16a/12, 16a/16

y.+dan+(yoldan çıḫmaḳ) 16a/16

y.+ın 10a/08

y.+ında 4b/15, 6b/08

y.+lar+(yol aşmaḳ) 8a/02

y.+larda 4b/12

y.+nan 16a/13

y.+unda 10a/10

[=25]

yolçı i. Yolcu.

y. 16b/02, 21b/11

y.+nun 3b/13, 16a/16

[=4]

yoldaş i. Arkadaş, dost, refik.

y. 2b/05, 11b/07, 16a/11

y.++(yoldaş olmaḳ) 11a/08, 11b/02, 14a/02

y.+dan 4a/12, 7a/13

y.+ı+(yoldaş olmaḳ) 3b/15

y.+ıva 4a/07

y.+un 9a/09

[=11]

yolsuz sf. Yolsuz, yolu olmayan.

y.+ı 16a/12

[=1]

yonḳar i. Rendelenen, yontulan veya kesilen bir şeyden çıkan parça, iri talaş.

y.+ıdı 5b/04

[=1]

yorḳa i. At yürüyüşünün bir çeşidi.

y.+ynan 11a/08

[=1]

yorḳan i. Yorgan.

y. 16a/17

[=1]

yorḳun sf. Yorgun.

y. 16b/04

[=1]

yorul- f. Yorulmak.

y.-dun 16b/03

y.-maz 1a/14, 16a/13

[=3]

yovşan i. Keskin kokulu bir tür bitki.

y. 5b/15

[=1]

yu- f. Temizlemek.

y.-maḳı 7a/14

[=1] → yuv-

yuḫarı sf. Yukarı, üstte, yüksekte olan.

y. 2b/05, 12b/08

[=2]

yuḫla- f. Yuhlamak, protesto etmek.

y.-ma 27a/09

[=1]

yuḳı i. Uyku, rüya.

y.+da 1a/13

[=1]

yumaḳ i. Top gibi sarılmış iplik, yün.

y.+nan 11b/13

[=1]

yumşaḳ sf. Yumuşak.

y. 4a/04, 16b/06

[=2]

yumurta i. Yumurta.

y.+sı 16a/15

y.+sın 11b/07

y.+sına 6a/07

[=3]

yumurtla- f. Yumurtalamak.

y.-dı 1b/05, 1b/05

y.-dıḳca 6a/08

y.-madı 16b/03

[=4]

yumuruḳ i. Yumruk.

y.+ı 16b/03

[=1]

yurt i. Vatan, memleket.

y.+da 14a/12

y.+un+(yurdun) 14a/12

y.+uvı+(yurduvı) 11b/01

[=3]

yuv- f. Temizlemek.

y.-ar 2a/14, 2a/14

[=2] → yu-

yuva i. Kuşlara veya bazı hayvanlara ait barınak, mesken.

y.++(yuva bağlamaḳ) 12a/12

y.+dan 4a/04

y.+sı 1b/07

y.+sına 1a/02, 3b/12, 4a/04

y.+sından 12a/11

[=7]

yuyul- f. Temizlenmek.

y.-mamış 16a/12

[=1]

yügür- f. Hızlı yürümek, koşmak.

y.-ür 16a/08

[=1]

yügürek sf. Hızlı giden, koşan.

y. 16b/01

[=1]

yük i. Yük, ağırlık.

y. 16a/15, 16b/04

y.+di 8b/11

y.+dür 12b/11

y.+i 20a/22

[=5]

yüz i. Yüz, çehre, sima.

y. 4b/13, 5a/08, 5a/12, 8b/11, 16a/13, 16a/13, 16a/14, 16a/14, 16b/05, 16b/05, 21b/16

y.++(yüz döndermek) 8b/01

y.++(yüz ḳoymaḳ) 23a/10

[=13]

Z, Ż, Ẓ, Ẕ

zāʾ (ز) < Ar. Arap alfabesindeki “ze” harfinin adı.

z.++(ḥerfüʾl zāʾ) 9b/04

[=1]

ẓāʾ (ظ) < Ar. Arap alfabesindeki “ẓı” harfinin bir diğer adı.

ẓ.++(ḥerfüʾl-ẓāʾ) 10b/14

ẓ.++(ḥerfüʾl ẓāʾ) 11a/01

[=1]

zad i. Şey, nesne.

z. 4b/02, 7b/10, 8b/01, 29b/12

z.+ını 12a/15

[=5]

zāhid < Ar. i. Sofu.

z.+ün 26a/04

[=1]

zāhidā < Ar. ünl. “Ey zahid!” seslenme sözü.

z. 26a/05, 26a/10

[=2]

ẓāhiren < Ar. zf. Görünüşe göre, açıkça görüldüğü gibi.

ẓ. 27b/12

[=1]

zaḫm < Ar. i. Yara.

z.+e+(zaḫme salmaḳ) 26a/09

[=1]

ẓālim < Ar. sf. Zulmeden, haksızlık yapan.

ẓ.++(ḥökkām-ı ẓālim) 21a/10

[=1]

zamān < Ar. i. Zaman, vakit.

z.+da 18b/09

z.+ı 19b/18

[=2]

żāmin < Ar. i. Kefil.

ż.++(żāmin olmaḳ) 5b/06

[=1]

zānū < Far. i. Diz.

z.+larında 21b/04

[=1]

zār < Far. sf. Ağlayan, inleyen.

z.++(eṣnāf-ı per-şikeste vü zār u nizār) 20a/30

z.+a+(āh u zār) 21b/09

z.+a+(āh u zār gelmek) 19b/04

[=3]

ẕarar < Ar. i. Zarar, z,yan.

ẕ.+ı 1b/05

ẕ.+un 10b/08

[=2]

ẕāt < Ar. i. Sahip, malik.

ẕ.+ül+(ẕātü’l-fürūc) 20b/22

[=1]

zay < Ar. sf. Heder olmuş, ziyan, zarar.

z.+dı 1a/16

[=1]

zehr < Far. i. Zehir.

z. 18a/10

[=1]

zehre-çāk < Far. b. sf. Ödü patlamış, korkmuş.

z.+e 23a/11

[=1]

zehrlü < Far+Tür. sf. Zehirli.

z. 29b/09

[=1]

zekāt < Ar. i. İslamın beş şartından biri, mal varlığının kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması.

z. 19b/12, 27a/19

z.++(māniʿu’z-zekāt) 21a/11

[=3]

zelzele < Ar. i. ẕ sarsıntısı, deprem.

z.+den 8a/12

[=1]

zemāne < Ar. i. Devir, vakit; felek, talih.

z.++(ṣāḥib-i zemāne) 20b/22

z.+den+(ṣövlet-i ṣedr-i zemāne) 28a/04

[=2]

zemen < Ar. i. Zaman, vakit.

z.++(süfehā-yı zemen) 29b/16

[=1]

zemīn < Ar. i. Yer, yer yüzü.

z.+de 18b/09

[=1]

zenbūrekçi < Far+Tür. i. Zemberek denilen oku atan yeniçeri askeri.

z.++(zenbūrekçi vü sāzende) 21b/14

[=1]

zencīr < Far. i. Zincir.

z.+ilen 8b/01

[=1]

Zengbār Yer ismi. Afrika'nın doğusunda Şiraz'dan gelen İranlı göçmenler tarafından kurulmuş şehir.

z.+a 20b/03

[=1]

żerb < Ar. i. Vurma, dövme.

ż. 10b/08

[=1]

zerrece < Ar+Tür. zf. Birazcık, zerre kadar.

z. 29b/13

[=1]

Zeyneb Kişi ismi. Hz. Muhammed'in kızı.

z. 28b/18

[=1]

ẕéyl < Ar. i. Bir şeyin kuyruğu, devamı, yanı-yöresindeki.

ẕ.++(ẕéyl olmaḳ) 21a/12, 21a/12

ẕ.+e+(ṣedr ü ẕéyl) 20a/19

[=3]

zılāf sf. Aşınmış, yıpranmış, zülek (aşık).

z. 9b/05

[=1]

zındıḳa < Ar. i. Allah'a ve ahirete inanmayan kimse.

z.+i+(zındıḳa-i āşikār) 22a/03

[=1]

zınḳırovlu < Far+Tür. sf. Hayvanların boynuna takılan çan, zil.

z.+sın 7a/11

[=1]

zır < Far. zarf. Zır zır ağlamak.

z. 9b/04, 9b/04

[=2]

ẕi'āb < Ar. i. Kurt, canavar.

ẕ.+ı+(gülāb ü ẕi'āb-ı idāre) 20a/21

[=1]

zikr < Ar. i. Anma, anılma.

z. 21a/08

[=1]

ẕillet < Ar. i. Hakirlik, alçaklık, aşağılık.

ẕ.+i+(iʿzāz-ı küfr ü ẕillet-i İslām ü irtidād) 27a/17

[=1]

zinā < Ar. i. Nikahsız, evlilik dışı fizikî ilişki.

z.++(ḥedd-i zinā) 20b/19, 20b/20

z.++(ibn-i zinā) 21b/13

z.++(nüṭfe-i zinā) 22a/19

[=4]

zinde < Far. sf. Diri, dinç, sağlam.

z. 27b/10

[=1]

zīrek < Far. sf. Uyanık, kıvrak zekalı.

z. 12b/10

z.+den 10b/08

z.+di 2a/01

[=3] →zīre

zīreklik < Far+Tür. i. Uyanıklık.

z.+inden+(zīrekliginden) 6b/03

[=1] →zīrekluḳ

zīrekluḳ < Far+Tür. i. Uyanıklık.

z. 7a/04

[=1] → zīreklik

zīre[k] < Far. sf. Uyanık, kıvrak zekalı.

z.+ni 9b/04

[=1] →zīrek

ziyāret < Ar. i. Ziyaret.

z. 26a/07

z.+i+(ḫarc-ı ziyāret-i Necef ü Kerbelā) 20b/14

z.+lere 26a/08

[=3]

ẕūʾl-iḳtidār < Ar. b. sf. İktidar sahibi.

ẕ.++(aḳā-yı Behbehānī-i ẕūʾl-iḳtidār) 19b/26

[=1]

ẓühūr < Ar. i. Görünme, meydana çıkma.

ẓ.+a 27b/07

ẓ.+ın 18b/04

[=2]

ẕülfiḳār < Ar. i. Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye hediye ettiği ucu çatallı kılıç.

ẕ.+a 20a/01, 22a/06

[=2]

ẓüllām < Ar. i. ẓalīm'in çoğulu; zalimler.

ẓ.+ı+(ẓüllām-ı bā-ʿemāme vü el-vāṭ-ı bā-revā) 21b/06

[=1]

ẓülm < Ar. i. Zulüm, haksızlık,eziyet.

z.++(ẓülm u fesād) 20b/07

z.+dı 22a/13

z.+e 21b/09

z.+ı+(ẓülm-ı bi's-seviyye) 11a/01

z.+i+(ẓülm-i benī-ümmīye vü ʿAbbāsīyān) 18b/02

z.+le 18a/10

z.+nen 11a/01

[=7]

ẕükūr < Ar. i. ẕeker'in çoğulu; erkekler.

ẕ.++(övlād-ı ẕükūr) 5a/02

[=1]

zülf < Ar. i. Sevgilinin yüzünün iki yanından sallanan saç lüleleri.

z. 20b/18

z.+i+(zülf-i tāb-ı dār) 28b/01

[=2]

KAYNAKÇA

ABADÎ, Aziz Devlet. *Sühanverân-ı Azerbaycan*, Müessese-i Tarih ve Ferheng-i İran, Tebriz, 1355/1976.

ALIŞIK, Gülşen Seyhan. "Azerbaycan Türkçesi Maddesi", *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Cilt: 19, Ankara, s.227-243.

ALİZÂDE, Samed. *Oğuzname (Emsal-i Mehmedali),* Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1992.

ALTAYLI, Seyfettin. *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü I-II*, MEB Yay., İstanbul, 1994.

ALTUN, Mustafa. "Türk Atasözleri Üzerine Sentaktik Bir İnceleme", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Mayıs-Temmuz 2004, S. 21, s. 79-91.

AKSOY, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü- Atasözleri Sözüğü 1*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1993.

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI. *Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti, I-IV Cild,* Şərq-Gərb, Bakı, 2006.

AZERBAYCAN SSR ELMLER AKADEMİYASI. *Ereb Fars Sözleri Lügeti*, Bakı, 1966.

BAHŞAYEŞİ, Abdürrahim Akikî. *Mefâhir-i Azerbaycan (V cilt)*, Neşr-i Azerbaycan, Tebriz, 1997.

BAYAT, Ali Haydar. "XVIII. Yüzyılda Güney Azerbaycan'da Derlenmiş Türk Atasözleri Kitabı (Emsâl-i Türkân)", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Ekim 1992-1994.

DİHHUDÂ, Mirza Ali Ekber. *Lugatnâme*, Danişgâh-i Tahran Müessese-i Lugatnâme-i Dihhudâ, Tahran, 1375/1955.

DEVELLİOĞLU, Ferit. *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2007.

DEYHİM, Muhammed. *Tezkire-i Şuarâ-yı Azerbaycan: tarih-i zindegi u asâr*, Tebriz, Cilt:I-II, 1986.

ENUŞE, Hasan. *Danişmane-i edeb-i Farisî: edeb-i Farisî der Kafkaz*, Vilayet-i Ferheng u İrşad-ı İslami, Tahran, 2002.

ERGİN, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yay., İstanbul, 2005.

ERGİN, Muharrem. *Azeri Türkçesi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. No: 1633, İstanbul, 1971.

FIĞLALI, Ethem Ruhi. "Bahâîlik Maddesi", *TDAV İslam Ansiklopedisi*, Cilt:4, İstanbul, 1991, s. 464-468.

GÖKDAYI, Hürriyet. "Türkçede Kalıp Sözler", *Bilig Dergisi*, Kış/2008, S. 44, s. 89-110.

HABİBBEYLİ, İsa. *XX. Yüzyılın Başlarında Yaşayan Azerbaycan Yazarlarının Biyografileri*, Erzurum Atatürk Ünversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1982.

KANAR, Mehmet. *Örnekli Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yay., İst 2003.

NİYA, Samed Serfarî. *Meşâhir-i Azerbaycan (III cilt)*, İntişarat-ı Danyal, Tebriz, 1377.

ÖZCAN, Azmi. "Muzafferüddin Şah Maddesi", *TDAV İslam Ansiklopedisi,* Cilt:31, İstanbul 2006, s. 420-421.

ÖZGÜDENLİ, Osman Gazi. "Merâga Maddesi", *TDAV İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 29, Ankara, 2004, s. 162-163.

PEYFUN, Mehemmed. *Ferheng Azerbaycanî-Farsî*, Danişpaye neşri, Tehran, 1983.

RESULOĞLU, Böyük. *Əmsali-Türkanə*, Qartal neşriyyatı, Bakı, 1996.

SARAY, Mehmet. *Quzey ve Güney Azərbaycan Türklerinin Tarixi*, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Bakı, 2010.

SARIKAYA, Mahmut. *Güney Azerbaycan Türkçesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Danışman: Tuncer Gülensoy, Kayseri, 1998.

SIDDİK, Hüseyin. *Asâr-ı ez Şuarâ-yı Azerbaycan*, Tahran: Babek, 1973.

SÜMER, Faruk. *Oğuzlar (Türkmenler)*, İlavelerle 3. baskı, 1980.

SÜMER, Faruk. "Kaçarlar Maddesi", *TDAV İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 24, İstanbul, 2001, s. 51-55.

TERBİYET, Muhammed Ali. *Danişmendân-ı Azerbaycan*, Matbaa-i Meclis, Tahran, 1314.

TOPALOĞLU, Ahmet - Ayverdi, İlhan. *Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Lugatı, Ekim 2007.

TÜRK DİL KURUMU, *Azərbaycan Dialektoloji Lüğəti I Cilt A-L*, Ankara 1999, *Cilt M-Z*, Ankara 2003.

TÜRK DİL KURUMU, *Bölge Ağzılarında Atasözleri ve Deyimler I-II*, 4. Baskı, Ankara, 2009.

TÜRK DİL KURUMU*, Türkçe Sözlük*, 10. Basım, Ankara, 2009.

TÜRK DİL KURUMU, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü A-Z*, Ankara 2009.

4. TIPKIBASIM

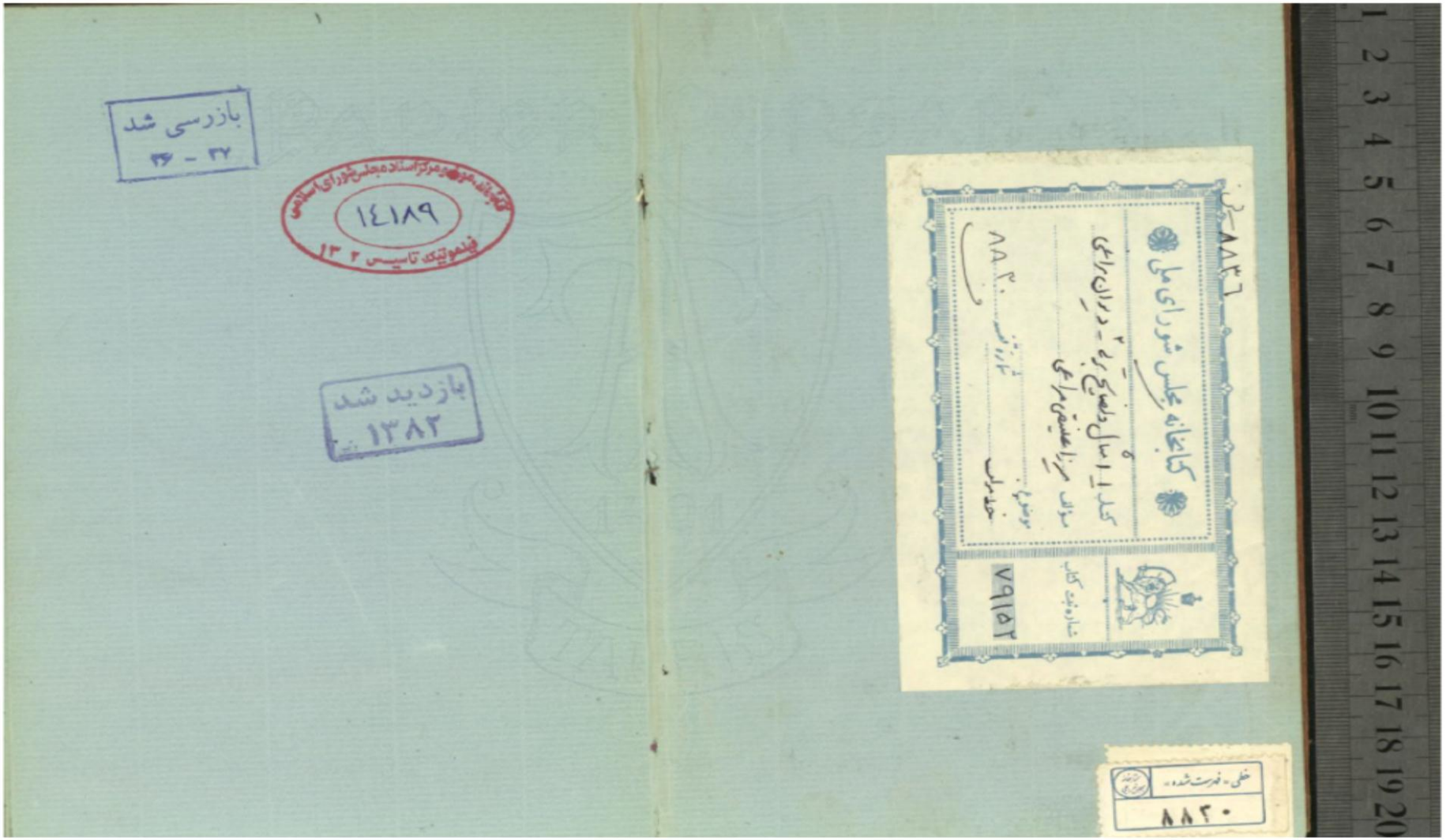
بازرسی شد
۴۶ - ۳۷
کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
۱۴۱۸۹
فیلمبرداری تاسیس ۱۳۶۲
بازدید شد
۱۳۸۲
کتابخانه مجلس شورای ملی
شماره ثبت کتاب
۷۹۱۵۲
۸۸۳۶
کتاب ۱۱ سال دهم دوره ۲ دوران سلطنتی
مؤلف میرزا عضدی مراغی
موضوع
خط نسخ
شماره ثبت ۸۸۳۶
طبق فهرست شده
۸۸۳۰

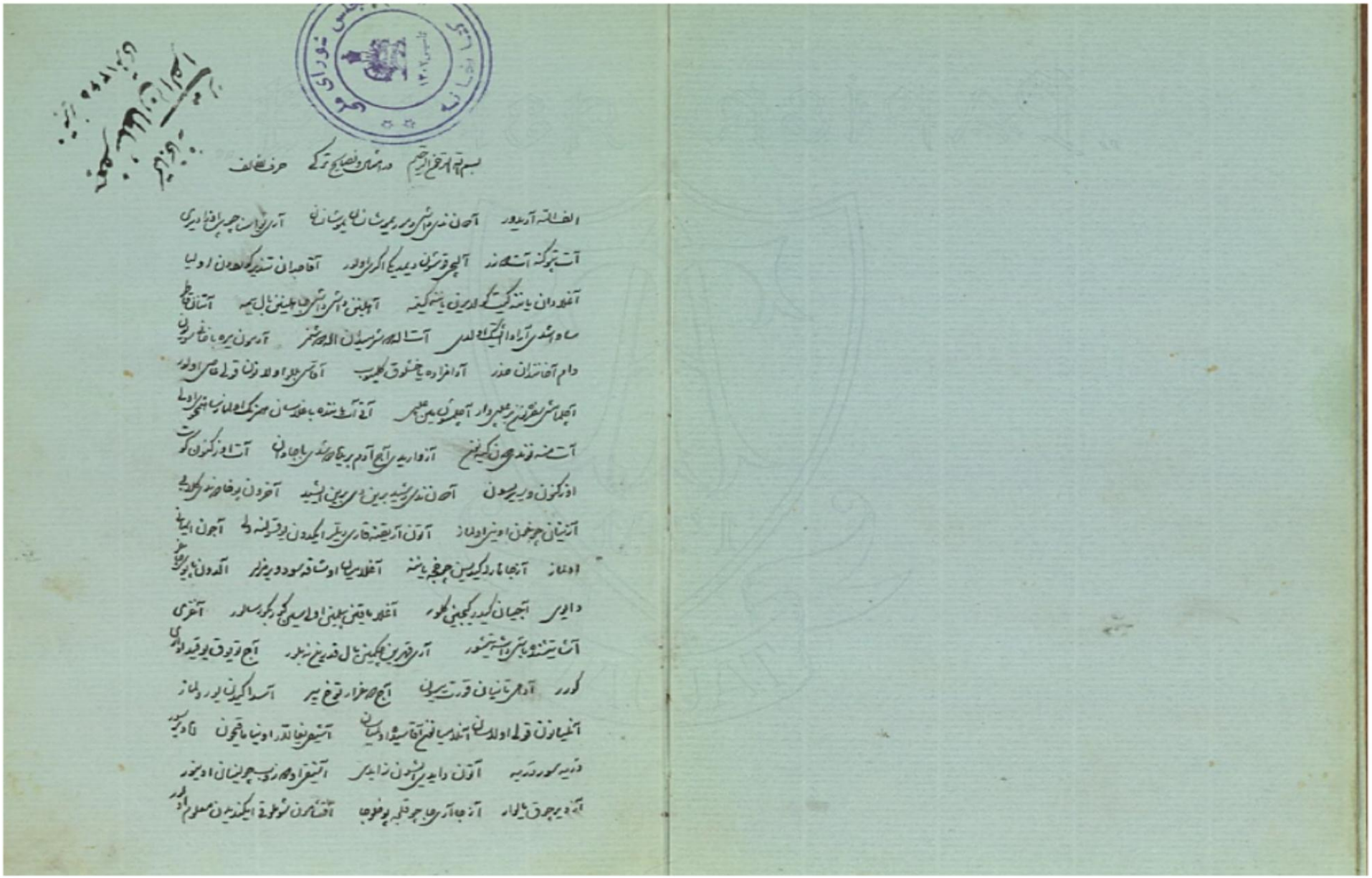

1a

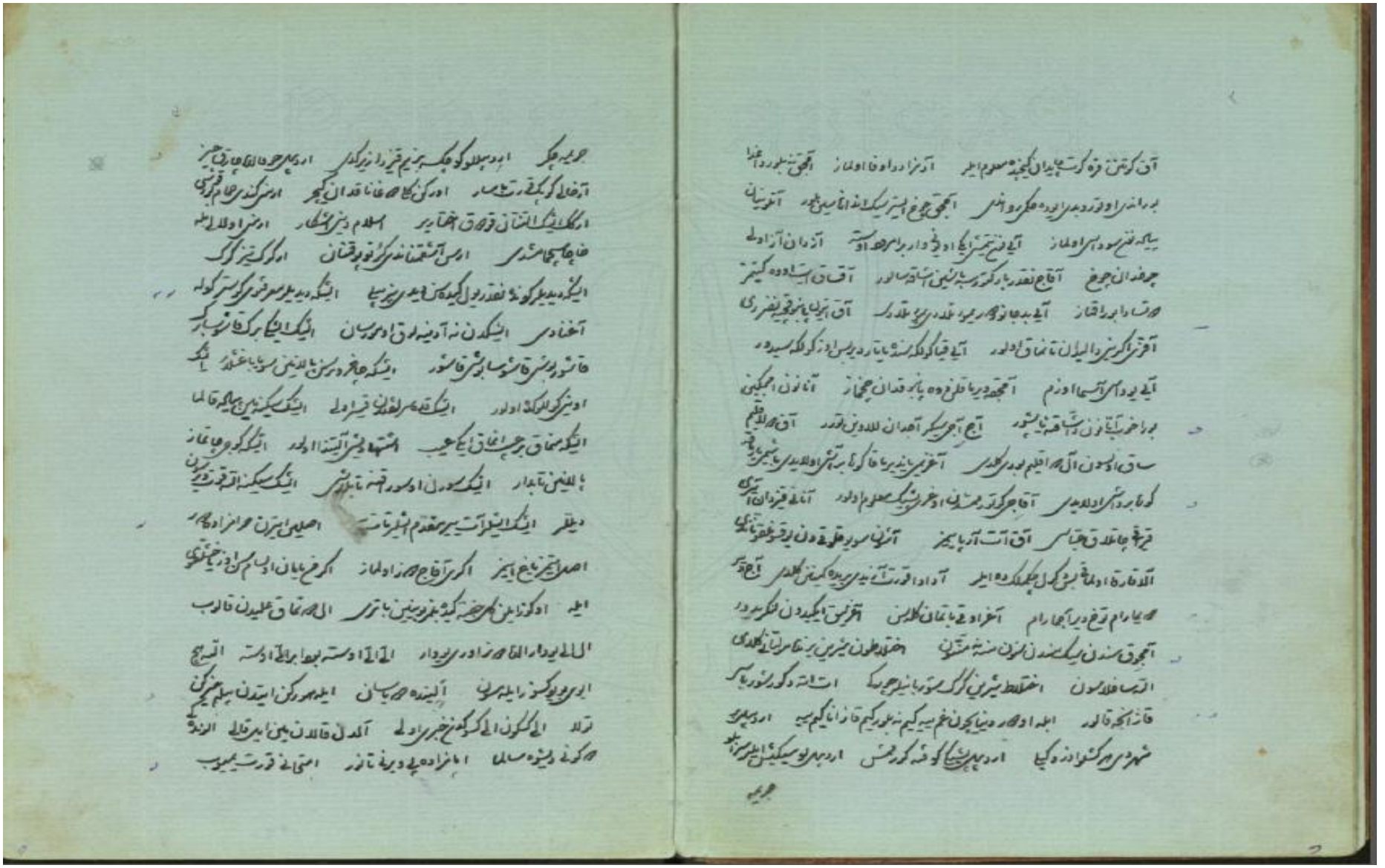

1b 2a

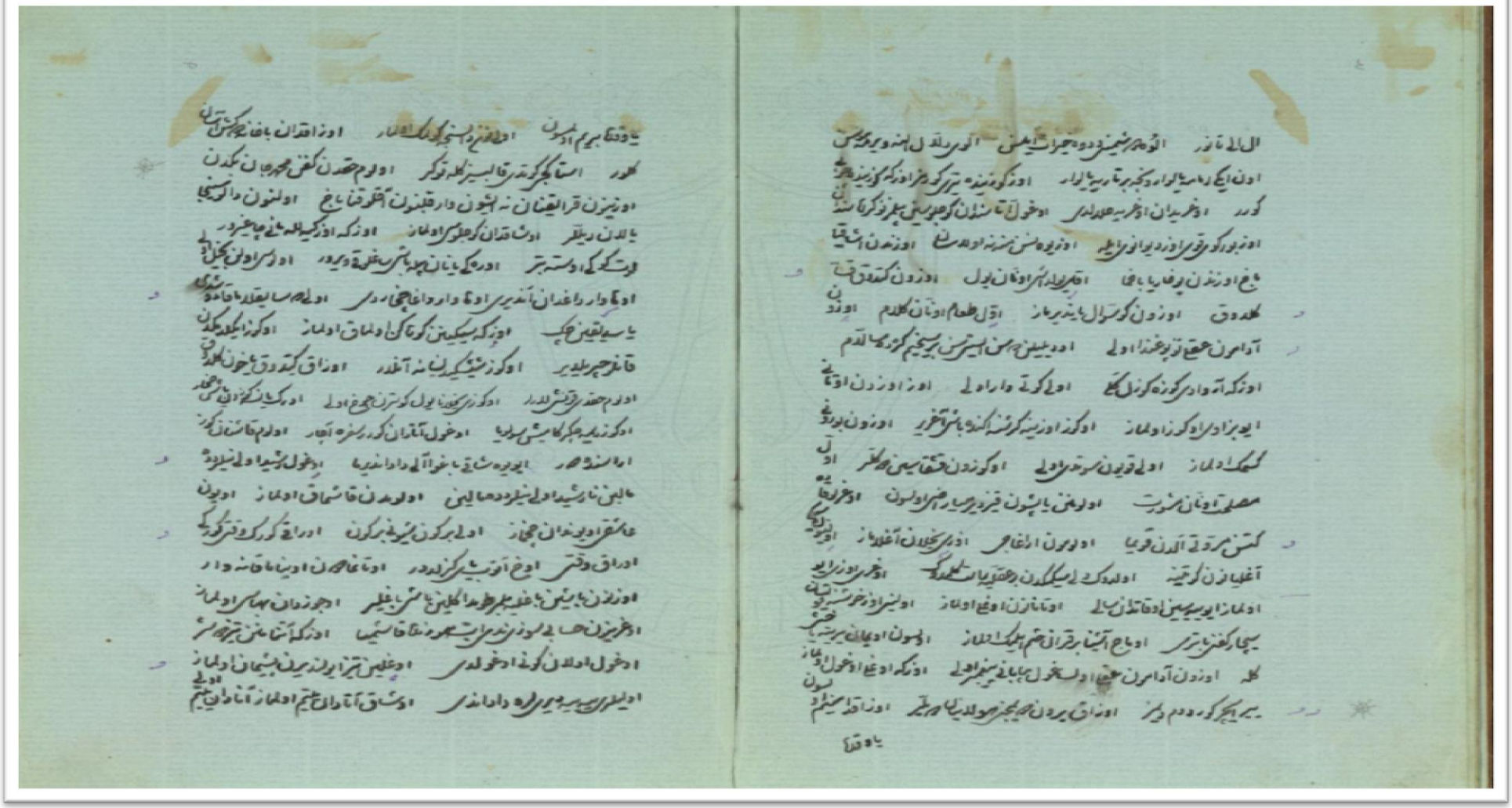

4a

3b

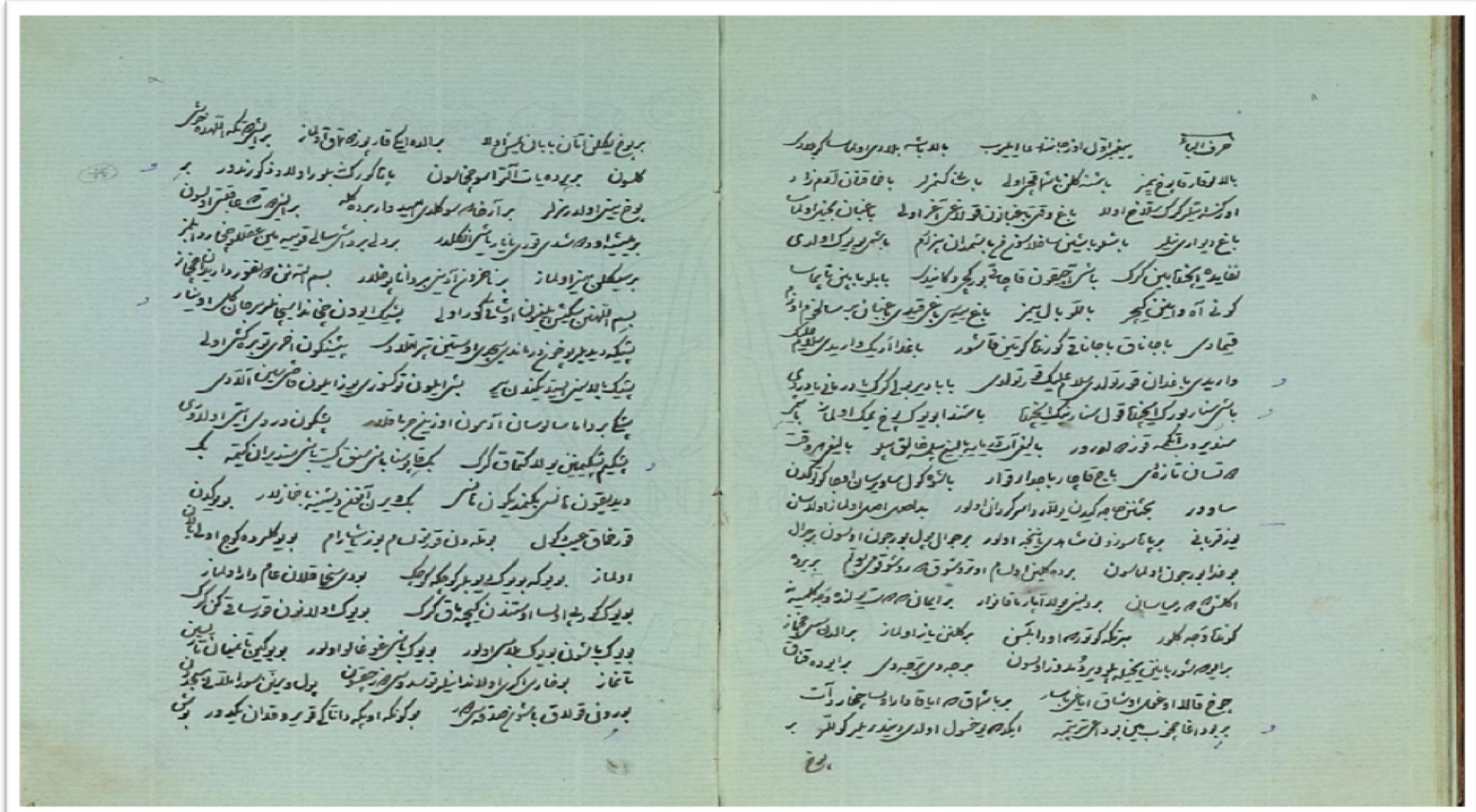

5a 4b

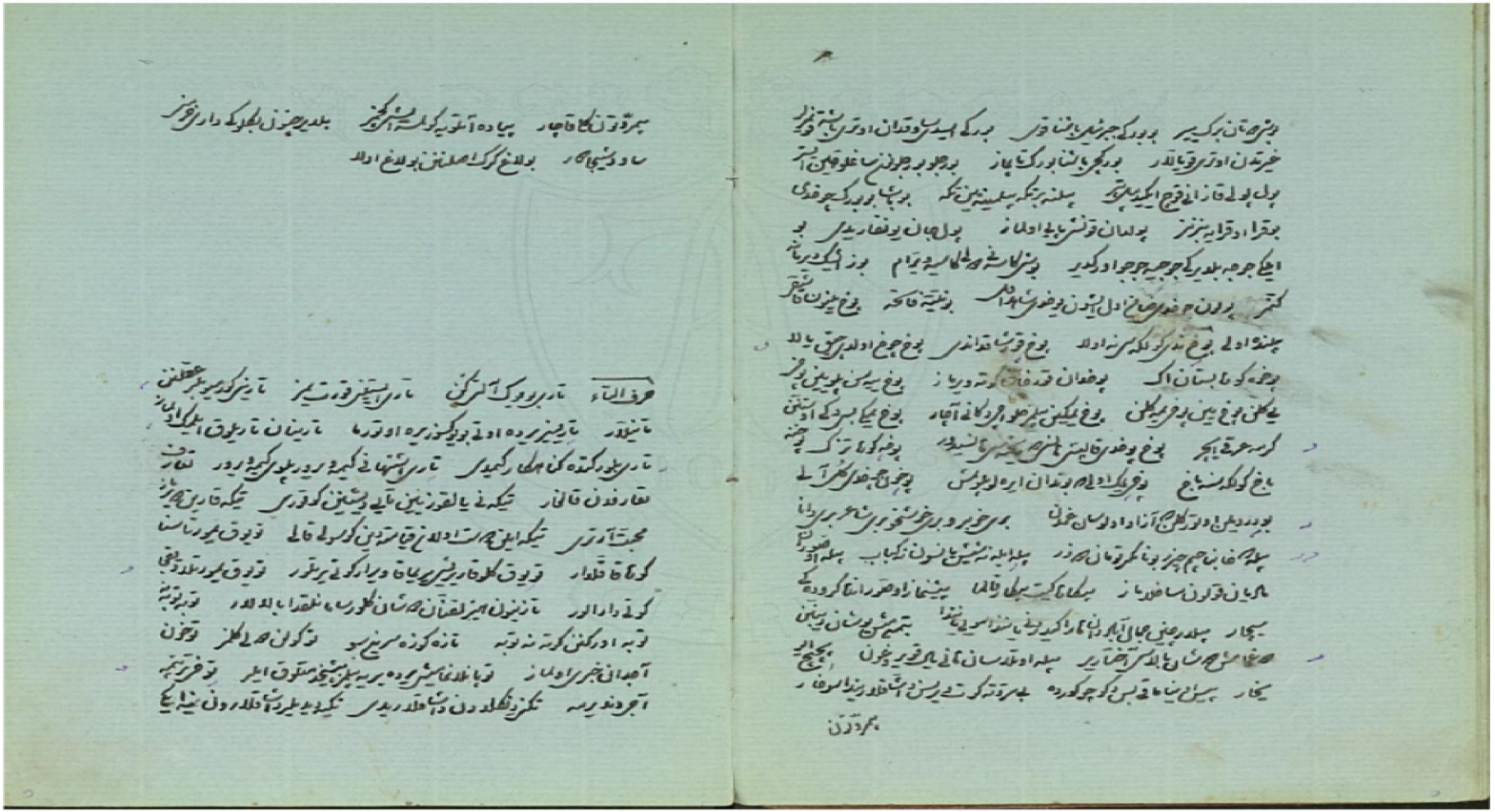

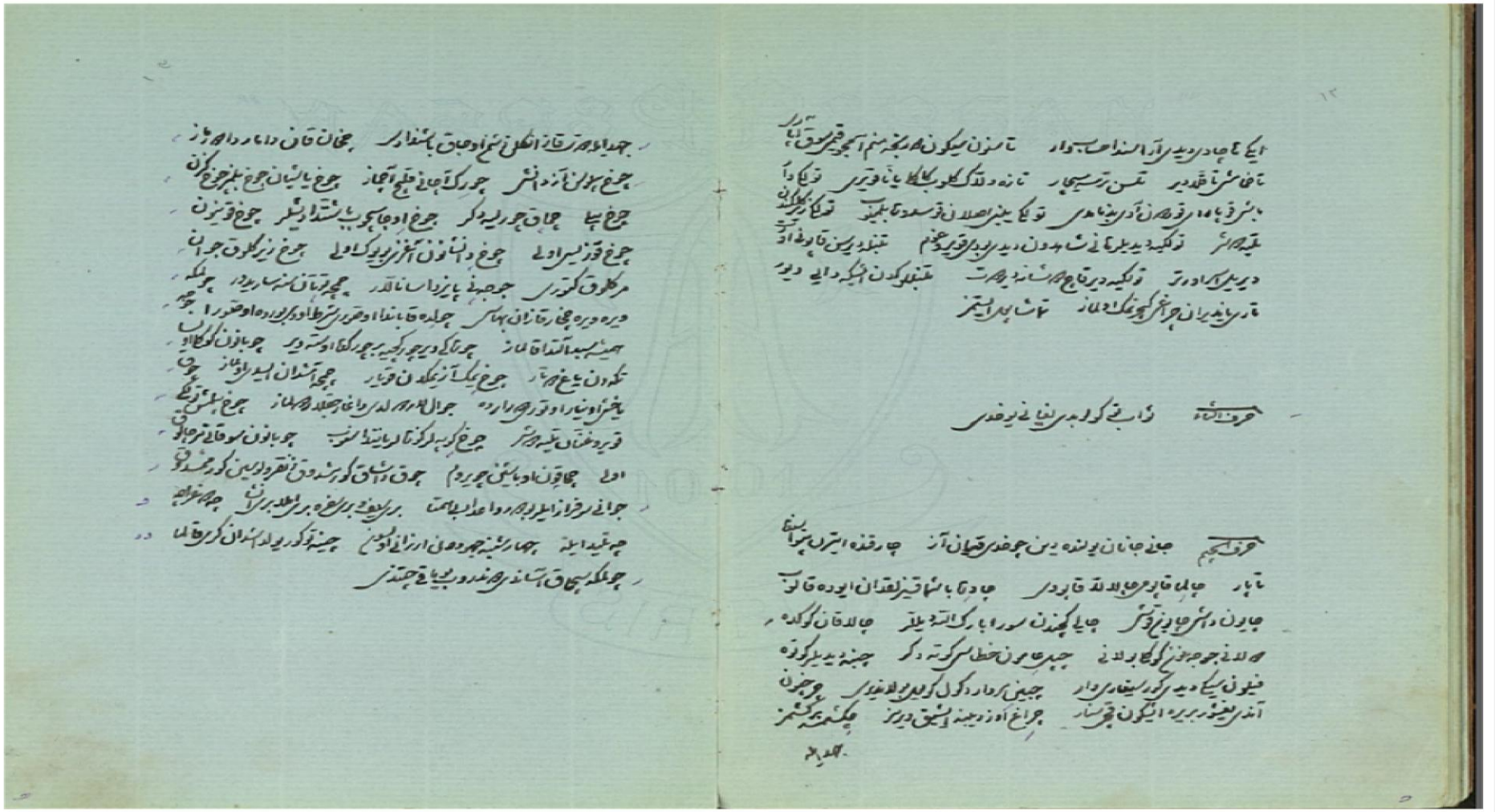

حرف الحاء حاجی حاجی مکه ده گورر حاضر اوغلان بابانگ شیشرتمش دارتاکی حق سوزستدر
قره اوکوز بولر حرامین جیجغی ولد حرام دیر جیفه دیر تاز حلوا حلوا دیمکله آغز
شیرین اولماز [illegible] کرک حلال زاده بابا سنه چکر حرام زاده قارنی یری حلواجی
قزنه قرشین حواریین نفسی کافر حق سوزی [illegible] کور حدادسون [illegible] ویر
حق [illegible] دور حق سوزی [illegible] بر کسر اولور حق یاندیران چراغ [illegible] اولماز
حقنه [illegible] قالدیرمالی حق سوزی بر کشینک [illegible] اولی حق سوز آجی اولور
حق سیسندن یار اولماز حمامه کیرن ترلر چقار حمالات [illegible] غربیلکده اولو کونه
حاجی حاجیه [illegible] صندوقه اودر حمام [illegible] تارسان حاجی حجه اولاندا
کوتره یا قالار حیف [illegible] آتی یا بتون ساغ اولسون حرام یسن [illegible] اوداشلغم
حساب [illegible] قاف حساب الاالی [illegible] اوزکه زاد کیرز حق جعلی [illegible]

حرف الخاء خاین خوفلو اولور خالا خواطردن قالماسون خاو [illegible] کوتوریان
[illegible] چقار خالانلان [illegible] درسه ده فالاندیر [illegible] خیرلو [illegible]
خولقوین کندی [illegible] اوجنلغی خرابانه کیرن [illegible]
خرابه [illegible] خرخراما دیکن آجوق تکیه [illegible]
خط ویغادن خط [illegible] اولماز خلق آغزدان قوره فارمغ آقلمغ خلقون
[illegible] خونا خاخونا [illegible]

خیال

خیال بلوری قیریغی اولسون خیرون قاپو ناقالسون

حرف الدال داغلار نقدر اوجا اولسه اوستندن یول آشار دامدن [illegible] اولان
قازی جوج اولور داغدا کلدی باغده کی قودی دالدان آتان [illegible]
دکر داغ [illegible] آدم آدمه [illegible] دام [illegible] عورت [illegible]
یرده آغیر اولی دامانی کرنا قان آلوقه [illegible] بتور [illegible]
بر اولور دام [illegible] دام کونا مکدن قورتولدوق داغدا کلک اوللی
[illegible] اولاما قدان [illegible] داغ [illegible] ابدال یرور [illegible]
آرتقدر [illegible] آرها دیر دالینان دیوانا [illegible] اولماز دده کورمش [illegible]
[illegible] دابر دده [illegible] [illegible] خواجه اولماز [illegible] کمسن ده
[illegible] کول اوله داوا داوا [illegible] اولی [illegible] اوزی [illegible] وریا قوندا
معلوم اولدی دده دوغ [illegible] اوله [illegible] کیمه [illegible] بلمیر [illegible] کیرن ایرتن
[illegible] [illegible] اولدی [illegible] اولاده دن دده [illegible] جان ویدرک
[illegible] رسیدی اوتان [illegible] دریاده [illegible] یا [illegible] ایلیکی [illegible]
بر اول ده [illegible] قاتر کرک دده [illegible] اوغول [illegible] ایلر دریا دولو [illegible]

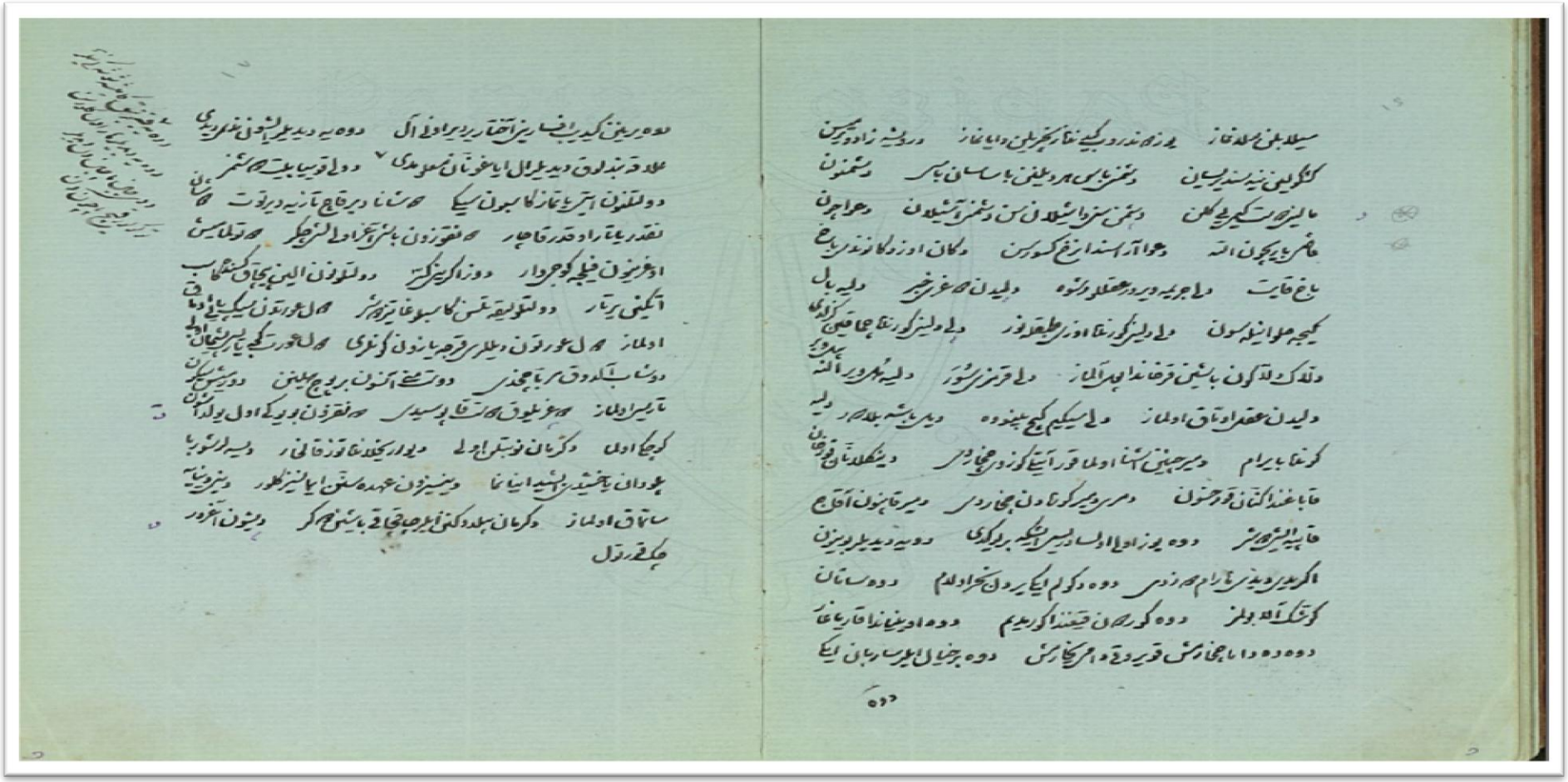

حرف الراء   راحه‌اون هر جه بتر ین اوغدایر تارسان جه بو شرطه سن یوز کیده سن

راحه‌اردن قاچان جرا سیه راست کلور   رضا تاپان جوخ راحیم شبشه اوتار ایرا

ریشخندون لبن مین آلتون غرجوار

حرف الزاء   زیر زیر علاقه لوق دکرل علم بالا ندوز لو قندا   زیره کرمانه

آپار یرسان   زیلف عاشق کبر سور ریاشدان الحجر ابور

حرف السین   ساربانلق آشنا اولدوزن دروازه‌سی کن کرک   سامان

توسد سیر کوزجی جوار   سایه‌ناز بیلکه تیه کیدر دیار   سار وا چال لاقاتون داغ سیدور

سالاف داشا قیم سالاف بیلکم سندان اوتوندی   سامان سنون دکرل سامانون

دسوندی   سیچه سیچه بیلکه لاشر   سر سر جوق اولاندا کوتاه‌چک کره تا ده

سیکا یوغون اولالوزن تو پر رجا چوخ دیرلون   سیکنه بهتان دیر   سیکردون

نه اولدی آمچو فلدرداون نه اولا   سیچی تان اولان جوال دیر ولن اولور   سترون

دیمه یار وا یار وندا بر یار یار دار   سر جه تون فرخا بردا ایش   سیکه قوه قو دیر سه

جرمیه   سیکه کور ردی عاجیز بدنام اولدی آدمیز   سیکرزن صوراتوتا نودون

باعز

باعجز یوک باغلا   سن چکمه سوخوم فرخ یم کیدیم   سن ناالبزوت آتت وبایابالع خالق

چپه   سن نمایش آزن دانسه کجی آولماز   سن منم بر اودی قرالدین سخن الکیا اولدن

سن اولدوی سلمان یا ک غ سون کوزارون   سن مقدم فرخ شارا دمان یدون کوستر   سن

سنه بلو دیر کره لکه دیر کر بلکه دیر   سیندن حرکت ندن برکت   سنه کوندیکم باغلا

سنده قاریا غاریش   سن سایقون قوجه رسون کورفلک نه سیوجق   سنون ایده

ادحال زمانه اوماز   سن جه غوا قوربولیس فرخ یا قیر بیلم   سن کورن آق ملایی

کورکلکه کیدیر   سوبریده چوق قالاندا ایکور   سوبا شدان آشدی ایستر برفاش

ایستر بردرش   سودا قجیر آپری حراق قلچ   سو کلنده یولین تاپار   سوردیشار لوغ

جنده کتماق اولا   سو یمیه کدا آتا سو یرم کمکادر   سو یلاندان سو با باشدا قرتیلر

آقکیت   سو نیش چیا اولماز یاغنالکه کرک   سو کوزه سی سو یولندا اسنار

سومینی قوجه‌ان آخری باغلار   سوحان قدر یر قصر اسن ا تا بور   سو دینی کرکن

سو و کتی جبار   ساوق دیو کادر   سو لو نماز ده رکه جر لنده تاپور   سو کیکه بویکن

سنوه بو یوکون   سوزو اولدولق اچنده سوز داولتق اچنده   سیر جاتقان کلادار شنه

چار کات ترکی اف جاندر

حرف الشين شریکه خبر اولسه‌یدی تاری اوزیکچی آچمازدی شرع کسن بارماق آغریماز
شرعه کیدن اوز سوزنی دیر شرعه روا حرمت ده روا دکل شرط ایله خرما آکیلن
شیطان ایله بوری شیردان سرخوار شیطانه بیر کوره اوتانه دار شوره‌یین سوی یاکلور
شیطان باشقه جن باشقه

حرف الصاد صاحبی چوروک زنز صاحب باشنده اسه قرنسی اوسانی صدقتن
قراباشدان سلطان آچیق اولی جبرئیلی ایله بیر اولور غونه‌سندن بیلدیکسن اکس طلس
اولور رقت یایر غندان

حرف الضاد ضرب بیرکدن بیوع جیاردی ضرردن یا رلینان قاییمق
قازانجدور

حرف الطاء طمع کاری سقالی ایله صاف نوگ تنده اولور طویدان سورا نقاره
خوش کلدوی بایرام‌لا طوی طیب‌یز طویده اوینه ماسانی یاندیرا آغلاماسان
طویدان سورا ایشیدیکی آتمن و یمه حرج اولور طوسبا غرقیندان چکنور قنیلن نکنمدی
طالعوندن کولمکن طالعون قوزدحینه اوغولدا قیزدا سنه
طمیدان صورا حنا نه کوتته حرف الظاء یا خالدر

حرف الظاء ظلمی آیتان اولان عدلتی بربا اولور ظلم یا سوتیه عدلدور

حرف العين عالم ناما اولسه کوچ حاجتی ناجار عاشق نار و کیدر دمر یانجه عاشق
کور ما کیندن چا غور عاشقی چیخ ساعتلا بنی چورایکرز عجم حقده دام عشه عزرائیل
ویدیلر اوشاق بایلر و یدیلر اوزنکا اوزقی اوپمن بزکلیه دکمون عقیون زرته آواندرز اولماز
عقل عقلدن اوکری اولور عقل وفکر ایله بیجه دلی دریا کیچر عقلو دغنی عقلسیز دوستدن
یا بچرجار عقل یاشدا اولماز باشدا اولی عورتون سوزینه باخانی عورتدن
اسکلدور عورت ایکی اولاندا اوسو یوریلمش قالور عورتقار کوستری اسنانی دور
عورتون حق اولسه‌یدی داشتی سینه سینده تمزدی عورت کوچک آدی یورقا یینه بولمکن
اولما عورتون قاریسی ایکی آتی بیرنسور عورتدر سافلار بینیدوری عورتون
یا جنیده لعنت پسینده عورت کوچک آل ایشله چجیر ظلعره عوضون بدلی آدلو
اوغلیوار عقل ایله وقتی کولا اولور وقلباش وقتی شاطر حبیب لو عیبلی تیلیه باشنه بلاسر اولور

حرف الغين غربیو قده چرقی یالانی ویکیش یا یسنه اینانما کلاریا ریسنه اینانولار غوب
ایمان وتریق خرکوشنا اولور غول غولو قدر کرک غیر ریقی حالتولوتی کوکمیور

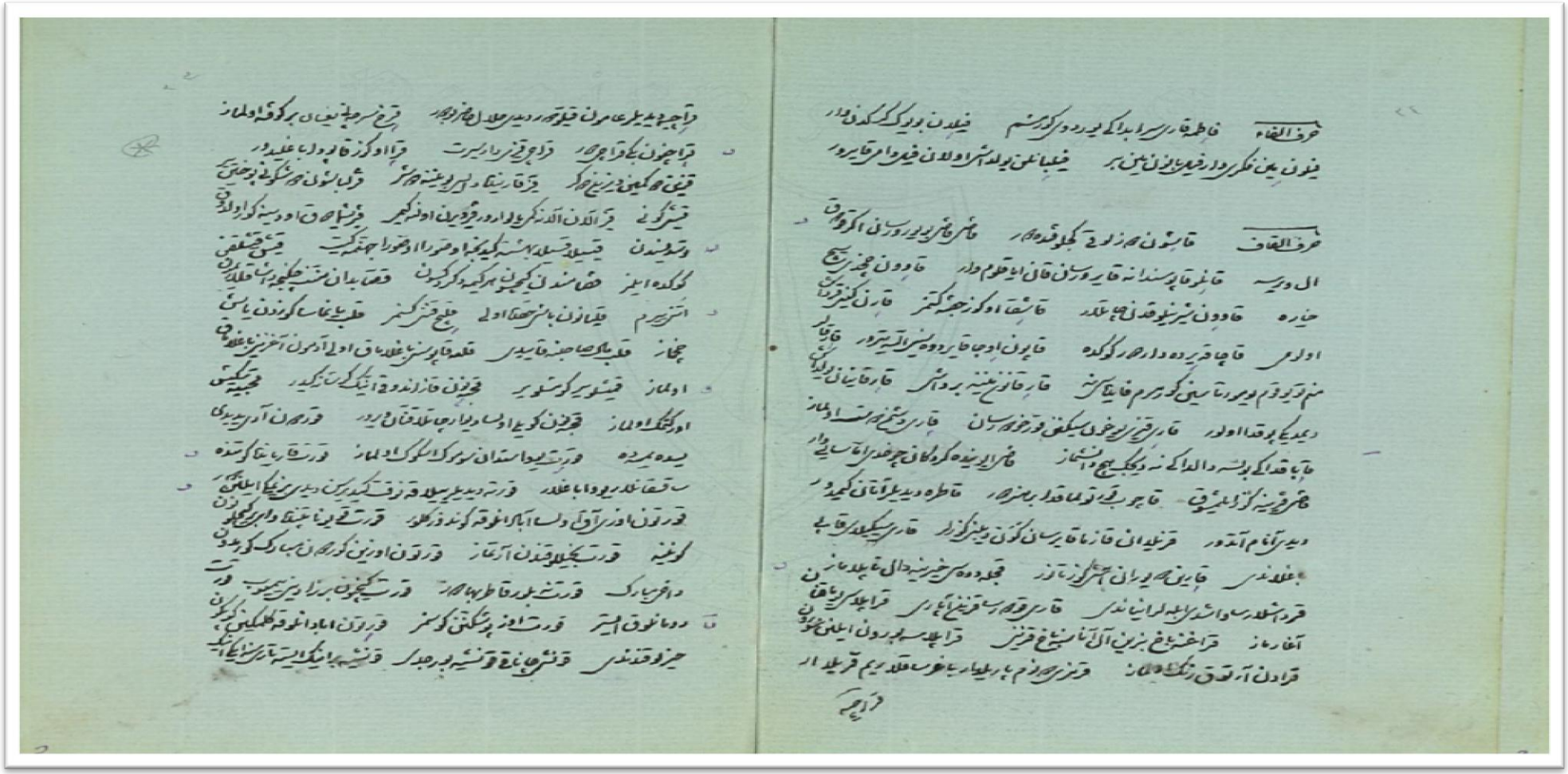

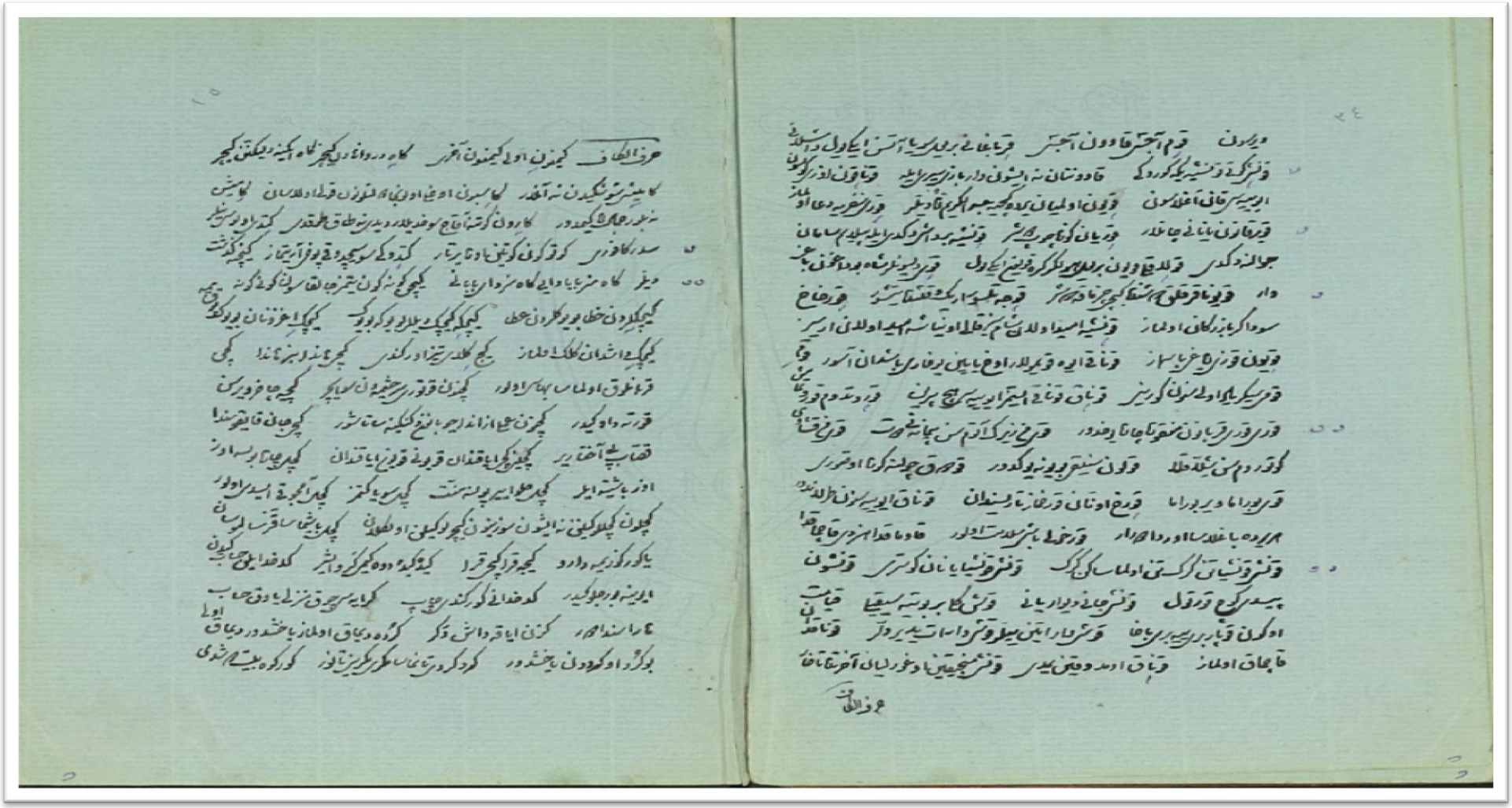

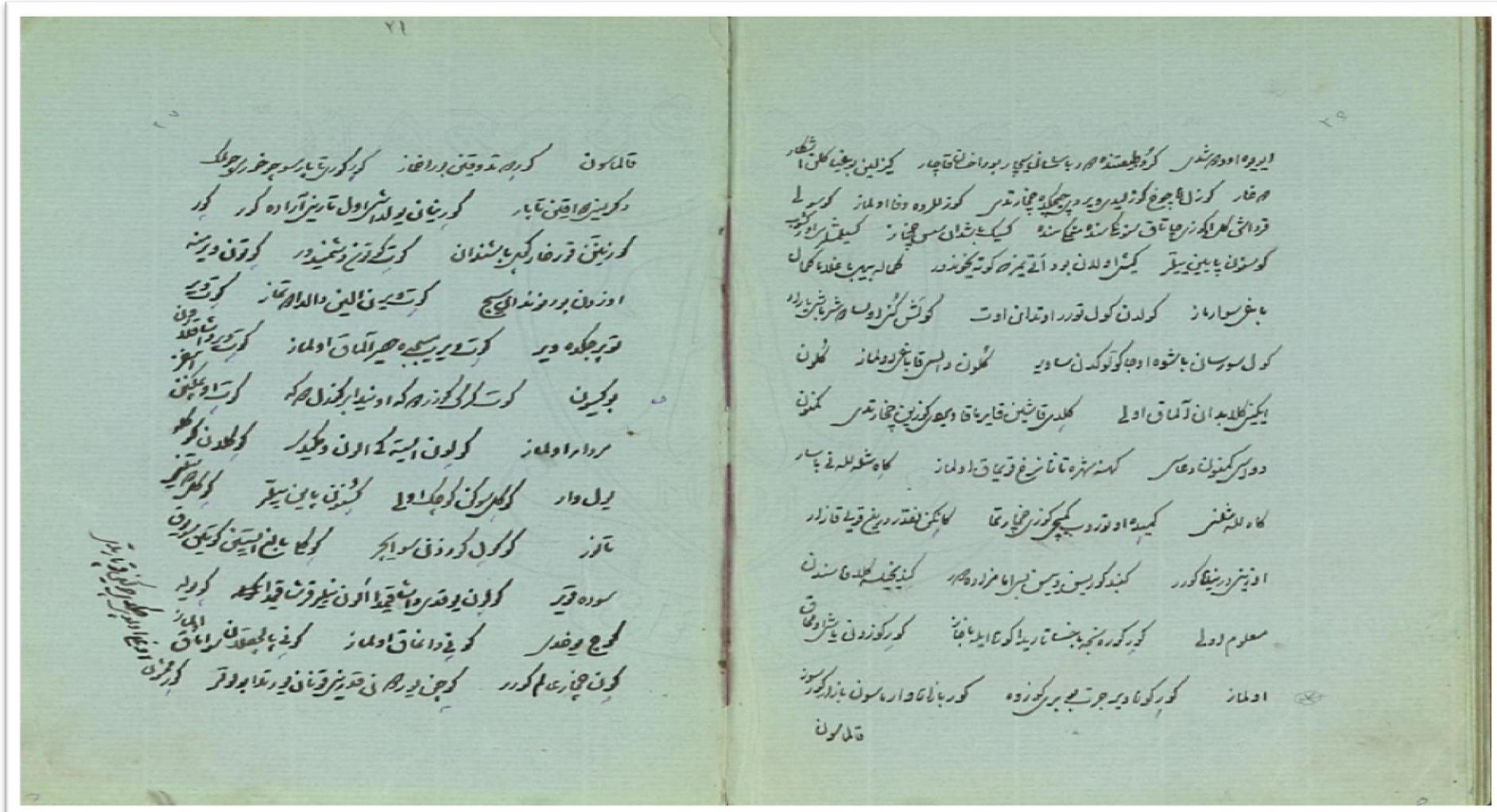

15a

14b

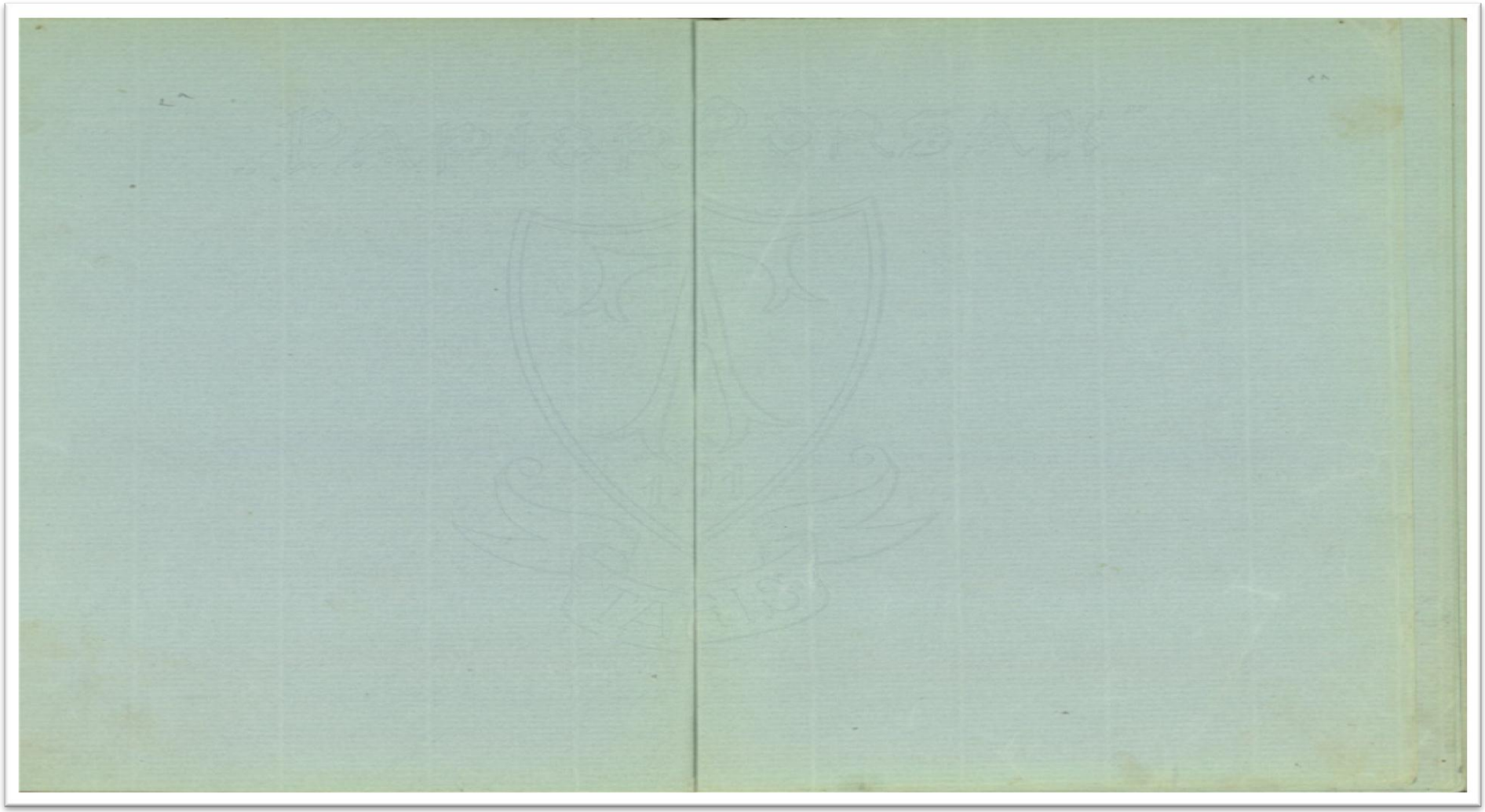

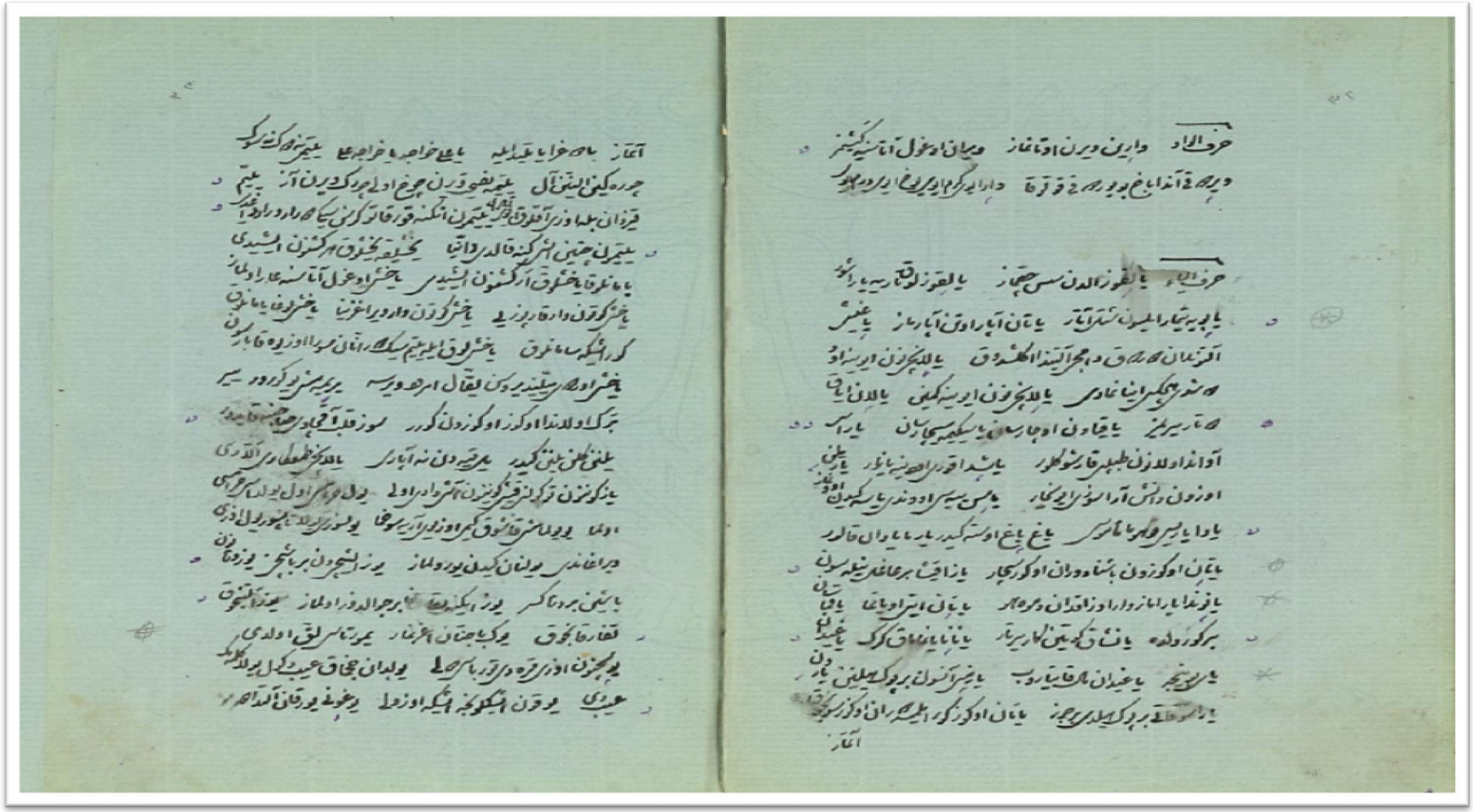

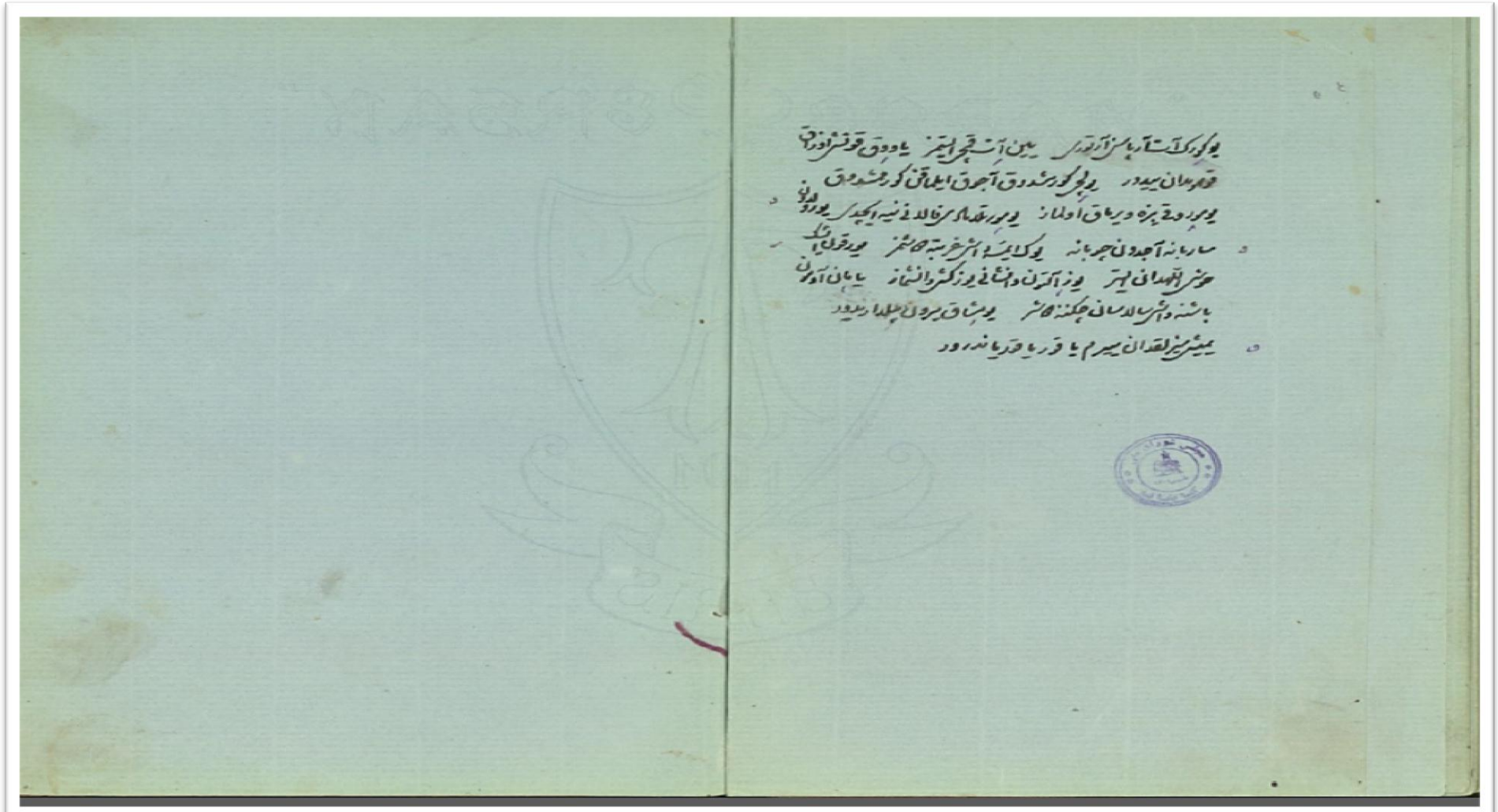

18a

17b

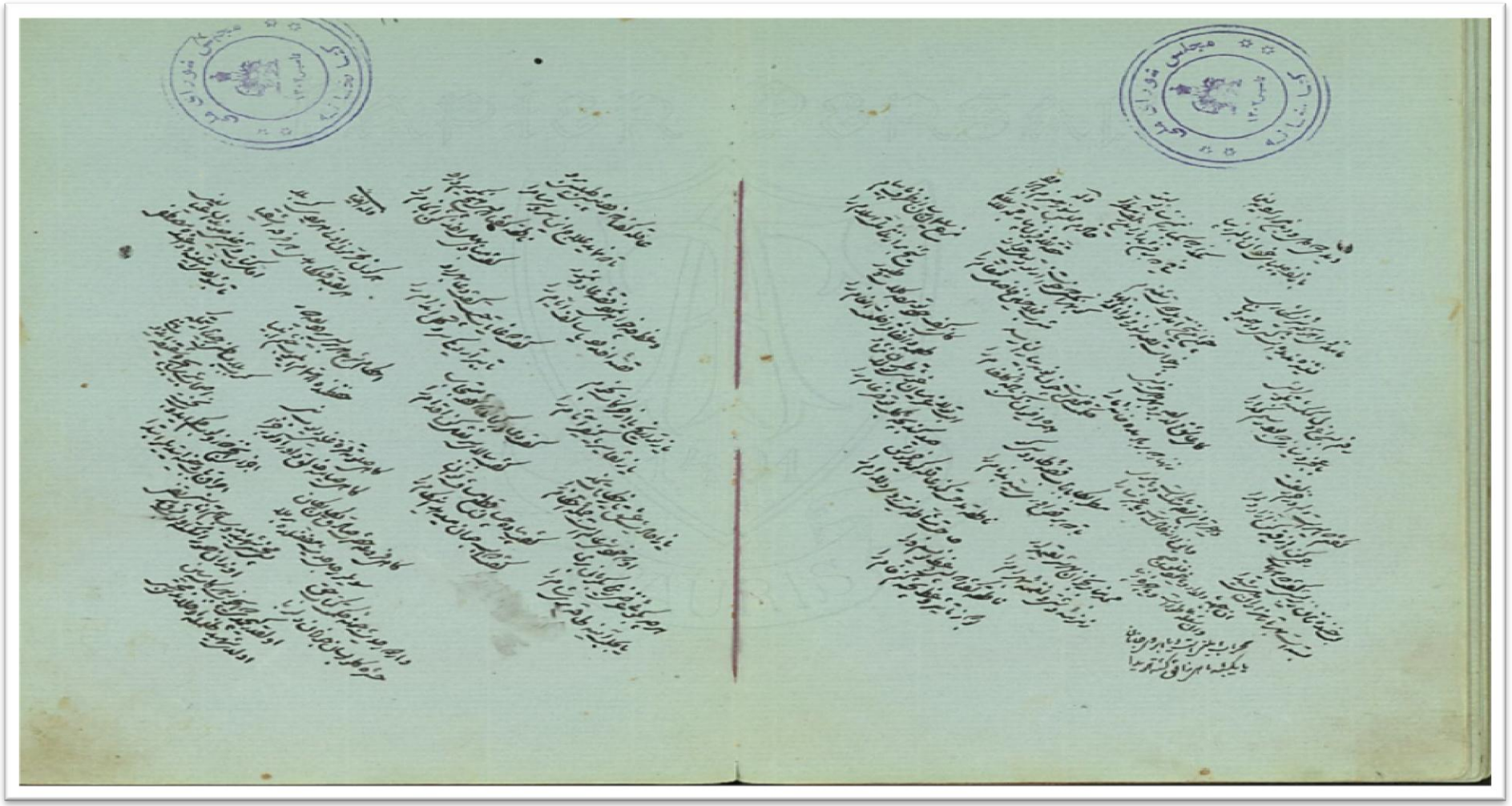

19a

18b

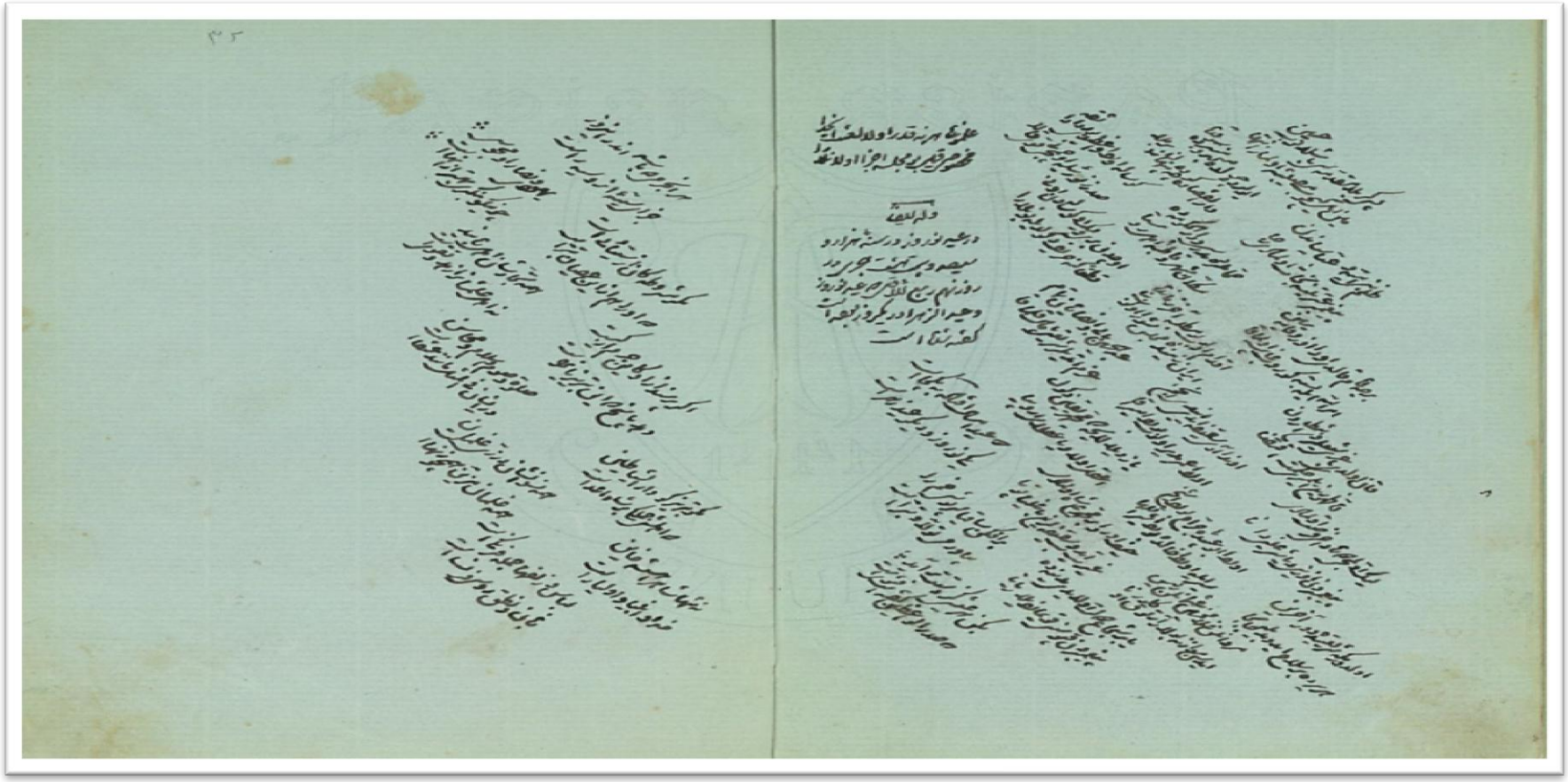

20a

19b

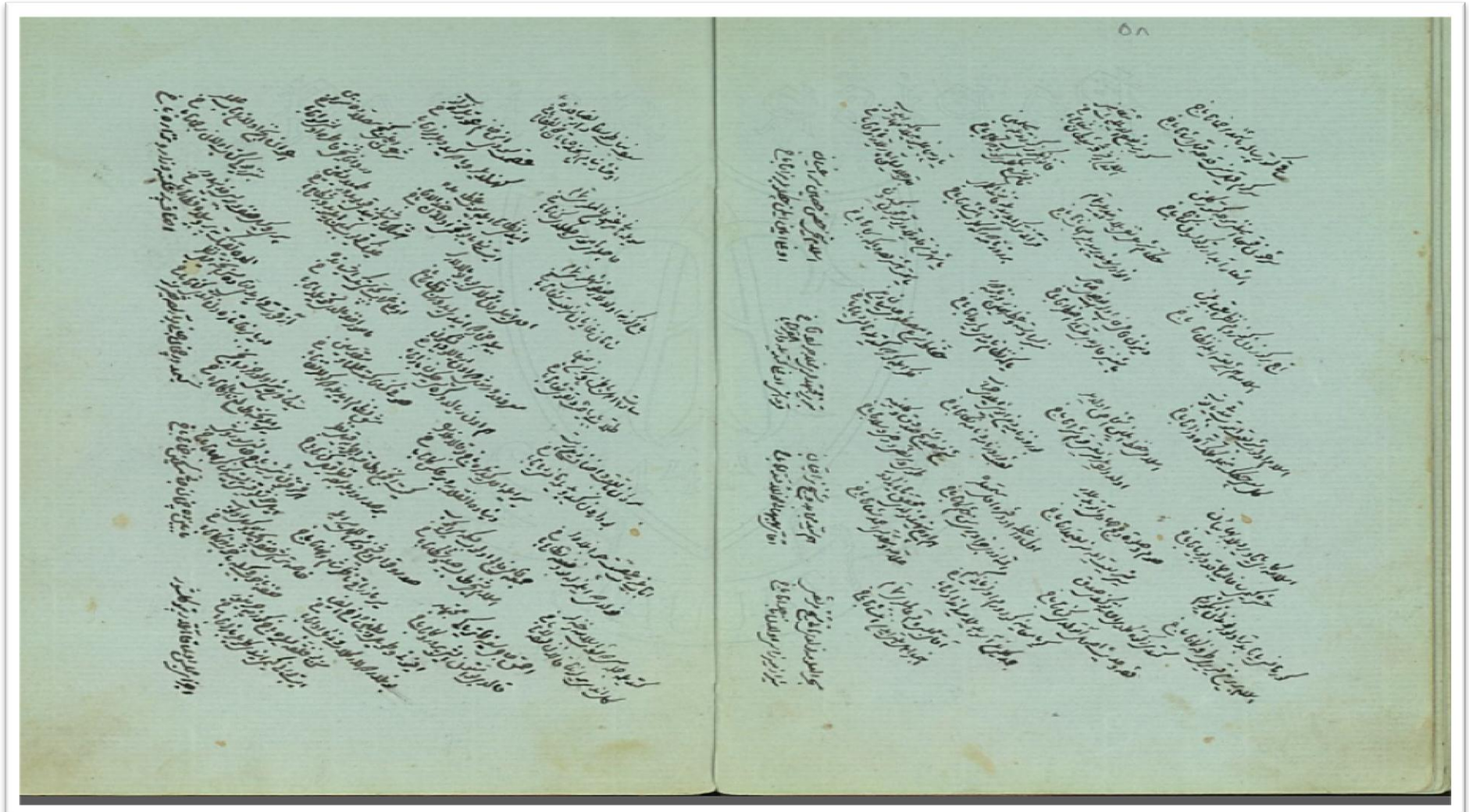

21a

20b

22a

21b

23a

22b

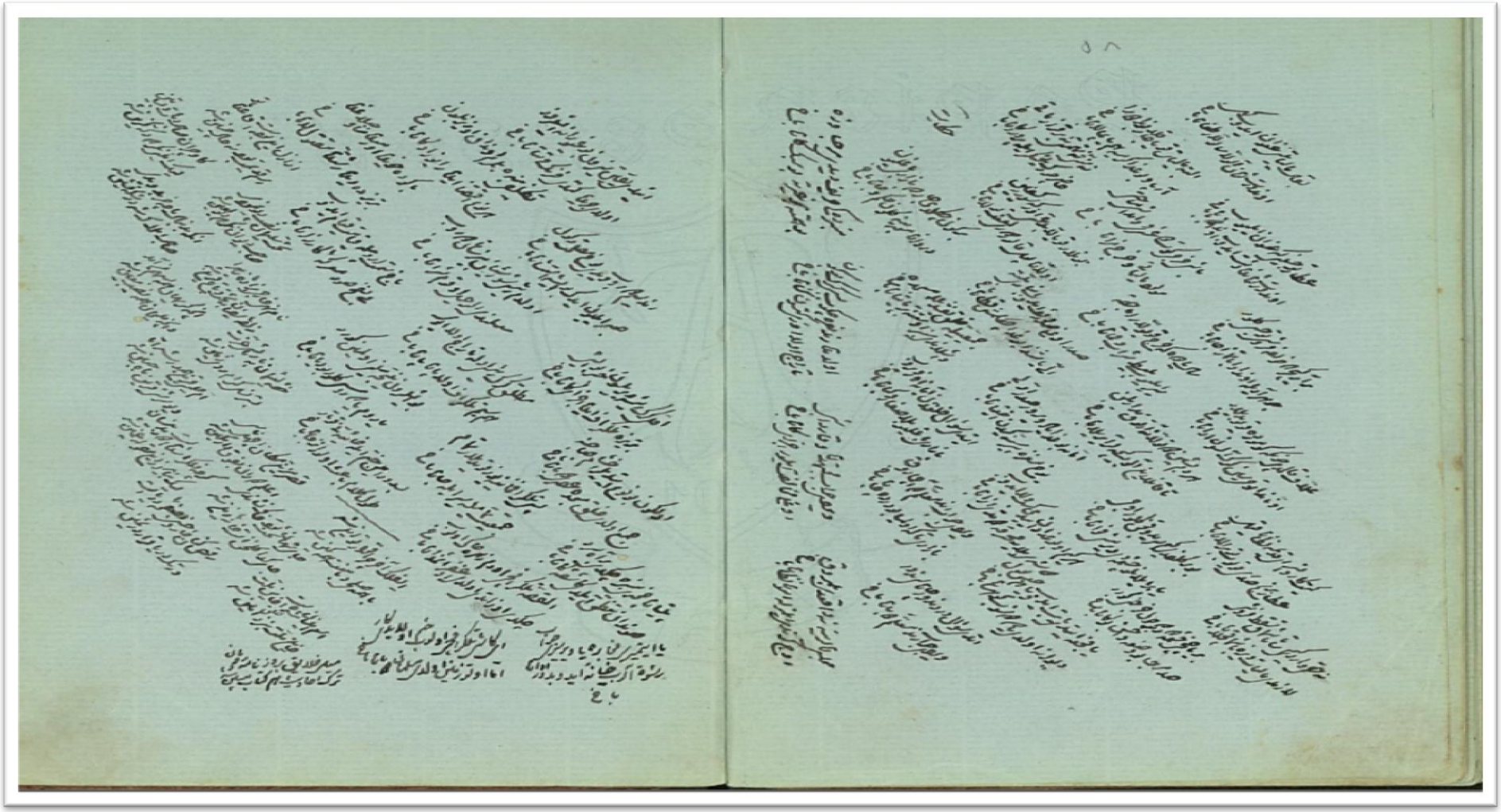

25a

24b

26a

25b

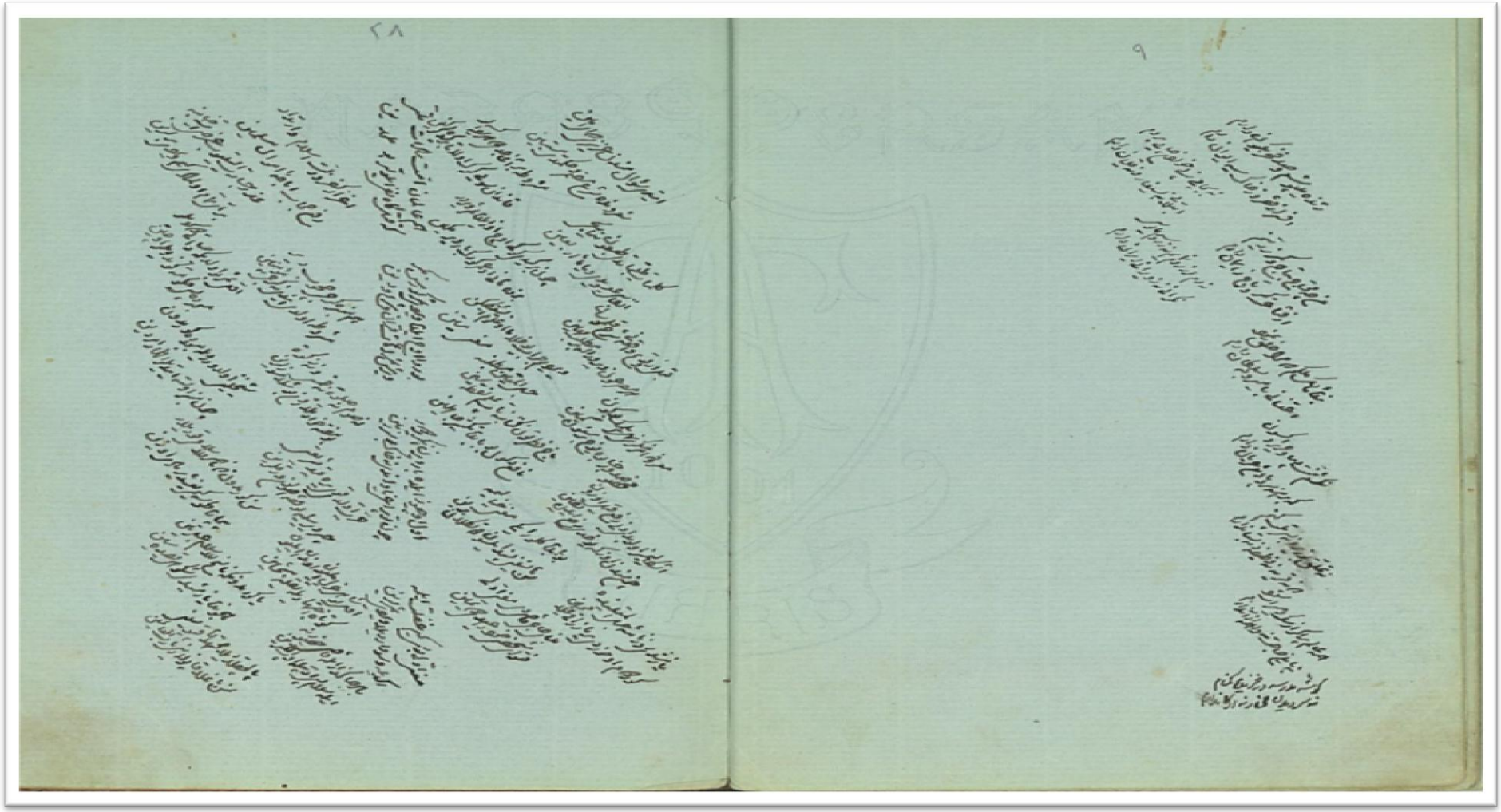

28a

27b

29a

28b

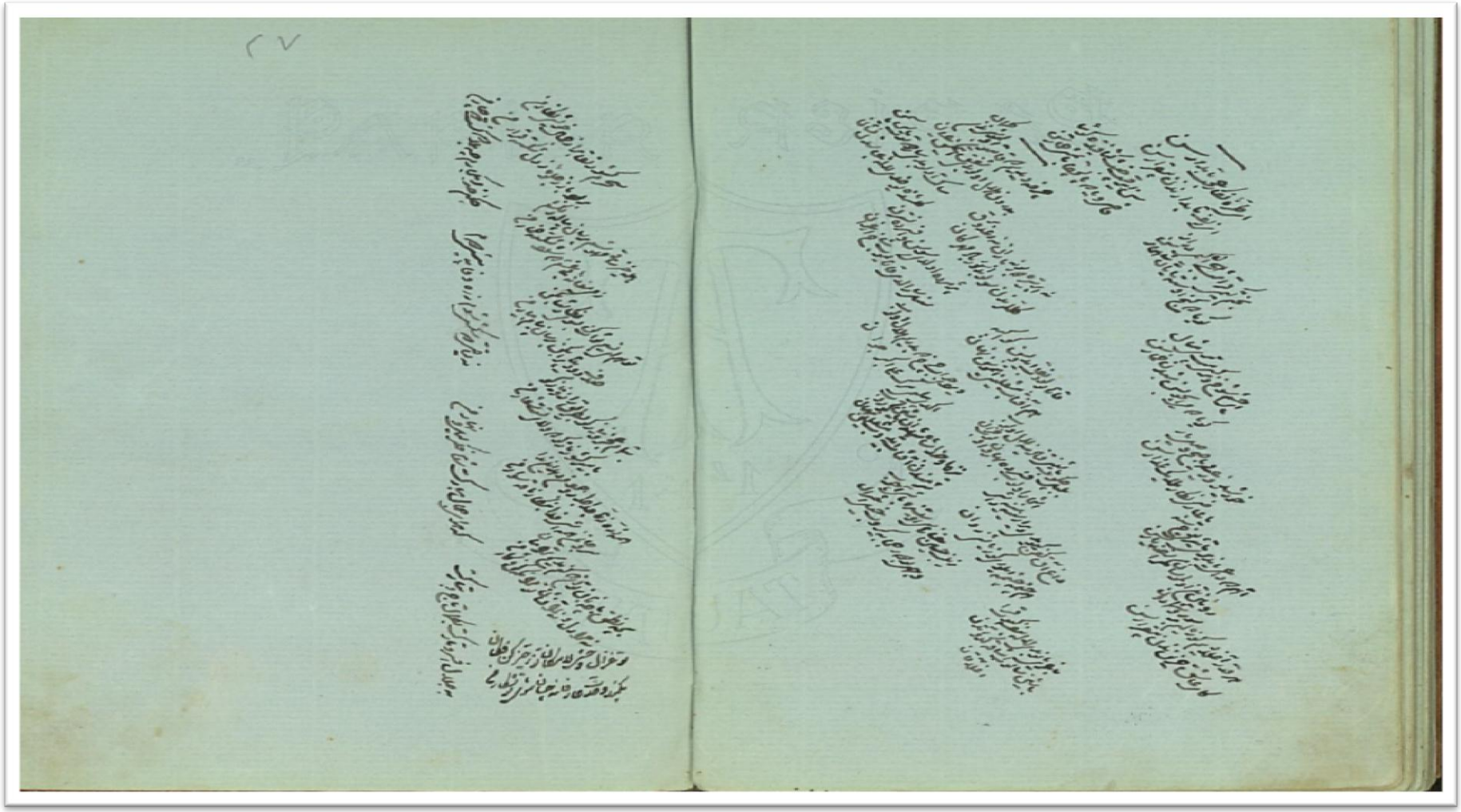

30a 29b

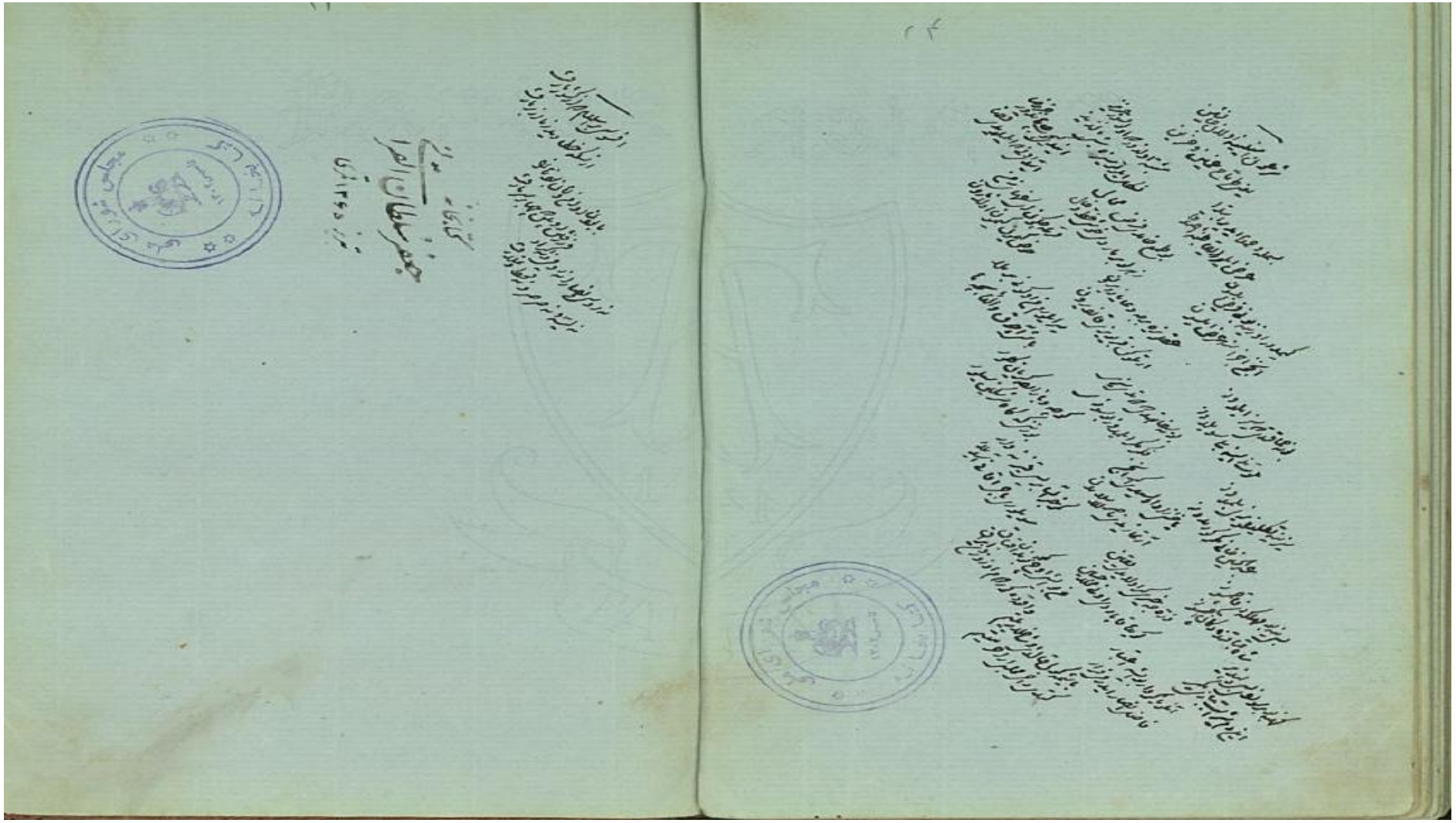

31a

30b

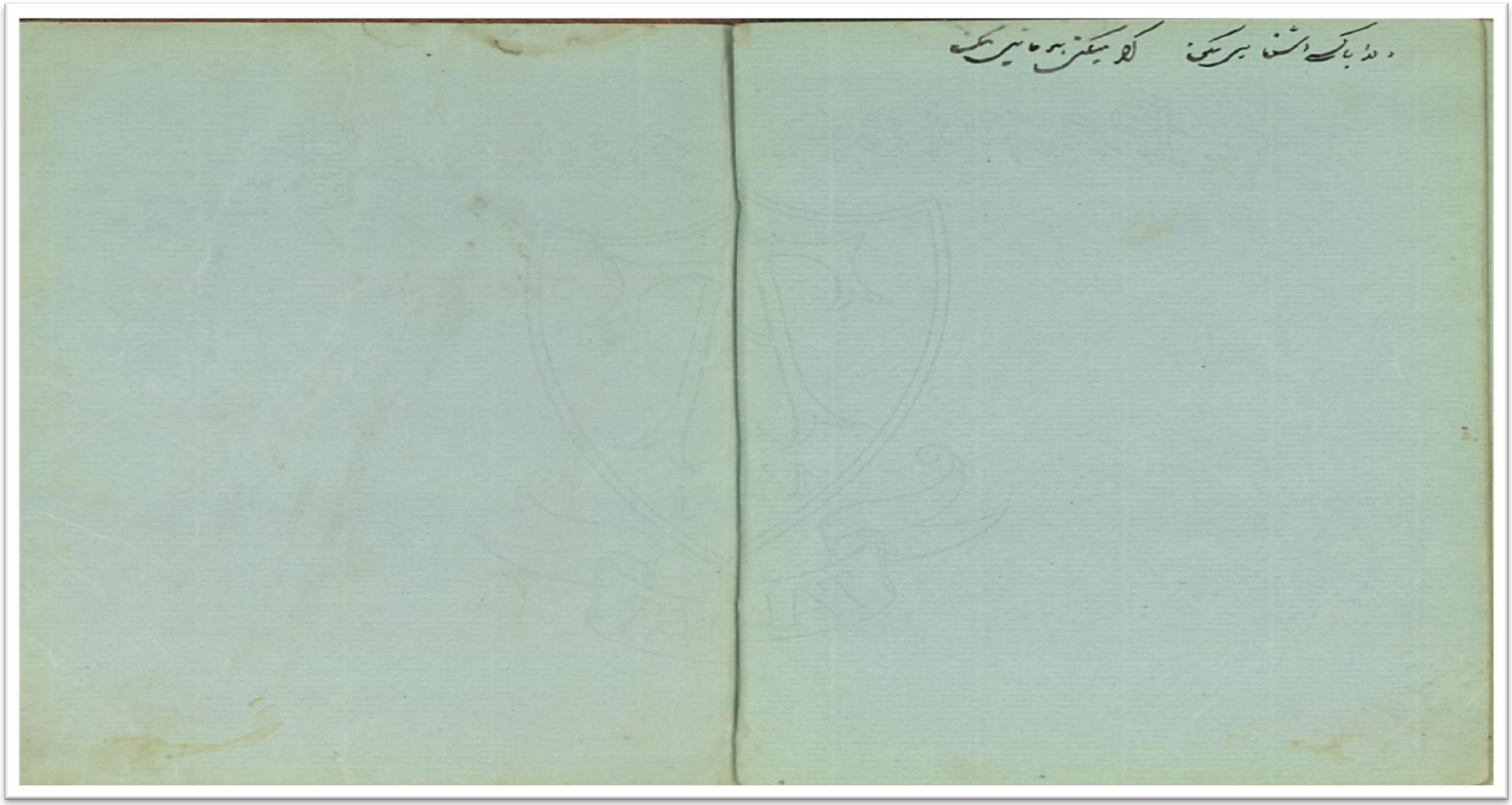

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında İstanbul/Üsküdar'da doğdu. Aslen Kars nüfusuna kayıtlıdır. Orta öğrenimini İstanbul Çamlıca Kız Anadolu Lisesi'nde İngilizce ve Fransızca dilleriyle tamamladı. 2006 yılında Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yükseköğrenimine başladı. 2007 yılında Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü yandal programına katıldı. 2010 yılında her iki bölümden de mezun oldu. 2010 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı.